

Bulletin advokacie

4. symposium NS ČR: Obchodní smlouvy v judikatuře NS • Sleva na akce ERA i v roce 2010 • K trestní odpovědnosti advokátů v aktuální judikatuře NS ČR • Insolvenční správci v roce jedna • Zákonné zastoupení advokátní s. r. o. jejím společníkem • Může určení advokáta Komorou ovlivnit rozhodování soudu o nákladech řízení? •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

**Gratulujeme vítězům 5. ročníku
soutěže Právník roku!** (více na str. 5 – 14)

Bulletin advokacie®

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČO 66 000 777)
v agentuře **IMPAX**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla
(1-2, 7-8). Přetisk povolen jen se souhlasem
redakce.

Adresa redakce:
Česká advokátní komora
Národní třída 16
110 00 Praha 1
telefon: 221 729 011
fax: 224 932 989
e-mail: bulletin@cak.cz
www.cak.cz

Redakce:
Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman
Šéfredaktor: JUDr. Pavel Blanický
Výkonná redaktorka: PhDr. Ivana Cihlářová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:
JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
prof. JUDr. Alexander Bělohlávek, Dr.h.c.,
JUDr. Jiří Císař,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
JUDr. Pavel Holec,
JUDr. Ladislav Krym,
prof. JUDr. Zdeněk Kučera, DrSc.,
doc. JUDr. Karel Marek, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
doc. JUDr. Vladimír Mikule,
JUDr. Tomáš Pohl,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, PhD.,
prof. JUDr. František Zoulik, CSc.

Objednávky předplatného zasílejte na adresu:
ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč
kromě poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma.
S reklamací při problémech s distribucí
se obračejte na pí Dvořákovou, e-mail
dvorakova@cak.cz, tel. 221 729 045.

Inzertní služby zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 606 404 953 nebo
na 241 483 141. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.
Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz). Předáním rukopisu
redakci vyjadřuje autor souhlas se zveřejněním
také na internetu a v právních informačních
systémech spolupracujících s ČAK.

Toto číslo vyšlo 9. 2. 2010 v nákladu
13 300 výtisků.

Obálka a grafická úprava:
Impax, spol. s r. o.

Fotografie na obálce:
Jan Kolman

Tisk: PBtisk s. r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348

Úvodník

Aleš Pejchal: **Advokát na konci první desítky třetího tisíciletí** 3

Aktuality

Galavečer Právníka roku již popáté Ivana Cihlářová 5

4. symposium NS ČR: **Obchodní smlouvy v judikatuře**

Nejvyššího soudu Ondřej Hruša 16

Sleva na akce ERA i v roce 2010 21

Výzva advokátům Ladislav Krym 21

z právní teorie a praxe

Články

Shrnutí 24

K trestní odpovědnosti advokátů v aktuální judikatuře

Nejvyššího soudu ČR František Půry 26

Zvláště přítěžující okolnosti a snížení trestu odnětí svobody

Jan Kocina 36

Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení

Jiří Herczeg 38

Rozhodující skutečnosti uvedené v žalobě

(nad jedním rozhodnutím) Stanislav Křeček 47

Otevírá se nový prostor pro odškodňování morální újmy

při zásazích státu? Václav Vlk 49

Insolvenční správci v roce jedna Michal Žižlavský 53

Zákonné zastoupení advokátní s. r. o. jejím společníkem

Jarmila Hanzalová 55

Může určení advokáta Komorou ovlivnit rozhodování soudu

o nákladech řízení? Ladislav Krym 56

Ještě k odročení úkonu z důvodu na straně obhájce

a k právu na obhajobu Tomáš Sokol 58

Bude již opravdu platit, že 3+0 = 3? Komentář k článku

a ke Komentáři k článku „Ústavní limity správy daní“ Hana Skalická 61

Causa Curiana – i slavní právníci prohrávají spory Petr Dostálík 65

Z judikatury

Odročení úkonu v trestním řízení pro překážky na straně obhájce 69

Promlčení, náhrada škody, běh subjektivní lhůty,

řádné pokračování v řízení 76

Z judikatury ESD 80

Z odborné literatury

Karel Klíma a kol: **Komentář k Ústavě a Listině**

(Richard Pokorný) 84

Petr Dostálík: **Antická státověda v díle M. T. Cicerona**

(Kamila Bubelová) 86

Bulletin slovenskej advokacie přináší... 87

z advokacie

Sloupek Karla Čermáka

Frivolní příběh Ruppertův (Silvestrovský úvod do teorie komunikace) ... 90

Z české advokacie

Z kárné praxe Jan Syka 91

Z jednání představenstva ČAK icha 92

Průběh a výsledky advokátních a uznávacích zkoušek
konaných ve II. pololetí 2009 94

Z Evropy

Setkání manažerů advokátních komor v Dublinu Michaela Strážová 95

Pařížská komedie s vážným koncem Aleš Pejchal 97

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty
ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK 100

Pozvánka na 5. právní ples v Ostravě 102

Jak bylo na luhačovickém semináři o americkém právu
Jakub Dohnal 103

10. výroční mezinárodní konference práva spolupráce
v Minneapolis Marie Brožová 104

Pozvánka na mezinárodní konferenci v Plzni „Správa obchodních
korporací v rekonstrukčních a evropských konotacích“ 107

Z právnícké společnosti

Jiří David vystavuje obrazy v advokátní kanceláři Pierstone
Ly Dang Le 108

Nakonec

Test: Jste tolerantní? (Určeno zvláště pro právníky)

Alena Novotná 110

Když místo „PF“ posílám právnícký fejeton Petr Hajn 114

Kresba Lubomíra Lichého 115

Víte, že... Stanislav Balík 115

Inhaltsverzeichnis 116

Zusammenfassung 117

Summary 118

Table of Contents 119

Obsah ročníku 2009 120

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu
Bulletin advokacie,

žádáme vás, abyste své příspěvky redakci posílali pokud možno ve formátu programu Microsoft Word (RTF nebo DOC), a to nejlépe elektronickou poštou na adresu bulletin@cak.cz.

Texty:

Formát zasilaných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzívou, v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky!

Tabulky:

Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie a obrázky:

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasilané portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky v žádném případě nevkládejte přímo do dokumentů!

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu.

K příspěvku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.

Citace a odkazy provádějte dle platných bibliografických norem. Případné vyžádané autorské korektury se provádí elektronicky, e-mailem.

Ke každému příspěvku dále připojte

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Advokát na konci první desítky třetího tisíciletí

Stávajícím začínajícím rokem uzavřeme první desítku let ve třetím tisíciletí letopočtu, jenž odměřuje naši dobu. Současnost však lze těžko označit za období, jež by něco uzavíralo. Starý kontinent si neví rady sám se sebou a řešení hledá v podepisování smluv, jimž prakticky nikdo nerozumí. Novému světu novost vyprchala, krok za krokem ztrácí svůj náskok před ostatními. BRIC, tedy Brazílie, Rusko, Indie, Čína si stále více uvědomují svoji početní i územní převahu nad zbytkem zeměkoule a pomalíčku začínají komunikovat především sami se sebou.

Co s tím advokát uvnitř nevelké, poněkud potrhle demokracie v centru Evropy? Inu, měl by se chovat obdobně, jak by ideálně slušelo naší republice. Tedy chytře, slušně, s perfektní znalostí věci. To také od něho očekává klient, a to i ten, jenž není úplně bezradný. Bohužel tomu tak není, a našinec, rozuměj advokát, by také rád okusil života na dluh, jako se to líbí většině našich zákonodárců při schvalování státních rozpočtů.

Dluhy ve znalostech právních předpisů by některým z kolegů měla splácet, dle jejich představ, Česká advokátní komora. Jak jinak si vysvětlit jejich chování, když zaplavují tajemníka či legislativní odbor nekonečným množstvím dotazů a žádostí, aby Komora zaujala výkladové stanovisko k takovému či onakému právnímu předpisu. Včetně takových, jak založit společnost s ručením omezeným apod.

Vážené kolegyně a kolegové, v tomto zmateném světě, který ponejvíce matou nesrozumitelné zákony či vyhlášky, je to především advokát, jenž musí umět poradit a pomoci. Advokát se neptá, jak to či ono vyložit, on s vysokou

odbornou erudicí nabízí své výkladové stanovisko, jež dokáže bez problémů obhájit a použít ve prospěch svého klienta.

Nuže propříště. Česká advokátní komora bude připravena odpovídat na otázky týkající se stanoviských předpisů – když už si je prostřednictvím svých orgánů vymyslela, musí vědět proč. A tím to končí, maximálně se v souvislosti se stanoviským problé-

mem budeme zamýšlet nad zákonem o advokacii. K čertu, proč takové vysvětlování!? Všichni stejně víme, že závazný výklad zákonů je na soudu, a nikoli na stanoviské organizaci.

A já, shodou okolností místopředseda potrefený legislativou, místopředsednický místopřísežně prohlašuji, že ze všech sil bude bojovat za co nejméně a co nejméně složitých stanoviských předpisů. Víím, co říkám, stejně jako vy si chci svoje advokátní pachtění v tomto nepřehledném světě alespoň trochu ulehčit. Tož, ať je ta desítka v letopočtu číslem šťastným i moudrým.

JUDr. ALEŠ PEJCHAL,
místopředseda ČAK

Stanislav Balík a kolektiv:

Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

*Ti, kdo si nepamatují
minulost, jsou odsouzeni
k tomu, aby si ji
zopakovali.*

George Santayana

národní galerie
v Praze

**Vydala
Česká advokátní komora
a Národní galerie v Praze
v říjnu 2009**

Cena publikace: 1190 Kč

**Za advokátní cenu 990 Kč lze knihu
zakoupit v Advokátním knihkupectví na
www.cak.cz či www.epravo.alescenek.cz,
v kamenných prodejnách nakladatelství
Aleš Čeněk, anebo prostřednictvím
otištěného objednávkového formuláře.**

Objednávkový formulář

Jméno:

Ulice:

Město:

PSČ:

IČO, DIČ:

Závazně objednávám ks publikace.

K ceně publikace bude připočítáno poštovné a balné ve výši 80 Kč. Při objednávce 3 a více kusů je poštovné ZDARMA.

Objednáno dne:

Podpis:

Objednávkový formulář odešlete na adresu: POLS,
Prvního pluku 17, Praha 8, 180 00; nebo faxem na číslo
222 311 629

**Reprezentativní publikace přináší poprvé zpracování
dějin advokacie v českých zemích od nejstarších dob
do roku 2004, tedy vstupu ČR do EU!**

Autorský kolektiv v čele s bývalým předsedou ČAK, soudcem Ústavního soudu JUDr. PhDr. Stanislavem Balíkem je složen z právních historiků, historiků a právníků působících v advokátní praxi. Dějiny advokacie jsou podávány jako dějiny advokátního stavu, stavovské samosprávy a též zobrazují osudy významných advokátů, kteří působili v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Knihu provází bohatá obrazová příloha, z velké části se jedná o umělecká díla uložená v pražské Národní galerii. Kromě hlavního textu je zařazeno patnáct tematických hesel, věnovaných advokátským tématům (např. slib, talár, advokátní zkouška apod.).

Knihou je určena advokátům advokátním koncipientům, ale též širší čtenářské obci, s cílem přesvědčit čtenáře, že advokacie je noblesním povoláním.

právník roku 2009

Galavečer Právnicka roku již popáté

Na dva tisíce právníků ze všech právnických profesí – advokáti, soudci, státní zástupci, notáři, exekutoři, podnikoví právníci - se sešlo 22. ledna 2010 v brněnském BOBYCENTRU na „půl jubilejním“, pátém galavečeru soutěže Právník roku.

Tradiční skleněnou plastiku svatého Yva z dílny malířky (a dlouholeté advokátky) Květy Slavíkové a uměleckého skláře Aleše Ložinského tentokrát získalo jedenáct oceněných; do Právnické síně slávy byl uveden veřejný ochránce práv, exministr spravedlnosti, bývalý předseda Nejvyššího soudu a dlouholetý advokát Otakar Motejl.

Kromě vítězů dalších sedmi odborných kategorií, vybraných odbornou porotou ze 106 nominovaných osobností české justice, a již tradičního vítěze kategorie „Právník roku volený laickou veřejností“, si cenu coby „Talent roku 2009“ odnesl mladý státní zástupce Jan Lata za esej „Nezávislý státní zástupce - zbožné přání nebo dosažitelná realita?“

Zvláštního, do poslední chvíle utajovaného jedenáctého svatého Yva pak obdržel za výjimečný přínos k rozvoji soutěže, pořádané Českou advokátní komorou a společností EPRAVO.CZ, expředseda ČAK Vladimír Jirousek. Ten také, společně s nakladatelem Alešem Čeňkem a za přítomnosti autora, slavnostně pokřtil přímo na pódiu novou knihu světoznámého spisovatele Arnošta Lustiga „Případ Marie Navarové“.

Galavečer, moderovaný jako obvykle nepřekonatelným Markem Ebenem, letos zpestřily i „motivicky příslušné“ filmové ukázky, především ze slavného filmu s Vlastou Burianem „Ducháček to zařídí“; pouze kategorii „Občan-

ská a lidská práva a právo ústavní“ uvodil úryvek z filmu „Advokát chudých“ režiséra Vladimíra Slavinského.

Poděkování za soutěž a za galavečer, jež se během pouhých několika let staly prestižní záležitostí, si zaslouží i partneři a sponzoři Právníka roku, jmenovitě partneři ČAK: ČSOB, společnost Wolters Kluwer, Codexis advokacie, nakladatelství a vydavatelství C. H. Beck a pojišťovací makléř WI-ASS.

Ti, na které se vstupenky do BOBYCENTRA bohužel nedostaly, se mohou začít těšit na šestý ročník soutěže, který bude zahájen v květnu letošního roku na webové stránce www.pravnikroku.cz. Informace o soutěži i galavečeru najdete jako vždy i na webových stránkách ČAK a v Bulletinu advokacie.

Již dnes však těm, kteří litují své neúčasti, můžeme sdělit, že galavečer Právníka roku 2010 bude v lednu 2011 tentokrát opět v Praze!

Svatého Yva za rok 2009 získali:

▼ V kategorii občanského práva excelentní civilista, advokát, předseda zkušební komise ČAK a expředseda České advokátní komory JUDr. Milan Skalník, který se letos v plném pracovním nasazení dožívá neuvěřitelných osmdesáti let.

V kategorii trestní právo JUDr. Miroslav Růžička, Ph.D., ředitel analyticko-legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství, autor zásadních monografií věnujících se přípravnému řízení trestního, úloze veřejné žaloby, postavení poškozeného a vazbě. V současnosti se naplno věnuje rekonstrukci trestního práva procesního.

Svatého Yva v kategorii správní právo dostal za vybudování Nejvyššího správního soudu, jenž se pod jeho vedením stal respektovaným a nepostradatelným vrcholem správního soudnictví, JUDr. Josef Baxa. Ten v emotivním projevu poděkoval jak všem svým kolegům a spolupracovníkům, tak své manželce za pětadvacetiletou podporu.

▲ Za obor obchodní právo si cenu odnesl notář JUDr. Svatopluk Procházka za dlouholetou práci v oblasti práva obchodních společností.

◀ V kategorii pracovní právo převzal cenu dlouholetý uznávaný odborník v oblasti pracovního práva a práva sociálního zabezpečení a také autor řady odborných publikací, prof. JUDr. Miroslav Bělina, CSc.

Za jasné a přesvědčivé odůvodnění loňské „politické bomby“ - zásadního rozhodnutí Ústavního soudu, kterým byl zrušen jako neústavní zákon o zkrácení volebního období, získal svatého Yva v kategorii „Občanská a lidská práva a právo ústavní“ prof. JUDr. Pavel Holländer, DrSc.

▶ V kategorii rodinného práva si cenu odnesla děkanka Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.

Jak na pódiu vtipně poznamenala, na základě své dlouholeté advokátní praxe může toto odvětví práva doporučit jako téměř dokonalou antikoncepci.

▶ Za esej „Nezávislý státní zástupce – zbožné přání nebo dosažitelná realita?“ získal první místo v kategorii „Talent roku“, plastiku svatého Yva z rukou ministryně spravedlnosti Daniely Kovářové a šek ve výši 100 000 Kč od České advokátní komory státní zástupce Městského státního zastupitelství v Brně JUDr. Jan Lata, Ph.D. Ve své řeči vyjádřil přesvědčení, že jeho kolegové státní zástupci nepřipustí na sebe politické tlaky, a jako své vzory jmenoval bývalou nejvyšší státní zástupkyni Marii Benešovou, bývalého vrchního státního zástupce v Olomouci Ivo Ištvana a bývalého vedoucího liberecké pobočky Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem Adama Bašného. Nejvyšší státní zástupkyně Renata Vesecká se z účasti na galavečeru omluvila. Eсей doktora Lata zveřejni BA v čísle 3/2010.

▶ Již počtvrté za sebou si odnesl svatého Yva v kategorii „Právnik roku volený laickou veřejností“ advokát Tomáš Sokol. Z celkového počtu 2218 hlasujících získal hlasy 727 z nich. Jak poznamenal moderátor Marek Eben, „je krásné, že i právníci mají svého Karla...“

Vítězové soutěže Právník roku 2009

Občanské právo

JUDr. Milan Skalník, advokát v ostravské AK Jirousek, Skalník, Bernatík & partneři, předseda zkušební komise ČAK, expředseda České advokátní komory

Trestní právo

JUDr. Miroslav Růžička, Ph.D., ředitel analyticko-legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství

Obchodní právo

JUDr. Svatopluk Procházka, notář v Praze

Správní právo

JUDr. Josef Baxa, předseda Nejvyššího správního soudu

Pracovní právo

prof. JUDr. Miroslav Bělina, CSc., advokát v pražské AK Kříž & Bělina s. r. o., vedoucí katedry pracovního práva a práva sociálního zabezpečení PF UK Praha, člen Legislativní rady vlády ČR

Občanská a lidská práva a právo ústavní

prof. JUDr. Pavel Holländer, DrSc., místopředseda Ústavního soudu ČR

Rodinné právo

prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc., děkanka Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokátka v brněnské AK Prof. JUDr. M. Hrušáková, CSc., JUDr. J. Tobiška

Talent roku

1. místo

JUDr. Jan Lata, Ph.D., státní zástupce Městského státního zastupitelství v Brně

2. místo

JUDr. Dana Ondřejová, Ph.D., samostatná advokátka z Břeclavi, odborná asistentka na katedře obchodního práva PF MU v Brně

3. místo

Mgr. Jakub Dohnal, advokátní koncipient v AK JUDr. Romana Brablece v Prostějově, interní doktorand na katedře práva občanského a pracovního PF UP v Olomouci

Právník roku volený laickou veřejností

JUDr. Tomáš Sokol, advokát z advokátní kanceláře Brož & Sokol & Novák

Právnická síň slávy

JUDr. Otakar Motejl, dlouholetý advokát, bývalý předseda Nejvyššího soudu, exministr spravedlnosti, veřejný ochránce práv

Do Právnické síně slávy vstoupil letos jako pátý, po Karlu Čermákovi, Zdeňku Kesslerovi, Dagmar Burešové a Antonínu Mokřem **veřejný ochránce práv, exministr spravedlnosti, bývalý předseda Nejvyššího soudu a významný advokát Otakar Motejl**.

Cenu svatého Yva mu jménem loňského laureáta, který se galavečera nemohl z vážných rodinných důvodů zúčastnit, předal jeho syn, místopředseda České advokátní komory Antonín Mokřý mladší.

Hned dalším gratulantem, (byť v zastoupení, neboť byl právě v zahraničí) byl exprezident Václav Havel, jehož osobní dopis dávnému příteli přečetl Marek Eben.

Celkem z osmnácti kvalitních prací mladých právníků do třiatřiceti let vybírala tentokrát odborná porota tři nejlepší práce v kategorii „Talent roku“. Zatímco první místo získal státní zástupce doktor Lata, další místa obsadil „lid advokátní“ – jako druhá se umístila advokátka Dana Ondřejová s prací „Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži obsažené v obchodním zákoníku“ a jako třetí advokátní koncipient Jakub Dohnal s prací „Bránění spotřebitele, či bránění obchodnímu styku?“ I jejich práce budou zveřejněny v Bulletinu advokacie, a to v číslech 4 a 5/2010.

A i když jim ministryně Kovářová předávala místo svatého Yva pouze krásné kytice, ani oni neodešli z pódia z prázdnou – šeky na 50 000 korun a 25 000 korun za druhé a třetí místo společně věnovaly Notářská komora, Exekutorská komora a Unie podnikových právníků ČR. ▶▶

◀▼ Zdá se to neuvěřitelné, ale opravdu až do poslední chvíle se organizátorům galavečera podařilo před expředsedou ČAK Vladimírem Jirousem utajit, že dostane za svůj mimořádný přínos k rozvoji soutěže Právnicka roku také svatého Yva.

Plastiku mu odevzdal jeho nástupce ve funkci, předseda České advokátní komory Martin Vychopeň, s kyticí přihlíží zakladatel Právnicka roku, předseda jejího organizačního výboru a předseda představenstva společnosti EPRAVO.CZ Miroslav Chochola.

Dlužno ale říci, že doktor Jirousek to překvapení všem vrátil, když místo očekávané dlouhé řeči pouze lakonicky prohlásil: „Děkuji, ale určitě si to zasloužím!“

Mimořádnou událostí letošního galavečera byl křest nové knihy Arnošta Lustíga **Případ Marie Navarové**, jež je příběhem jedné statečné ženy a jejího advokáta ve třech státních režimech, v nichž jedna a tatáž kauza byla posuzována a souzena diametrálně odlišně. Kniha vznikla za významné pomoci a podpory ČAK, UniCredit Bank, EPRA-VA.CZ a řady advokátních kanceláří.

Nemohl ji samozřejmě šampaňským pokřtít nikdo jiný než expředseda ČAK Vladimír Jirousek, který je Lustigovým přítelem a léta ho k napsání díla s advokátní tematikou nabádal. Druhým kmotrem se pak stal nakladatel Aleš Čeněk, jehož péčí kniha vyšla; na pódiu hned po pravici autora ovšem nemohl chybět ještě další člověk, bez kterého by knížka nespátřila světlo světa – středoškolský profesor Erich Renner z Benešova, neboť to byl právě on, kdo námět pro román objevil a Lustigovi nabídl.

Třiaosmdesátiletý autor, který již čtvrtý rok bojuje s rakovinou, ovšem dostal své pověsti o gejzíru energie a dobré nálady a na pódiu při „pábitelském“ rozhovoru s Markem Ebenem rozesmál nejen dva tisíce právníků v sále, ale i moderátora, téměř „zničil“ Vladimíra Jirouska a pobavil i vedle stojícího středoškolského profesora Rennera a nakladatele Čenka.

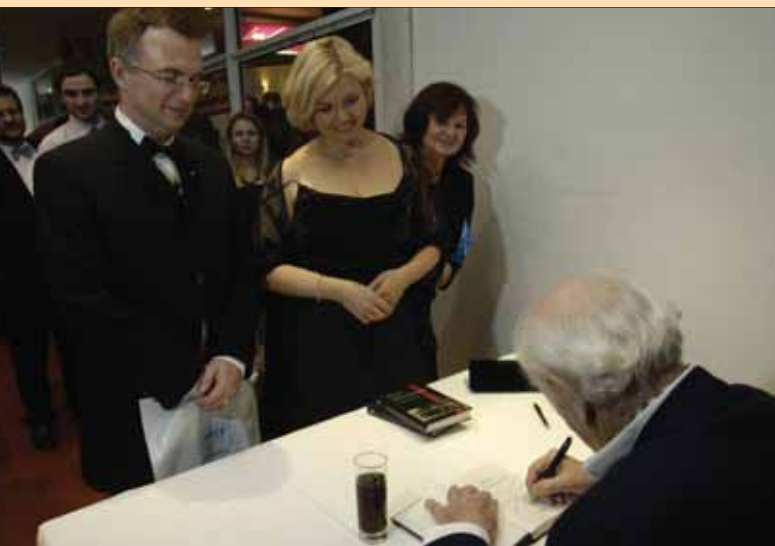

Marek Eben nakonec pozval všechny přítomné na autogramiádu, která se konala od 22 hodin v předsáli. Zájemci si zde mohli Příběh Marie Navarové koupit za speciální cenu 250 korun.

Neúnavný Arnošt Lustig navzdory své nemoci, která ho jen pár dní poté přivedla zpátky do nemocnice, podepisoval svoji nejnovější knížku téměř do půlnoci.

Mezi skoro dvěma stovkami lidí, kteří si přišli pro podpis a věnování, byla i dlouholetá Lustigova přítelkyně, ministryně spravedlnosti Daniela Kovářová s manželem.

Součástí tradičního galavečera Právníka roku se nepochybně stala charita. Již podruhé se dárcem stotisícového šeku stala advokátní kancelář Havel a Holásek, největší česká advokátní kancelář a nositelka tří ocenění ze soutěže Právnická firma roku 2009. Zatímco loni se obdarovaným stala Linka bezpečí, letos peníze putovaly na konto obecně prospěšné společnosti Člověk v tísni, z něhož je financována pomoc loňským obětem povodní v ČR.

Šek od partnera kanceláře Mgr. Davida Neveselého převzal vedoucí programu Povodně 09 Člověka v tísni, pan Igor Klimeš (na snímku vlevo).

Jistou formou charity je nepochybně i poskytnutí bezplatné právní služby. Letos poprvé se organizátoři Právníka roku spojili s občanským sdružením PILA (Public Interest Lawyers Association), které se zabývá zvyšováním dostupnosti právní pomoci a služeb PRO BONO.

A shodli se na tom, že tím, kdo si podle jejich mínění nejvíce zaslouží ocenění, je pražský advokát Mgr. Štěpán Holub; skleněnou plastiku mu předal ředitel sdružení PILA Mgr. Vítězslav Dohnal.

O další nečekaný dárek pro mladého právníka s dobrým srdcem se ovšem postaral moderátor Marek Eben. Jak řekl, protože pan magistr Holub pracoval vlastně „za hubičku“, je tedy logické a správné, aby

byl právě takto od krásných hostesek odměněn i na pódiu. Že ho takový dárek rozradostnil, nelze přehlédnout...

Naopak chvilku nostalgie a smutku v celém sále vyvolala vzpomínka na profesora Vojtěcha Cepla, loňského vítěze v kategorii „Občanská a lidská práva a právo ústavní“, který nás vloni v listopadu po dlouhé těžké nemoci opustil...

A po téměř dvouhodinovém galavečeru pozval Marek Eben všechny přítomné na raut...

...a také na společenský program ve všech saloncích hotelu BOBYCENTRUM.

▲ Již tradičně bylo možné se zaposlouchat do moravských písniček brněnské cimbálové muziky Ponava...

▲ ...nebo zajít na jazz, funk a soul, letos v podání Luboš Andršt Bandu...

◀ ...a kdo nevydržel bez tance ani chvíli, mohl se rovnou odebrat na videodiskotéku do salonku La Grotta.

Ovšem ten, kdo zašel nejdříve na dobré jídlo a dorazil až po desáté do hlavního sálu, kde již mezitím vyklidili z parketu většinu židlí, objevil tam Ostravský rozhlasový orchestr pod vedením Borise Urbánka, hrající k tanci i k poslechu.

U mikrofonu se během večera střídali zpěváci Petr Bende, Petr Němec, Heidi Janků a právník Janek Ledecký, který v BOBYCENTRU zpíval svým bývalým učitelům a spolužákům již před dvěma lety.

Nejdříve ale bylo nutné pogratulovat vítězům...

◀ ...krátce a neformálně vyřešit pracovní záležitosti...

▼ ...ale hlavní nepochybně bylo, dobře se bavit.

Za rok určitě na shledanou!

✦ Ivana Cihlářová

✦ Foto Jan Kolman, Jakub Stadler

Master your Leadership Skills

MASTER DEGREES

Master in Business Administration

- **MBA** in Management
- **MBA** in Marketing
- **MBA** in HRM
- **MBA** in MIS
- **MBA** in Banking

Master degrees

- **LLM** Master in International and Commercial Law
- Master in Professional Communications and Public Relations
- Master in Clinical Counselling Psychology
- **PhD** by Publication

University of New York in Prague

Admissions office, Legerova 72, 120 00, Prague 2, Czech Republic, Telephone: +420 224 221 261/281, Fax: +420 224 221 247
Email: admission@unyp.cz www.unyp.cz

Soudní exekutor Mgr. Martin Slavata

Exekutorský úřad Mladá Boleslav
Táborská 527, Mladá Boleslav
přijme zaměstnance na pozici

EXEKUTORSKÝ KONCIPIENT / KANDIDÁT

Požadavky: vysokoškolské právnické vzdělání, bezúhonnost, samostatnost, odpovědnost, schopnost jednat s lidmi, vysoké pracovní nasazení, řídičský průkaz sk. B, uživatelské schopnosti PC. Dobrá orientace v občanském právu procesním výhodou.

Nabízím: zajímavou práci, perspektivu odborného růstu, výdělek závislý na schopnostech a vykonané práci. Nástup možný ihned nebo dle dohody.

V případě Vašeho zájmu mne prosím kontaktujte e-mailem na adrese slavata@exekutormlboleslav.cz.

JSME JEDINÁ PŘEKLADATELSKÁ
AGENTURA V PRAZE SE SPECIALIZACÍ
NA PRÁVO A EKONOMII.
VŠE S MOŽNOSTÍ SOUDNÍHO OVĚŘENÍ.

TLUMOČENÍ PŘEKLADY PRÁVO EKONOMIE

JSME PARTNEREM ŘADY
ADVOKÁTNÍCH KANCELÁŘÍ.
VIZ NAŠE REFERENCE NA
WWW.ORANGETREE.CZ

NÁŠ SYSTÉM INTERNÍCH
ODBORNÝCH REVIZÍ
A ZPĚTNÉ VAZBY
ZARUČUJE NEJVYŠŠÍ
KVALITU PŘEKLADŮ.

ORANGE TREE, s.r.o. překladatelská agentura
TEL +420 224 815 856 | MOBIL +420 739 034 651 | office@orangetree.cz
Křížkova 1/332 Praha 8, 186 00 Česká republika | www.orangetree.cz

4. odborné symposium NS ČR: Obchodní smlouvy v judikatuře Nejvyššího soudu

Mgr. ONDŘEJ HRUDA

Dne 2. prosince 2009 krátce po desáté hodině ranní zahájila předsedkyně Nejvyššího soudu České republiky JUDr. Iva Brožová čtvrté odborné sympozium. Téma **Obchodní smlouvy v judikatuře Nejvyššího soudu** bylo pro odbornou veřejnost natolik lákavé, že značná část zájemců musela být z kapacitních důvodů odmítnuta. Je

možno konstatovat, že kapacita sálu se s každým dalším sympoziem naplňuje rychleji, tou nejspolehlivější metodou, jak si zajistit účast na příštích sympozii, je aktivní účast spočívající v napsání příspěvku.

Sympozium bylo rozděleno do dvou tematických bloků, dopolední byl zaměřen na hmotněprávní otázky jednotlivých smluvních typů, po přestávce s občerstvením pak následoval blok zaměřený na obecné otázky smluvních obchodněprávních vztahů.

Odvahu obhajovat pozici Nejvyššího soudu a některých sporných rozhodnutí kromě již zmíněné předsedkyně Nejvyššího soudu ČR JUDr. Ivy Brožové našli JUDr. Kateřina Hornochová, JUDr. Josef Rakovský, JUDr. Ludvík David, CSc. a JUDr. Zdeněk Krčmář. Moderování prvního bloku se ujal prof. JUDr. Petr Hajn, DrSc. z katedry obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, druhým blokem prováděl pravidelný host sympozii pořádaných Nejvyšším soudem ČR prof. JUDr. Dr. Karel Eliáš z katedry obchodního práva Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni.

Zástupci odborné veřejnosti přednesli příspěvky k celkem sedmi rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR. Stejně jako v minulosti byl po prezentaci stanoviska k právnímu názoru vyjádřenému v komentovaném rozhodnutí dán prostor soudcům Nejvyššího soudu, kteří se buďto osobně podíleli na rozhodování v komentované věci, nebo kteří si na chvíli vyzkoušeli pro ně neobvyklou pozici advokáta a obhajovali mnohdy rozporuplné rozhodnu-

tí některého ze svých kolegů, který se osobně nemohl (či nechtěl) sympozia účastnit.

Rozhodnutí NS ČR ze dne 30. 7. 2009

sp. zn. 29 Cdo 1830/2007

Autor příspěvku: JUDr. Tomáš Richter, LL.M.,
Ph.D. (AK Clifford Chance)

V prvním z komentovaných rozhodnutí Nejvyšší soud dovodil, že **jednající osoba se ve smyslu § 49a, věty první, obč. zák. může účinně dovolat podstatného omylu vyvolaného osobou, které byl právní úkon určen, jen jde-li o tzv. omluvitelný omyl. Omluvitelným je přitom jen takový omyl, k němuž došlo přesto, že jednající (mýlící se) osoba postupovala s obvyklou mírou opatrnosti (že vyvinula obvyklou péči), kterou lze se zřetelem k okolnostem konkrétního případu po každém požadovat k tomu, aby se takovému omylu vyhnul.**

Dle dovolacího soudu postupník, jenž si před podpisem smlouvy o úplatném postoupení pohledávky vůči dlužníku, který je v konkurzu, neověřil skutečnost, že postupovaná pohledávka byla přihlášená v konkurzu vedeném na majetek dlužníka a že účinky přihlášení pohledávky nadále trvají, alespoň tím, že u postupitele nahlédl do kopie přihlášky postupované pohledávky v konkurzu anebo tím, že si od něj vyžádal listinu dokládající stav přihlášené pohledáv-

ky v konkurzu, vedeném na majetek dlužníka (např. výpis z upraveného seznamu přihlášených pohledávek ve smyslu § 21 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2007), se nemůže účinně dovolat relativní neplatnosti postupní smlouvy podle § 49a, věty první, obč. zák. jen proto, že postupitel v něm vyvolal skutkový omyl o stavu postupované pohledávky (z nějž sám v důsledku nedbalé správy svých pohledávek vycházel) prohlášením, že pohledávku do konkurzu vedeného na majetek dlužníka přihlásil a že správce konkurzní podstaty takto přihlášenou pohledávku přezkoumal a uznal. Takový omyl postupníka není omylem omluvitelným, neboť postupník při uzavření smlouvy zanedbal obvyklou míru opatrnosti (nevyvinul obvyklou péči), kterou lze na něm požadovat a jejímž prostřednictvím by se tomuto omylu vyhnul.

Dle autora příspěvku JUDr. Tomáše Richtera, LL.M., Ph.D. je problematické na posuzovaný případ aplikovat tzv. doktrínu omluvitelného omylu, protože § 49a obč. zák. slouží k alokaci rizika, které plyne z informační asymetrie mezi stranami, a racionálně konstruované právo by toto riziko mělo alokovat na smluvní stranu, která ho může vyloučit vynaložením nižších nákladů. Tou byla za daných okolností zcela nepochybně banka jako postupitel, a nikoliv postupník. Doktor Richter nepovažuje rozhodnutí za nijak katastrofální, protože v obdobných smlouvách jsou zpravidla rozsáhle upraveny nároky kupujícího v případě poskytnutí nepravdivých informací a použití ust. § 49a obč. zák. se naopak vylučuje. Pro obecnou smluvní praxi však rozhodnutí znamená, že Nejvyšší soud vychýlil hranici alokace rizika příliš daleko a § 49a obč. zák. dnes znamená něco úplně jiného, než vyplývá z jeho gramatického výkladu.

Dle JUDr. Zdeňka Krčmáře není možné, aby Nejvyšší soud aplikoval doktrínu omluvitelného omylu jen v případech, kdy se mu to hodí. Doktrína buď platí, nebo neplatí, žádná třetí cesta není možná. Diskuse tak má být vedena o tom, jestli doktrínu omluvitelného omylu aplikovat, či nikoliv. Pokud ano, musí být aplikována na všechny posu-

zované případy. JUDr. Krčmář dále uvedl, že doktrína se neaplikuje na případy úmyslného uvádění v omyl, a ujistil všechny v sále, že se ani aplikovat nebude.

Rozhodnutí NS ČR ze dne 23. 4. 2007

sp. zn. 32 Cdo 1138/2007

Autor příspěvku: Mgr. Lucie Baďurová
(AK Kuncová)

V předmětném rozhodnutí Nejvyšší soud dospěl k závěru, že **při vzniku závazkového vztahu na základě kupní smlouvy musí být účastníkům ve smyslu § 261 odst. 1 obch. zák. nepochybně zřejmé, že jsou podnikateli a že koupě se týká jejich podnikatelské činnosti, což nelze dovodit pouze z množství a charakteru kupovaného zboží.**

Pouze z toho, že žalovaná kupovala od žalobce velké množství kácat a krmiva, jež bylo podle odvolacího soudu mimo osobní potřebu žalované, nelze dovodit, že účastníkům bylo zřejmé, že se tato koupě týkala podnikatelské činnosti žalované, a že se mezi účastníky jednalo o závazkový vztah mezi podnikateli ve smyslu § 261 odst. 1 obch. zák.

Autorka příspěvku magistra Baďurová s rozhodnutím nesouhlasila, dle jejího názoru u stran, které se při své činnosti doposud nesetkaly, nezbyvá, než usuzovat obchodněprávní charakter závazkového právního vztahu v případě absence IČ právě z předmětu smlouvy, tj. z kupovaného zboží.

JUDr. Kateřina Hornochová, která patrně neobhajovala kritizovaný rozsudek poprvé, se pokusila přesvědčit přítomné o jeho správnosti. Dle jejího názoru je rozhodující právě zřejmost uvedená v ustanovení § 261 odst. 1 obch. zák. Aby se jednalo o obchodněprávní závazkový vztah, muselo by oběma stranám být při vzniku tohoto vztahu zřejmé, že obě strany jsou podnikateli a že se týká jejich podnikatelské činnosti. Zřejmost bývá často opomínána a tak tomu bylo i v posuzovaném případě. Ze samotného předmětu smlouvy zřejmost vždy doložit nelze, což JUDr. Hornochová doplnila

několika příklady (např. koupě ke spekulativním účelům, koupě nepodnikatelem na základě nepřímého zastoupení). Soudy nižších stupňů se dle jejího názoru nechaly zavést samotným předmětem smlouvy, aniž by se zabývaly dalšími relevantními důkazy a okolnostmi případu. Podle doktorky Hornochové nešel na posuzovaný případ aplikovat ani § 3a obch. zák., upravující neoprávněné podnikání. I zde musí totiž být z okolností zřejmé, že se právní vztah týká podnikatelské činnosti, a až pak je možné aplikovat citované ustanovení.

Prof. Hajn následně na zdařilém příkladu ze života vědeckého pracovníka dokázal, že samotný fakt,

Předsedkyně NS Iva Brožová a moderátor prvního bloku symposia profesor Petr Hajn.

Moderátor druhé části sympozia profesor Karel Eliáš a soudce NS Zdeněk Krčmář.

Soudci NS Josef Rakovský a Ludvík David.

plnění se poskytuje za úplat. Ujednání účastníků právního vztahu, které by tuto zásadu popíralo (například tím, že by připouštělo možnost přijmout úplatné plnění bez poskytnutí úplaty, aniž by pro to byl právem akceptovatelný důvod), by se přičilo dobrým mravům a bylo by proto podle § 39 obč. zák. neplatné... Má-li být splatnost ceny díla vázána na skutečnost, až třetí osoba v rámci jiného závazkového vztahu poskytne objednateli platbu, může dojít k situaci, že třetí osoba objednateli nezaplatí a pohledávka zhotovitele díla na zaplacení ceny díla se tak nikdy nestane splatnou a tudíž vymahatelnou. V důsledku toho nastane stav, že ačkoli objednatel přijal od zhotovitele úplatné plnění, nebude povinen za ně poskytnout úplatu. Proto smluvní ujednání účastníků, které takový stav připouští, se přičí dobrým mravům a je proto podle § 39 obč. zák. neplatné.

Autoři obou příspěvků, jež přednesli JUDr. Petr Bříza, LL.M., a JUDr. Petr J. Syrovátko, LL.M., se ve svých názorech na komentované rozhodnutí v podstatě shodli. Přípouštějí, že z izolovaného pohledu se posuzované ujednání může jevit jako nespravedlivé. Je však třeba celou věc posuzovat z pohledu ekonomické reality a rozložení transakčního rizika dané obchodní operace

že něčeho je hodně, neznamená obchodní kvalifikaci, a smích sálu mu byl odměnou. Na stranu své kolegyně se částečně přidal i JUDr. Krčmář, dle jeho názoru však mělo být napadené rozhodnutí zrušeno i pro vadu řízení, pokud soudy opomenuly důkazní návrhy a nezabývaly se dalšími skutečnostmi relevantními pro posouzení vztahu mezi stranami.

Prof. Eliáš upozornil na paradoxnost české právní úpravy, která profesionálům poskytuje čtyřletou promlčecí lhůtu, zatímco obecná promlčecí lhůta podle občanského zákoníku je jen tříletá.

Rozhodnutí NS ČR ze dne 9. 10. 2008 sp. zn. 32 Cdo 2999/2008

Autoři příspěvků: JUDr. Petr Bříza, LL.M.
a Mgr. Dušan Sedláček (AK Havel & Holásek),
JUDr. Petr J. Syrovátko, LL.M.
(AK Wolf Theiss advokáti)

V rozsudku komentovaném hned dvěma příspěvky Nejvyšší soud dovedl, že **jednou ze základních zásad vyjadřujících požadavek dobrých mravů, z nichž vychází právní úprava obchodních závazkových vztahů, je, že úplatné**

jako celku. *Řetězení plateb* není např. ve stavebnictví ničím neobvyklým, subdodavatelé nepřinášejí jen riziko, ale může pro něj být i výhodné, umožňuje totiž dodavateli nabídnout za poskytované plnění vyšší cenu. Transakce doposud zajišťované *řetězením plateb* se prodraží, neboť budou muset být zajišťovány jiným způsobem. Nejvyšší soud vykládá dobré mravy příliš extenzivně, dle autorů příspěvků by naopak tento pojem měl být v obchodněprávních vztazích vykládán restriktivně. Rozhodnutí je formulováno příliš široce a obecně zakazuje řetězení plateb. Autoři vyjádřili obavu o právní jistotu, dle jejich názoru není jasné, jak se Nejvyšší soud postaví k jiným ujednáním alokujícím riziko v obchodněprávních vztazích.

Nemravnost dle doktorky Hornochové spočívá v tom, že smlouvou je sice založeno právo, které je ale současně nevymahatelné. Zhotoviteli tedy sice právo vznikne, ale jeho splatnost je vázána na naprosto nejisté podmínky. Jelikož došlo k přenesení rizika na subdodavatele, dodavatel nebude při prosazování svých práv postupovat tak razantně, jako kdyby riziko sám nesl. Je-li smlouva o dílo smlouvou úplatnou, nelze zároveň říci, že splatnost nenastane.

Část publika, prezentovaná např. JUDr. Hrudovou, se přiklonila k názoru doktorky Hornochové. Obchodní právo není jen právem skutečných profesionálů, ale

na straně subdodavatelů vystupují i živnostníci a malé společnosti bez právního zázemí, kteří jsou, právě ve stavebnictví, často nuceni přistoupit na podmínky velkých společností, chtějí-li přežít. Pokud by Nejvyšší soud zvolil opačné řešení, tyto subjekty by prakticky byly zbaveny možnosti vymáhat svá práva. Dle názoru jiných měl dovolací soud na prvním místě zvážit, zda se nejedná o výkon práva v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku. Obchod sám o sobě totiž mravný není, a proto má i jiná pravidla. Dle autora tohoto článku by nemělo být ani ve vztazích mezi podnikateli na dobré mravy zcela rezignováno, a pokud obchod v současnosti mravný není, jednou z ambicí práva, a tedy i Nejvyššího soudu ČR, by mělo být tento panující, nikoliv však ideální stav, změnit.

JUDr. Krčmář v souvislosti s komentovaným rozhodnutím upozornil na rozhodnutí velkého senátu NS ze dne 14. 10. 2009, sp. zn. 31 Cdo 2707/2007,¹ ze kterého dle jeho (zdaleka ne všemi sdíleného) názoru vyplývá, že v obchodněprávních vztazích je rozpor s dobrými mravy uplatnitelný jen jako relativně neplatný právní úkon.

**Rozhodnutí NS ČR ze dne 24. 5. 2007
sp. zn. 32 Cdo 922/2007**

Autoři příspěvku: JUDr. Ing. Jan Zrzavecký, Ph.D.
a JUDr. Eva Herdová (AK Hájek, Zrzavecký)

Po přestávce byl jako první komentován rozsudek, ve kterém Nejvyšší soud dovodil, že ze smlouvy o úvěru lze plnit ve prospěch dlužníka i třetím osobám (např. úhradou faktur jeho dodavatelům), avšak smlouvou o půjčce lze přenechat peníze pouze dlužníkovi (popřípadě jeho zástupci). Smlouva o půjčce vznikne na rozdíl od smlouvy o úvěru až plněním věřitele. Předmětem smlouvy o úvěru jsou peněžní prostředky, je možno je poskytnout i převodem z účtu na účet, avšak na základě smlouvy o půjčce věřitel přenechává dlužníkovi peníze jako věci určené podle druhu, a tudíž přenechává pouze bankovky a mince.

Dle autorů příspěvků rozhodnutí působí v praxi problémy a vyvolává právní nejistotu. Peníze lze chápat podle NS pouze jako bankovky a mince, zatímco peněžní prostředky jsou termínem širším, na základě smlouvy o půjčce tak nelze plnit převodem na účet. JUDr. Ing. Jan Zrzavecký, Ph.D. dále poukázal na několik praktických příkladů, kde zákon mezi penězi a peněžními prostředky nerozlišuje a kde by naopak nutnost rozlišovat přinesla problémy (srov. např. ustanovení § 183m obch. zák.), rozhodnutí je problematické především s ohledem na zákon o omezení plateb v hotovosti, který limituje plnění závazků v hotovosti částkou 15 000 eur, při respektování názoru Nejvyššího soudu by tak nebylo možné poskytnout půjčku přesahující 15 000 eur.²

Autoři příspěvku považují za diskutabilní i druhý závěr Nejvyššího soudu, dle kterého půjčka může být poskytnuta pouze přímo dlužníkovi, a nikoliv třetí osobě ve prospěch dlužníka. Autoři pokládají výklad

zaujatý Nejvyšším soudem za neodůvodněné omezení autonomie vůle stran při uzavírání smlouvy o půjčce. V příspěvku bylo dále poukázáno na skutečnost, že v jiných rozhodnutích Nejvyšší soud připouští poskytnutí půjčky převodem na účet, a pokud tak senát dospěl k jinému názoru, měl věc postoupit k rozhodnutí velkému senátu NS.³

Na účastnících symposia bylo vidět, že by ke komentovanému rozhodnutí rádi něco podotkli, vítr z plachet jim však vzal JUDr. Krčmář. Dle jeho názoru nebylo rozhodnutí po procesní stránce správně přijato a mělo být předloženo velkému senátu k rozhodnutí tak, jak bylo řečeno v komentáři k rozhodnutí. Doktor Krčmář se ztotožnil i s oběma hmotněprávními výhradami, výklad zaujatý Nejvyšším soudem dle jeho názoru není správný.

**Rozhodnutí NS ČR ze dne 19. 12. 2007
sp. zn. 28 Cdo 2708/2006**

Autor příspěvku: JUDr. Milan Hulmák
(Katedra občanského práva ZČU Plzeň)

V rozhodnutí sp. zn. 28 Cdo 2708/2006 Nejvyšší soud dospěl k závěru, že ze znění ust. § 126 odst. 1 obč. zák. výslovně vyplývá, že oprávněným subjektem k podání vlastnické žaloby je vlastník věci. Komisionářská smlouva, uzavřená podle ustanovení § 577 a násl. obchodního zákoníku, je specifickým institutem, použitelným právě v obchodněprávních vztazích. Právní vztahy k nebytovým prostorům, včetně jejich nájmu, jsou však podle právní úpravy vztahy občanskoprávní a při jejich praktické realizaci nelze institut komisionářské smlouvy využít způsobem, jak se v projednávané věci stalo.

V právních vztazích vznikajících při hospodaření s nebytovými prostory se běžně připouští, aby právnická či fyzická osoba pověřená správou domu vyřizovala právní záležitosti vlastníka nemovitosti. Musí se tak ale díť na základě takového zmocnění vlastníkem, v němž se tato osoba opravňuje generálně nebo ad hoc k zastoupení vlastníka (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 356/2000), nikoli tedy k jednání vlastním jménem.

Dle autora příspěvku JUDr. Milana Hulmáka Nejvyšší soud v podstatě judikoval, že komisionář není aktivně věcně legitimován k podání žaloby o vyklizení nebytových prostor, jejichž vlastníkem je komitent. Dle autora není pro posouzení, jestli se jedná o komisionářskou smlouvu,

1 Dle právní věty citovaného rozhodnutí: *Ujednání o smluvní pokutě v obchodněprávních vztazích je možné posuzovat jako relativně neplatný právní úkon pro rozpor s dobrými mravy podle § 39 obč. zák. pouze v případě, že by se dobrým mravům přičítaly okolnosti, za kterých byla smluvní pokuta sjednána, a to i případně ve spojení se skutečností, že byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta. Ujednání o smluvní pokutě není však možno v obchodněprávních vztazích považovat za neplatné podle § 39 obč. zák. pouze z důvodu nepřiměřenosti sjednané výše smluvní pokuty.*

2 § 4 odst. 1 zákona č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti.

3 § 20 zákona č. 6/2002 Sb., soudcích, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudcích a soudcích).

podstatné, zda se obchodní záležitost, kterou se komisionář vlastním jménem zaváže pro komitenta obstarat, řídí občanským, či obchodním zákoníkem. Obchodní zákoník je totiž rozhodující jen pro určení vztahu mezi stranami komisionářské smlouvy, nikoliv však pro určení, zda se jedná či nejedná o komisionářskou smlouvu. Doktor Hulmák nesouhlasil ani s dalším závěrem Nejvyššího soudu, žaloba na vyklizení bytu je totiž vlastnickou žalobou podle ust. § 126 odst. 1 obč. zák., toto právo ale náleží každé osobě, která je oprávněna mít věc u sebe (ust. § 126 odst. 2 obč. zák.), tedy i komisionáři. Autor příspěvku nesouhlasil ani se závěrem soudu, že by pověřená osoba nemohla vykonávat správu domu vlastním jménem, dle jeho názoru to zákon naopak připouští.⁴

Podle JUDr. Ludvíka Davida, CSc. použití komisionářské smlouvy nebylo v posuzovaném případě přílehavé, rozhodnutí senátu se pokusil v dlouhém monologu obhájit i JUDr. Josef Rakovský, pochopit tok jeho myšlenek však většině účastníků sympozia činilo potíže a z jeho reakce si přítomní odnesli především to, že v obdobném případě by bylo rozhodováno na základě stejných zásad.

JUDr. Krčmář ani profesor Eliáš se s rozhodnutím Nejvyššího soudu neztotožnili, je tak otázkou, jak bude věc posouzena, napadne-li příště jinému senátu (což je vzhledem k rozvrhu práce NS více než pravděpodobné), a dojde-li tento senát k rozdílnému názoru, jak celou věc posoudí velký senát NS. Až do té doby bude panovat právní nejistota.

**Rozhodnutí NS ČR ze dne 26. 5. 2008
sp. zn. 28 Cdo 2181/2007**

Autor příspěvku: JUDr. Michaela Šerá (AK Hájek, Zrzavecký)

V rozsudku, který byl komentován jako předposlední, Nejvyšší soud dovodil, že **nájemní vztah k nebytovému prostoru je - a to i mezi podnikatelskými subjekty - vztahem občanskoprávním, nikoli obchodněprávním. Vyplyvá to jak z občanského zákoníku (viz odkaz na zákon o nájmu a podnájmu nebytových prostor v § 720, tento zákon je prováděcím předpisem k obč. zák.), tak i z judikatury (např. R 73/2000 i jiná rozhodnutí NS). Pak se ovšem prodlení musí řídit nikoli obchodním zákoníkem, ale ustanovením § 517 odst. 2 obč. zák. Toto ustanovení výslovně říká, že výši úroků z prodlení stanoví prováděcí předpis (zde vl. nař. č. 142/1994 Sb.).**

Dle doktorky Šeré se rozhodnutí Nejvyššího soudu vymyká jinak konstantní judikatuře a zcela opomíjí kogentní ustanovení § 261 odst. 6 obč. zák., dle kterého, zjednodušeně řečeno, smlouvy mezi podnikateli (jestliže při jejich vzniku je zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týkají jejich podnikatelské činnosti), které nejsou upraveny v obchodním zákoníku a jsou upraveny jako smluvní typ v občanském zákoníku, se řídí přísluš-

nými ustanoveními o tomto smluvním typu v občanském zákoníku a obchodním zákoníkem.

Doktor David dal autorce příspěvku za pravdu a ujistil přítomné, že Nejvyšší soud bude příště pozornější.

**Rozhodnutí NS ČR ze dne 31. 1. 2007
sp. zn. 29 Odo 994/2005**

Autor příspěvku: JUDr. Martin Mikyska (AK Mikyska)

V posledním rozhodnutí, které bylo organizátory vybráno, Nejvyšší soud dovodil, že **z ustanovení § 66 odst. 2 ve spojení s § 566 odst. 1 obč. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2000, vyplývá, že nebyla-li mezi společností s ručením omezeným a jejím jednatelem uzavřena smlouva o výkonu funkce, má jednatel právo na odměnu určenou podle ustanovení § 571 odst. 1 obč. zák.**

Doktor Mikyska se bohužel z účasti omluvil, což organizátoři nesli obzvláště těžce, protože jako jediný měl vystoupit s příspěvkem, který pro Nejvyšší soud vyzníval pozitivně. Někteří účastníci přijeli z daleka, a tak bylo po krátkém váhání rozhodnuto, že příspěvek bude alespoň přečten, čehož se ujal můj kolega Mgr. Lukáš Pauldura, který měl ostatně celé sympozium na starost. Dle doktora Mikysky je přínos rozhodnutí NS zejména ve zdůraznění zásady, že i když funkci jednatele ve společnosti s ručením omezeným nelze vykonávat v pracovněprávním vztahu za mzdu (viz R 13/1995), neznamená to, že by jednatel měl tuto funkci vykonávat tzv. zadarmo, když valná hromada společnosti o jeho odměně nerozhodla, ledaže by dotčená společnost s ručením omezeným prokázala dohodu o bezúplatném výkonu funkce.

Profesor Eliáš nakonec poukázal na skutečnost, že u velké části z probíraných rozhodnutí se ukázaly problémy, které činí rozlišování, zda se jedná o občanskoprávní nebo obchodněprávní vztah a že je třeba se zamyslet, jestli toto rozlišování má v současnosti smysl.

Z reakce účastníků, se kterými jsem hovořil, se domnívám, že čas strávený na sympoziu Nejvyššího soudu byl pro většinu z nich časem stráveným nejen smysluplně, ale i příjemně. Platí to dle mého názoru zvláště o první půlce, v níž se soudci NS snažili aktivně obhájit svá rozhodnutí. Nakolik se jim to podařilo, se ze své pozice neodvažují odhadovat. V druhém bloku se účastníci mohli přesvědčit nejen o tom, že i soudci NS jsou jen lidé dělající chyby, ale zároveň lidé schopni tyto chyby (alespoň někdy) přiznat.

Je možné parafrázovat rčení známé z povodňových oblastí a uzavřít, že *po sympoziu je zároveň před sympoziem*. Několik hodin po skončení sympozia tak byla založena nová složka s označením *Páté sympozium NS*. Jeho průběh však organizátoři mohou ovlivnit jen částečně a hlavní role bude tradičně patřit především účastnicím se advokátům.

✿ Autor je poradcem předsedkyně Nejvyššího soudu ČR a studentem doktorského studijního programu na katedře obchodního práva Právnické fakulty MU v Brně.

4 Např. městská část hlavního města Prahy podle § 34 ve spojení s § 17 odst. 1 písm. h) zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, pokud jde o svěřené majetek, nebo společenství vlastníků bytů podle § 9a zákona č. 74/1992 Sb., o vlastnictví bytů, jde-li o společné části domu.

Sleva na akce ERA i v roce 2010

Výhody plynoucí pro advokáty a advokátní koncipienty ze Smlouvy o spolupráci mezi Akademií evropského práva v Trevíru a Českou advokátní komorou pokračují i letos.

Je tomu již rok, kdy Akademie evropského práva v Trevíru (ERA) uzavřela s ČAK smlouvu o spolupráci, z níž pro advokáty i advokátní koncipienty plynou možnosti získání **25% slev na registračních poplatcích při účasti na vzdělávacích akcích ERA pořádaných v Trevíru či jinde v Evropě**. Smlouva byla původně uzavřena na rok (do konce roku 2009) s tím, že bude-li hodnocení ukazovat na zvýšenou účast českých advokátů v daném roce na akcích ERA, bude možné smlouvu obnovit i na další roky.

Máme to potěšení vás informovat, že hodnocení účasti českých advokátů a advokátních koncipientů na seminářích ERA vyznívá příznivě! Počet členů ČAK se oproti předchozím letům, před uzavřením smlouvy, evidentně zvýšil, a stávající smlouva byla tudíž prodloužena. **I v roce 2010 tedy mají advokáti a advokátní koncipienti možnost ve využívání 25% slev při účasti na vzdělávacích akcích ERA pokračovat.**

Advokátky, advokáti, advokátní koncipientky, advokátní koncipienti, pokud máte zájem zvyšovat tímto způsobem své odborné znalosti v oblasti evropského práva, neváhejte již při registraci na akce ERA slevu uplatnit. **Stejně jako loni je nezbytné již v přihlášce na seminář či jinou vzdělávací akci ERA uvést skutečnost, že jste advokátem či advokátním koncipientem registrovaným u ČAK**, nejlépe citujte své evidenční číslo, pod nímž jste zapsáni v příslušném seznamu ČAK. Upozorňujeme, že **pokud z přihlášky nebude patrné, že jste členem ČAK, nebude vám uvedená sleva přiznána**. Informaci o této slevě pro české advokáty a advokátní koncipienty nenaleznete na webu ERA, není zanesena do Obecných smluvních podmínek ERA. Je poskytována výlučně českému advokátnímu stavu na základě exkluzivní smlouvy.

Informace o ERA a jejích aktivitách naleznete na její internetové stránce www.era.int. Obecné informace o ERA naleznete i na webu ČAK, v rámci rubriky Mezinárodní vztahy. Upoutávky na jednotlivé vzdělávací akce ERA také průběžně umísťujeme na web ČAK, pod rubriku Vzdělávací akce/Vzdělávací akce ERA: <http://www.cak.cz/pages/akce-era.html>.

Odbor mezinárodních vztahů ČAK je připraven zodpovědět jakékoliv další otázky advokátů, kteří se o akce ERA zajímají.

✿ Odbor mezinárodních vztahů ČAK

==== VÝZVA ADVOKÁTŮM ====

Vyzýváme advokáty, kteří by měli zájem o **rozšíření svého zaměření** uváděného v seznamu advokátů **o oblast spotřebitelského práva**, nechť své žádosti zašlou elektronicky na adresu: dobra@cak.cz.

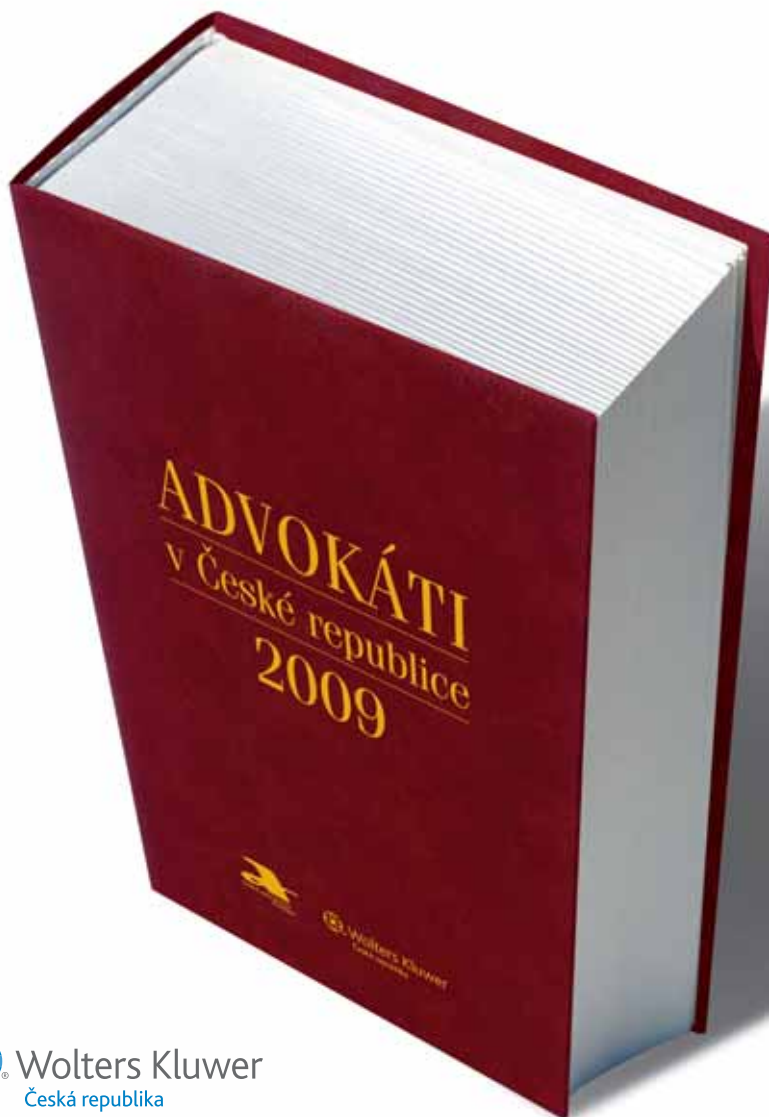
Podle poznatků Komory se právní pomoc v oblasti spotřebitelského práva (včetně znalosti příslušných evropských předpisů) stává velmi žádanou jak ze strany spotřebitelů, tak ze strany orgánů státní správy, spotřebitelských svazů apod.

✿ JUDr. LADISLAV KRYM, tajemník ČAK

Česká advokátní komora se společností Wolters Kluwer ČR
vydávají při příležitosti 5. sněmu ČAK v roce 2009 reprezentativní publikaci

ADVOKÁTI V ČESKÉ REPUBLICE 2009

| 871 Kč včetně DPH | cca 900 stran | exkluzivní vazba |

Wolters Kluwer
Česká republika

* ilustrační foto

Publikace obsahuje ucelený seznam advokátů působících v České republice, doplněný komerční prezentací některých významných advokátních kanceláří

Firma	
Jméno, příjmení	
Ulice, č.p.	
Obec, PSČ	
E-mail	
Tel.	
IČ	DIČ

Objednávám publikaci

ADVOKÁTI V ČESKÉ REPUBLICE 2009

Dostupnost publikace: říjen 2009

ks

Všechny knihy si můžete snadno objednat na internetové adrese www.wkcr.cz. Při objednávkách knižních titulů v hodnotě 1 000 Kč a výše Vám není účtováno poštovné. Publikace můžete osobně zakoupit také přímo na adrese nakladatelství, každý všední den v době od 7.30 do 17.30 hod.

Při osobním odběru Vám poskytneme slevu 15 %.

Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3
tel.: 246 040 400, fax: 246 040 401, e-mail: obchod@wkcr.cz
www.wkcr.cz

z právní teorie a praxe

ČLÁNKY

K trestní odpovědnosti advokátů v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu ČR	26
Zvláště přitěžující okolnosti a snížení trestu odnětí svobody	36
Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení... ..	38
Rozhodující skutečnosti uvedené v žalobě (nad jedním rozhodnutím)	47
Otevírá se nový prostor pro odškodňování morální újmy při zásazích státu?.....	49
Insolvenční správci v roce jedna	53
Zákonné zastoupení advokátní s. r. o. jejím společníkem	55
Může určení advokáta Komorou ovlivnit rozhodování soudu o nákladech řízení?	56
Ještě k odročení úkonu z důvodu na straně obhájce a k právu na obhajobu	58
Bude již opravdu platit, že 3+0 = 3? Komentář k článku a ke Komentáři k článku „Ústavní limity správy daní“	61
Causa Curiana – i slavní právníci prohrávají spory	65
Z JUDIKATURY	69 – 83
Z ODBORNÉ LITERATURY	84 – 88

SHRnutí

František Púry: K trestní odpovědnosti advokátů v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu ČR

Autor na podkladě některých zajímavých trestních věcí řešených v dovolacím řízení u Nejvyššího soudu České republiky seznamuje odbornou veřejnost s tím, jaké sporné otázky se zde vyskytly a s jakým výsledkem byly rozhodnuty, a to případně i s určitými zobecňujícími závěry. V příspěvku se uvádí určité zvláštnosti jak v hmotněprávním posuzování trestné činnosti advokátů, tak v trestním řízení vedeném proti nim. Autor podrobně rozebírá vybrané případy trestných činů spáchaných jednak samotnými advokáty při poskytování právních služeb, jednak jinými osobami, na jejichž trestné činnosti se advokáti určitým způsobem podíleli. V souvislosti s řešením hmotněprávních otázek se v příspěvku upozorňuje i na nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., nyní již ve znění zákona č. 306/2009 Sb.), který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2010. Těžištěm procesní problematiky jsou pak stále aktuální otázky mlčenlivosti advokáta a možných průlomů do ní.

Jan Kocina: Zvláště přitěžující okolnosti a snížení trestu odnětí svobody

Nový trestní zákoník neobsahuje ustanovení o materiálním pojetí posuzování zvlášť přitěžujících okolností, když je založen zásadně na tzv. formálním pojetí trestného činu. V tomto zákoníku tedy není obsaženo ustanovení obdobné § 88 odst. 1 starého trestního zákona. Při menší závažnosti naplnění zvlášť přitěžujících okolností bude možné použít v novém trestním zákoníku ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody, popř. některá ustanovení o upuštění od potrestání.

Jiří Herczeg: Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení

Autor se v článku zabývá otázkou záka-
zu sebeobvinění, tedy předložení důkazu pro-

ti sobě, která je jednou ze základních právních zásad. Autor popisuje aktuální judikaturu Ústavního soudu ČR, jakož i Evropského soudu pro lidská práva. Dále se zabývá použitelností důkazů získaných nezákonným donucením. Uvádí, že prokázat vinu obviněného je možné pouze na základě nepochybně zjištěných skutečností a za použití procesních prostředků, které trestní řád umožňuje. Jestliže při výslechu obviněného nebo svědka došlo k podstatné vadě, pak taková výpověď nemůže mít důkazní význam. Soud k ní nemůže přihlídnout a musí postupovat tak, jako kdyby zde taková výpověď nebyla. Není sporu o to, že vynucené doznání nemůže být použito jako důkaz. Autor se dále zabývá i tím, zda další důkazy získané na základě vynuceného doznání již procesně použitelné jsou a zda obviněný může být na základě těchto důkazů odsouzen. Dochází k závěru, že by bylo popřením principů právního státu, pokud by bylo možné zaručky ústavnosti trestního řízení eliminovat (obejít) tím, že by bylo možné využít informací z absolutně neúčinného důkazu (např. z vynuceného doznání) jako operativní informace, a na jejich základě zajistit již procesně využitelné důkazy.

Stanislav Křeček: Rozhodující skutečnosti vedené v žalobě (nad jedním rozhodnutím)

Jedním z vážných problémů žalob, kterými se žalobce domáhá splnění povinnosti, je formulace petitu tak, aby byl petit vykonatelný a soud jej mohl převzít přímo do rozsudku. V mnoha případech však žalobce z respektu hodných důvodů není schopen takovýto přesný petit zformulovat a soud to od něj nemůže spravedlivě požadovat. Tento názor potvrdil svým rozhodnutím ze dne 22. 10. 2009 Nejvyšší soud ČR ve věci 26 Cdo 4940/2007.

JUDr. Václav Vlk: Otevírá se nový prostor pro odškodňování morální újmy při zásazích státu?

Autor se zabývá problematikou odškodňování morální újmy způsobené státem z hlediska vývoje rozhodovací praxe. Zejména jde o nález Ústavního soudu II. ÚS 1191/2008, podle kterého je třeba žaloby poškozených posuzovat nikoli podle občanského zákoníku, ale podle zák. č. 82/1998 Sb., zejména podle

jeho novely, zák. č. 160/2000 Sb. Autor se zabývá problematickými i praktickými aspekty nové právní úpravy a právního stavu.

Michal Žižlavský: Insolvenční správci v roce jedna

Dne 1. 1. 2010 nastala významná změna, která se týká insolvenčního procesu. Jde o změnu systému ustanovování insolvenčních správců. Namísto původních několika tisíc správců jich může nyní působit necelých dvě stě. Odborná veřejnost již zaznamenala, že od Nového roku mohou působit jako správci pouze osoby, které získají povolení Ministerstva spravedlnosti ČR. Méně se již ví, že existují dvě kategorie správců – správci se zvláštním povolením pro insolvenční řízení velkých dlužníků a finančních institucí, a „základní“ správci pro ostatní řízení. Autor shrnuje, jaké předpoklady musí nadále splňovat insolvenční správce, za jakých podmínek a jakým způsobem může být ustanoven do funkce a jak řešit vadné ustanovení správce.

Jarmila Hanzalová: Zákonné zastoupení advokátní s. r. o. jejím společníkem

Článek se týká výkonu advokacie ve společnosti s ručením omezeným. Objasňuje rozdíl mezi úkony, které jménem advokátní s. r. o. činí její jednatelé, a institutem zákonného zastoupení společníky – advokáty, kteří jsou (s některými výjimkami) oprávněni na základě zákona o advokacii vykonávat advokacii jménem společnosti a na její účet.

Ladislav Krym: Může určení advokáta Komorou ovlivnit rozhodování soudu o nákladech řízení?

Autor článku oponuje názoru, že účastník řízení, jemuž byl rozhodnutím České advokátní komory podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii určen advokát k poskytnutí právních služeb při současném stanovení podmínky, že právní službu obdrží bezplatně, nemá právo na přiznání náhrady nákladů spočívajících v odměně advokáta, neboť mu takové náklady nevznikly. Argumentuje přitom jak rozbořením ustanovení § 18 zákona o advokacii, tak i příslušných ustanovení občanského soudního řádu a dospívá k závěru, že nepřiznání náhrady těchto nákladů by založilo nerovnost některých účastníků řízení.

Tomáš Sokol:
**Ještě k odročení úkonu
 z důvodu na straně obhájce
 a k právu na obhajobu**

Článek reaguje na rozhodnutí soudů ve věci tzv. kolize soudních jednání. Článek navazuje na judikát NS ČR, zabývající se tímto problémem, který byl zveřejněn v BA č. 11/2009. V daném případě kolize okresní soud odročení odmítl a odsoudil klienta v nepřítomnosti advokáta. Tento postup byl napaden odvoláním, které ale neakceptoval odvolací soud. Následně bylo podáno dovolání, ale i Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že kolize byla výhradně problémem advokáta a jeho klienta. Zásadně jiného názoru byl Ústavní soud ČR, který judikoval, že nejde-li o pokus mařit jednání, má soud k takovému problému na straně účastníka řízení přihlídnout. Autor následně rozebírá důsledky tohoto rozhodnutí Ústavního soudu, jež je celé rovněž publikováno tomto čísle BA.

Hana Skalická:
**Bude již opravdu platit, že
 3+0 = 3? Komentář k článku
 a ke Komentáři k článku
 „Ústavní limity správy daní“**

Tento příspěvek reaguje na článek Ústavní limity správy daní, který vyšel v Bulletinu advokacie č. 7-8/2009, jakož i na Komentář k tomuto článku, který byl publikován v Bulletinu advokacie č. 11/2009. Autorka se věnuje zejména problematice běhu prekluzivní lhůty pro vyměření daně. Polemizuje s některými závěry uvedenými v předchozích článcích. Problematiku rovněž doplňuje o nejnovější judikaturu a legislativní vývoj v této oblasti.

Petr Dostálík:
**Causa Curiana – i slavní
 právníci prohrávají spory**

Článek se zabývá slavným sporem o platnost závěti z prvního století před Kristem, kde

proti sobě stanuli proslulý právník své doby Q. Mucius Scaevola a neméně uznávaný řečník L. Licinius Crassus. V článku je popsána skutková podstata sporu i právní argumentace stran. Spor je zajímavý zejména tím, že se v něm střetlo tradiční římské právní myšlení s řeckou filozofií a rétorikou, ale také proto, že právní otázka, která byla základem tohoto sporu, tedy zda má při interpretaci právního úkonu přednost to, co bylo projevováno, nebo to, co jednající zamýšlel učinit, je otázka aktuální i v současném právu, což je v závěru demonstrováno na příkladech ze současné judikatury Ústavního soudu ČR.

CODEXIS[®] ADVOKACIE
 PŘÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM

- Jedinečný evropský právní informační systém
- Vyvíjen ve spolupráci s Českou advokátní komorou pro Vás
- Využijte řadu výkonných funkcí vyhovujících Vaší náročnosti

 CODEXIS[®] ADVOKACIE

www.codexisadvokacie.cz klientske.centrum@atlasconsulting.cz

K trestní odpovědnosti advokátů v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu ČR¹

JUDr. František Půry

1. Úvod

Zaměření tohoto mého příspěvku nevyplývá ze skutečnosti, že by snad byla trestná činnost advokátů

nějakým početně významným jevem, byť v České republice neexistuje oficiální statistika o počtu odsouzených advokátů nebo jimi spáchaných trestných činech. Proto též judikatura Nejvyššího soudu není nijak bohatá a ani se nezabývá uceleně všemi případy možné trestné činnosti advokátů. Vyskytují se zde jak trestní věci, které nejsou po skutkové či právní stránce ničím výjimečné (tedy kromě osoby pachatele), tak také kauzy, u nichž se přece jen projevují některé zvláštnosti vyplývající ze skutečnosti, že pachatelem (spolupachatelem, účastníkem apod.) trestného činu je právě advokát.

Příspěvek pochopitelně vychází z právní úpravy a z judikatury na podkladě zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „TrZ“), který byl platný a účinný do 31. 12. 2009. V nezbytné míře se pak upozorňuje i na novou trestněprávní úpravu provedenou zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. (dále ve zkratce „TrZ 2009“), která nabyla účinnosti dnem 1. 1. 2010. Jinak se používají obvyklé zkratky pro ostatní zákony (TrŘ – trestní řád, ObchZ – obchodní zákoník, ObčZ – občanský zákoník).

Dovolím si připomenout známou skutečnost, že advokáti – na rozdíl od exekutorů v některých případech – **nemají postavení veřejného činitele** ve smyslu § 89 odst. 9 TrZ, takže se nemohou dopustit trestných činů veřejných činitelů [§ 158, § 159, § 160 odst. 3 písm. b), odst. 4 písm. b) TrZ] a nepoživají ani ochrany jako veřejní činitelé (§ 155 a § 156 TrZ), a to ani tam, kde je stát nebo příslušný státní orgán pověřuje některými významnými úkoly, např. nutnou obhajobou v trestním řízení ve smyslu § 36 a § 36a TrŘ (resp. § 42 odst. 2 až 4 záko-

na č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů), funkcí insolvenčního správce ve smyslu § 21 a násl. zákona č. 182/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů (resp. předtím správce konkurzní podstaty podle § 8 a násl. zákona č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů), funkcí likvidátora obchodní společnosti nebo družstva ve smyslu § 71 a § 72 ObchZ, anebo kde vykonávají na podkladě zákona určitou funkci srovnatelnou s činností veřejného činitele, např. funkci rozhodce podle zákona č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Totéž nyní platí s účinností od 1. 1. 2010 podle nového trestního zákoníku, který sice nahradil pojem „veřejný činitel“ novým pojmem „úřední osoba“, ale jinak v podstatě zachoval dosavadní okruh osob, jež mají toto postavení; drobná změna pak spočívá v tom, že úřední osobou bude např. nejen soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce, ale též výslovně i notář při provádění úkonů v řízení o dědictví jako soudní komisař (§ 127 TrZ 2009).

Stejně tak nejsou v trestním zákoně žádné zvláštní skutkové podstaty trestných činů, které by mohli spáchat jen advokáti, nebo naopak kterých by se advokáti nemohli dopustit. **V některých případech pak může mít advokát i postavení tzv. konkrétního nebo speciálního subjektu**, tj. pachatele se zvláštní vlastností, způsobilostí nebo postavením ve smyslu § 90 odst. 1 TrZ. Advokát tedy může být např. jako podnikatel dlužníkem, který poškodí věřitele podle § 256 odst. 1 TrZ, zvýhodní věřitele podle § 256a odst. 1 TrZ nebo se dopustí předlužení podle § 256c TrZ, popřípadě advokát může jako zmocněnec jednat za takového dlužníka (např. jako smluvní zástupce obchodní společnosti, která je dlužníkem) ve smyslu § 90 odst. 2 TrZ, advokát může být nositelem zákonem uložené nebo smluvně převzaté povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek, jejíž porušení je trestným činem podle § 255 a § 255a TrZ (resp. podle § 220 a § 221 TrZ 2009), advokát jako insolvenční správce může spáchat trestný čin pletich v insolvenčním řízení podle § 256b odst. 3 TrZ (resp. podle § 226 odst. 3 TrZ 2009), jestliže přijme nebo si dá slíbit pro sebe nebo pro jiného ke škodě věřitelů majetkový nebo jiný prospěch, který mu nepřísluší apod. Podobně je tomu nyní s účinností od 1. 1. 2010 podle nového trestního zákoníku, který vychází ze stávající definice konkrétního a speciálního subjektu (§ 114

¹ Příspěvek byl zpracován pro XVII. ročník konference Karlovarské právnické dny konané ve dnech 4. až 6. 6. 2009. Pro účely publikace v Bulletinu advokacie byl jen v nezbytném rozsahu aktualizován.

odst. 1 TrZ 2009), ale poněkud přesněji stanoví odpovědnost pachatele, který jedná jménem právnické osoby, jež je nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, vyžadovaných u konkrétního a speciálního subjektu (§ 114 odst. 2 TrZ 2009).

2. Trestní odpovědnost za trestné činy spáchané přímo advokáty

Pokud jde o trestné činy, jejichž pachateli byli přímo advokáty, Nejvyšší soud se zabýval prakticky jen některými trestnými činy hospodářskými a proti majetku. Z trestných činů hospodářských lze zmínit např. trestný čin neoprávněného podnikání podle § 118 odst. 1 TrZ (nyní jde o týž trestný čin podle § 251 TrZ 2009), jehož se týkala trestní věc vedená u Nejvyššího soudu pod **sp. zn. 5 Tdo 877/2007**. Zde byl zaujat mimo jiné právní názor, podle kterého se trestného činu neoprávněného podnikání ve smyslu § 118 odst. 1 TrZ může dopustit i ten, kdo poté, co byl jako advokát pravomocně vyškrtnut ze seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou, nadále ve větším rozsahu poskytoval stejné právní služby jako advokát.²

Věc se týká obviněného JUDr. J. Š., kterého Česká advokátní komora vyškrtla ze seznamu advokátů podle § 8 odst. 1 písm. d) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „ZA“), tj. z důvodu, že nezaplatil příspěvek na činnost České advokátní komory (dále též jen „Komora“) a neučinil tak ani po výzvě Komory s poučením o následcích nezaplacení. Hmotněprávní posouzení skutku pak nebylo nijak komplikované a za pozornost stojí jen možnost dovodit alespoň dolní hranici „většího rozsahu“ neoprávněně poskytovaných právních služeb, a to zejména s poukazem na období přesahující jeden rok a na počet klientů neoprávněně zastupovaných i u soudů. S ohledem na tento rozsah neoprávněného podnikání se pak Nejvyšší soud musel vypořádat i s otázkou potřebného stupně nebezpečnosti činu pro společnost (§ 3 odst. 2, 4 TrZ) a s tím, proč je vyšší než nepatrný (to se podle nového trestního zákoníku mění – viz zejména § 12 odst. 2 a § 13 odst. 1 TrZ 2009).

Nejvyšší soud se však v dovolacím řízení musel zabývat i určitými procesními souvislostmi týkajícími se rozhodnutí Komory o vyškrtnutí obviněného ze seznamu advokátů. Toto rozhodnutí totiž učinilo představenstvo Komory, nikoli jen samotný předseda Komory, jak to předpokládá ustanovení § 45 odst. 2 písm. d) ZA, ale představenstvo za tímto účelem nenařídilo ústní jednání ve smyslu § 55 odst. 4 ZA, přičemž obě uvedené skutečnosti namítl obviněný v podaném dovolání jako vadný postup, který podle jeho názoru znamenal neplatnost jeho vyškrtnutí ze seznamu advokátů vedeného Komorou. Zároveň obviněný vytkl, že mu toto rozhodnutí nebylo doručeno na jeho novou adresu sídla. Všechny uvedené okolnosti pak měly vliv na řešení otázky viny obviněného, protože na nich záviselo zjištění, zda byl obviněný platně vyškrt-

nut ze seznamu advokátů, a zda mu tím skutečně zaniklo oprávnění poskytovat právní služby, či nikoli. Šlo tedy o předběžnou otázku ve smyslu § 9 odst. 1 TrŘ, kterou se musely zabývat jak soudy nižších stupňů, tak Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného.

Vzhledem k podrobné argumentaci obsažené v dovolacím rozhodnutí, na kterou pro stručnost odkazují, zaujal Nejvyšší soud ke zmíněným dovolacím námítkám obviněného JUDr. J. Š. názor, že právnímu závěru soudů nižších stupňů o neoprávněném podnikání obviněného ve smyslu § 118 odst. 1 TrZ není na překážku, jestliže o vyškrtnutí advokáta ze seznamu advokátů z důvodu uvedeného v § 8 odst. 1 písm. d) ZA rozhodlo představenstvo České advokátní komory, a nikoli její předseda sám, jak měl učinit, a že bylo takto rozhodnuto bez nařízení ústního jednání. Přitom rozhodnutí o vyškrtnutí advokáta ze seznamu advokátů podle § 8 odst. 1 písm. d) ZA je obligatorním důsledkem toho, že advokát za stanovených podmínek nezaplatil příspěvek na činnost České advokátní komory nebo jinou platbu. K tomu, aby rozhodnutí o vyškrtnutí advokáta ze seznamu advokátů České advokátní komory nabylo právní moci, postačí, bylo-li doručeno na adresu zapsaného sídla jeho advokátní kanceláře, pokud advokát nesdělil České advokátní komoře jiné místo svého sídla nebo jinou adresu pro doručování.

V další trestní věci vedené pod **sp. zn. 5 Tdo 772/2007**³ se Nejvyšší soud zabýval právním posouzením skutku jako trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 TrZ (nyní jde o týž trestný čin podle § 206 TrZ 2009), který spáchal advokát – obviněný Mgr. P. F. Jeho podstata spočívala v tom, že obviněný v pobočce jedné z bank v České republice postupně vybral peněžní částku ve výši 5 000 000 Kč z bankovního účtu vedeného jako podúčten advokátní úschovy s příslušným označením a tuto částku použil pro vlastní potřebu, přestože věděl, že uvedené finanční prostředky mu byly poskytnuty poškozenou obchodní společností XY se sídlem ve Španělském království výhradně ke splacení základního kapitálu nově zakládané obchodní společnosti YZ, s. r. o. K jejímu založení v České republice byl obviněný zmocněn poškozenou obchodní společností na základě plné moci, což částečně realizoval. Obviněný však ani přes upomínky nevrátil uvedenou peněžní částku poškozené obchodní společnosti, a tím jí způsobil škodu ve výši 5 000 000 Kč. Popsaný skutkový stav je i zde poměrně jednoduchý a ani právní posouzení nevykazuje žádné složitosti.

Za pozornost stojí jen dvě skutečnosti. Jednak obviněný disponoval s penězi původně uloženými na bankovním účtu a činil tak ještě před novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 253/2006 Sb., kdy podle judikatury peníze

2 Jde o usnesení ze dne 8. 8. 2007, sp. zn. 5 Tdo 877/2007, publikované v časopise Trestněprávní revue č. 4/2008, s. 114.

3 Usnesení ze dne 18. 7. 2007, sp. zn. 5 Tdo 772/2007, dostupné na www.nsoud.cz.

na bankovním účtu neměly charakter věci jako způsobitelného předmětu trestného činu zpronevěry (viz rozhodnutí pod č. 14/2006-I. Sb. rozh. tr.), proto obviněný namítl, že nemohlo jít o tento trestný čin. Obviněný ovšem peněžní částku, kterou poškozená obchodní společnost XY zaslala na jeho bankovní účet, z něj postupně vybral v podobě peněžní hotovosti v pokladně banky. Cizí svěřené peníze – původně uložené na účtu u banky – tedy v okamžiku jednotlivých výběrů získaly *materializovanou podobu hotových peněz*, a proto se staly věcí a mohly být předmětem útoku u trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1 TrZ. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že novela ustanovení § 89 odst. 13 TrZ, podle níž se ustanovení o věcech vztahují též na peněžní prostředky na účtu (provedená zákonem č. 253/2006 Sb.), nabyla účinnosti až po spáchání posuzovaného skutku. Obviněný totiž nebyl stíhán a odsouzen za zpronevěru peněžních prostředků uložených v době činu na bankovním účtu, ale za zpronevěru hotových peněz, které se již nenacházely na takovém účtu, protože je obviněný neoprávněně vybral z účtu a použil v rozporu s účelem jejich svěřeni pro své potřeby. S vybranými penězi pak nemohla disponovat banka a s ohledem na výlučné dispoziční právo obviněného k příslušnému bankovnímu účtu ani jiná osoba. Nebylo možno tudíž uvažovat o tom, že tyto peníze byly svěřeny bance, jak tvrdil obviněný ve svém dovolání, protože banka zde byla jen prostředníkem pro další dispozice se svěřenou finanční částkou. Druhou zajímavostí tohoto případu pak je, že způsobená škoda byla přesně na dolní hranici škody velkého rozsahu ve smyslu § 89 odst. 11 a § 248 odst. 4 TrZ (tj. ve výši 5 000 000 Kč), i přesto však odvolací soud ani Nejvyšší soud neshledaly důvody, aby podle § 88 odst. 1 TrZ nepřihlédly k této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby a aby mohl být obviněnému Mgr. P. F. uložen trest v rámci mírnější trestní sazby (obviněnému byl tedy uložen trest odnětí svobody na dolní hranici zmíněné trestní sazby, tj. ve výši 5 let).

●

O trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 3 písm. a), c) TrZ šlo též ve věci vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 7 Tdo 90/2007,⁴ kde obviněný advokát Mgr. R. M. použil pro svou potřebu peníze, které mu klienti převedli na jeho bankovní účet do advokátní úschovy jednak za převod práv a povinností k družstevnímu bytu (částka ve výši 750 000 Kč), a jednak za prodej bytů (částky ve výši 480 000 Kč a 615 000 Kč), ačkoli je měl předat prodávajícím. Nejvyšší soud se zde zabýval výkladem pojmu „svěřená věc“ a zaujal názor, že věc je svěřena pachateli, jestliže je mu odevzdána do faktické moci s tím, aby s ní nakládal určitým způsobem. Přitom není třeba, aby odevzdání věci do faktické moci pachatele bylo spojeno s nějakým zvláštním formálním aktem, jakým je např. písemná smlouva, předávací protokol apod. Má-li svěřená věc

povahu peněz, jde o věc svěřenou pachateli i tehdy, jestliže jsou peníze v hotovosti složeny nebo bezhotovostně převedeny na bankovní účet, s nímž je pachatel oprávněn disponovat, a jestliže zároveň pachatel má povinnost s prostředky, které se takto dostaly do jeho moci, určitým způsobem naložit, např. vyplatit je při splnění stanovených podmínek třetí osobě nebo je převést na její účet. Nejvyšší soud zde advokátovi – obviněnému Mgr. R. M. vytkl zejména okolnost, že postupoval v rozporu s ustanoveními § 16 odst. 1 a 2 ZA a čl. 6 odst. 1 pravidel profesionální etiky advokátů (usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 31. 10. 1996, publikované pod č. 1/1997 Věstníku České advokátní komory).

●

V několika dalších případech se Nejvyšší soud zabýval v dovolacím řízení **trestnými činy podvodu podle § 250 TrZ** (nyní jde o stejný trestný čin podle § 209 TrZ 2009) spáchanými advokáty. Nejzajímavější z nich byl řešen ve věci vedené nejdříve pod sp. zn. 11 Tdo 902/2003, a poté pod sp. zn. 5 Tdo 316/2005; v obou věcech jde o stejný případ advokáta – obviněného JUDr. B. T., přičemž první rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo kasační a věc byla přikázána k novému projednání a rozhodnutí odvolacímu soudu a druhým rozhodnutím Nejvyšší soud již odmítl další dovolání obviněného.

⁴ V tomto případě se jedná o usnesení ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. 7 Tdo 90/2007, dostupné na www.nsouid.cz.

Šlo zde o trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 4 TrZ spáchaný v podstatě tím, že obviněný, jako právní zástupce státního podniku Státní léčebné lázně T. (který měl být privatizován a v rámci toho oddlužen) ve věci žaloby podané žalobcem Ing. J. P. proti tomuto státnímu podniku jako žalovanému o zaplacení peněžní částky ve výši 198 147 907 Kč s příslušenstvím, předložil rozbor tohoto sporu, v němž v úmyslu neoprávněně obohatit žalobce Ing. J. P. a jeho právního zástupce JUDr. J. D. uvedl záměrně nepravdivé údaje o oprávněnosti nároků žalobce a navrhl zastupující ředitelce žalovaného státního podniku, aby částečně uznala požadavek žalobce. Obviněný dosáhl jejího souhlasu s tímto postupem tím, že ji uvedl v omyl,

Ilustrační foto Jakub Stadler

a při jednání u příslušného krajského soudu částečně uznal nároky žalobce, což vedlo k vydání rozsudku pro uznání, jímž bylo žalovanému státnímu podniku uloženo zaplatit žalobci Ing. J. P. peněžní částku ve výši 111 164 577 Kč s 18% úrokem z prodlení a advokátovi JUDr. J. D. peněžní částku ve výši 2 032 620 Kč, které jim byly na základě zmíněného pravomocného rozsudku uhrazeny Fondem národního majetku České republiky, čímž obviněný JUDr. B. T. způsobil Fondu národního majetku, resp. České republice, škodu ve výši nejméně 113 198 197 Kč.

Nejvyšší soud zde řešil několik zajímavých právních problémů souvisejících s **výkladem jednotlivých zna-**

ků trestného činu podvodu.⁵ Především rozhodnutí Nejvyššího soudu v uvedené věci vychází z právního názoru obsaženého v rozhodnutí publikovaném později pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr., podle něhož **nelze spáchat trestný čin podvodu tím, že žalobce podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení** (resp. návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, který se opírá o padělávanou směnku), přičemž soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takovém podání nelze pokládat za subjekt, jehož by bylo možné tímto způsobem uvádět v omyl ve smyslu § 250 odst. 1 TrZ. Proto ve shora uváděném případě byla uváděna v omyl ředitelka státního podniku, vůči němuž směřovala žaloba, a nikoli krajský soud, který vydal rozsudek pro uznání, jímž byla stanovena povinnost státního podniku poskytnout plnění žalobci. Dále se Nejvyšší soud zabýval **příčinným vztahem mezi jednáním různých osob** (žalobce, ředitelky žalovaného státního podniku, obviněného, Fondu národního majetku) **a následkem**, resp. účinkem spočívajícím v obohacení žalobce (a jeho právního zástupce) a ve škodě způsobené na majetku státu v důsledku plnění poskytnutého Fondem národního majetku žalobci. Rozhodnutí zde navazuje na judikát publikovaný pod č. 5/2002-I. Sb. rozh. tr., pokud jde o to, kolik osob může být zainteresováno na spáchání trestného činu podvodu a v jakém postavení a kdy je spáchán tento trestný čin s využitím omylu (resp. neznalosti všech podstatných skutečností) právnické osoby, tj. zde státního podniku.

V usnesení Nejvyššího soudu v této věci vedené pod **sp. zn. 11 Tdo 902/2003** byl zaujat mimo jiné právní názor, podle něhož **na podvodu může být zainteresováno celkem až pět různých skupin osob:**

- a) pachatelé,
- b) osoby uváděné pachatelem v omyl (resp. osoby, jejichž omylu pachatel využívá nebo jimž zamlčuje podstatné skutečnosti), které jednájí v omylu (resp. s neznalostí podstatných skutečností),
- c) osoby provádějící majetkovou dispozici v omylu (resp. s neznalostí podstatných skutečností), nejsou-li totožné s osobami pod písm. b),
- d) osoby poškozené a
- e) osoby obohacené.

Jak dále v tomto případě Nejvyšší soud zdůraznil, **osoby pachatele a poškozeného musí být odlišné**. Pachatel přitom může, ale nemusí být obohacenou osobou. Stejně tak osoba, kterou pachatel uvádí v omyl nebo jejíhož omylu či neznalosti podstatných skutečností využívá, může provést v souvislosti s tímto jednáním pachatele majetkovou dispozici, v jejímž důsledku dojde k poškození určitého subjektu a k obohacení jiného subjektu. Není však vyloučeno, aby v omylu vyvolaném či využitím pachatelem (resp. s neznalostí podstatných skutečností) jednala i nějaká další osoba a aby právě ona provedla majetkovou

⁵ Jejich podrobný rozbor a výklad je zejména v prvním rozhodnutí v této věci, tj. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2004, sp. zn. 11 Tdo 902/2003, dostupném na www.nsouid.cz.

dispozici vedoucí k poškození jiné osoby. Majetkovou dispozici v takovém případě provádí osoba odlišná od té, kterou pachatel uvedl v omylu, jejíž omylu využil nebo které zamlčel podstatné skutečnosti, avšak tato další osoba jedná ve stejném omylu (resp. s neznalostí podstatných skutečností), a nebýt prvotního omylu vyvolaného nebo využitého pachatelem anebo nebýt zamlčení podstatných skutečností z jeho strany, neučinila by ani tato další osoba majetkovou dispozici na úkor poškozeného subjektu. Za těchto okolností nemusí být ani osoba, jejíž omyl pachatel vyvolal nebo využil anebo které zamlčel podstatné skutečnosti, totožná s osobou poškozenou trestným činem podvodu.

Převzeno do poněkud srozumitelnějšího vyjádření, tyto názory ve shora zmíněném případě obviněného JUDr. B. T. znamenají, že postačilo, pokud obviněný jako pachatel uváděl v omyl ředitelku žalovaného státního podniku, která na podkladě účelového právního rozboru sporu provedeného obviněným souhlasila s uznáním fiktivního dluhu, který byl následně potvrzen rozhodnutím soudu a plnění k jeho úhradě pak poskytl Fond národního majetku, tedy někdo další, koho sice pachatel již neuváděl v omyl, ale jehož jednání (tj. majetková dispozice) vycházelo z původního rozhodnutí ředitelky státního podniku učiněného v omylu vyvolaném obviněným.

V trestní věci vedené pod **sp. zn. 5 Tdo 1188/2004** se zabýval Nejvyšší soud dovoláním obviněného JUDr. P. H., který byl jako advokát odsouzen za **trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 3 písm. b) TrZ** spáchaný tím, že od zájemkyně o koupi nemovitosti, jejímž vlastníkem obviněný nebyl, ač se za něj vydával (jejich skutečný vlastník v mezidobí zemřel), vylákal peníze v cizí měně v přepočtu v souhrnné výši přesahující částku 2 100 000 Kč, které si ponechal, ale nemovitost nepřevěděl do vlastnictví obchodní společnosti, jak slíbil poškozené.⁶ Existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) TrŘ obviněný opíral mimo jiné o tvrzení, podle něhož jsou jím vyhotovené dokumenty, které použil k vylákání peněz od poškozené, tj. kupní smlouva na nemovitost, plná moc k převzetí kupní ceny a dohoda o rozdělení zisku, z hmotněprávního pohledu zcela v pořádku. Nejvyšší soud, aniž by posuzoval správnost či platnost těchto listin z hlediska občanského práva hmotného, považoval uvedenou argumentaci obviněného za irelevantní ve vztahu k trestněprávní kvalifikaci jeho jednání. Podstatou trestného činu podvodu, který byl v posuzovaném případě obviněnému kladen za vinu, totiž nebylo např. formální či obsahové pochybení ve smlouvě nebo v jiném právním dokumentu, ale – zjednodušeně vyjádřeno – uvedení poškozené v omyl ohledně skutečnosti, že obviněný je vlastníkem nemovitosti, která jí (resp. její obchodní společnosti) byla nabídnuta ke koupi, a že tuto nemovitost hodlá obviněný převést do vlastnictví určené obchodní společnosti,

⁶ V podrobnostech odkazují na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1188/2004, dostupné na www.nsoud.cz.

příčemž na základě toho vylákal peníze od poškozené, ač neměl v úmyslu převést vlastnictví k nemovitostem v souladu s vůlí poškozené. **Ke spáchání trestného činu podvodu tímto jednáním pak mohly vést i takové smlouvy a jiné listiny, které byly jinak po formální či obsahové stránce v souladu s mimotrestními právními předpisy.**

Nejvyšší soud sice souhlasil s dalším tvrzením obviněného JUDr. P. H., který nepovažoval své aktivity spočívající ve spekulacích s nemovitostmi za činnost bez dalšího zakázanou, ovšem i činnost obecně dovolenou lze vykonávat jen přípustnými způsoby, tedy nikoli tak, aby to zakládalo trestní odpovědnost. Proto není vyloučeno spáchání trestného činu též takovým jednáním, které je za jiných okolností dovolenou činností. **Trestného činu podvodu, popřípadě jiného trestného činu se totiž může pachatel dopustit i v rámci jinak obvyklé a přípustné činnosti včetně té, která směřuje k dosažení zisku** (např. při podnikání), aniž by bylo třeba, aby porušil nějaký zvláštní právní předpis, jestliže na něj trestní zákon přímo neodkazuje (což platí i u trestného činu podvodu), a *není ani podstatné, zda a do jaké míry je určitý úkon pachatele platný podle norem obchodního či občanského práva.*

Podstatou skutku, jehož spáchání bylo obviněnému v této věci kladeno za vinu, jak je zřejmé z učiněných skutkových zjištění, však nebyla spekulace s nemovitostí na trhu, ale pouze fingování jejího prodeje s cílem vylákat od poškozené peněžní částku. Takové jednání již není běžnou (dovolenou) spekulací, ale za splnění dalších podmínek trestným činem, protože **obviněný za účelem dosažení zisku nevyužíval svých lepších obchodních schopností nebo znalostí trhu s nemovitostmi apod., ale k obohacení zneužil omylu poškozené, kterou tím poškodil.** Naopak, pro posouzení této trestní věci není irrelevantní, ale je podstatné, jestliže obviněný JUDr. P. H. sebe v rozporu se skutečností označil za vlastníka nemovitosti nabídnuté ke koupi poškozené. Podle rozhodných skutkových zjištění pak právě tímto nepravdivým tvrzením uvedl v omyl poškozenou, která – jednajíc v tomto omylu – předala zmocněnému zástupci obviněného výše zmíněnou peněžní částku na domnělý nákup předmětné nemovitosti. Ten se však neuskutečnil a ani nemohl uskutečnit, neboť obviněný nebyl oprávněn k prodeji nemovitosti, protože neměl postavení jejího vlastníka, resp. ani jiné postavení, které by mu umožňovalo provést uvedenou dispozici s nemovitostí. Za vlastníka nemovitosti se obviněný nemohl oprávněně označit ani na podkladě jiné kupní smlouvy, na jejíž existenci poukazyval ve svém dovolání, protože i kdyby takovou smlouvu uzavřel, mohl na základě ní nabýt vlastnické právo k nemovité věci až vkladem do katastru nemovitostí (§ 133 odst. 2 ObčZ). K tomuto vkladu však nedošlo. Proto Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.

V trestní věci vedené u Nejvyššího soudu pod **sp. zn. 5 Tdo 515/2007** bylo odmítnuto, a to rovněž jako zjevně neopodstatněné, dovolání obviněného advokáta

JUDr. J. Č., který spáchal **pokus trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 8 odst. 1 a § 255 odst. 1, 3 TrZ** (nyní by šlo o pokus trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 21 odst. 1 a § 220 odst. 1, 3 TrZ 2009), a to **jako správce konkurzní podstaty**. Podstata protiprávního jednání obviněného spočívala v tom, že – stručně vyjádřeno – jako správce konkurzní podstaty uzavřel nevýhodnou dohodu s obchodní společností XY, s. r. o., která na základě této dohody složila cenu zastavených nemovitostí v jejím vlastnictví zahrnutých do konkurzní podstaty úpadce – obchodní společnosti YZ, a. s., a to ve výši 2 000 000 Kč, ačkoli obvyklá cena těchto nemovitostí byla ve výši nejméně 26 400 000 Kč, přičemž na nich vázlo zástavní právo k zajištění pohledávky banky ve výši nejméně 30 000 000 Kč vůči obchodní společnosti YZ, a. s. Následně obviněný dosáhl výmazu zástavních práv k těmto nemovitostem z katastru nemovitostí, a tím i vynětí nemovitostí z konkurzní podstaty a jeho jednání směřovalo ke vzniku škody ve výši nejméně 13 000 000 Kč na spravovaném majetku úpadce – obchodní společnosti YZ, a. s., přičemž pouze následnými právními úkony nově jmenované správkyně konkurzní podstaty nedošlo k dokonání trestného činu, protože předmětné nemovitosti byly znovu zahrnuty do konkurzní podstaty a vlastnická práva k nim byla převedena dohodou o narovnání kupní ceny a dohodou o složení ceny zastavené věci za souhrnnou částku ve výši 19 919 000 Kč.

Porušení povinnosti při správě cizího majetku ve smyslu § 255 odst. 1 TrZ v tomto případě dovodil Nejvyšší soud zejména z příslušných ustanovení tehdy platného zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „ZKV“). Podle § 8 odst. 2 ZKV byl obviněný jako správce konkurzní podstaty povinen při výkonu této funkce **postupovat s odbornou péčí**. V případě porušení svých povinností odpovídá správce konkurzní podstaty za škodu. Podle § 14 odst. 1 písm. a) ZKV pak byl správce konkurzní podstaty oprávněn nakládat s majetkem patřícím do konkurzní podstaty. V tomto směru mu tedy příslušela všechna oprávnění, jež by jinak vykonával úpadce sám, resp. statutární orgán toho úpadce, který je právnickou osobou. To mimo jiné znamená, že obdobně jako tomu je u statutárních orgánů obchodních společností, zejména akciové společnosti (srov. § 192 odst. 1 a § 194 odst. 5 ObchZ), byl i správce konkurzní podstaty povinen postupovat **s péčí řádného hospodáře**.

Pojem „péče řádného hospodáře“ lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti, resp. konkurzní podstaty, odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek obchodní společnosti, resp. o majetek v konkurzní podstatě, nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na tomto majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl spravovaný majetek zhodnocován a rozmnožován v maximál-

ní možné míře, jaká je momentálně dosažitelná.⁷ Jestliže tedy obviněný JUDr. J. Č. jako správce konkurzní podstaty uzavřel s jinou obchodní společností nevýhodnou smlouvu o složení ceny zastavených nemovitostí patřících do konkurzní podstaty, ačkoli hodnota těchto nemovitostí i pohledávky, jejichž uspokojení zajišťovaly, byla v inkriminované době podstatně vyšší, postupoval obviněný v rozporu s povinností uvedenou v § 8 odst. 2 ZKV, přičemž tato okolnost byla současně způsobila naplnit zákonný znak skutkové podstaty trestného činu spočívající v porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek podle § 255 odst. 1 TrZ.

Jak dále Nejvyšší soud zdůraznil, uvedený zákonný znak, tj. porušení povinnosti spravovat cizí majetek (s péčí řádného hospodáře), naplnil obviněný JUDr. J. Č. jednáním, jehož podstata spočívala v tom, že uzavřel za nevýhodných podmínek smluvních stran, bez souhlasu soudu a bez projednání s věřitelským výborem zmíněnou dohodu s obchodní společností XY, s. r. o., o složení ceny zastavených nemovitostí ve výši 2 000 000 Kč. V této souvislosti Nejvyšší soud poukázal na zákonnou povinnost správce konkurzní podstaty obsaženou v ustanovení § 27 odst. 5 ZKV, z něhož vyplývalo, že věc zapsanou do konkurzní podstaty by z ní mohl správce konkurzní podstaty zase vyřadit jen tehdy, kdyby osoba, jejíž věc zajišťuje pohledávku vůči úpadci, **vyplatila celou tuto pohledávku nebo složila cenu věci, kterou byla pohledávka zajištěna**. Obviněný však nedostal této povinnosti, neboť předmětné nemovitosti, na nichž vázlo zástavní právo, bez souhlasu soudu vyjmul z konkurzní podstaty, aniž byla zaplacená celá hodnota zajištěné pohledávky nebo skutečná cena nemovitostí, jimiž byla pohledávka zajištěna. Cena zastavených nemovitostí v částce 2 000 000 Kč, kterou nabídla obchodní společnost XY, s. r. o., a jejíž výši obviněný akceptoval, totiž byla hluboko pod skutečnou hodnotou těchto nemovitostí (která činila nejméně 26 400 000 Kč) a byla značně nižší i než hodnota jimi zajištěné pohledávky (která činila nejméně 30 000 000 Kč). Jestliže v důsledku zmíněné dispozice mohla vzniknout úpadci škoda ve výši 13 000 000 Kč, jak správně uzavřely soudy nižších stupňů, jde v posuzované věci o natolik zásadní pochybení obviněného při správě cizího majetku, které zakládá jeho trestní odpovědnost za pokus trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 8 odst. 1 TrZ a § 255 odst. 1, 3 TrZ. Proto bylo dovolání obviněného odmítnuto jako zjevně neopodstatněné.

Zajímavý případ **trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a) TrZ** [nyní jde o trestný čin poškozování věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) TrZ 2009] byl řešen ve věci vedené u Nejvyššího soudu pod **sp. zn. 5 Tdo 1122/2005**. Zde byl odsouzen za tento trestný čin advokát – obviněný

⁷ K porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek v souvislosti s péčí řádného hospodáře členem statutárního orgánu obchodní společnosti viz např. usnesení Nejvyššího ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 224/2006, publikované pod č. T 964 v sešitě 33 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu vydávaného v Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2007.

JUDr. J. V., který jako fyzická osoba podnikající na základě zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, uzavřel jako nájemce s obchodní společností AB, spol. s r. o., jako pronajímatelem smlouvu o finančním pronájmu s následnou koupí najaté věci (leasing), týkající se pronájmu osobního motorového vozidla tov. zn. Seat v pořizovací ceně ve výši asi 1 040 000 Kč, když uhradil akontaci ve výši 400 000 Kč složenou z finanční hotovosti ve výši 100 000 Kč a z osobního motorového vozidla tov. zn. Renault, jehož byl vlastníkem, a zavázal se následně platit až do úplného uhrazení ceny najaté věci měsíční splátky ve výši 15 095 Kč po dobu 48 měsíců, a to přesto, že jako dlužník uznal závazek ve výši asi 4 614 000 Kč vůči bance jako věřiteli a zároveň mu byla uložena rozsudkem krajského soudu povinnost zaplatit této bance částku ve výši asi 2 039 000 Kč s 30% úrokem z částky 1 754 302 Kč počínaje určeným dnem do zaplacení a náklady řízení ve výši 81 564 Kč, přičemž k datu uzavření uvedené leasingové smlouvy činila nesplacená pohledávka obviněného vůči bance nejméně 6 139 570 Kč a veškerý majetek obviněného neumožňoval uspokojení tohoto věřitele.

Soudy nižších stupňů, s jejichž právními závěry se ztotožnil v dovolacím řízení i Nejvyšší soud, zde uplatnily právní názor vyjádřený již dříve v judikátu publikovaném pod č. 12/2002 Sb. rozh. tr. Podle tohoto rozhodnutí **za zcizení části vlastního majetku dlužníkem ve smyslu § 256 odst. 1 písm. a) TrZ o trestném činu poškozování věřitele, jímž může být i jen částečně zmařeno uspokojení věřitele, lze považovat i prodej vlastního osobního automobilu dlužníkem a použití takto získaných finančních prostředků na nájem - leasing - jiného osobního automobilu. Zatímco totiž osobní automobil, který je ve vlastnictví dlužníka, může být použit na uspokojení pohledávky věřitele, osobní automobil, jenž má dlužník pronajatý, a je tedy ve vlastnictví pronajímatele, takto být použit nemůže. Ve shora zmíněné trestní věci šlo o podobnou situaci s jediným nepodstatným rozdílem, totiž že obviněný JUDr. J. V. neprodal svůj vlastní osobní automobil tov. zn. Renault a nezískal tím výtěžek, který by následně použil k financování leasingu za účelem získání nového osobního automobilu tov. zn. Seat do nájmu, nýbrž onen starší osobní automobil ve svém vlastnictví poskytl přímo na tzv. protiúčet, aby jeho hodnotou financoval akontaci (resp. splátku) nezbytnou k získání nového osobního automobilu do nájmu (leasingu). Podstata poškozování věřitele ovšem byla shodná jako v citovaném judikátu: obviněný JUDr. J. V. pozbyl majetkovou hodnotu, kterou měl ve svém vlastnictví a která byla použitelná k uspokojení (byť jen zcela nepatrnému) pohledávky jeho věřitele, a získal sice jinou majetkovou hodnotu, ale nebyl jejím vlastníkem a ani k ní neměl žádné takové právo, aby mohla být použitelná k uspokojení pohledávky jeho věřitele.**

3. Trestní odpovědnost za účast advokátů na trestné činnosti jiných osob

Pokud jde o účast advokátů na trestné činnosti spolu s jinými osobami, které nejsou advokáty, v úvahu při-

chází především obecné formy upravené trestním zákonem, a to v podobě **spolupachatelství** ve smyslu § 9 odst. 2 TrZ nebo **účastenství** ve smyslu § 10 TrZ a z něj zejména **návod** podle § 10 odst. 1 písm. b) TrZ nebo **pomoc** podle § 10 odst. 1 písm. c) TrZ (nyní je spolupachatelství upraveno v § 23 TrZ 2009 a účastenství v § 24 TrZ 2009). Spíše výjimečně se pak vyskytují jiné formy trestné součinnosti, např. **nadržování** podle § 166 TrZ, jak o tom bude podrobněji zmínka níže.

●
O trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 3 písm. b) TrZ spáchaný ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 TrZ šlo např. v trestní věci, které se týká usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2006, **sp. zn. 11 Tdo 871/2006**, jímž ovšem byla odmítnuta dovolání obviněných - spolupachatelů, přičemž Nejvyšší soud se zde uvedenou formou trestné součinnosti vůbec nezabýval, protože to nebylo předmětem dovolacích námitek a uplatněné dovolací námítka, které se týkaly zejména pochybností o úmyslném zavinění obviněné a podjatosti předsedy senátu soudu prvního stupně, shledal Nejvyšší soud nepodstatnými.

Podstata trestné činnosti obviněné advokátky JUDr. B. K. zde spočívala v tom, že vyhotovila kupní smlouvy týkající se převodu nemovitostí ve skutečné hodnotě přes 3 000 000 Kč za kupní cenu ve výši 200 000 Kč, dále vyhotovila smlouvy o úschově kupní ceny, plné moci pro sebe o zastupování údajného prodávajícího (vlastníka nemovitostí), návrh na vklad vlastnického práva kupujícího do katastru nemovitostí a další doklady, ač vlastník nemovitostí neoprávněně označený za prodávajícího nepodepsal žádnou kupní smlouvu, byť to advokátka v rozporu se skutečností měla potvrdit, včetně ověření totožnosti účastníků smlouvy a padělaných podpisů vlastníka nemovitostí jako prodávajícího. Poté obviněná podala návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí ve prospěch kupujícího, příslušný katastrální úřad tomuto návrhu - **právě s ohledem na doklady sepsané a ověřené advokátem** - vyhověl a vložil vlastnické právo k nemovitostem do katastru nemovitostí pro kupujícího, jenž pak v souladu s předchozí dohodou převedl vlastnické právo k těmto nemovitostem na spolupachatele obviněné advokátky, která za tím účelem vyhotovila ještě další doklady.

Příslušný katastrální úřad zde tedy neměl žádné pochybnosti, které by bránily vkladu, zejména z důvodu angažovanosti advokátky - obviněné JUDr. B. K., jejíž činnost značně usnadnila jak způsobení škody poškozenému, tak obohacení spolupachatele obviněné. Zajímavostí tohoto případu byla i skutečnost, že Nejvyšší soud neakceptoval námitku obviněné opřenou o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) TrŘ a směřující k vyloučení soudce (předsedy senátu) rozhodujícího v této věci u soudu prvního stupně pro jeho podjatost, přestože tento soudce podal v minulosti (v souvislosti s jinou trestní věcí) na nyní obviněnou advokátku stížnost k České advokátní komoře s cílem iniciovat její kárný postih.

Účastenství ve formě **návodu k spáchání trestného činu ve smyslu § 10 odst. 1 písm. b) TrZ** přichází v úvahu tehdy, když advokát v rámci poskytování právních služeb vzbudí ve svém klientovi rozhodnutí spáchat trestný čin např. tím, že mu poradí, aby klient jako podnikatel v součinnosti s jiným podnikatelem fingoval určité výdaje, které by uplatnil v daňovém přiznání, a zkrátit tím daň ze svých příjmů ve smyslu § 148 odst. 1 TrZ o trestném činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (nyní jde o týž trestný čin podle § 240 odst. 1 TrZ 2009).

Pomoci k trestnému činu ve smyslu § 10 odst. 1 písm. c) TrZ by se pak dopustil advokát, kdyby opatřil klientovi prostředky ke spáchání trestného činu, odstranil mu překážky v tom bránící, poskytl radu, utvrzoval ho v předsevzetí spáchat trestný čin, slíbil mu příspěvek po trestném činu apod. V souvislosti s již zmíněným trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1 TrZ by mohlo jít o pomoc spočívající např. v tom, že advokát by pro svého klienta sepsal smlouvy a další případné dokumenty, jimiž by klient jako podnikatel v rozporu se skutečností deklaroval existenci výdajů vynaložených na dosažení zdanitelných příjmů a na jejich podkladě pak zkrátit daň z příjmů.

Jistě nemusím zdůrazňovat, že **v obou případech (návod i pomoc) je podmínkou trestní odpovědnosti advokáta subsidiarita jeho účastenství**, tedy že klient takového advokáta by se musel alespoň pokusit o spáchání trestného činu (§ 8 odst. 1 TrZ), jehož se návod nebo pomoc advokáta týkají, a dále se vyžaduje úmyslné zavinění advokáta, který by musel vědět o možnosti spáchání trestného činu jeho klientem a být s tím alespoň srozuměn (§ 4 TrZ). Totéž pak nyní platí i podle nového trestního zákoníku. Pokud jde o zmíněné formy účastenství advokáta na trestné činnosti jiné osoby, musím se omezit jen na tyto obecné poznámky, protože k nim není k dispozici žádná relevantní judikatura Nejvyššího soudu.

V praxi se naopak vyskytla jiná, zvláštní forma trestné součinnosti advokáta s jeho klientem, a to v podobě **trestného činu nadřování podle § 166 odst. 1 TrZ**, s nímž se orgány činné v trestním řízení i jinak setkávají poměrně zřídka (nyní jde o stejný trestný čin podle § 366 odst. 1 TrZ 2009). V trestní věci vedené u Nejvyššího soudu pod **sp. zn. 8 Tdo 1148/2007** byl advokát – obviněný JUDr. P. Š. – pravomocně uznán vinným trestným činem nadřování podle § 166 odst. 1 TrZ, jehož se dopustil tím, že ač jako obhájce obviněného I. G. stíhaného pro trestné činy účasti na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 TrZ a zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, 3 TrZ (druhý z nich spáchaný ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 TrZ) věděl od tehdejšího vyšetřovatele Policie České republiky o tom, že M. Z. je spolupachatelem obviněného I. G. na popsané trestné činnosti, ve věznici P.-B. se záměrem umožnit, aby M. Z. unikl trestnímu stíhání pro zmíněnou trestnou činnost, uvedl k dotazu tehdejšího vyšetřovatele Policie

České republiky ohledně totožnosti M. Z., jenž na něho čekal ve vozidle před budovou věznice, záměrně nepravdivé údaje s tím, že se jedná „o pana J.“. Na doplnění ještě uvádím, že obviněný JUDr. P. Š. byl obhájcem jak obviněného I. G., proti kterému již v době popsání skutku bylo zahájeno trestní stíhání, tak i později obviněného M. Z., vůči němuž ještě v té době nebylo zahájeno trestní stíhání. Přitom M. Z. se skrýval před orgány Policie České republiky a obviněný JUDr. P. Š. měl uvedeným jednáním výrazně oddálit jeho trestní stíhání, protože obvinění mohlo být sděleno M. Z. až se značným časovým odstupem.

Obviněný obhájce JUDr. P. Š. v dovolání zpochybnil naplnění zákonného znaku skutkové podstaty podle § 166 odst. 1 TrZ vyjádřeného slovy „aby unikl trestnímu stíhání“. Dále dovolatel uplatnil mimo jiné námitku, že jako obhájce nemůže mít ve vztahu k policejnímu orgánu více povinností než běžný občan, který nemá povinnost odpovídat pravdivě na dotazy policejního orgánu, nenachází-li se v postavení svědka. Podle obviněného žádný zákon nestanoví, aby obhájce byl povinen při komunikaci s policejními orgány uvádět toliko pravdivé údaje týkající se klienta. Takový požadavek pravdomluvnosti by totiž ve svém důsledku znamenal ztrátu důvěry klienta a ztrátu postavení obhájce jako „alter ega“ obviněného. Dovolatel se neztotožnil ani se závěry odvolacího soudu, podle nichž lež není prostředkem ani způsobem obhajoby, který by byl uveden v trestním řádu nebo v zákoně o advokacii, přičemž povinností advokáta je jednat čestně a svědomitě, dodržovat pravidla profesionální etiky a nesnižovat důstojnost svého stavu. Ve svém důsledku by takovéto závěry podle názoru obviněného vedly k tomu, že obhájce by byl povinen sdělit orgánům činným v trestním řízení, že jeho klient je skutečným pachatelem trestného činu. Přitom obhájce má povinnost vypovídat pravdu orgánům Policie České republiky jedině v procesním postavení svědka a ve vztahu ke svému klientovi je nepochybně vázán povinností mlčenlivosti, které může obhájce zbavit pouze jeho klient. Jak dále dovolatel zdůraznil, v trestní věci vedené proti obviněnému I. G. vystupoval M. Z. jako osoba podezřelá a jako takovému mu dovolatel poskytoval právní pomoc. Ve svých dalších úvahách dovolatel naznačoval, že na vztah mezi advokátem a klientem by bylo možné aplikovat ustanovení § 166 odst. 2 TrZ, protože tento vztah se do značné míry přibližuje vztahu osob blízkých, jichž se citované ustanovení týká (nyní jde o ustanovení § 366 odst. 2 TrZ 2009).

Ve svém rozsudku, jímž Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného JUDr. P. Š. částečně důvodným, zaujal k jeho dovolací argumentaci následující právní závěry.⁸ „Vzájemný vztah důvěry mezi advokátem (obhájcem)

8 Jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007, publikovaný v časopise *Trestněprávní revue* č. 6/2008, s. 187, a pod č. T 1069 v sešitě 43 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu vydávaného v Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008. (Bulletin advokacie uvedený rozsudek uveřejnil v celém rozsahu a s obsahlou poznámkou v č. 3/2009 na str. 34-41. Nejvyšší soud po zhodnocení skutkového stavu dospěl k závěru, že v tomto případě nebyl naplněn zákonem požadovaný materiální znak trestného činu nadřování, a proto odsuzující rozsudky proti advokátu JUDr. P. Š. zrušil. – pozn. red.)

a jeho klientem (obviněným, popřípadě podezřelým) je mimo jiné chráněn povinností mlčenlivosti advokáta (obhájce) o skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb (§ 21 ZA). Splnění této povinnosti, resp. využití tohoto oprávnění ovšem nelze realizovat tak, že advokát (obhájce) v zájmu svého klienta k dotazu orgánu činného v trestním řízení uvede nepravdivé údaje, např. ohledně identity osoby, na niž je dotazován. **Jestliže advokát (obhájce) i přes oprávnění vyplývající z ustanovení § 21 ZA neodmítne odpovědět na položenou otázku, ale záměrně uvede nepravdu, a to proto, aby jeho klient unikl trestnímu stíhání, pak nejenže jedná v rozporu zejména s ustanoveními § 16 odst. 2 a § 17 ZA, ale za splnění dalších podmínek lze toto jeho jednání pokládat za trestný čin nadržování podle § 166 odst. 1 TrZ.**“

Dále Nejvyšší soud uzavřel, že „objektivní stránku trestného činu nadržování podle § 166 odst. 1 TrZ spočívající v poskytnutí pomoci pachateli jiného trestného činu, aby unikl trestnímu stíhání, lze naplnit nejen takovým jednáním, v důsledku něhož se pachatel zcela vyhne svému trestnímu stíhání, ale **pod pojem »unikl trestnímu stíhání« lze podřadit i stav, když pachatel (jiného) trestného činu získá nadržováním jinou výhodu, např. dojde k podstatnému oddálení jeho trestního stíhání, k mírnějšímu právnímu posouzení jeho činu, k uložení mírnějšího trestu apod.** Vztah advokáta (obhájce) a jeho klienta (obviněného, popřípadě podezřelého) sám o sobě (bez dalšího) nezákládá mezi nimi poměr osob blízkých (§ 89 odst. 8 TrZ), a proto jen z tohoto důvodu se nelze dovolávat beztrestnosti nadržování ve smyslu § 166 odst. 2 TrZ.“⁹

4. Mlčenlivost advokáta a některé další procesní otázky

S povinností advokáta *zachovávat mlčenlivost* o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb (§ 21 ZA), souvisejí i některé procesní důsledky a zvláštnosti, které se projevují i v trestním řízení. Tak již před lety řešil Nejvyšší soud určitý **střet mezi povinností mlčenlivosti advokáta a dosažením účelu trestního řízení** v případě, kdy bylo třeba získat směnku použitou ke spáchání trestného činu, kterou měl mít v úschově advokát JUDr. J. Č. Protože ten odmítl vydat

směnku na výzvu tehdejšího vyšetřovatele Policie České republiky jako věc důležitou pro trestní řízení ve smyslu § 78 odst. 1 TrŘ, tehdejší vyšetřovatel uložil advokátovi pořádkovou pokutu podle § 66 odst. 1 TrŘ.

Ke stížnosti advokáta JUDr. J. Č. sice státní zástupce zrušil toto rozhodnutí vyšetřovatele, ale nahradil ho vlastním usnesením, jímž uložil advokátovi pořádkovou pokutu v nižší výměře za stejné jednání, tj. nesplnění výzvy k vydání směnky jako věci důležité pro trestní řízení.

Pravomocné rozhodnutí státního zástupce o uložení pořádkové pokuty pak Nejvyšší soud z podnětu stížnosti pro porušení zákona zrušil a v rozsudku ve věci vedené pod **sp. zn. 5 Tz 19/98**¹⁰ zaujal mimo jiné následující právní názory: „Povinnost na vyzvání předložit nebo vydat orgánům činným v trestním řízení věc důležitou pro trestní řízení má podle § 78 odst. 1 TrŘ *každý, kdo ji má u sebe*, tedy pokud má věc ve své moci (ve své dispozici) tak, že ji přímo on sám může předložit či vydat. Za těchto podmínek je povinen doličnou věc předložit nebo vydat *i advokát*, byť ji převzal v souvislosti s poskytováním právních služeb, jestliže nejde o listinu, na kterou se vztahuje výjimka uvedená v § 78 odst. 2 TrŘ. Takovou listinou ovšem *není směnka*, kterou měl advokát převzít od některého z účastníků směnečného právního vztahu na základě jeho smluvního zastoupení, protože zákon směnečný a šekový, zákon o cenných papírech ani jiný právní předpis nestanoví, že by obsah směnky podléhal povinnosti mlčenlivosti ve smyslu § 99 odst. 2 TrŘ. Nemá-li advokát směnku u sebe, bylo by možné získat informaci o jejím uložení od advokáta jen jeho výsledkem jako svědka, přičemž na takový výsledek by se již mohl vztahovat zákaz výslechu podle § 99 odst. 2 TrŘ v důsledku povinnosti mlčenlivosti založené ustanovením § 21 ZA, jestliže se advokát dozvěděl o tom, kde se směnka nachází, v souvislosti s poskytováním právních služeb a nebyl klientem povinnosti mlčenlivosti zproštěn.“

Určitým kompromisem mezi povinností advokáta zachovávat mlčenlivost a nutností dosáhnout účelu trestního řízení (§ 1 TrŘ) je i ustanovení § 85b TrŘ, které bylo do trestního řádu zavedeno jeho novelou provedenou zákonem č. 79/2006 Sb. s účinností od 1. 4. 2006. Jak známo, v tomto ustanovení je podrobně zakotvena **součinnost České advokátní komory, kterou je povinen vyžádat si příslušný orgán činný v trestním řízení, který provádí domovní prohlídku nebo prohlídku jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii**, pokud se zde mohou nacházet listiny, obsahující skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta.

Dále je stanoven postup, jak nahradit požadovaný souhlas zástupce České advokátní komory s tím, aby se mohl orgán činný v trestním řízení seznámit s listinami, které obsahují skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta. Přitom citované ustanovení vychází z dnešní počítačové reality, protože je celkem obvyklé, že advokát nepracuje jen s listinami v jejich obvyklém (papírovém) pojetí, ale zejména s různými nosiči informací zpracovávaných prostřednictvím výpočetní techniky. Listinou se zde tedy rozumí jak písemnost, popřípadě

9 Toto rozhodnutí bylo schváleno k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek a bude uveřejněno pod č. 25/2009 Sb. rozh. tr. s následujícími právními větami: I. Pod pojem „umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání“, k němuž se vztahuje úmysl pachatele trestného činu nadržování podle § 166 odst. 1 TrZ, lze podřadit nejen takové jednání, v jehož důsledku se pachatel jiného trestného činu zcela (definitivně) vyhne trestnímu stíhání, ale i dosažení stavu, kdy tento pachatel získá nadržováním výhodu spočívající v podstatném oddálení zahájení jeho trestního stíhání. II. Obhájce s odkazem na svou povinnost mlčenlivosti, resp. na využití svého oprávnění odepřít výpověď z důvodu povinné mlčenlivosti (§ 21 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů) nemůže uvádět orgánu činnému v trestním řízení nepravdivé údaje, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti, byť by tak činil v zájmu obviněného, např. ohledně identity osoby, na niž je dotazován. Jestliže obhájce, i přes oprávnění vyplývající z ustanovení § 21 zákona o advokacii, neodmítne odpovědět na otázku položenou orgánem činným v trestním řízení, ale záměrně uvede nepravdu, a to proto, aby obviněnému umožnil uniknout trestnímu stíhání, resp. aby jeho trestní stíhání podstatně oddálil, přichází v úvahu jeho odpovědnost pro trestný čin nadržování podle § 166 odst. 1 TrZ.

10 Jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 4. 1998, sp. zn. 5 Tz 19/98, publikovaný pod č. 72 v časopise Soudní rozhledy č. 8/1998, s. 209.

Ilustrační foto Jakub Stadler

její část, tak i jiný nosič informací (§ 85b odst. 12 TrŘ).

Výkladem některých dílčích otázek při uplatňování ustanovení § 85b TrŘ v praxi se pak zabývá judikát publikovaný pod č. 30/2008 Sb. rozh. tr., v němž byl zaujat mimo jiné následující právní názor: „Při provádění domovní prohlídky nebo prohlídky jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, podle § 85b TrŘ je požadavek srozumitelnosti a určitosti návrhu ve smyslu ustanovení § 85b odst. 6 TrŘ naplněn tím, že soudci je předložen elektronický nosič informací, obsahující elektronickou podobu pouze těch listin, které mají být soudcem přezkoumány, a to v technické úpravě umožňující přezkoumání. Takový postup rovněž vyhovuje požadavkům uvedeným v ustanovení § 85b odst. 2 TrŘ.“ Jak je z této citace patrné, **rozhodnutí řeší náležitosti návrhu na rozhodnutí soudce, jímž má být nahrazen zmíněný souhlas zástupce České advokátní komory, právě v případě, kdy jde o listiny obsažené na elektronickém nosiči informací.**

Přestože je můj příspěvek věnován judikatuře Nejvyššího soudu České republiky, nemohu jeho závěrem nepřipomenout výjimečně i jeden **nález pléna Ústavního soudu České republiky, který se významným způsobem týká advokátů a jejich práva nebyť nucen k sebeobviňování.** Ústav-

ní soud dospěl ve věci vedené pod **sp. zn. Pl. ÚS 29/2000** k tomuto závěru:¹¹ „Právní možnost zajištění důkazů pro účely řízení kárného (trestního) proti vůli kárně (trestně) obviněného nemůže být chápána jako nezákonné a neústavní donucování obviněných k poskytování důkazu proti sobě samému. Je nutné odlišovat ústavně zaručené právo nebyť donucován k sebeobviňování, tedy předložit proti sobě důkaz pod donucením, od právní možnosti, kterou má kárná (trestní) moc, opatřovat důkazy i jejich odnětím proti vůli obviněného a v jeho neprospěch.“ Jde o jedno z prvních zásadních rozhodnutí k problematice zákazu sebeobviňování, na něž pak navázal Ústavní soud v některých dalších nálezech učiněných již v trestních věcech.¹² Tím byl do jisté míry vymezen i prostor pro judikaturu Nejvyššího soudu v tomto směru.

5. Závěr

Nebylo mou ambicí poskytnout kompletní přehled všech případů trestné činnosti advokátů projednávaných u Nejvyššího soudu. Smyslem tohoto příspěvku je na podkladě některých zajímavých trestních věcí řešených v dovolacím řízení seznámit odbornou veřejnost s tím, jaké sporné otáz-

ky se zde vyskytly a s jakým výsledkem byly rozhodnuty, a to případně i s určitými zobecňujícími závěry. Zároveň jsou z předchozích částí zřejmé některé zvláštnosti jak v hmotněprávním posuzování trestné činnosti advokátů, tak v trestním řízení vedeném proti nim.

Na shora popsaných možnostech trestní odpovědnosti advokátů pak nic podstatného nezmění ani nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., ve znění zákona č. 306/2009 Sb.), který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2010.

Pokud jde o další problematiku, jež by mohla zajímat advokáty, kteří působí v trestním řízení, zejména ohledně otázek **odměny a náhrady hotových výdajů za nutnou obhajobu a úkonů obhájců v trestním řízení**, odkazuji na jiný svůj příspěvek, v němž byl publikován souhrn aktuální judikatury v tomto směru.¹³

✿ Autor je předsedou senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR.

11 Jde o nález pléna Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 29/2000, publikovaný pod č. 32 ve svazku 21 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu a pod č. 236/2001 Sb.

12 K zákazu sebeobviňování viz podrobněji Musil, J.: Princip nemo tenetur. In: Fenyk, J.: Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám, LexisNexis CZ, Praha 2007, s. 76.

13 Viz Půry, F.: Souhrn aktuální judikatury – VII. Účast advokátů v trestním řízení, Trestněprávní revue č. 4/2008, s. 124.

Zvláště přitěžující okolnosti a snížení trestu odnětí svobody

JUDr. JAN KOCINA, Ph.D.

Príspevek se zabývá aplikačními principy při naplnění zvláště přitěžujících okolností ve kvalifikovaných skutkových podstatách poté, co nabude účinnosti nový trestní

zákoník, tj. zákon č. 40/2009 Sb. (dále jen „TrZ“), a to ve vztahu k případnému snížení trestu odnětí svobody.

TrZ, který je účinný ode dne 1. 1. 2010, opouští dosavadní materiální pojetí trestného činu. Nová kodifikace trestního práva hmotného vychází z tzv. formálního pojetí trestného činu.¹ Při tomto pojetí trestného činu je však určitým způsobem zachován materiální korektiv. V oblasti trestního práva hmotného by měly být řešeny pouze takové případy, ve kterých by bylo uplatnění trestní represe v rozporu se zásadou subsidiarity trestního práva tak, jak ji vymezuje § 12 odst. 2 TrZ (princip „ultima ratio“).²

Ačkoliv původní koncepce, ze které vycházel přijatý TrZ, vycházela z formálního pojetí trestného činu,³ jsou v poslední době v odborné literatuře prezentovány a zdůvodňovány názory, že TrZ není založen na formálním pojetí trestného činu, ale že se jedná o formálně materiální pojetí trestného činu, byť v nové trestněprávní terminologii,⁴ event. dochází ke zdůvodňování jiného označení vyjadřující formálně-materiální pojetí trestného činu, např. označované jako materializované formální pojetí.⁵

S ohledem na změnu zákonné úpravy je však zřejmé, že TrZ opustil materiální pojetí trestného činu. Opuštění tohoto pojetí však s sebou nese logicky celou řadu důsledků, které se promítají i v dalších změnách TrZ, navazujících na tuto zásadní koncepční změnu. Tyto změny znamenají jiné přístupy k hodnocení okolností, které byly věcně provázány s tzv. materiálním pojetím trestného činu.

V trestním zákoně, tj. zákon č. 140/1961 Sb. (dále jen „tr. zák.“), jsou v druhých a dalších odstavcích základních skutkových podstat uvedeny zpravidla kvalifikované skutkové podstaty. Ke znakům základních skutkových podstat přistupují u těchto kvalifikovaných skutkových podstat znaky další, které typizují vyšší stupeň nebezpečnosti činů jimi charakterizovaných pro společnost.⁶ Tyto další znaky jsou okolnostmi, které podmiňují použití vyšší trestní sazby a vyjadřují vyšší typový stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. Teorie i praxe trestního práva označuje okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jako zvláště přitěžující okolnosti, když takto je označoval zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, v § 75 odst. 4.⁷ Zvláště přitěžující okolnosti je třeba hodnotit materiálně,⁸ když ve smyslu § 88 odst. 1 tr. zák. se přihlídnou k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby – zvláště přitěžující okolnosti, jen tehdy, **jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.** Zásada materiálního posuzování platí přitom bez výjimky pro všechny zvláště přitěžující okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Z § 88 odst. 1 tr. zák. je nutné dovozovat povinnost orgánů činných v trestním řízení zkoumat a hodnotit nejen formální znaky přísnější právní kvalifikace, ale i materiální znaky vycházející z hledisek § 3 odst. 4 tr. zák. Je tedy možné přihlížet k té zvláště přitěžující okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, jen když pro svoji závažnost podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.⁹ S ohledem na zákonnou úpravu v tr. zák. bylo nutné dovozovat, že povinností orgánů činných v trestním řízení bylo posouzení toho, zda zvláště přitěžující okolnost, která je uvedena v kvalifikované skutkové podstatě, podstatně zvyšuje stupeň společenské nebezpečnosti. Pokud tyto skutečnosti nebyly předmětem posuzování orgánů činných v trestním řízení, bylo to považováno za nedostatek při aplikaci § 88 odst. 1 tr. zák.¹⁰

TrZ samozřejmě obsahuje, tak, jako předchozí tr. zák., **kvalifikované skutkové podstaty.** Tyto kvalifikované skutkové podstaty obsahují **znaky činů pro společnost škodlivějších, než je u činů uvedených v základních skutkových**

1 Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., s. 14 a 15.

2 Šámal, P.: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR schválila návrh nového trestního zákoníku, Právní zpravodaj, 2008, č. 12, s. 3.

3 Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., s. 15.
Šámal, P.: Osnova trestního zákoníku 2004-2006, C. H. BECK, Praha 2006, s. 31-40.

4 Srovnej Kratochvíl, V. a kol.: Kurz trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část, 1. vydání, C. H. BECK, Praha 2009, s. 153.
Jelínek, J. (ed.): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. K pojmu trestného činu v novém trestním zákoníku, Leges, Praha 2009, s. 25.
Šámal, P.: Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, s. 23.

5 Jelínek, J.: Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, s. 38.

6 Solnař, V. a kol.: Systém českého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti, Novatrix, Praha 2009, s. 78.

7 Solnař, V. a kol.: Systém českého trestního práva. Tresty a ochranná opatření, Novatrix, Praha 2009, s. 179.
Novotný, O. a kol.: Trestní právo hmotné. I. obecná část. 3. přepracované vydání, Codex, Praha 1997, s. 252.

8 Solnař, V. a kol.: Systém českého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti, Novatrix, Praha 2009, s. 78.

9 R 13/1980 tr., R 48/1998 tr.

10 R 29/1982 tr.

podstatách.¹¹ TrZ však, s ohledem na změněnou koncepci, která se týká posuzování trestného činu, **vypouští ustanovení o materiálním posuzování zvláště přitěžujících okolností.** Tzn., že by TrZ obsahuje materiální korektiv vycházející z ustanovení § 12 odst. 2, neobsahuje žádné obdobné ustanovení obsažené v § 88 odst. 1 tr. zák., které by, s přihlédnutím ke škodlivosti zvláště přitěžující okolnosti, umožňovalo, při formálním naplnění zvláště přitěžující okolnosti, jinou právní kvalifikaci. Materiální pojetí zvláště přitěžujících okolností v tr. zák. totiž úzce souviselo s materiálním pojetím trestného činu. **Neexistence obdobného ustanovení v § 88 odst. 1 tr. zák. může být považována za nedostatek nové přijaté úpravy.**¹²

S ohledem na neexistenci obdobného ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák. v TrZ vzniká otázka, **jakým způsobem postupovat v případech, kdy je naplněn formální znak zvláště přitěžující okolnosti v kvalifikované skutkové podstatě za situace, kdy společenská škodlivost, vztahující se k tomuto formálnímu znaku, není podstatným způsobem zvyšována** oproti základní skutkové podstatě, event. proti kvalifikované skutkové podstatě obsažené v nižších odstavcích příslušné skutkové podstaty trestného činu.

V nové trestní úpravě neexistuje žádný materiální korektiv, který by umožňoval promítnout typově nižší společenskou škodlivost, než odpovídá obvyklým případům, vážících se k naplnění formálního znaku zvláště přitěžující okolnosti, do použití mírnější právní kvalifikace.

Pokud však nastanou skutečnosti, ze kterých by bylo možné dovozovat použití ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák. za účinnosti nové právní úpravy, přicházelo by v úvahu nikoliv použití jiné, mírnější, právní kvalifikace, ale případně pouze **postup umožňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody** podle § 58 TrZ, popř. dokonce použití ustanovení o **upuštění od potrestání** podle § 46 až 48 TrZ.¹³

V praxi lze však spíše připustit, při naplnění zvláště přitěžujících okolností u kvalifikovaných skutkových podstat, **použití moderačního práva soudu** upraveného v § 58 TrZ. Bude přicházet především v úvahu **možnost soudu snížit trest odnětí svobody pod spodní hranici** v důsledku **okolností případu** podle § 58 odst. 1 TrZ, když však v tomto případě není snížení trestu odnětí svobody neomezené, neboť soud bude vázán limity snížení trestu uvedenými v § 58 odst. 3 TrZ. Namísto aplikace § 88 odst. 1 tr. zák. může soud také využít moderačního práva upraveného v § 58 odst. 5 TrZ, který upravuje tuto možnost **u přípravy, pokusu, pomoci**, kde by bylo použití trestní sazby odnětí svobody stanovené TrZ pro pachatele nepřiměřeně přísné, avšak za současného splnění další podmínky, že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání, a dále upraveného v § 58 odst. 6 TrZ, který umožňuje snížení trestu odnětí svobody pod spodní hranici trestní sazby také tehdy, jestliže pachatel jednal **v právním omylu neomluvitelném**, spáchal trestný čin **odvraceje útok** nebo **jiné nebezpečí**, aniž byly splněny podmínky krajní nouze nebo nutné obrany, anebo **překročil meze přípustného rizika** nebo **meze jiné okolnosti vylučující protiprávnost.**

Soud není při snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby v případě použití moderačního práva v § 58 odst. 5 a odst. 6 TrZ vázán limity snížení trestu uvedenými v § 58 odst. 3 TrZ.

V této souvislosti je nutné také zmínit, že TrZ, na rozdíl od tr. zák., rozšiřuje rozsah zásady dvojího přičítání v § 39 odst. 4 věta druhá, když toto rozšíření spočívá v tom, že k okolnosti odůvodňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody nelze přihlídnout jako k okolnosti polehčující.¹⁴

S ohledem na změnu v zákonné úpravě, ve vztahu k opuštění materiálního posuzování zvláště přitěžujících okolností s možností využití institutu mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby u kvalifikovaných skutkových podstat, lze však dospět k důležitému závěru pro aplikační praxi.

K aplikaci ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák. **existuje velmi rozsáhlá judikatura**, která se zabývá konkrétními možnými typovými skutečnostmi s posouzením, zda formální naplnění zvláště přitěžující okolnosti u kvalifikované skutkové podstaty podstatným způsobem zvyšuje stupeň společenské nebezpečnosti. Přitom však právě takovéhodnotící závěry jsou využitelné pro aplikační praxi ve vztahu k **dovození konkrétních typových skutečností majících za následek nižší než obvyklou společenskou škodlivost předpokládanou ve formálním naplnění zvláště přitěžující okolnosti, která je znakem kvalifikované skutkové podstaty.**

Bude se jednat např. o snížení typové škodlivosti při formálním naplnění zvláště přitěžujících okolností v případech spoluzavinění poškozeného,¹⁵ vyprovokování trestné činnosti, vymáhání dluhu trestným činem,¹⁶ nižší míry účasti spolupachatele na dokonání trestného činu,¹⁷ existence možnosti způsobení předpokládané škody,¹⁸ malé pravděpodobnosti úspěchu při podvodu¹⁹ a dosaženého prospěchu jednotlivého spolupachatele.²⁰

V takových případech bude tedy možné, aby **soud aplikoval ustanovení § 58 odst. 1, 5 a 6 TrZ umožňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby ve kvalifikované skutkové podstatě.**

Soud nebude rozhodovat o vině pachatele základní nebo nižší kvalifikovanou skutkovou podstatou a v rámci těchto trestních sazeb ukládat trest odnětí svobody, ale **bude rozhodovat o vině pachatele z trestného činu ve kva-**

11 Kratochvíl, V. a kol.: Kurz trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část, 1. vydání, C. H. BECK, Praha 2009, s. 173.

12 Jelínek, J. (ed.): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, Leges, Praha 2009, s. 22.

13 Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., s. 44.

14 Kratochvíl, V. a kol.: Kurz trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část, 1. vydání, C. H. BECK, Praha 2009, s. 481.

15 Např. R 34/1976 tr., R 25/1983 tr., R 45/2005 tr., rozhodnutí NS SSR sp. zn. 5 Tz 57/79 ze dne 7. 8. 1979, rozhodnutí NS ČSR sp. zn. 7 Tz 9/82 ze dne 23. 3. 1982, rozhodnutí NS ČR, sp. zn. 5 Tdo 1173/2004 ze dne 20. 10. 2004.

16 Např. rozhodnutí NS ČR, sp. zn. 7 Tz 150/2001 ze dne 10. 7. 2001.

17 Např. R 13/1980 tr., usnesení NS ČR č. 823 ze dne 13. 4. 2005.

18 Např. R 26/1994 tr.

19 Např. R 36/1983 tr.

20 Např. R 4/1982 tr.

lifikované skutkové postatě i při pouze formálním naplnění zvláště přitěžujících okolností s možností využití moderačního práva na snížení trestu odnětí svobody. Značnou nevýhodou však je skutečnost, že **trestní stíhání** proti pachateli **musí být vedeno za trestný čin s použitím přísnější právní kvalifikace** s ohledem na naplnění zvláště přitěžujících okolností obsažených v kvalifikované skutkové podstatě. Stejně tak musí být podána ze strany státního zástupce i obžaloba a soud bude, za použití kvalifikované skutkové podstaty, také takto rozhodovat ve výroku o vině. **Za účinnosti tr. zák. bylo možné již aplikovat ustanovení § 88 odst. 1 v průběhu celého trestního řízení.**

Podle mého názoru aplikační praxe ukáže, že absence obdobného zákonného ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák. bude považována za nedostatek nové přijaté úpravy. Kromě shora uvedených negativních dopadů na pachatele trestného činu, spočívající v nemožnosti změny použití právní kvalifikace v průběhu trestního řízení, lze použít mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod spodní

hranici pouze u jednoho druhu trestu, a to odnětí svobody [§ 52 odst. 1 písm. a) TrZ]. Použitá právní kvalifikace nepochybně určuje i závažnost trestného činu, která má význam pro posouzení důvodnosti vazby dle § 67 zákona č. 141/1961 Sb., v platném znění, trestního řádu, bude se promítat v záznamu v Rejstříku trestů podle zákona č. 269/1994 Sb., v platném znění, o Rejstříku trestů. Dále bude mít negativní dopad na odsouzeného ve vztahu k nákladům obhajoby podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., v platném znění, advokátního tarifu, a nákladům trestního řízení podle vyhlášky č. 312/1995 Sb., v platném znění, o stanovení paušální částky nákladů trestního řízení.

✿ Autor, plzeňský advokát, je učitelem Fakulty právnické ZČU v Plzni.

Príspevek byl přednesen autorem na mezinárodní konferenci DNY PRÁVA 2009 pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity v Brně a konané ve dnech 18. – 19. 11. 2009.

Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení

doc. JUDr. Jiří HERCZEG, Ph.D.

Úvod

Nebýt donucován k sebeobvinění, tedy k předložení důkazu proti sobě, je jednou ze základních právních zásad. V právní nauce je toto pravidlo vyjádřeno latinskou formulí „*nemo tenetur se ipsum accusare*“ – „nikdo není povinen sám sebe obviňovat“. Jde o ústavně zaručené právo, které vyplývá z čl. 37 odst. 1, čl. 40 odst. 2, 3 a 4 Listiny.

Podle čl. 37 odst. 1 Listiny může **každý** odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké. Právo odepřít výpověď, pokud by vypovídající vystavil sebe nebo osobu blízkou nebezpečí trestního postihu (ať již soudního, nebo správního), tj. právo neudávat sám sebe nebo osobu blízkou, je významným znakem právního státu. Konstatoval to i Ústavní soud, který uvedl, že právo svědka na odepření výpovědi pro nebezpečí trestního stíhání jeho nebo osob blízkých

je důsledkem ústavní ochrany proti sebeobviňování, která má hluboký historický základ, a již je přirozené v právním státě dát přednost před účelem toho kterého řízení, a to i tehdy, jestliže by v tom kterém případě mohla vést k důkazní nouzi. Jde o zcela subjektivní, ústavně zaručené právo svědka, který v uvažovaných případech, po poučení poskytnutém mu orgánem veřejné moci, sám váží a rozhoduje, zda svého práva odepřít výpověď využije či nikoli, a to téměř výlučně podle okolností (důvodů), jak sám je cítí a vnímá; v tomto smyslu nemůže a nesmí být potenciálně ohrožený svědek ve svém rozhodování omezován či dokonce ke složení svědecké výpovědi nucen.¹

Speciálním ustanovením v tomto kontextu je čl. 40 odst. 4 Listiny, jenž přiznává právo odepřít výpověď **obviněnému**, přičemž **tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven**. Speciálním proto, že se týká obviněného, ne kohokoliv, a zároveň obviněného, který dle trestního řádu povinnost vypovídat nemá (§ 33 odst. 1 tr. řádu), to na rozdíl např. od svědků, jichž se především čl. 37 odst. 1 Listiny dotýká.

Článek 40 odst. 4 Listiny stanoví, že obviněný má právo odepřít výpověď; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven. Zákaz nucení k sebeobviňování lze dovést i ze zásady presumpce neviny dle článku 40 odst. 2 Listiny a povinnost vyšetřujících orgánů jej respektovat je i součástí práva na spravedlivý proces dle článku 36 odst. 1 Listiny. Ze zásady presumpce neviny plyne zása-

1 Rozhodnutí Ústavního soudu III. ÚS 149/97 [Sb. n. u. ÚS, svazek č. 9, nálež č. 150, s. 319].

da in dubio pro reo, zakládající přinejmenším povinnost orgánů činných v trestním řízení dokazovat vinu obviněného, má-li dojít k odsouzení. A contrario pak z této povinnosti vyplývá neexistence povinnosti samotného obviněného se usvědčovat jakýmkoliv způsobem, nejen vlastní výpovědí. Logickým důsledkem bude zákaz jakéhokoliv donucování občana k sebeobvinění. Pomocí stejného logického argumentu je možné dovodit neexistenci povinnosti k sebeobvinění z čl. 40 odst. 3 Listiny, kde se mimo jiné hovoří o právu osobní obhajoby. Doznání obviněného je v této souvislosti výlučným jeho právem.² Obviněný nesmí být donucován nejen k výpovědi, ale ani k jinému aktivnímu jednání, jímž by přispíval k obstarání důkazů proti sobě.³

Otázkou zákazu sebeobviňování se opakovaně zabýval i Ústavní soud ČR. Například řešil otázku, **zda lze v trestním řízení pro zkrácení daně použít jako listinné důkazy vysvětlení podané před finančním úřadem**. Skutkově šlo o to, že stěžovatel byl obviněn z trestného činu zkrácení daně, poplatku a jiné podobné povinné platby podle § 148 odst. 2 trestního zákona. Stěžovatel odmítl vypovídat jak v přípravném řízení, tak i v hlavním líčení. Soud I. stupně v hlavním líčení provedl jako důkaz čtení materiálu (vysvětlení), který byl se stěžovatelem sepsán před Finančním úřadem pro Prahu 10. Následně byl za tento trestný čin odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku.

Stěžovatel se obrátil na Ústavní soud s ústavní stížností, v níž tvrdil, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces tím, že soud připustil jako listinný důkaz jeho výpověď učiněnou před zahájením trestního stíhání před orgánem daňové kontroly. Namítá, že použití této výpovědi je obcházením zákona, neboť trestní řád stanoví přesná pravidla pro případ, kdy lze použít výpověď obviněného učiněnou mimo hlavní líčení.

Ústavní soud stížnosti vyhověl a uvedl, že postupem obecných soudů při provádění důkazů, konkrétně čtením materiálu o podaném vysvětlení před finančním úřadem, který byl použit jako důkaz proti stěžovateli, došlo k obcházení pravidla stanoveného pro výpověď obžalovaného. Bylo tedy porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a jeho právo na osobní svobodu podle čl. 8 odst. 2 Listiny.

V jiném případě byla stěžovatelce stíhaná za trestnou činnost, týkající se neplacení daní (§ 148 odst. 1 a § 125 odst. 1 tr. zákona), uložena pořádková pokuta dle § 66 odst. 1 trestního řádu za to, že **nevyhověla výzvě** učiněné dle § 78 odst. 1 trestního řádu k vydání jejích účetních dokladů za roky 2000 až 2002.

Ústavní soud napadené usnesení Policie ČR zrušil a uvedl, že **povinnost k vydání věci ve smyslu § 78 trestního řádu zavazuje každého, avšak pokud jde o osobu, u které trestní řízení nepochybně směřuje k jejímu obvinění, případně jde přímo o osobu obviněnou, nelze vynucovat splnění této povinnosti ukládáním pokut podle § 66 odst. 1 trestního řádu**. Jednalo by se totiž o donucování k poskytnutí důkazu proti sobě samotnému, jehož zákaz vyplývá z ustanovení čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 4 Listiny základ-

ních práv a svobod, čl. 14 odst. 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a rovněž je, v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, obsažen v pojmu spravedlivého řízení uvedeného v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. K získávání důkazů orgány činnými v trestním řízení je v tomto případě možné využít zajišťovací úkon odnětí věci dle § 79 trestního řádu, který je pouze snášen, na rozdíl od ukládání pořádkových pokut, kterým se vyžaduje volní aktivní činnost, a proto přípustné není.

Zákaz donucování k poskytnutí důkazů proti sobě samému nelze dle Ústavního soudu zužovat na případy získávání důkazů, které mají za nedostatku jiných důkazů potvrdit či vyvrátit spáchání trestného činu, ale samozřejmě se **týká i případů, kdy má být upřesněna výše způsobené škody, či mají být získány takové důkazy, které jen podporují důkazy již dříve obstarané**. Stejně tak v této souvislosti není podstatné, zda o důkazu, který se orgány činné v trestním řízení snaží vydáním věci získat, mají pouze obecnou, či konkrétní představu, tj. zda již byl poskytnut jinému orgánu veřejné moci (např. daňovému) v jiném řízení. Je věcí obhajoby, jakou strategii v trestním řízení zvolí a zda určitou věc aktivně poskytne orgánům činným v trestním řízení či nikoliv. Právo odmítnout výpověď nelze obcházet poukazem na objasňování skutečností prováděných i ve prospěch obhajoby a obdobně platí i pro získávání jiných důkazních prostředků.⁴

Identifikační úkony a zásada „nemo tenetur“

Trestní řád umožňuje policejním orgánům provádět identifikační úkony, např. snimat daktyloskopické otisky, odebírat biologické vzorky či provádět měření těla. Jde o zvláštní druhy ohledání, kterými podle § 114 tr. řádu jsou

1. prohlídka těla,
2. zkouška krve nebo jiný obdobný úkon,
3. úkony potřebné ke zjištění totožnosti osoby.

Prohlídce těla je podle § 114 odst. 1 tr. řádu povinen se podrobit každý, je-li nezbytné třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu (hematomy, odřeniny, bodné či řezné rýhy apod.). Není-li prohlídka těla prováděna lékařem, může ji provést jen osoba téhož pohlaví.

Je-li k důkazu třeba provést **zkoušku krve nebo jiný obdobný úkon**, je osoba, o kterou jde, povinna strpět, aby jí lékař nebo odborný zdravotnický pracovník odebral krev nebo u ní provedl jiný potřebný úkon, není-li spojen s nebezpečím pro její zdraví (§ 114 odst. 2 tr. řádu). Odběr biologického materiálu, který není spojen se zásahem do tělesné integrity osoby, již se takový úkon týká (*odběr moči, vzorku vlasů či pachu*), může provést i tato

2 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 29/2000, vyhlášen pod č. 236/2001 Sb.

3 Rezoluce XV. mezinárodního kongresu trestního práva, Revue international de droit pénal No. 1-2/1995, s. 37.

4 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 402/05.

osoba nebo s jejím souhlasem orgán činný v trestním řízení.

Je-li k důkazu třeba zjistit **totožnost osoby**, která se zdržovala na místě činu, je osoba, o kterou jde, povinna strpět úkony potřebné pro takové zjištění (§ 114 odst. 3 tr. řádu). Úkon potřebný pro zjištění totožnosti osoby bude snímání daktyloskopických otisků, fotografování, měření těla apod.

Až do 30. 6. 2006 nebylo možno použít přímého fyzického donucení v případech, kdy se osoba odmítala těmto úkonům podrobit. V trestním řízení bylo možné pouze uložit pořádkovou pokutu do výše 50 000 Kč (§ 66 trestního řádu).

Vymahatelnost těchto identifikačních úkonů je však omezena judikaturou Ústavního soudu, který tato ustanovení trestního řádu vykládá tak, že nesmí být v rozporu s právem neobviňovat sám sebe.

K nepřijatelnosti uložení pořádkové pokuty za odmítnutí strpět odebrání pachové stopy se vyjádřil Ústavní soud ČR v nálezu ze dne 22. února 2006, **sp. zn. I. ÚS 671/05**. Skutkově šlo o to, že stěžovatel byl dne 18. 8. 2005 obviněn ze spáchání trestného činu krádeže podle ustanovení § 247 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. b) trestního zákona a poškození cizí věci podle ustanovení § 257 odst. 1 trestního zákona, spáchané formou spolupachatelství podle ustanovení § 9 odst. 2 trestního zákona. Stěžovatel byl vyzván policejním orgánem ve smyslu ustanovení § 114 odst. 2 a 3 trestního řádu, aby strpěl sejmутí pachové stopy za účelem srovnání s pachovou stopou zajištěnou na místě činu. O povinnosti strpět úkon a o možnosti uložení pořádkové pokuty s odkazem na ustanovení § 66 trestního řádu byl poučen, nicméně úkon odmítl strpět. Usnesením policejního orgánu byla stěžovateli uložena podle ustanovení § 66 odst. 1 trestního řádu pořádková pokuta ve výši 50 000 Kč, a to s odkazem na to, že odmítl strpět sejmутí pachové stopy, přestože byl o povinnosti strpět tento úkon a o možnosti uložení pořádkové pokuty poučen. O stížnosti rozhodovala státní zástupkyně obvodního státního zastupitelství, která stížnost zamítla jako nedůvodnou.

Ústavní soud napadená usnesení zrušil a uvedl, že stěžovatel nemůže být prostřednictvím pokuty nucen k tomu, aby opatřil, resp. svou součinností umožnil opatření důkazu, který by mohl být použit proti němu v trestním řízení. Uvedeným postupem by totiž byl nucen k jednání, které je již nutno považovat za sebeobviňování. Ústavní soud uvedl, že stěžovateli – v postavení obviněného v trestním řízení – byla uložena pokuta orgánem veřejné moci, protože odmítl součinnost v poskytnutí důkazu, který jej mohl usvědčovat. Odmítl tak právě proto, aby proti sobě neposkytl věcný důkaz – sejmутí srovnávací pachové stopy. Takový způsob vynucování součinnosti stěžovatele porušuje zákaz sebeobviňování a je proto ústavně nepřijatelný.⁵

5 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 671/05.

6 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. III. ÚS 655/06.

Uložením pořádkové pokuty za **odmítnutí poskytnout biologický vzorek** obviněným se Ústavní soud ČR zabýval v rozhodnutí **III. ÚS 655/06**. Podkladem pro rozhodnutí byl následující skutkový stav. Stěžovatel se přes výzvu policejního orgánu odmítl podrobit odběru vzorku vlasů a bukalních stěrů za účelem provedení důkazu. Za to mu byla uložena pořádková pokuta ve výši 15 000 Kč. Ústavní soud napadené usnesení Policie ČR zrušil a uvedl, že uložení pořádkové pokuty za nesplnění povinnosti uložené v ustanovení § 114 odst. 2, 4 tr. řádu (ve znění účinném do 29. 6. 2006), resp. za neuposlechnutí výzvy k poskytnutí vzorku vlasů a bukalních stěrů, bylo porušeno základní právo stěžovatele nebýt donucován k sebeobviňování, tedy k předložení důkazu proti sobě pod donucením, podle čl. 37 odst. 1, čl. 40 odst. 2, 3 a 4 Listiny, a čl. 6 odst. 1, 2 a 3 písm. c) Úmluvy.⁶

Novelou č. 321/2006 Sb. přibyl s účinností od 1. 7. 2006 do ustanovení § 114 nový odstavec 4, podle něhož, „nelze-li úkon podle odstavců 1 až 3 pro odpor podezřelého nebo obviněného provést a nejde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity, je orgán činný v trestním řízení oprávněn po předchozí marné výzvě tento odpor překonat; policejní orgán potřebuje k překonání odporu podezřelého předchozí souhlas státního zástupce. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu.“

Tímto ustanovením se orgánům činným v trestním řízení rozšiřuje pravomoc o možnost odběru biologického materiálu, který není spojen se zásahem do tělesné integrity, i bez souhlasu dotčené osoby. Po předchozí marné výzvě tedy lze překonat odpor osoby, již se provedení identifikačního úkonu týká. Toto oprávnění se vztahuje pouze k osobě podezřelého nebo obviněného. U podezřelého lze odpor překonat pouze po předchozím souhlasu státního zástupce.

K odběru biologického materiálu, se kterým je spojen zásah do tělesné integrity osoby, je nadále oprávněn pouze lékař či odborný zdravotnický pracovník (nikoli policista), a tento úkon v žádném případě nelze provést přes nesouhlas a odpor dotčené osoby.

Po novele č. 321/2006 Sb. je tak třeba rozlišovat **dvě skupiny identifikačních úkonů**:

1. odběr krve a jiné obdobné úkony spojené se zásahem do tělesné integrity, které nelze provést přes nesouhlas a odpor dotčené osoby;

2. jiné identifikační úkony spojené se zásahem do tělesné integrity (nedosahující intenzity a závažnosti odběru krve) a úkony, které nejsou spojené se zásahem do tělesné integrity (fotografování, měření těla, snímání daktyloskopických otisků), které lze provést i bez souhlasu podezřelého či obviněného.

Sporné je, jak hodnotit výtěr z ústní dutiny (tzv. bukalní stěr). Tento odběr se provádí sterilním tamponem ze sliznice ústní dutiny. Při tomto odběru není nutné dotčené osobě otvírat ústa, ale pouze postačí, když policista dotčené osobě „odchlípí“ spodní ret a sterilním tamponem jej z vnitřní strany setře. Vzhledem k výše uvede-

nému mám za to, že nepochybně jde o zásah do tělesné integrity dotčené osoby. Nicméně vzhledem k tomu, že jde o úkon v zásadě šetrný, který nedosahuje intenzity a závažnosti odběru krve, lze **přijmout závěr, že bukální stěr lze provést i přes nesouhlas podezřelého nebo obviněného.**

Plody z otráveného stromu

Jde o metaforu pro americkou právní doktrínu, která řeší otázku účinnosti důkazů v trestním řízení („*Fruit of the poisonous tree doctrine*“). Podle této doktríny působí nezákonné důkazy na dálku. V trestním řízení tak nelze připustit použití důkazu, pokud informace o jeho existenci byly získány nezákonně. Plody z otráveného stromu jsou tak vždy otrávené (*nepřípustnost takto získaného důkazu*). Účelem tohoto procesního pravidla je tlak na dodržování zákonnosti ze strany policie a státního zastupitelství, neboť v americkém trestním řízení státní zástupce dokazuje vinu obžalovaného a obstarávat případně ospravedlňující důkazy je úkolem obhajoby.

Například Ústavní soud ČR tuto doktrínu vyjádřil následovně: „*Byla-li rozhodnutí o prodloužení vazby vydána v rozporu se zákonem, tato nezákonnost se přenáší i na navazující usnesení o zamítnutí žádosti o propuštění z vazby, i když posuzována izolovaně (tj. bez ohledu na rozhodnutí o prodloužení vazby, v nichž měla objektivně svůj základ) sama o sobě v souladu s trestním řádem byla. Nezákonnost prvních usnesení se z povahy věci přenáší i na usnesení druhá (jako „jed na plody z otráveného stromu“).*“⁷

Platí tato konstrukce i na **důkazy získané na základě procesně neúčinných důkazů?** Přenáší se skutečně nezákonnost důkazu i na další důkazy, které byly vyhledány na základě informací obsažených v původním absolutně neúčinném důkazu?

Příklad: Při výslechu podezřelého z bankovní loupeže použije vyšetřující policista násilí. Podezřelý se přizná a prozradí místo, kde ukryl kořist. Na odcizených věcech se pak najdou jeho otisky prstů a pachové stopy. V hlavním líčení pak obžalovaný namítne procesní nepoužitelnost doznání, jakož i všech dalších důkazů, které byly na základě informací získaných při vynuceném doznání získány.

Není sporu o tom, že vynucené doznání nemůže být použito jako důkaz. Spor je o tom, zda další důkazy (odcizené věci s otisky obžalovaného) již procesně použitelné jsou a zda obviněný může být na základě těchto důkazů odsouzen.

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře uvádí, že použití důkazů získaných v rozporu s čl. 3 Úmluvy vyvolává v trestním řízení řadu otázek týkajících se spravedlnosti takového řízení. Ačkoliv čl. 6 Úmluvy garantuje právo na spravedlivé soudní jednání, Úmluva sama nestanoví žádná pravidla, pokud jde o přípustnost důkazů jako takových, což je otázka, která by měla být primár-

ně stanovena národním právem. **Soud nemůže předem a in abstracto vyloučit přípustnost určitého důkazu, který byl opatřen nezákonným způsobem.** Soud uvedl, že není jeho úlohou určit, zdali je určitý typ důkazních prostředků – např. důkazy získané v rozporu s národním právem – přípustný, nebo zdali je stěžovatel vinen či ne. Otázka, která musí být zodpovězena, zní, jestli *řízení jako celek bylo spravedlivé.* Soud přitom rozlišuje tři základní situace:

A. Použití důkazů, které byly získány jako přímý důsledek porušení čl. 3 Úmluvy, vede vždy k nespravedlnosti trestního řízení, ve kterém byly takové důkazy použity. Použití násilí při výslechu za účelem vynucení doznání je absolutně nepřípustné. Dle ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva čl. 3 Úmluvy zakotvuje jednu ze základních hodnot demokratické společnosti. Dotýká se základů postavení člověka, vymezuje hranice mezi lidským a nelidským, mezi civilizací a barbarstvím.⁸ I za nejtěžších okolností, jako je boj proti terorismu nebo organizovanému zločinu, Úmluva absolutně zakazuje mučení a nelidské či ponižující zacházení. Čl. 3 nepřipouští žádnou výjimku, a to ani v případě „veřejného ohrožení státní existence“ či v případě podezření z terorismu nebo jiné odsouzeníhodné aktivity určité osoby.⁹ Jak Soud konstatoval v případě Tomasi „*potřeby vyšetřování a nepopíratelné obtíže v boji proti kriminalitě, zejména v oblasti terorismu, nemohou vést k omezení ochrany, jež náleží fyzické integritě osoby*“.¹⁰ Povaha trestného činu, z něhož je stěžovatel obviněn, je tak dle Soudu pro posouzení z hlediska čl. 3 bez relevance.¹¹

Usvědčující důkazy – ať už ve formě doznání, nebo jiných věcných či listinných důkazů – získané pomocí násilí, brutality nebo jiných forem zacházení, jež lze charakterizovat jako mučení, by dle názoru Soudu neměly nikdy sloužit jako důkazy prokazující vinu obviněného, bez ohledu na jejich důkazní hodnotu. Jakýkoliv jiný závěr by nepřímo legitimizoval druh morálně nepřijatelného jednání, které Úmluva v čl. 3 výslovně zakazuje.¹²

Tak ve věci **Jalloh proti Německu** byl stěžovatel přinucen k vyzvracení důkazu – balíčku drog. Podkladem pro rozhodnutí byl tento skutkový stav. V roce 1993 sledovali policisté v civilu stěžovatele Jalloha, občana Sierry Leone, žijícího v Kolině nad Rýnem. Jalloh vytahoval z pusu sáčky naplněné bílou látkou (*tzv. bubliny*) a pro-
dával je dalším osobám. Policisté předpokládali, že sáčky

7 Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. IV. ÚS 757/2000.

8 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 1. 1978 ve věci Irsko proti Velké Británii, in Berger, V.: *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva*, 7. vydání, IFEC, Praha 2003, s. 15.

9 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 9. 1997 ve věci Aydinová proti Turecku.

10 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 8. 1992 ve věci Tomasi proti Francii.

11 Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 4. 2000 ve věci Labita proti Itálii.

12 Dle čl. 15 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání žádné prohlášení, které podle zjištění bylo učiněno v důsledku mučení, nesmí být použito jako důkaz v žádném soudním řízení proti osobě, jež byla vystavena mučení.

Ilustrační foto Jakub Stadler

obsahují drogy a Jalloha zatkli. Ten však sáček, který mu zůstal v puse, spolkl. Státní zástupce nařídil podání emetik (*látky vyvolávající zvracení*), aby Jalloh sáček s drogami vyzvracel. Protože se Jalloh bránil, čtyři policisté ho přitiskli k posteli a lékař nosem zavedl do žaludku trubici a vpravil do něj solný roztok a emetický sirup Ipecacuanha a další emetikum podal ve formě injekce. Jalloh pak sáček s více než dvěma gramy kokainu vyzvracel. Okresní soud ve Wuppertalu pak uznal v březnu roku 1994 Jalloha vinným z přechovávání a prodeje omamných látek a odsoudil jej k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce jednoho roku s dohledem. Soud uvedl, že důkaz získaný podáním emetik je přípustný, protože postup byl nezbytný, proběhl pod lékařským dohledem a neohrozil zdraví stěžovatele.

Stěžovatel se po vyčerpání všech prostředků¹³ obrátil na Evropský soud pro lidská práva. Namítal, že použití emetik proti jeho vůli za účelem získání důkazu o držení drog představovalo nelidské a ponižující zacházení zakázané čl. 3 Úmluvy a že použití těchto důkazů porušilo jeho právo na spravedlivý proces podle čl. 6 Úmluvy. Důkazy mohly být získány jinak – až by bublina vyšla z těla přirozenou cestou nebo maximálně vypláchnutím žaludku.

13 Spolkový ústavní soud prohlásil stížnost za nepřípustnou v souvislosti s principem subsidiarity, protože stěžovatel nevyčerpal všechny dostupné procesní možnosti. Zároveň ale připustil, že aplikace emetik vyvolává závažné ústavněprávní otázky ohledně práva na tělesnou integritu a v otázce zásady proporcionality, nicméně konstatoval, že nevyvolává žádné ústavněprávní otázky ohledně práva na respektování lidské důstojnosti a práva neusvědčovat sám sebe. Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 15. 9. 1999, sp. zn. Az. 2 BvR 2360/95, <http://www.bundesverfassungsgericht.de>.

Tím, že byl proti své vůli donucen předložit důkaz o spáchání trestného činu, bylo porušeno jeho právo neusvědčovat sám sebe.

Soud uvedl, že zákrok, který je z medicínského hlediska nezbytný, nemůže být považován za nelidský nebo ponižující (např. vynucené podávání potravy); nezbytnost takového zákroku ovšem musí být prokazatelná. Pokud zákrok není lékařsky nezbytný, není zakázán, když jde o získání důkazů o spáchání trestného činu (odběr krve či vzorku slin). Jakýkoliv takový zákrok ale musí být přesvědčivě ospravedlněn. Musí být také věnována pozornost závažnosti trestného činu. Dotčená osoba nesmí při zákroku podstoupit velkou fyzickou bolest a mít zdravotní následky. Zákrok musí být proveden pod lékařským dohledem.

V tomto případě Soud neshledal, že by lékařský zákrok (*podání emetik*) byl nezbytný z lékařského hlediska, cílem zákroku bylo získání důkazů. Vynucené použití emetik tak dle Soudu nebylo nezbytné, sáčky s drogou by vyšly z těla přirozenou cestou. Stěžovatel byla způsobena bolest a úzkost, navíc byl nucen zvracet pod dohledem několika osob, což bylo ponižující. Vzhledem ke všem těmto faktům Soud dospěl k závěru, že stěžovatel byl podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení. Násilná aplikace emetik tak porušuje čl. 3 Úmluvy. Důkaz byl tedy získán pomocí zákroku, jenž porušil jedno ze zásadních práv garantovaných Úmluvou. Soud pak aplikoval shora uvedená kritéria na zjištěný skutkový stav:

1. povaha a intenzita donucení použitého k získání důkazu: zákrok byl proveden takovým způsobem, že byl poru-

šen čl. 3 Úmluvy, šlo o nelidské a ponižující zacházení;

2. závažnost veřejného zájmu na vyšetření a potrestání trestného činu: stěžovatel prodával drogy v relativně malém rozsahu, veřejný zájem na odsouzení nemohl ospravedlnit tak závažný zásah do jeho tělesné integrity;

3. existence relevantních procesních záruk: stěžovatel odmítl podstoupit předběžné zdravotní vyšetření s odvoláním na právo nevypovídat, navíc jeho komunikační schopnosti byly značně omezené, takže zákrok byl proveden bez dostatečného posouzení jeho zdravotního stavu;

4. k čemu byly důkazy použity: drogy získané použitím emetik byly rozhodujícím důkazem pro odsouzení stěžovatele.

Důkaz použitý v trestním řízení proti stěžovateli byl tudíž získán jako **přímý důsledek** porušení jednoho z klíčových práv garantovaných Úmluvou. Použití drog získaných násilnou aplikací emetik jako důkazního materiálu činí soudní řízení proti stěžovateli jako celek nespravedlivým. Připuštění důkazů získaných násilnou aplikací emetik v jeho trestním řízení porušilo jeho právo neusvědčovat sám sebe, a tudíž učinilo jeho soudní proces jako celek nespravedlivým. Podle Soudu byl porušen čl. 3 a čl. 6 Úmluvy.¹⁴

B. Použití důkazů, které byly získány nepřímou v důsledku porušení čl. 3 Úmluvy (jako „plody“ z vynuceného doznání), vede pouze k domněnce, že v předmětném trestním řízení bylo porušeno právo na spravedlivý proces. Soud proto musí zkoumat, zda a v jakém rozsahu byl čl. 6 Úmluvy skutečně porušen.

Při určování, zda určité řízení jako celek bylo spravedlivé, je možné vzít v potaz závažnost veřejného zájmu na vyšetření a potrestání určitého trestného činu a ten vážit proti individuálnímu zájmu, jež spočívá v tom, že důkazy budou proti němu získány zákonným způsobem. Veřejný zájem však nemůže ospravedlnit opatření, jež potlačují základní práva obhajoby, včetně výsady neusvědčovat sám sebe, jež je garantovaná čl. 6 Úmluvy.

Při posuzování, zdali řízení jako celek bylo spravedlivé, je nutné rovněž vzít v potaz, byla-li respektována práva obhajoby. Je nutné zejména prověřit, zdali měl stěžovatel možnost napadnout autenticitu důkazů a brojit proti jejich použití. Dále je nutné vzít v úvahu kvalitu důkazů, včetně posouzení, zda okolnosti, za kterých byly získány, nezpochybnují jejich věrohodnost a výstižnost.

C. Použití důkazů, které byly získány v důsledku porušení jiných práv zaručených Úmluvou. Opatřování důkazu může zasahovat i do jiných práv zaručených Úmluvou (zejména právo na respektování soukromí – odposlech telefonu nebo nedotknutelnost obydlí – domovní prohlídka). Použití takto získaného důkazu nemusí automaticky znamenat porušení čl. 6. Např. ve věci P. G. a J. H. proti Spojenému království Soud konstatoval, že užití skrytých odposlouchávacích zařízení je sice v rozporu s čl. 8 Úmluvy, neboť použití těchto zařízení nemělo oporu v národním právu, a zásah do práva stěžovatelů na respektování jejich soukromého života tudíž nebyl „v souladu se zákonem“. Připuštění informací získaných tímto způsobem v trestním řízení však v daných

okolnostech těchto případů nebylo v rozporu s požadavky spravedlnosti stanovenými v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.¹⁵

Případ Gäfgen proti Německu

Podkladem pro rozhodnutí byl tento skutkový stav. Dne 27. 9. 2002 byl cestou ze školy unesen tehdy jedenáctiletý Jacob von Metzler, syn významného frankfurtského bankéře. Pachatel, student práv Magnus Gäfgen, chlapce oslovil, pod falešnou záminkou ho vylákal do svého bytu, kde ho uškrtil a tělo ukryl u nedalekého jezera. Následně Gäfgen kontaktoval rodiče uneseného a požadoval výkupné jeden milion eur. Rodina se obrátila na policii, nicméně v obavě o život dítěte výkupné zaplatila. Při nočním předání peněz policie pachatele pozorovala, ale nezasáhla, aby neohrozila Jacobův život. Od té doby policisté Gäfgena nespustili z očí a když se dne 30. 9. 2002 spolu s přítelkyní pokusil opustit Německo, byl na frankfurtském letišti zatčen.

Skutečnost, že unesený Jacob byl v tu chvíli již tři dny mrtvý, policisté nevěděli. Při nočním výslechu Gäfgen nejprve uvedl, že pouze vyzvedával výkupné, že s vlastním únosem nemá nic společného. Poté uváděl falešné komplice a nesprávné místo úkrytu uneseného chlapce. Policie spustila záchrannou akci nevidaných rozměrů. V noci z 30. 9. na 1. 10. 2002 vyrazilo do akce přes tisíc policistů s šedesáti cvičenými psy, dvě speciální zásahové jednotky prohledávaly byty nevinných občanů, které Gäfgen křivě obvinil. Vyšetřovatelé pracovali nepřetržitě celý den i noc, neboť pravděpodobnost, že chlapec je ještě naživu, klesala každou hodinu. Policisté se domnívali, že chlapec nemá co jíst, co pít a hrozí mu smrt z podchlazení.

Ráno 1. října pokládal frankfurtský policejní viceprezident Wolfgang Daschner situaci za bezvýchodnou. Policisté byli unavení, atmosféra byla velmi hektická, nervy byly napjaté k prasknutí. Všichni žili v naději, že se podaří chlapce zachránit živého. Jak vypověděl Daschner před soudem: „*Chtěl jsem zachránit Jacobův život. Čtvrtý den únosu se situace tak vyhroutil, že jsem musel učinit rozhodnutí. Bylo pro mne nepředstavitelné připustit, aby vražda na uneseném chlapci byla pod státním dozorem dokončena.*“

V 8.30 hod. **Daschner přikázal svému podřízenému, aby Gäfgenovi pohrozil násilím, pokud nesdělí, kde chlapce ukrývá.** Deset minut poté se Gäfgen přiznal a sdělil místo, kde ukryl mrtvé tělo. Daschner o svém postupu následně informoval státní zastupitelství a učinil tento záznam do spisu: „*K záchraně života uneseného chlapce jsem nařídil, že je třeba po předchozí hrozbě způsobením bolesti (žádná zranění) a za přítomnosti lékaře opětovně vyslechnout podezřelého Gäfgena.*“¹⁶

14 Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. 7. 2006 ve věci Jalloh proti Německu.

15 Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 9. 2001 ve věci P. G. a J. H. proti Spojenému království.

16 Sám Gäfgen tuto hrozbu popsal takto: „Policista si sedl proti mně ve výslechové místnosti, přiblížil se obličejem až těsně ke mně a řekl: Hra je u konce. Specialista, který ti způsobí nesnesitelné bolesti, aniž by zanechal jakékoli stopy, je již na cestě vrtulníkem. Pro ilustraci rukou naznačil policista pohyb rotoru vrtulníku. Kromě toho tě dáme do cely se dvěma negry, kteří tě sexuálně zneužijí. Budeš si přát, aby ses nikdy nenarodil.“

Trestní řízení proti policistům

Magnus Gäfgen byl za únos a vraždu odsouzen k doživotí, nicméně celé Německo se zaměstnávalo otázkou, jak policie jeho doznání dosáhla. Pachatel totiž prozradil úkryt oběti teprve po hrozbě použití fyzického násilí. Dne 20. 12. 2004 pak Zemský soud ve Frankfurtu vynesl dlouho čekávaný rozsudek. Soud uznal frankfurtského policejního šéfa Wolfganga Daschnera **vinným z návodu k trestnému činu donucování podle § 240 StGB** s touto právní větou:

- **Pohrůzka způsobení tělesné bolesti podezřelému během policejního výslechu za účelem získání pravdivé informace (prozrazení úkrytu uneseného dítěte) je nepřipustným donucením ve smyslu § 240 StGB.**
- **Pohrůzka násilím, která je někdy v odborné literatuře připouštěna ve výjimečných případech, není rozhodně ospravedlnitelná v situaci, kdy počáteční podezření z trestného činu není dostatečně odůvodněno důkazní situací a přípustné vyšetřovací metody nejsou vyčerpány.**¹⁷

Dle obhajoby jednal obviněný jako policejní důstojník v rámci svých oprávnění k odvrácení hrozícího nebezpečí. Hrozba násilím byla z pohledu záchrany života uneseného nejen dovolená, ale i nutná. Obviněný jednal v krajní nouzi (Nothilfsituation) a jeho jednání je tak trestním zákonem dovoleno. Obviněný právo neporušil, nýbrž v situaci krajní nouze použil hrozbu násilí jako posledního prostředku k záchraně života. Obhájce obviněného ve své závěrečné řeči rovněž poukázal na to, že v tomto případě stála jedna lidská důstojnost proti druhé. „*Pan Daschner mohl volit pouze mezi morem a cholera. Bud' poruší lidskou důstojnost podezřelého, nebo oběti tím, že se zřekne hrozby donucení jako krajního prostředku k záchraně života uneseného chlapce. Proti sobě tak stály dva nejvyšší právní statky a jeden z nich musel být porušen.*“

Soud tuto argumentaci nepřijal a jasně konstatoval, že **Daschnerovo nařízení bylo protiprávní**. Nebyla zde žádná okolnost vylučující protiprávnost. I když připustíme, že okolnosti vylučující protiprávnost (nutná obrana, krajní nouze), které platí pro soukromé osoby, je možno použít i na vrchnostenské jednání státu, není jednání obviněných ospravedlněno ani nutnou obranou (§ 32 StGB), ani krajní nouzí (§ 34 StGB). Hrozba násilím nebyla nejmírnějším prostředkem k dosažení sledovaného cíle (záchrana života uneseného), neboť skutkové okolnosti případu nebyly dostatečně zjištěny (nebylo objasněno, zda obviněný jednal sám nebo zda měl spolupachatele) a přípust-

né vyšetřovací metody ještě nebyly vyčerpány (konfrontace obviněného se sestrou uneseného).

Soud dále uvedl, že německá ústava, Úmluva o lidských právech, stejně jako hessenský policejní zákon zakazují hrozbu použití násilí či jiného nátlaku. Ani informace, která odvrátí nebezpečí, nesmí být získána pod hrozbou nezákonného nátlaku. Zakázané metody výslechu nesmí být použity ani k odvrácení nebezpečí. Soud výslovně uvedl: „*V právním státě se nikdo nemůže stát objektem státního násilí. Stát plní ochrannou funkci vůči všem občanům. Respektování lidské důstojnosti je základem právního státu. Také ve službách spravedlnosti či v obtížných situacích nesmí policie od této zásady ustoupit.*“

Soud uložil obžalovanému **trest napomenutí s výhradou peněžitého trestu ve výši 10 800 eur**. Tento druh trestu je zřídkakdy používán a patří k nejmírnějším trestněprávním sankcím. Soud uložil trest pod spodní hranici trestní sazby, která činí 6 měsíců až 5 let, i pod návrhem státního zástupce, který požadoval podmíněný peněžitý trest 27 000 eur. K výroku o trestu soud uvedl, že ochrana právního řádu přikazuje výrok o vině, nikoli ovšem výrok o trestu. Je třeba jasně stanovit, že platné zákony musí být představiteli státní mocí dodržovány, a to i v situacích, ve kterých to může být osobně velmi těžké. Obžalovanému šlo o záchranu života, dle něj byly všechny možnosti vyčerpány, až na dva – hrozba násilí a použití násilí. Policisté se nacházeli v krajní situaci, chtěli zachránit lidský život a přitom spáchali trestný čin. To je čestný motiv a soud má pochopení pro vnitřní konflikt, který museli policisté řešit. Soud uvedl výslovně, že je třeba vyslovit obviněnému respekt, že v čase, kdy je běžné říkat se odpovědnosti, se Daschner nepokoušel svůj prohřešek zakrýt.

Rozsudek byl přijat nejen oběma stranami (vzdaly se práva na odvolání), ale i odbornou veřejností jako vyvážený a přiměřený. Absolutní zákaz mučení a základní právo na lidskou důstojnost bylo potvrzeno s tím, že platí i pro pachatele trestné činnosti a nesmí být relativizováno. Soud jasně vymezil hranice přípustných vyšetřovacích metod. „*Vysloveně moudré rozhodnutí,*“ řekl prof. Christian Pfeiffer, ředitel Kriminologického institutu Severního Porýní-Vestfálska. „*Soud jednoznačně konstatoval, že mučení je v Německu vyloučené. A současně nepřímou řečí, že pan Daschner je slušný člověk, který chtěl pouze to nejlepší. Na jeho příkladu musíme ukázat, že takhle to nejde. Ale osobně ho odsoudit nechceme.*“¹⁸

Trestní řízení proti Magnusu Gäfgenovi

Dne 28. 6. 2003 byl Magnus Gäfgen odsouzen za vraždu a vydírání k trestu odnětí svobody na doživotí. Soud konstatoval, že obžalovaný byl v hlavním líčení řádně poučen o svém právu nevypovídat, tohoto práva nevyužil a v řízení před soudem se v plném rozsahu doznal k únosu a zavraždění nezletilého Jacoba.

Zemský soud rozhodl, že doznání obviněného a všechny jeho další výpovědi, které byly učiněny v přípravném řízení, jsou procesně nepoužitelné, neboť byly získány za použití zakázaných vyšetřovacích metod.¹⁹ Soud jasně kon-

17 Rozsudek Zemského soudu ve Frankfurtu ze dne 20. 12. 2004, sp. zn. 5/27 Kls 7570 Js 203814/03, Neue Juristische Wochenschrift 10/2005, s. 692 n.

18 Friedrichsen, G.: Warum Recht nicht gleich Gerechtigkeit ist? Spiegel Online 20. 12. 2004.

19 Zakázané vyšetřovací metody jsou upraveny v ustanovení § 136a StPO. Podle tohoto ustanovení svoboda vůle a rozhodování obviněného nesmí být negativně ovlivněna týráním, únavou, zásahy do tělesné integrity, podáním prostředků, mučením, klamáním nebo hypnózou. Donucení může být použito jen tehdy, pokud ho trestní řád připouští. Hrozba opatřeními, které zákon nepřipouští, nebo slib výhody, kterou zákon nepředvidá, jsou zakázané. Opatření, která ovlivňují vzpomínkové nebo rozpoznávací schopnosti obviněného, nejsou dovolena. Tento zákaz platí bez ohledu na svolení obviněného. Výpovědi, které byly učiněny v rozporu s tímto zákazem, nesmějí být použity, a to ani tehdy, pokud s tím obviněný souhlasí.

statoval, že policisté při výslechu porušili čl. 3 Úmluvy a § 136a StPO. Soud uvedl, že tento zákaz využití důkazu (*Beweisverwertungsverbot*) platí nejen pro výpověď, která byla učiněna bezprostředně pod pohrůzkou mučení (doznání ze dne 1. 10. 2002), ale tato nezákonnost se přenáší i na další výpovědi, které byly v přípravném řízení provedeny (*Fortwirkung*), neboť obviněnému nebylo uděleno kvalifikované poučení, že výpověď získaná za použití zakázaných vyšetřovacích metod je procesně nepoužitelná.

Zemský soud však odmítl, že by porušení § 136a StPO mělo za následek i neúčinnost veškerých dalších důkazů, které byly vyhledány na základě vynuceného doznání obviněného. Zemský soud uvedl, že při zvážení kolidujících právních zájmů (i) *závažnosti zásahu do základních práv obžalovaného (pohrůzka tělesného násilí), a (ii) závažnosti objasněvaného trestného činu (vražda malého dítěte)*, by se procesní nepoužitelnost důkazů získaných na základě vynucené výpovědi obžalovaného (nalezení těla oběti, výsledky pitvy a ohledání místa činu – stopy pneumatik vozidla obžalovaného na místě činu) jevila jako **nepřiměřená**. Soud tedy tyto důkazy v hlavním líčení provedl, nicméně je hodnotil pouze jako důkazy podpůrné, které potvrzovaly pravdivost doznání obžalovaného v hlavním líčení.

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva

Magnus Gäfgen se následně obrátil na Evropský soud pro lidská práva, kde namítal porušení čl. 3 a 6 Úmluvy. Stěžovatel tvrdil, že při výslechu dne 1. 10. 2002 byl podroben mučení. Dále tvrdil, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, neboť v trestním řízení byly provedeny důkazy, které byly vyhledány výlučně na základě jeho vynuceného doznání.

A. Nelidské zacházení se stěžovatelem. Soud konstatoval, že vzhledem k tomu, že výslech trval pouze 10 minut a byl prováděn ve velmi vzrušené atmosféře, kdy policisté byli zcela vyčerpaní a byli pod obrovským tlakem, neboť byli přesvědčeni, že jim zbývá pouze několik hodin, aby zachránili život malého Jacoba, Soud hodnotí zacházení se stěžovatelem během jeho výslechu dne 1. 10. 2002 pouze jako nelidské. Článek 3 Úmluvy byl dle Soudu porušen.²⁰

B. Porušení práva na spravedlivý proces. Stěžovatel namítal, že se před zemským soudem opětovně doznal pouze proto, že důkazy, které byly vyhledány na základě prvotního, vynuceného doznání, vytvořily takovou důkazní situaci, kdy mu nic jiného než doznání nezbývalo. Soud však ze spisu zjistil, že stěžovatel před zemským soudem uváděl, že nové doznání je dobrovolné a je výrazem jeho upřímné lítosti nad spáchaným skutkem. Podle Soudu tak **nové, dobrovolné doznání, které stěžovatel učinil před zemským soudem a které bylo dle jeho vlastního vyjádření výrazem upřímné lítosti, bylo hlavním podkladem pro odsouzení, zatímco ostatní důkazy měly pouze podpůrný charakter a potvrzovaly věrohodnost**

doznání obžalovaného a výpovědi dalších svědků a důkazů získaných na základě policejního sledování podezřelého při přebírání výkupného, které bylo následně zajištěno v bytě obžalovaného.

Soud závěrem uvedl, že vzhledem k mimořádným okolnostem případu a zejména s ohledem na ostatní spolehlivé důkazy (získané mimo jiné v důsledku policejního sledování podezřelého při přebírání výkupného), měly důkazy vyhledané na základě vynuceného doznání pouze vedlejší a podpůrný charakter. Jejich vyhledání, provedení a hodnocení před soudem proto nevyučovalo právo stěžovatele na obhajobu a **řízení jako celek tak nebylo nespravedlivé**. Čl. 6 Úmluvy tedy nebyl porušen.²¹

Rozsudek Gäfgen proti Německu znamená určitý posun v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, neboť se staví k porušením čl. 3 i k procesu, jenž na jeho porušení navazuje, mírněji než dříve. Soud tak svou akceptací přípustnosti některých důkazů získaných v souvislosti s porušením čl. 3 Úmluvy nepřímou přisvědčil názoru německého soudu, který konstatoval, že je při hodnocení přípustnosti důkazů třeba hodnotit (i) *jak způsob, jakým byly důkazy získány*, (ii) *tak závažnost spáchaného činu*. Nepřípustnost určitého důkazu tak může být v některých případech vyvážena zájmem na potrestání pachatele závažného trestného činu. I v takovém případě však dle Soudu existují určité meze – některé důkazy (např. vynucená výpověď) použity být nemohou a ani úloha těch zbylých nesmí být v řízení zásadní.

Imperativ ústavněprávních limitů užití nástrojů trestního řízení

Zákonnost limituje spravedlivost procesu tím, že nezákonný proces jeho spravedlivost přinejmenším ohrožuje, zejména tak, že nemůže vést ke spravedlivému potrestání pachatele. **Případné nezákonnosti nelze omluvit účelovým konstatováním, že celková spravedlivost procesu byla přece zachována a tím snad byl garantován i spravedlivý trest.** Nezákonný proces nemůže přispět k rozhodnutí o oprávněnosti trestního obvinění proti konkrétní osobě, resp. není s to tuto oprávněnost náležitě garantovat. Proto rámcem spravedlivého procesu může být jedině proces vedený zákonným způsobem. Zákonnost je formou trestního řízení, spravedlnost pak žádoucí kvalitou (obsahu) trestního řízení.²²

Prokázat vinu obviněného je možné pouze na základě nepochybně zjištěných skutečností a za použití proces-

20 Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 30. 6. 2008 ve věci Gäfgen proti Německu.

21 Odchylné stanovisko soudkyně Kalaydjeva: „S ohledem na absolutní povahu zákazu mučení dle čl. 3 Úmluvy, je na místě závěr, že Evropský soud by po zjištění, že v trestním řízení byly použity důkazy získané za porušení čl. 3 Úmluvy, již nemusel dále zjišťovat, v jakém rozsahu a míře byla narušena férovost trestního řízení. Sama skutečnost, že takové důkazy byly v trestním řízení vůbec použity, je dostačujícím důvodem pro konstatování, že zákaz neobviňovat sebe sama byl porušen. Právo na spravedlivý proces a zákaz mučení nemohou být odstupňovány nebo dávány na misku vah proti závažnosti trestného činu.“

22 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000.

ních prostředků, které trestní řád umožňuje.²³ Jestliže při provádění výsledku obviněného nebo svědka došlo k podstatné vadě (např. *nezákonné donucení*), pak taková výpověď nemůže mít důkazní význam. Soud k ní nemůže přihlídnout a musí postupovat tak, jako kdyby zde taková výpověď nebyla.

Důkazní situace musí odpovídat stavu před započítáním procesně neúčinného výsledku (*status quo ante*). Ústavní soud proto, když ústavní stížnosti vyhová a konstatuje, že došlo k zásahu do základního práva stěžovatele, současně přikazuje orgánům činným v trestním řízení **obnovit stav před porušením práv a svobod stěžovatele:**

- **vrátit nezákonně odňaté listiny a věci v případě nezákonné domovní prohlídky;**²⁴
- **odstranit z vyšetřovacího spisu a neprodleně zničit záznamy o telekomunikačním provozu, včetně veškerých souvisejících dokumentů v případě nezákonného odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.**²⁵

Tento stav by nemohl být obnoven, pokud by jako důkazy bylo možno použít důkazy odvozené z nezákonně provedených důkazů (poznatky získané z listiny zabavené při nezákonně provedené domovní prohlídce, informace obsažené v ilegálním odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu).

Bylo by popřením principů právního státu, pokud by bylo možné záruky ústavnosti trestního řízení eliminovat (obejít) tím, že by bylo možno využít informace z absolutně neúčinného důkazu (např. z vynuceného doznání) jako operativní informace a na jejich základě zajistit již procesně využitelné důkazy.

Vynucené informace je třeba odlišovat od poznatků, při jejichž získávání sice nebyl porušen zákon, ale které nejsou v trestním řízení použitelné jako důkaz. Tak například odposlech a záznam telekomunikačního provozu, provedený zpravodajskými službami, byl sice proveden v souladu s příslušnými zákony (např. zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě), ale nelze ho použít jako důkaz v trestním řízení. Informace v něm obsažené jsou procesně využitelné pouze jako operativní informace. Na základě těchto operativních informací pak může soudce nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu, který již jako důkaz použit lze.

Vycházejí z principu legality se tedy spíše **přikláním k tomu, že důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení je stížen absolutní neúčinností.** Poznatky v něm obsažené tedy nelze dále využívat v trestním řízení, a to ani jako operativní informace, na jejichž základě by mohly být opatřeny již procesně bez-

Ilustrační foto Jakub Stadler

vadné důkazy. Totéž uvádí i rezoluce XV. mezinárodního kongresu trestního práva: „*Každý důkaz získaný s porušením základního práva, jakož i důkaz z něj odvozený, je neplatný a nelze ho vzít v úvahu v žádném stadiu řízení.*“²⁶

Závěr

Stíhání trestných činů je ústavně aprobovatelným veřejným zájmem, avšak jen pohybuje-li se veřejná moc uvnitř rámce předvídaného zákonem. Umožňuje-li trestní právo realizaci veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti pomocí robustních a osobní integritu jednotlivce omezujících nástrojů, pak jejich použití musí respektovat ústavněprávní limity.²⁷ „Trestní právo určuje hranici mezi trestní mocí státu a svobodou jednotlivcovou v tom úmyslu, aby výkon trestní moci státní nestal se proti jednotlivci nástrojem libovůle dočasných držitelů státní moci.“²⁸

Neúčinnost důkazu je tak v širším kontextu chápána jako omezení principu materiální pravdy. Jde o vyjádření názoru, že **nalezení pravdy za každou cenu je v trestním řízení nedovolené.** Jde o právní prostředek, jehož

23 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. II. ÚS 291/2000.

24 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 10. 2001, sp. zn. I. ÚS 201/01.

25 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07 (zpravodajské odposlechy), nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. II. ÚS 789/06 (odposlech advokáta v kauze „Kinský“).

26 RIDP, 1-2/1995, s. 38.

27 Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2006, sp. zn. I. ÚS 631/05.

28 Kallab, J.: *Zločin a trest, Úvahy o základech trestního práva*, J. R. Vilímek, Praha 1916, s. 8.

posláním je naplnění principu spravedlivého procesu.²⁹ Při uplatňování této sankce se střetávají dva protichůdné zájmy. Na jedné straně je zájem státu potrestat pachatele trestného činu, kdy zejména veřejnost má pocit, že odporuje obecné představě spravedlnosti, že se nepřihlíží k důkazu, který obviněného usvědčuje jenom proto, že došlo k vadě při jeho opatření nebo provedení.³⁰

Například Růžek uvádí: „Účinky výpovědi, ke které nelze přihlížet jako k důkazu pro podstatnou vadu, k níž došlo při provádění výslechu, totiž nelze jednoduše smazat ze světa. Například obviněný byl hrubým fyzickým násilím donucen k doznání a uvedl místo, kam ukryl kořist, kterou získal trestným činem. Kořist bude na uvedeném místě také skutečně nalezena. Růžek uvádí, že jistě nebude nikdo žádat, aby byla kořist vrácena na původní místo a policie byla nucena hledat nové důkazy, na jejichž základě by bylo možno kořist znovu najít. Procesně by v takovém případě mělo být postupováno asi tak, jako kdyby k doznání nikdy nedošlo a věci pocházející z trestné činnosti nebyly na jeho podkladě nalezeny. K odsouzení by za této situace mohlo dojít jen tehdy, pokud by obviněnému bylo možno dokázat vinu bez ohledu na jeho vynucené doznání. Na kořist by bylo nutno nahlížet tak, jako kdyby byla nalezena jinak než v důsledku doznání obviněného.“³¹

Na druhou stranu řada důvodů mluví pro vyloučení takového důkazu, když obecná zkušenost ukazuje, že dodržování pravidel zaručuje:

- (i) věrohodnost a pravdivost důkazu;
- (ii) působí preventivně proti porušování zákona orgány činnými v trestním řízení;
- (iii) zaručuje, že do základních práv se zasahuje jen na základě a v mezích zákona;
- (iv) legitimizuje právo státu stíhat a potrestat pachatele trestných činů.

Rovnováha mezi těmito kolidujícími právními zájmy se hledá velmi těžko. Konsenzus, na němž je založeno tzv. „přirozené právo“, musí být stále znovu získáván a obnovován, neboť historická zkušenost s inkvizicí a nověji s totalitními režimy s časem slábne. To pak může vést nikoli ke zjevnému opuštění, ale k postupné demontáži institucionálních a zákonných záruk v trestním řízení.

✦ Autor je docentem na katedře trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy a advokátem v Praze.

29 Nett, A.: Plody z otráveného stromu, Masarykova univerzita, Brno 1997, s. 45.

30 Repík, B.: Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo, 1. vydání, Orac, Praha 2002, s. 196.

31 Růžek, A.: K některým důsledkům porušení předepsaného procesního postupu, Socialistické soudnictví 1966, č. 5, s. 223.

Rozhodující skutečnosti uvedené v žalobě (nad jedním rozhodnutím)

JUDr. STANISLAV KŘEČEK

„Podle rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se rozhodujícími skutečnostmi ve smyslu ustanovení § 79 odst. 1 věty druhé o. s. ř. rozumí údaje, které jsou zcela nutné k tomu, aby bylo jasné, o čem a na jakém podkladě má soud rozhodnout. Neuvede-li žalobce v žalobě všechna potřebná tvrzení, významná podle hmotného práva, nejde o vadu žaloby, která by bránila pokračování v řízení (§ 43 odst. 2 o. s. ř.), jestliže v ní vylíčil alespoň takové rozhodující skutečnosti, kterými byl vymezen předmět řízení po skutkové stránce.“

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 10. 2009 ve věci 26 Cdo 4940/2007

Žalobkyně I. B., jako nájemkyně bytu, se žalobou ze dne 19. 11. 2004 domáhala, aby Obvodní soud pro Prahu 5 rozhodl, že pronajímatelé, žalovaní Ing. J. Š. a spol., byli uznáni povinnými „provést opravy elektrické instalace a plynového zařízení v bytě...tak, aby tato zařízení podle jimi vyžádaných revizních zpráv, byla schopna bezpečného provozu.“ K žalobě přiložila zprávy revizních techniků, kteří konstatovali že „za současného stavu není (plynové) zařízení schopné bezpečného provozu“ a „elektrická instalace není schopna bezpečného provozu“.

Žalobkyně se přitom odvolávala na ust. § 687 obč. zák., podle něhož je pronajímatel povinen zajistit nájemci plný a nerušený výkon práv spojený s užíváním bytu. Obvodní soud pro Prahu 5 nejprve usnesením ze dne 15. 9. 2005 ve věci 13 C 429/2004-47 řízení zastavil s tím, že po „právní moci usnesení bude věc postoupena Úřadu Městské části Praha 5, odboru výstavby“, a to proto, že, podle jeho (jistě překvapivého) názoru „žalobkyni uplatněný nárok vychází ze zákona č. 50/1976, o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), a tato věc má být projednána ve správním řízení, nikoliv v řízení občanskoprávním.“

Toto usnesení Městský soud v Praze, na základě odvolání žalobkyně, sice svým usnesením ze dne 28. 2. 2006 ve věci 53 Co 49/2006-54 zrušil, neboť „podle přesvědčení odvolacího soudu nutno přijmout závěr, že jde typicky o spor povahy soukromoprávní“, avšak v odůvodnění upozornil na problém, který pak měl zásadní vliv na průběh sporu. Vyslovil, že „...z obsahu spisu se podává nedostatek žaloby spočívající jednak v nedostatečném vyličení skutkových okolností, jednak v neurčitě vlastní žalobní žádosti.“

Obvodní soud pro Prahu 5 pak skutečně usnesením ze dne 2. 5. 2006 vyzval žalobkyni k odstranění vad žaloby spočívající v „nedostatečném vyličení skutkových okolností, neurčitě vlastní žalobní žádosti“, aby pak soud mohl formulovaný návrh „přímo převzít do svého výroku“. V rozpacích nad tímto požadavkem žalobkyně doplnila žalobu tak, že do návrhu petitu rozsudku přesně opsala požadavky uvedené v revizních zprávách, po jejichž splnění by provoz plynových a elektrických zařízení byl bezpečný („...rozebrat a vyčistit a promazat kohoutky K 806 DN 15, spotřebič WG 125 vyřadit z provozu..., a aby hliníkové vodiče a vodiče AY byly vyměněny za vodiče, které odpovídají ČSN, dále vyměnit jističe 20A...atd., atd.“). Sotva si lze totiž představit, že by žalobkyně mohla, kromě obecného petitu, který byl navržen v původní žalobě, navrhnout jiný způsob provedení oprav, než který navrhli kompetentní revizní technici. Ani to však obvodnímu soudu nestačilo.

Usnesením ze dne 20. 12. 2006 žalobu odmítl, což odůvodnil tak, že „v žalobě byla žalobní žádost neurčitá, nebyla formulována tak, aby ji soud mohl přímo převzít do svého výroku.“ A uložil jí povinnost zaplatit žalovaným náklady řízení. Proti tomu se žalobkyně odvolala a ve svém odvolání ze dne 8. 1. 2007 namítla zejména, že „Nelze požadovat na nájemci, aby znal všechny technické postupy, které vedou k odstranění závady, neboť jde v zásadě o znalecké posouzení, tedy o otázku, která je závislá na znaleckém posudku, a měl by si odpověď na ni v průběhu řízení zajistit soud, nikoliv požadovat na nájemci, aby již předem v žalobě všechny technické postupy, které nezná a znát nemůže, uvedl. Není toto možné požadovat také proto, že je zcela věcí pronajímatele, jaký způsob zvolí k odstranění závad, a bylo by zcela zbytečné a nadbytečné přesně určovat pronajímateli technický postup, jakým má při odstraňování závad postupovat. Pronajímatel může zvolit jakýkoliv postup, který uzná za vhodný, aby odstranil závady, a podle odvolatelky není věcí nájemce a žalobce, aby pronajímateli, tedy žalovanému, detailně přesný postup určoval.“

Přes toto odvolání však Městský soud v Praze usnesením ze dne 27. 3. 2007, ve věci 53 Co 70/2007-84, napadené rozhodnutí potvrdil. Uvedl, že „žalobkyně podle obsahu odvolání pravděpodobně nepochopila důvody, které soud k odmítnutí žaloby vedly...“ a vyslovil právní názor, že „...To, čeho si žalobkyně žádá, je (až na předestřené výjimky) z doplnění žaloby zřejmé, není však z ní zřejmé, proč to žalobkyně žádá. Podle petitu má být opraven plynovod a elektroinstalace, avšak ze skut-

kového vyličení žaloby krom obecného konstatování, že plynovod a elektroinstalace „nejsou schopny bezpečného provozu“, nevyplývá, v čem konkrétně je spatřována nutnost opravy plynovodu elektroinstalace, jinými slovy, jaké jsou ony závady, které mají vést k opravě, v čem konkrétně se projevují...žaloba i nadále postrádá vyličení rozhodných skutečností ...a nelze o ní jednat...“. Pro právního zástupce žalobkyně tak vyvstal patrně zcela nesplnitelný důvod vysvětlit jí, že samotná skutečnost, že elektroinstalace a plynové zařízení v bytě nejsou schopny bezpečného provozu, není ještě, podle názoru Městského soudu v Praze, důvodem k tomu, aby byly provedeny nezbytné opravy, a pokud se nájemce odstranění těchto závad domáhá, je jeho povinností sdělit soudu, v čem se ona nebezpečnost jejich provozu konkrétně projevuje...

Proti tomuto usnesení podala žalobkyně z důvodů zcela pochopitelných dovolání. Namítla především, že: „...obecně souhlasí s právním názorem, podle kterého musí žaloba obsahovat petit rozsudku, který je vykonatelný a který je možné převzít do výkonu rozhodnutí, avšak současně poukazuje na skutečnost, že nelze od žalobce spravedlivě požadovat, aby, domáhá-li se odstranění rozsáhlých závad na elektroinstalaci a dalších technických zařízeních, naprosto detailně uvedl, co vše a jak má být odstraněno, neboť znalosti k takovému rozhodnutí obecně žalobce mít k dispozici nemůže. A pokud tak žalobce učiní, jako je tomu v tomto případě, s tím, že přesně vyjmenuje postup prací, jak je do svého posudku zapracoval revizní orgán, případně znalec, nelze takovýto postup odmítnout poukazem na to, že „není z žaloby zřejmé, jaké skutečnosti vyplývají z oněch listin jsou skutečnostmi, které vedou žalobkyni k podání žaloby“.

A k důvodům odvolání podle § 241a odst. 2 o. s. ř. uvedla, že: „Podle názoru dovolatelky by měl Nejvyšší soud ČR stanovit meze, po které je žalobce povinen detailně vyličit míru potřebných oprav a kdy požadavek soudu na jejich detailní vyličení přesahuje reálné možnosti žalobce, neboť k takovému zjištění nemá k dispozici znalosti ani prostředky, které po něm lze spravedlivě požadovat“.

Tomuto dovolání Nejvyšší soud ČR v již zmíněném rozsudku ze dne 22. 10. 2009, ve věci 26 Cdo 4940/2007-117, vyhověl a oba dovoláním napadené rozsudky zrušil. V odůvodnění svého nálezu, mimo právní názor uvedený v úvodu ještě vyslovil: „Z uvedeného vyplývá, že zákon (občanský soudní řád) nevyžaduje bezpodmínečně vyličení všech pro rozhodnutí významných tvrzení přímo v žalobě, ale pouze těch rozhodujících skutečností, které označují skutek (skutkový děj), na jehož základě uplatňuje žalobce svůj nárok, a to v takovém rozsahu, aby umožňoval jednoznačnou individualizaci, tj. nemožnost jeho záměny s jiným skutkem... Vylíčení rozhodujících skutečností může mít - zprostředkovaně - původ i v odkazu na listinu, kterou žalobce - coby důkaz - přiloží k žalobě...“, a ohledně revizních zpráv, kterými žalobkyně doplnila svoji žalobu a k požadavku Městského soudu na sdělení, v čem se vady konkrétně projevují, vyslovil: „Jestliže

tyto zprávy obsahují popis závad se závěrem, že elektroinstalace a plynovod nejsou schopny bezpečného provozu, jde o dostatečně vyličení toho, jak se závady projevují, tj. že ohrožují zdraví a majetek žalobkyně.“

Právní názor Nejvyššího soudu ČR vyslovený v tomto usnesení má jistě význam pro budoucí rozhodování o žalobách, u kterých soudy, často v rozporu s reálným stavem věci, s ohledem na takové formulování žaloby „aby

jí soud mohl přímo převzít do svého výroku“, požadují od žalobců uvedení takových skutečností, které však od nich spravedlivě požadovat nelze...

✦ Autor, advokát, je místopředsedou ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a předsedou Sdružení nájemníků ČR.

Otevírá se nový prostor pro odškodňování morální újmy při zásazích státu?

JUDr. VÁCLAV VLK

Česká republika je možná státem svobodných a sebevědomých občanů, vybudovaná na účtě k právu a respektu k osobě jednotlivce, ovšem tato premisa, má-li najít své zhmotnění při důsledné ochraně při zásazích ze strany státu, ať už nesprávným úředním postupem, tak nezákonným rozhodnutím, velmi pokulhává. Je smutnou pravdou, že v **případě, že dojde k neoprávněnému trestnímu stíhání, k neúměrně dlouhému soudnímu nebo správnímu řízení či jinému zásahu vrchnostenského typu do sféry jednotlivce, občana, cizince nebo právnické osoby od státu odlišné, státem neovládané, nedostává se jim prakticky žádného odškodnění** ať v rovině faktické, tak v rovině morální.

Předmětem tohoto diskurzu není problematika náhrady škody, tedy majetkové újmy explicitně vyjádřitelné v penězích či na peníze přepočitatelné, ale otázka **morálních zásahů**. Nejjednodušším příkladem budiž situace, v nichž byl občan dehonestován dlouhodobým trestním stíháním, postižen vazbou, která se posléze ukázala jako neoprávněná, a poté, když byl po třech až pěti letech s definitivní platností zproštěn, zůstal prostě pošpiněn. V jeho soukromí, v jeho intimní sféře pak došlo k zásahu mnohem závažnějším, k trvalému narušení sebedůvěry, důvěry v principy právního státu a pocitu faktické bezmocnosti. Pocit bezmocnosti ovládá značnou většinu poškozených v těchto věcech.

Předmětem tohoto diskurzu není problematika náhrady škody, tedy majetkové újmy explicitně vyjádřitelné v penězích či na peníze přepočitatelné, ale otázka **morálních zásahů**. Nejjednodušším příkladem budiž situace, v nichž byl občan dehonestován dlouhodobým trestním stíháním, postižen vazbou, která se posléze ukázala jako neoprávněná, a poté, když byl po třech až pěti letech s definitivní platností zproštěn, zůstal prostě pošpiněn. V jeho soukromí, v jeho intimní sféře pak došlo k zásahu mnohem závažnějším, k trvalému narušení sebedůvěry, důvěry v principy právního státu a pocitu faktické bezmocnosti. Pocit bezmocnosti ovládá značnou většinu poškozených v těchto věcech.

Není z hlediska praxe advokátů rozhodující, zdali před vámi sedí jednatel obchodní společnosti, která byla neoprávněně sankcionována za cosi, co se posléze ukáza-

lo jako zřejmý nesmysl, nebo úřednice z banky, která se dostala do soukolí (výkonu spravedlnosti). V této souvislosti je příznačné, že **poškození volají** (vedle náhrady škody – jak jsem již shora uvedl, není předmětem tohoto článku) **současně po omluvě a po morální satisfakci**. Poškozená osoba se pak měla a stále má možnost obrátit k soudu s **žalobou na ochranu osobnosti**, v níž tvrdí, že došlo k zásahu do jejich práv zaručených § 11 občanského zákoníku s odkazem na příslušná ústavně-právní ustanovení či konkrétní práva stanovená předpisy nižší právní síly. Zpravidla žádá podle § 13 odst. 1 občanského zákoníku omluvu a dále podle odst. 3 přiměřené zadostiučnění vyjádřené v penězích. V dnešní materiální společnosti je kombinace omluvy a morální satisfakce vyjádřené v penězích dle mého soudu zcela v pořádku.

Bohužel, **uvedené žaloby se potkávaly s řadou problémů, bývaly často a stále jsou ve většině případů neúspěšné**. Žalobce ve věci ochrany osobnosti totiž musí provést velmi složitou právní kvalifikaci již při podání žaloby samé, za zády s koncentrací řízení ke konci prvního jednání dle ustanovení § 118b o. s. ř. Současně pak naráží na nepříliš bohatou judikaturu, která není žádným podstatným vodítkem, a jeden ze základních postulátů vyslovených mimo jiné Ústavním soudem (např. II. ÚS 299/03, ale i Nejvyšším soudem 30 Cdo 2203/2005), že není úkolem civilního soudu aprobovat, tedy nahrazovat či přezkoumávat postup orgánů činných v trestním řízení.

Druhou samostatnou kapitolou těchto žalob pak byla **otázka, zda práva, jichž se dovolávali, resp. jejichž porušování se dovolávali poškození, vůbec byla chráněna ustanovením § 11 občanského zákoníku**. Velmi specifické stanovisko v této věci vyslovil Vrchní soud v Praze ve věci sp. zn. 1 Co 207/2006, ve které dovodil, že právy chráněnými ustanovením § 11 občanského zákoníku jsou ta, která člověk nabyvá již od narození, a např. právo rodi-

čovství takovým právem není.¹ Z druhé strany je třeba však uvést, že i Vrchní soud v Praze, pro ochranu osobnosti nepochybně klíčový, s ohledem na místní příslušnost většiny žalovaných orgánů, **přiznal v rámci excesů z úřední pravomoci právo na ochranu osobnosti** – Vrchní soud v Praze, sp. zn. 1 Co 194/2006, rozsudek MS v Praze 34 C 9/2001 ve spojení s rozsudkem VS v Praze, sp. zn. 1 Co 235/2003, a důsledně pak respektoval či rozvinul již vyslovený judikatorní názor z minulosti – viz Doležilek, J. (ed.): Přehled judikatury ve věci ochrany osobnosti, ASPI, a. s., Praha 2008, str. 19, č. 12 a 13. Ostatně následně i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí (sp. zn. 30 Cdo 478/2007) potvrdil, že v případě excesu, tedy překročení výkonu pravomoci státu razantním způsobem, je možno se ochrany osobnosti domáhat dokonce i v trestním řízení. Nicméně stále zůstávalo otázkou, **jak řešit věci, které excesem nejsou.** Jde o případy, které jsou zásahem státní moci do osobnostních práv a vyplývají z běžného výkonu státní moci či moci soudní, který nemá intenzitu v jednotlivých dílčích krocích, či dokonce se jedná v daném místě procesu a konkrétním čase o výkon lege artis. Ve svém důsledku ale celý postup byl zásahem do osobnostních práv a u poškozeného oprávněně vyvolával potřebu morálního zadostiučinění.

Teď už jinak: nález Ústavního soudu ve věci II. ÚS 1191/2008

V této věci se ústavní stížností domáhal stěžovatel ochrany svých základních práv, práva na lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst a ochranu jména s tím, že v řízení před obecnými soudy byl omezen způsobilostí k právním úkonům, a to na období šesti let.² Stěžovatel v této věci podal žalobu na ochranu osobnosti k Městskému soudu v Praze, která byla zamítnuta a následně byla věc potvrzena i zamítavým rozhodnutím Vrchního soudu v Praze. V žalobě, označené jako žaloba na ochranu osobnosti, se domáhal omluvy a náhrady nemajetkové újmy ve výši

...ve věcech, v nichž dochází k zásahu do morálních práv poškozených, je třeba posuzovat věc podle zákona č. 82/1998 Sb. prvotně, a proto ... o těchto věcech budou v běžných žalobách podle zákona č. 82/1998 Sb. rozhodovat obecné občanské soudy v prvním stupni...

250 000 Kč proti Ministerstvu spravedlnosti ČR, které zastupuje soudy v těchto věcech jako pasivně legitimovaná složka státu.

Ústavní stížností Ústavní soud vyhověl, avšak z důvodů pro dosavadní pojetí těchto věcí v českém právu překvapivých. Dospěl totiž k názoru, že **žalobu poškozeného, v níž se domáhal omluvy a náhrady nemajetkové újmy v penězích, je třeba posoudit podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ale zejména pak podle jeho novely** provedené zákonem č. 160/2000 Sb. s účinností ode dne 27. 4. 2006. Novelou byl inkorporován do předmětného právního předpisu § 31a, umožňující žádat i nemajetkovou újmu za nezákonné rozhodnutí vzniklé před účinností zákona č. 160/2000 Sb. (tedy před 27. 4. 2006).

Ústavní soud se podrobně zaměřil jednak na argumentaci výkladu uvedeného ustanovení, a obecně zákona č. 82/1998 Sb.,³ kde vytkl zákonodárci zcela prapodivné řešení otázky promlčení a zkrácení promlčecí lhůty v těchto věcech naprosto nedůvodně na jeden rok. (Lze říci, že z toto ustanovení čouhá jako sláma z bot pokus zákonodárce ochránit státní kasu.) Ústavní soud se však zabýval zejména otázkou, zdali uvedené ustanovení § 31a je možné vztáhnout i na nároky morálního charakteru nevyplývající ze standardního nároku, který byl k tomuto ustanovení aplikován, tedy z nároku na rozhodování v přiměřené, resp. nepřiměřené lhůtě podle článku 6 odst. 1 Evropské úmluvy o základních právech a svobodách a podle článku 36 Listiny základních práv a svobod, když toto ustanovení nebylo původně ze strany zákonodárce myšleno nijak šířeji, než zabránit ostudnému odsuzování České republiky ve Štrasburku.

Ústavní soud však dovedl výslovně toto: *Z obsahu žaloby stěžovatele je zcela patrné, že se domáhá náhrady nemajetkové újmy, způsobené nezákonným důsledkem v občanském soudním řízení (ustanovení § 5 zákona č. 82/1998 Sb.). Proto obecné soudy měly ... řízení zastavit a věc postoupit Ministerstvu spravedlnosti.* Ústavní soud tedy říká, že **ve věcech, v nichž dochází k zásahu do morálních práv poškozených, je třeba posuzovat věc podle zákona č. 82/1998 Sb. prvotně, a proto o těchto věcech nadále nebudou rozhodovat v prvním stupni soudy krajské, resp. Městský soud v Praze a následně soudy vrchní, ale o těchto věcech budou v běžných žalobách podle zákona č. 82/1998 Sb. rozhodovat obecné občanské soudy v prvním stupni, tedy soudy okresní či obvodní a odvolací pak soudy krajské.** Skýtá se tak nepochybně široký prostor k uplatňování těchto žalob a dostanou se do rukou širšího okruhu soudců s tím, že je možná nevysloveným přáním Ústavního soudu, aby tato problematika nabrala větší dynamiku. (Zejména dynamicky bude oblažen Obvodní soud pro

1 Vrchní soud doslova uvádí: *Ustanovení § 11 občanského zákoníku uvádí tyto hodnoty pouze demonstrativně ... a lze mezi ně zařadit i další hodnoty vztahující se k integritě osobnosti fyzické osoby, jako je např. osobní svoboda, rovnost fyzických osob apod. Pro tato práva je charakteristické, že jsou spjata s fyzickou osobou od jejího narození až do smrti a mají právní účinky vůči všem třetím subjektům. Osobnostními právy proto nemohou být práva, která fyzická osoba nabývá v průběhu života. Mezi tato práva náleží i rodičovská práva, která spolu s rodičovskými povinnostmi jsou upravena v zákoně o rodině ... a která nelze směřovat s osobnostními právy chráněnými ustanovením § 11 a násl. obč. zák.*

2 Z odůvodnění příslušného nálezu je zjevné, že ať již právem či neprávem byl stěžovatel brán úřadem jako „kverulant“. Je pravda, že řada poškozených rozhodně nejsou „andělé“, dokonce že jsou někteří z nich i zločinci, ale porušení práv nemůže ospravedlnit odmítnutí povahou osoby, o níž jde. Klíčová a nejšířší je skupina osob, která byla zcela zbytečně poškozena, aniž by svým osobním postojem ve věci zavdala příčinu k iniciaci jakéhokoliv výkonu státní moci vůči nim.

3 Doporučuji vynikající článek 56847. K odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, Mgr. Roman Skopal, www.epravo.cz.

Prahu 2, který je už tak potěšen tím, že stále dokola řeší žaloby za průtahy.) Tak se dostáváme ke klíčové otázce celé věci – budou v důsledku uvedeného závěru Ústavního soudu skutečně odškodňovány reálným způsobem morální zásahy do osobnostních práv, či do práv dobré pověsti, event. morálních práv právnických osob? Jsou obecné soudy v prvním stupni natolik připravené na toto rozhodování? Je třeba si uvědomit, že v těchto věcech žalobci říkají, že stát udělal něco v zásadě špatného a že odškodnění má být radikální, tedy vysoké. Budeme-li mluvit selsky, řekneme, jde nám o hodně peněz. Jde nám nikoliv o pět korun, nikoliv o deset korun, jde nám o desítky či stovky tisíců korun.

Lze nepochybně souhlasit s názorem, že jediné to, co bude stát bolet, přiměje stát k tomu, aby se choval mravně a uplatňoval svoje mocenské oprávnění jak na lékařských vahách a nikoliv způsobem, obzvlášť v trestním či správním řízení někdy velmi nevybíravým. Zejména v rámci přípravných řízení trestních, v rámci pátrací a přípravné činnosti policie a průběhu přípravného řízení, v rámci správních řízení majících donucovací povahu stát častokrát jednal tak nevybíravě, že je možná jeho postup ještě odůvodnitelný formálně, ale již neodůvodnitelný lidsky z hlediska obecné morálky přijímané jako platné v této společnosti. Protože poškozeným je už soudní rozhodnutí, které je očistilo, zpravidla vhodné k tomu, aby si ho nechali doma vytapetovat na stěnu, lze říci, že v tomto směru je každá cesta, která umožní širší uplatňování práv, cestou dobrou.

Lehčí cesta k právu?

Jako pozitivní efekt uvedeného rozhodnutí Ústavního soudu je třeba hodnotit i otázku jím nově vyřešené poplatkové povinnosti. **Ve věci řízení na ochranu osobnosti byl totiž žalobce zatížen soudním poplatkem**, a žádal-li finanční částku jako náhradu nemajetkové újmy v penězích, musel platit soudní poplatek, jako by se jednalo o žalobu na plnění, tedy procenta z částky s tím, že výsledek byl značně nejistý. Jako advokát nemohu nekomentovat, že **obzvlášť hrubý nepoměr je poplatkové povinnosti a tzv. paušální odměny advokátů**. Zatímco se odměna advokáta řídila fixní částkou a zákonodárce, resp. ministerstvo spravedlnosti poměrně logicky vidělo věc jako spočívající na úvaze soudce, na posouzení osobních a konkrétních pocitů, bez možnosti stanovení jakéhokoliv měřítko či tabulky, soudní poplatek byl vystaven zákonodárcem na principu přesně opačném. Razantní neúměra vynikla už v banální žalobě o 100 000 Kč, v níž je přísudek advokáta mnohem vyšší než při žalobě o 100 000 Kč ve věci ochrany osobnosti. Ostatně takto upravená poplatková povinnost ve věci ochrany osobnosti by obecně měla zmizet a vrátit se k původnímu systému, ovšem to je již předmětem jiné úvahy.

Řízení podle zákona č. 82/1998 Sb. je však osvobozeno od soudních poplatků, tudíž stěžovatelům nic nebrání, aby uplatňovali v žalobách částky, které je skutečně mohou odškodnit bez toho, že by poté, co by, ztrápeni

úředním postupem, museli ještě sáhnout do kapsy a vynakládat na svoji obranu další prostředky, aniž by řízení o jejich obraně začalo. Poměrně správně se tak odstranila překážka k přístupu k právu a bezdůvodná diskriminace osob domáhajících se náhrady škody a domáhajících se morálního zadostiučinění za nesprávný úřední postup či nezákonné rozhodnutí.

O čem Ústavní soud neříká skoro nic

Co je stěžejní pro poškozeného? Je obecným soudům svěřena do ruky pravomoc vydávat posudky nařizující státu, aby se poškozeným omlouval? Jaká bude výše přiznaných zadostiučinění a budou skutečně takové, že budou výchovným pohlavkem státu? Ústavní soud o této věci a v této věci mlčí. Je otázkou, jak se v praxi vypořádá s tímto problémem a zda najdeme dostatek právních argumentů podporujících to, že v rámci nemateriální újmy je možno žádat i omluvu a také finanční prostředky. Pokud se týká omluv, dospívám k závěru, že jejich poskytování obecnými soudy bude v řízení podle zákona č. 82/1998 Sb. problematické. Nepochybně je vodítkem rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, který vyslovoval ve svých rozhodnutích toliko, že byl či nebyl porušen některý konkrétní článek Úmluvy bez toho, že by současně ukládal povinné straně, tedy konkrétnímu státu, aby se za toto porušení omlouval. Bez ohledu, jestli ho pak současně odsoudil k poskytnutí finančního plnění a náhrady nákladů procesu. **Domnívám se, že ve věcech ochrany podle zákona č. 82/1998 Sb., § 31a bude obecný soud mít právo a měl by právo podle zákona vyslovit univerzální formulaci:** „žalobce je povinen se omluvit žalovanému za průtahy ve věci xy trvající od ..do .., žalobce je povinen se omluvit žalovanému za vazební stíhání trvající od... do..., žalobce je povinen se omluvit žalovanému za nezákonný rozsudek, rozhodnutí, donucení, ten a ten...“.

Neměl by se však pouštět do konstatování kde a v jakém konkrétním směru došlo k zásahu do osobnostních práv, v jejich rozlišení (soukromý život, čest, integrita etc.), případně rozhodnout, že tato omluva bude směřovat navenek, tedy nebude určena žalobci či dokonce bude směřovat i k jiným možným druhům přiměřeného zadostiučinění (zde je třeba poznamenat, že omluva není jedinou možnou satisfakcí, byť jí často bývá, a formy omluv jsou velmi široké a různorodé). Toto rozhodování by mělo zůstat v rukách soudu rozhodujícího v ochraně osobnosti. Při koncepci omluvy či jiného zadostiučinění, ve vztahu k neobecnému poměřování individuálních příkoří, zásahů, střetu prostředků ochrany, se totiž dostáváme, byť se jedná o nesprávný úřední postup či nezákonné rozhodnutí, výlučně do hájenství § 11 občanského zákoníku, resp. § 13 občanského zákoníku, kdy např. restituce připadající v úvahu uvedením věcí uvedených v předěšlý stav, či nahrazení jinou věcí, veřejná omluva, omluva adresovaná rodině či manželovi poškozeného atd., je problematikou vysoce specializovanou.

Kolik je dost?

Zcela zásadní je však otázka **výše zadostiučinění**, které bude poskytováno obecnými soudy podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb. Žádné vodítko v rozhodovací praxi soudů stále nenalzááme. Sám jsem příznivcem principu soukromoprávní sankce, tedy **poškozený si sám určuje, jakým způsobem se cítí poškozen a jakou míru poškození, resp. jakou míru saturace za poškození a zásah do svých práv považuje za přiměřenou**. Cením-li si sebe a svoji osobní bezpečnost na 10 000 Kč, je to v pořádku, cením-li si ji na 1 000 000 Kč, je to v pořádku. A je to sankce, za porušení práva má tedy mít jak saturační, tak sankční prvek. Úkolem soudu by mělo být ji přezkoumat ve vztahu k zásahu, nikoliv však k osobě poškozeného. Nelze totiž z žádného právního ustanovení dovodit, proč by měl být zvýhodněn či nezvýhodněn bezdomovec, který byl bezdůvodně zatčen a obviněn z vraždy a posléze zproštěn, a proč by měl být zvýhodněn či nezvýhodněn v této věci vysokoškolský pedagog, osoba s dobrými či malými příjmy, malým rodinným zázemím, žijící osaměle či s rozvětvenou rodinou a mnoha dětmi. **Funkce saturační musí vycházet z principu toho, na kolik si poškozený cení zásah**. Soudem by mělo být pouze shledáno to, zdali skutečně k zásahu došlo a není-li ve vztahu k zásahu navrhované plnění extrémně nepřiměřené. Je smutným paradoxem, že ve věcech náhrady škody na zdraví byla již dnes přiznána odškodnění osobám, které přežily na samé hraně kvality lidského života (celoživotní zmrzačení), v rádech přesahujících 10 000 000 Kč a osobám ve věcech ochrany osobnosti s plněním mírně řečeno velmi malým. (Ano, i já znám ustanovení § 444 obč. zákoníku, ve kterém hodnotí zákonodárce konstantní cenu mrtvolý násobenou počtem příbuzných bez ohledu na respekt ke kvalitě jednotlivce, ale to opravdu není nic, co by mělo soud zavazovat.)

Všimněme si postulátu, opakovaně zastávaného Ústavním soudem, který budu parafrázovat. *Výklad základních práv, tedy všech základních práv jednotlivce musí být prováděn v hranicích vymezených lidskou důstojností, kterou je zapotřebí respektovat a je-li třeba i chránit. S člověkem nelze manipulovat jako s věcí, nesmí být instrumentalizován k dosažení určitých cílů, lidská důstojnost musí být respektována i při poměřování veřejným zájmem. Stát není člověku nadřazen ani při výkonu vrchnostenských pravomocí a lidská důstojnost je základem všech právních norem a základní hranicí všech oprávnění státu vykonávaných vůči složkám jemu podřízeným.*

Jak tedy při platnosti tohoto postulátu změřit hodnotu morálního zadostiučinění – přistoupit na potupnou tabulkovou formu? A brát v potaz zákonodárce, který ani neví, že do obecného předpisu vyjádření v konkrétní měnové částce nepatří, neb je potupou volného rozhodování, a hlavně hloupostí neschopnou reagovat ani na inflaci? Tento postup podle tabulkových hodnot je možná praktický ve věci náhrad za porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, ale neskýtá ani mnoho prostoru právě s ohledem na nerespektování individuality jednot-

livého případu. Logické je, že výše těchto náhrad stále zůstává směšná, neboť se pohybuje i pod limity přiznávanými Evropským soudem pro lidská práva. Sice v této souvislosti zaznívá často i logický a správný právní argument, že Evropský soud pro lidská práva považuje přiznaná odškodnění na vnitrostátním poli, i když nižší, než ji přiznává sám, za dostačující a respektující dostatečně Úmluvu. Je však otázkou morálního úhlu pohledu každého, kterého vážně uspokojí, že jeden rok průtahů má průměrnou cenu 20 000 Kč, a zdali z hlediska základní hodnotové orientace a celé společnosti při vyhazování miliard na jakékoliv nesmyslné programy olympiád, které nebudou, či mistrovství světa v hodu čímkoliv, nejsou tyto částky směšné. Zde pak nastupuje úvaha ryze politická, zdali by nemělo být postaveno odškodňování těchto újem a náhrad škod přímo mimo rozpočtové kapitoly jednotlivých ministerstev a mělo by býti samostatným mandatorním výdajem státního rozpočtu, kdy by poškození, nejlépe v den daňové svobody, odloupli z rozpočtu příslušné procento a to jim bylo vyplaceno. Každý by pak věděl, na kolik jej úřední blbost či neschopnost přišla.

Avšak zpátky k tématu. **Jaká bude výše odškodnění, jaké je pro ni třeba stanovit limity? Limitem je, nakolik si je cení poškozený sám, a porovnání možné sankce, která ve stejné věci hrozila poškozenému ze strany státních orgánů, tedy druhá složka zadostiučinění, sankční**. Pokud by obecné soudy užívaly tento postup, pečlivě poměřily možnosti a sankce státu, které mohl v konkrétní věci využít, rozhodně zde vidíme částky blízké se ekvivalentu sladké náplasti a ne nutně almužny. Jednoduchým příkladem budiž trestní stíhání pro podezření ze spáchání trestného činu znásilnění spojeného s vazbou, které se neprokázalo, tedy nakolik si cení příslušný rozhodující soudce případné hrozící omezení své osobní svobody na 8 let, a šesti letních měsíců strávených ve velmi nepřívětivém prostředí. Stát haraší pokutami v milionech, lety v kriminále, arzenálem chvatů a hmatů, vyklizením, prostě mocí, kterou vykonává. Stát by měl vědět, že uklouznutí bolí a chyby dvojnásob, a že milion korun za jeden rok vazby není opravdu nic.⁴

Když píšu tento článek, je krásný červnový den, slunce příjemně hřeje, sedím ve stínu stromu, jemně, skoro kýčovitě povívá větřík a ševlí listy. Je božský klid. Na kolik si každý z nás cení den, o který by byl připraven trápením, jež by mu stát svým mocenským zásahem způsobil? Den zkažený trápením nad soudy, které se táhnou léta, nad ignorancí správních orgánů, při pohledu z okna vazby, v níž jsme jako nevinní za účelem bezpečného výslechu svědků? Emotivní ličení, hraní na city? Že by se výkon spravedlnosti státní moci zastavil? Nemyslím si. Emotivní jistě a jasně, jde o pocity a individualitu. A navíc, stá-

4 Zde si dovoluji malou poznámku z vlastní praxe, kdy po dvou letech běžícím soudním řízením za nemateriální újmu v průtazích u řízení trvajících 24 let (nejdelší civilní věc v České republice), soud prvního stupně (po opakovaném rozhodování, kdy žalobě vyhověl, a po skutečně – bez ironie, pečlivém přístupu rozhodujícího soudu) vyslovil, že 293 000 Kč, dobrovolně daných ministerstvem je dost a nejvíc, a Úmluva zavazuje Českou republiku až od devadesátých let, a je tu § 444 obč. zák...

le zde zůstává zdravý rozum, každý případ je individuální a co si kdo sám svým jednáním přivolal, a kdo jen trpěl, přece soudce musí umět zhodnotit. Jsem-li tázán, zda by vysoké, tedy milionové odškodnění vlastně nemělo paralyzující vliv na soudní moc či stát a nesloužili prospěchu advokátů a českého soudnictví, odpovídám vždy: Nechci každému miliony, dokonce se domnívám, že mnoho žalob by mělo být i zamítnuto, či přiznan nárok nízký. Ale tak každá desátá, dvacátá, jako exemplární případ by měla setsakra stát bolet. Smyslem odškodňování není pou-

há reparační poškozených, ale účinná prevence pro státní moc. Ideální stav je, když zákon č. 82/1998 Sb. bude mrtvou normou aplikovanou na minoritní případy náhody, které se přihodily státu. Současný stav a výše odškodnění (či spíše níže) nasvědčují spíše tomu, že udržují v chodu odškodňovací odbory příslušných ministerstev a státních orgánů.

✦ Autor, pražský advokát, je předsedou výboru pro vnější vztahy ČAK.

Insolvenční správci v roce jedna

JUDr. MICHAL ŽIŽLAVSKÝ

Prvního ledna letošního roku nastala významná změna, která se týká insolvenčního procesu. Jde o změnu systému ustanovování insolvenčních správců. Odborná veřejnost již zaznamenala, že od Nového roku mohou působit jako správci pouze osoby, které získají povolení Ministerstva spravedlnosti ČR.¹ Méně se již ví, že existují **dvě kategorie správců** – správci se zvláštním povolením pro insolvenční řízení velkých dlužníků a finančních institucí, a „základní“ správci pro ostatní řízení.

Obecné a kvalifikační předpoklady

Do konce roku 2009 bylo insolvenčních správců několik tisíc. Počátkem roku 2010 většina z nich ztratila oprávnění k výkonu činnosti. Nyní má příslušné povolení necelých 200 insolvenčních správců. Jen někteří z nich disponují i zvláštním povolením.²

Základní povolení k výkonu funkce insolvenčního správce vydalo ministerstvo spravedlnosti tomu, kdo splnil obecné a kvalifikační předpoklady. Obecnými předpoklady jsou plná způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, uzavření pojistné smlouvy a úhrada správního poplatku.³ Kvalifikačními předpoklady jsou vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu a složení (základní) zkoušky insolvenčního správce.⁴ Zkouška je písemná a ústní a zohledňuje multidisciplinární charakter výkonu funkce insolvenčního správce. Zjišťují se při ní znalosti z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, občanského práva procesního, správního práva, finančního práva, řízení podniku, účetnictví a zejména schopnost aplikace insolvenčního práva.

Zvláštní povolení vydalo ministerstvo spravedlnosti osobě, která splnila všechny uvedené podmínky a složila ještě

zvláštní zkoušku insolvenčního správce.⁵ Zvláštní zkouška zahrnuje velmi širokou oblast. Zkoumá se znalost právní úpravy úpadku dlužníka, který je finanční institucí se zvláštním režimem nebo obchodníkem s cennými papíry, centrálním depozitářem, provozovatelem vypořádacího systému, organizátorem trhu s investičními nástroji, investiční společností, investičním fondem nebo penzijním fondem, a prověřují se znalosti potřebné k výkonu funkce insolvenčního správce velkého dlužníka.

Podrobnosti zkoušek upravuje zvláštní předpis.⁶ Fyzická osoba, veřejná obchodní společnost nebo zahraniční společnost získává oprávnění k výkonu funkce insolvenčního správce dnem nabytí právní moci povolení nebo zvláštního povolení, vydaného Ministerstvem spravedlnosti ČR. U právnických osob musí splňovat obecné i kvalifikační předpoklady ohlášený společník. Ten musí učinit prohlášení, že bude vykonávat činnost insolvenčního správce pouze v rámci příslušné právnické osoby.⁷

Určení správce soudem, reorganizačním plánem anebo věřiteli

Insolvenčního správce pro konkrétní řízení ustanovuje soud. Je-li třeba ustanovit správce, insolvenční soudce požádá předsedu soudu o určení osoby správce. Předseda soudu při určení osoby správce přihlíží zejména k osobě dlužníka a k jeho majetkovým poměrům, jakož i k odborné způsobilosti správce a k jeho zatížení.⁸ Pokud je s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení reor-

1 § 3 a § 40 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, v platném znění. Zákon o insolvenčních správcích nabyl účinnosti 1. 1. 2008. Dne 1. 1. 2010 skončilo dvouleté přechodné období, kdy mohli ještě působit správci bez povolení (bez splnění obecných a kvalifikačních předpokladů).

2 § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích.

3 § 6 odst. 1 písm. a), d), e) a f) zákona o insolvenčních správcích.

4 § 6 odst. 1 písm. b) a c) zákona o insolvenčních správcích.

5 § 6 odst. 2 písm. a) a b) zákona o insolvenčních správcích.

6 Vyhláška č. 312/2007 Sb. o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců.

7 Zejm. ust. § 5, § 6 a § 8 zákona o insolvenčních správcích.

8 § 25 odst. 2 insolvenčního zákona.

ganizace a osoba správce je určena reorganizačním plánem (zatím výjimečný případ), ustanoví soud správcem tuto osobu.⁹ Osobu správce mohou určit též věřitelé na první schůzi věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání.¹⁰ Insolvenční správce musí splňovat ve všech uvedených případech **obecné i kvalifikační předpoklady**, vypočtené výše.

Správcem musí být ustanovena osoba, zapsaná v seznamu insolvenčních správců. To neplatí pouze tehdy, pokud správce **nelze vybrat z tohoto seznamu**. Pokud by však měla být ustanovena osoba mimo seznam, musí i ona splňovat **obecné i kvalifikační předpoklady**.¹¹ Je otázkou, kdo bude splňovat tyto předpoklady, aniž bude zapsán v seznamu (splní-li předpoklady, zapíše se do seznamu). Je třeba vnímat, že seznam obsahuje téměř 200 osob a není teritoriálně členěn. Pro ustanovení osoby mimo seznam tak musí nastat situace, kdy nelze ustanovit **žádnou** z těchto osob. Pravidlem tedy bude ustanovení osoby, zapsané v seznamu – v jeho zvláštní části u velkého dlužníka a finanční instituce a v jeho obecné části v ostatních případech.

Ač to snad vyplynulo z již uvedeného, musím vyvrátit jeden obecně rozšířený omyl. Tím omylem je, že správci zapsaní ve zvláštní části seznamu mají být ustanovováni jen v případě finančních institucí. Zákon sice vyžaduje tyto správce, je-li dlužníkem finanční instituce, tedy banka, spořitelna a úvěrní družstvo, instituce elektronických peněz, pojišťovna nebo zajišťovna anebo některé další

obdobné subjekty.¹² Insolvence se ale bude týkat finančních institucí **ojedinele**. **Zákon vyžaduje správce se zvláštním povolením zejména v běžných insolvenčních řízeních všech velkých dlužníků.**

Kdy základní správce a kdy správce se zvláštním povolením

V praxi nebude činit problém ustanovit správce, zapsaného v obecné části seznamu, neboť zde není třeba zkoumat žádné parametry dlužníka. Problém může nastat v případech, kdy je třeba ustanovit správce ze zvláštní části seznamu.¹³ S ohledem na kategorickou dikci zákona musí být ustanoven správce se zvláštním povolením nejen finančním institucím, ale i dlužníkům, u kterých je **bez dalšího přípustná reorganizace** (ať již bude úpadek řešen reorganizací nebo konkurzem).¹⁴ To jsou dlužníci s obratem nad 100 000 000 Kč nebo s více než 100 zaměstnanci (stačí naplnění jednoho kritéria).¹⁵ Ty označují jako velké dlužníky.¹⁶

Požadavek na správce se zvláštním povolením platí nejen tehdy, když správce ustanoví soud, ale i v případě, kdy jej navrhne dlužník v reorganizačním plánu.¹⁷ Platí i pro věřitelskou volbu insolvenčního správce.¹⁸

K tomu, aby byl ustanoven správce se zvláštním povolením vždy, kdy to zákon vyžaduje, musí vytvořit podmínky předsedové soudů.¹⁹ Ti mohou vyžadovat informace o obratu dlužníka a počtu jeho zaměstnanců od insolvenčních soudců v rámci jejich žádosti o určení osoby správce. Tyto informace jsou poměrně snadno zjistitelné. Podá-li insolvenční návrh dlužník, je povinen připojit seznam svých zaměstnanců.²⁰ Podá-li návrh věřitel, soud může uložit dlužníkovi, aby mu předložil seznam zaměstnanců nebo může zjistit počet zaměstnanců z vyjádření dlužníka k návrhu, případně při nařízeném jednání.²¹ Informace o obratu dlužníka je zpravidla zjistitelná z poslední účetní závěrky dlužníka, uložené v obchodním rejstříku.²²

Vadné ustanovení správce a povinnost odstranit vadu

Pokud soud ustanoví správcem osobu, která nesplňuje obecné a kvalifikační předpoklady, půjde o vadu řízení. To platí, i když soud „nepozná“ velkého dlužníka a ustanoví základního správce, ač má být ustanoven správce se zvláštním povolením. Základní správce nesplňuje kvalifikační předpoklady pro řešení úpadku velkého dlužníka a jeho nekvalifikovaný postup může mít dopad na stovky a někdy i tisíce věřitelů. Ať již ale půjde o malého či velkého dlužníka, vždy, když bude správcem osoba, která nesplňuje obecné a kvalifikační předpoklady (nedisponuje příslušným povolením), bude v řízení působit procesní subjekt, který k tomu **není ze zákona oprávněn**.²³

Insolvenční správce nemá k dispozici žádný opravný prostředek proti vadnému rozhodnutí, kterým byl ustanoven správcem. Proti rozhodnutí o ustanovení správce je sice odvolání přípustné,²⁴ správce však není aktivně legitimován k podání odvolání. Není účastníkem řízení

9 § 25 odst. 1 insolvenčního zákona.

10 § 29 insolvenčního zákona.

11 I v tomto případě zákon *výslovně* vyžaduje splnění obecných i kvalifikačních předpokladů (viz § 22 odst. 2 insolvenčního zákona).

12 § 3 odst. 2 o insolvenčních správcích ve vazbě na § 2 písm. k) insolvenčního zákona.

13 Pro úplnost je třeba říci, že ve zvláštní části seznamu se zapisují *insolvenční správci se zvláštním povolením*. Tyto správce je třeba odlišovat od *zvláštních insolvenčních správců* (to nejsou správci pro celé řízení, ale odborní specialisté na dílčí problematiku – viz § 35 insolvenčního zákona).

14 § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích.

15 § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích ve vazbě na § 316 odst. 4 insolvenčního zákona.

16 Pojem „velký dlužník“ nesouvisí s obvyklou kategorizací podniků, ale s počtem věřitelů, jaký takový dlužník zpravidla má. Při obvyklé kategorizaci podniků se zpravidla hovoří o „velkém podniku“ až při obratu nad jednu miliardu Kč a více než 250 zaměstnancích.

17 § 25 odst. 2 ve vazbě na § 21 insolvenčního zákona a § 17 zákona o insolvenčních správcích.

18 § 29 odst. 2 insolvenčního zákona (soud nemůže potvrdit vyměněného insolvenčního správce, pokud nesplňuje zákonné podmínky pro výkon funkce).

19 Jde o postup v rámci řízení dle § 25, příp. § 29 odst. 2 insolvenčního zákona, směřující k zajištění toho, aby funkci insolvenčního správce vykonávala výhradně osoba, která je k tomu oprávněna ze zákona (dle § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích).

20 § 104 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona.

21 § 128 odst. 3 a § 133 insolvenčního zákona.

22 Konkrétně z výkazu zisku a ztráty dle § 18 odst. 1 písm. b) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění. Jednotlivé položky výkazu zisku a ztráty mohou být členěny buď druhově, nebo účelově. Relevantní je součet všech tržeb a výnosů dle prováděcí vyhlášky č. 500/2002 Sb. k zákonu o účetnictví, a to buď dle přílohy č. 2 – druhové členění (součet položek, označených čísly I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII. a XIII.), nebo dle přílohy č. 3 – účelové členění (součet položek, označených čísly I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX. a X.).

23 § 3 odst. 1 a 2 zákona o insolvenčních správcích a contrario § 6 zákona o insolvenčních správcích.

24 § 26 insolvenčního zákona.

a zákon mu ani výslovně nepřiznává právo podat opravný prostředek. Odvolání mohou podat jen účastníci řízení (dlužník a věřitelé)²⁵ a ze zákona ještě státní zástupce, pokud vstoupí do řízení.²⁶ Z pohledu správce bude zřejmě nejefektivnějším postupem podání vlastního návrhu na odvolání z funkce, případně podání žádosti o odvolání z funkce.²⁷ Motívem může být hrozba zproštění z funkce pro porušení povinnosti odborné péče (pokud správce vykonává funkci, ač musí vědět, že pro to nesplňuje zákonné podmínky), spojená s hrozbou zrušení povolení k výkonu funkce správce.²⁸

Správce však **nemusí mít vždy zájem na svém odvolání z funkce**, případně **nemusí ihned rozpoznat velkého dlužníka** v případech, kdy má být ustanoven správce se zvláštním povolením. Zde **mohou věc řešit jak dlužník, tak věřitelé**, případně státní zástupce, a to cestou odvolání proti rozhodnutí o ustanovení správce.²⁹ Věřitelský výbor může podat návrh na odvolání správce z funkce.³⁰ **Kdokoli může dát podnět soudu k odvolání správce. Zákonou povinnost odstranit vadu řízení, jakmile ji zjistí, má ale insolvenční soud. Ten musí odvolat správce i bez návrhu, jakmile zjistí, že ustanovil osobu, která nesplňuje zákonné podmínky**

pro výkon funkce.³¹ Stát bude zřejmě odpovídat věřitelům i dlužníkovi za škodu, způsobenou vadným rozhodnutím soudu o ustanovení správce, jakož i za škodu, způsobenou nesprávným úředním postupem soudu, spočívajícím v tom, že soud neodvolá správce z funkce (ex officio) ani poté, co již musí vědět, že správce nesplňuje zákonné podmínky pro výkon funkce.³²

Autor, pražský advokát, je členem představenstva České advokátní komory a předsedou odborné sekce pro insolvenční právo.

25 § 14 insolvenčního zákona.

26 § 69 insolvenčního zákona.

27 § 31 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona.

28 § 32 odst. 1 insolvenčního zákona a § 13 odst. 2 zákona o insolvenčních správciích.

29 § 26 insolvenčního zákona.

30 § 31 odst. 1 insolvenčního zákona.

31 § 31 odst. 1 insolvenčního zákona (slova „i bez návrhu“).

32 Mám na mysli odpovědnost státu dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, v platném znění.

Zákonné zastoupení advokátní s. r. o. jejím společníkem

Mgr. JARMILA HANZALOVÁ

Od 1. 4. 2006, kdy nabyla účinností novela zákona o advokacii č. 79/2006 Sb., jsme pomalu přivykli, že advokát může vykonávat advokacii i jako společník společnosti s ručením omezeným. Mnoho advokátů již této možnosti využilo a musí se vypořádat se specifiky, které s sebou tento způsob výkonu advokacie nese, mimo jiné i se zákonným zastupováním advokátní s. r. o. jejími společníky – advokáty. Ukazuje se totiž, že tento institut není vždy správně chápán a přijímán a může za určitých okolností způsobovat v praxi potíže. **Doufám tedy, že tento příspěvek pomůže k objasnění této koncepce jak případným klientům advokátních s. r. o., tak i odborné veřejnosti, zahrnující mj. notáře, exekutory, veřejné instituce a soudy.**

Právní vztahy v advokátní společnosti s ručením omezeným se v rozsahu, v jakém nejsou modifikovány zákonem o advokacii, řídí obecnými ustanoveními obchodního zákoníku. Odchylek od obecného režimu obchodních

společností nezakotvuje zákon o advokacii příliš. Speciální regulace se týká např. počtu společníků (nelze zřizovat jednočlenné advokátní s. r. o.), advokátní s. r. o. musí udržovat pojištění profesní odpovědnosti, jehož minimální výši reguluje zákon, a informace o pojištění se ukládá do sbírky listin obchodního rejstříku. Společníkem advokátní společnosti s ručením omezeným může být pouze advokát, jednatelé mohou být jmenováni pouze z řad těchto společníků – advokátů, prokuru lze udělit také pouze advokátovi, nemusí však jít o společníka. Není podmínkou, aby všichni společníci byli taktéž ustanoveni do funkce jednatelů. Do popředí tak vystupuje role advokáta – společníka, jelikož právě advokát – společník, nikoli advokát jednatel je nositelem oprávnění vykonávat svoji advokátní profesi.

Ve smyslu ustanovení § 15 odst. 4 zákona o advokacii je každý advokát – společník oprávněn vykonávat advokacii jménem společnosti a na její účet, s výjimkami, kdy zvláštní právní předpisy výkon advokacie jménem společnosti nepřipouštějí (zjednodušeně řečeno v některých záležitostech procesního zastupování). Jako účastník právních vztahů vystupuje advokátní společnost s ručením omezeným (se shora uvedenými výjimkami) a advokát – společník je jejím zákonným zmocněncem.

Poskytování právních služeb advokátem – společníkem advokátní společnosti s ručením omezeným je nutno odli-

šit od jednání jménem společnosti ve věcech, na které se zákon o advokacii nevztahuje, tedy v otázkách, které se netýkají výkonu advokátní profese. Mezi ně patří vedle obchodního vedení, směřujícího dovnitř společnosti, i jednání navenek, zejména ve věcech administrativně-provozní povahy jako např. v souvislosti s uzavíráním pracovních smluv, nájemních smluv, dodavatelsko-odběratelských vztahů, jednání s úřady ve věcech týkajících se samotné advokátní společnosti s ručením omezeným aj. V těchto věcech platí pouze ustanovení obecných právních předpisů (zejména občanského a obchodního zákoníku) upravující jednání jménem obchodní společnosti nebo za ni, tedy mj. prostřednictvím statutárního orgánu, jednatelů, a princip zákonného zastupování advokáty – společníky se zde neuplatní.

Pokud ne všichni společníci advokátní s. r. o. jsou současně jejími jednateli a k jednání za společnost se navíc vyžaduje podpis více jednatelů, může v praxi docházet k aplikačním problémům pramenícím z nepochopení rozdílů mezi úkony související s poskytováním právní služby, kdy je nutno respektovat ustanovení § 15 odst. 4 zákona o advokacii, a úkony spadající pouze do působnosti statutárních orgánů (popř. jiných osob oprávněných společností zavazovat). Adresáti nebo účastníci právních úkonů právních služeb podle mé zkušenosti někdy obtížně přijímají skutečnost, že jednotlivé písemné úkony právní služby mohou podepisovat z titulu zákonného zmocnění za advokátní s. r. o. její společníci, i když nejsou jednatelé, a to pochopitelně samostatně. Skutečnost, zda daný advokát je či není společníkem dané advokátní společnosti s ruče-

ním omezeným přitom lze ověřit z veřejně dostupných zdrojů, jakými jsou obchodní rejstřík nebo seznam advokátů vedený Českou advokátní komorou.

Pro ilustraci uvedu několik příkladů úkonů právní služby, které mohou za advokátní společnost s ručením omezeným činit její společníci – zákonní zástupci. Spočívá-li mandát svěřený advokátnímu s. r. o. v přijetí usnesení jediného společníka v působnosti valné hromady formou notářského zápisu, může úkon učinit na základě plné moci vystavené za tímto účelem advokátní společnosti s ručením omezeným jakýkoli z jejích společníků a úkon podepsat sám, z pozice advokáta – společníka, a to bez ohledu na to, zda je či není jednatel dané společnosti.

Obdobně je jakýkoli advokát – společník advokátní společnosti s ručením omezeným např. sám oprávněn podepsat za klienta, od něhož advokátní společnost s ručením omezeným přijala plnou moc k podpisu kupní smlouvy, danou kupní smlouvu, a to opět bez ohledu na to, zda je či není jednatel společnosti. Totéž platí i kupříkladu o smlouvách o úschově. Obdobně substituční plné moci je oprávněn jménem a na účet advokátní společnosti s ručením omezeným udělit jakýkoli z jejích společníků – advokátů. Opačný výklad by vedl k popření jednoho ze základních požadavků na výkon advokacie, jímž je samostatnost advokáta při poskytování právních služeb.

✿ Autorka je advokátkou v pražské AK PRK Partners, s. r. o.

Může určení advokáta Komorou ovlivnit rozhodování soudu o nákladech řízení?

JUDr. LADISLAV KRYM

V poslední době se vyskytl názor, a to i v soudní praxi, že účastník, jemuž byl Českou advokátní komorou (dále jen „Komora“) v občanském soudním řízení určen advokát

k poskytnutí právních služeb a zároveň stanovena podmínka bezplatnosti poskytnutí takové služby, nemá nárok na příznávní náhrady nákladů řízení před soudem, spočívajících v úhradě nákladů za právní zastoupení, neboť takovému účastníkovi žádné náklady spojené s právním zastoupením nevznikly.

Tento názor, byť doposud spíše ojedinělý, nicméně již projednaný na gremiální poradě jednoho z krajských soudů, vychází z nesprávného pojetí role Komory podle § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, při poskytování právních služeb.

Podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (LZPS), která tvoří součást ústavního pořádku České republiky, má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. S výjimkou případů, kdy zákon stanoví pro poskytovatele právní pomoci určitou odbornou kvalifikaci nebo postavení, může si účastník k řízení vybrat za zástupce kohokoliv, kdo je způsobilý právní pomoc poskytnout. Ve velké většině věcí však právní pomoc poskytují především advokáti, jakožto profesní skupina k poskyto-

vání právní pomoci (právních služeb) zákonem povolána. Tímto zákonem je v České republice zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění (ZA). S ohledem na výše uvedený článek 37 odst. 2 LZPS by měl každý účastník řízení mít možnost zvolit si k poskytnutí právních služeb advokáta. Vzhledem k tomu, že podle § 18 odst. 1 ZA je advokát oprávněn poskytnutí právních služeb odmítnout (pokud nebyl k poskytnutí právních služeb podle zvláštních předpisů ustanoven nebo Komorou určen), musel být vytvořen takový mechanismus, aby mohl každý své ústavní právo zaručené článkem 37 odst. 2 LZPS naplnit. Tento mechanismus byl zajištěn pomocí institutu určení advokáta Komorou podle § 18 odst. 2 ZA.

Je třeba si povšimnout, že Komora na rozdíl od soudů a jiných orgánů **neustanovuje** zástupce pro některý druh řízení, ale **určuje advokáta** k poskytnutí právních služeb. Takto určený advokát je povinen právní služby poskytnout, a to ve věci a v rozsahu, v jakém určila Komora, s výjimkou případů uvedených v § 19 odst. 1 ZA (různé střety zájmů) nebo v případě zjevně bezdůvodného uplatňování nebo bránění práva. I za takto poskytnutou nebo odmítnutou právní službu odpovídá přímo advokát podle § 24 ZA, nikoliv Komora.

Určuje-li Komora advokáta podle § 18 odst. 2 ZA, může také stanovit další podmínky poskytnutí právních služeb, včetně povinnosti poskytnout právní pomoc bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Určí-li Komora advokáta k zastupování žadatele před soudem nebo jiným orgánem, může se zdát, že se jedná o zastupování na základě rozhodnutí. Tak tomu ovšem není. Žádný procesní předpis takový způsob zastupování (na základě určení advokáta Komorou) neupravuje a § 18 odst. 2 zákona o advokacii přímo stanoví, že **určení advokáta nenahrazuje plnou moc vyžadovanou zvláštními předpisy k obhajobě toho, jemuž byl advokát Komorou určen, nebo k jeho zastupování v jiném řízení.** I když to není výslovně řečeno, nenahrazuje ani plnou moc podle hmotného práva (např. podle § 31 a násl. občanského zákoníku).

Jakou má tedy určení advokáta Komorou povahu? Jedná se o **rozhodnutí, na základě kterého vzniká advokátovi kontraktační povinnost**, přičemž některé náležitosti smlouvy (o poskytnutí právních služeb) jsou tímto rozhodnutím předem určeny. **Protože kontraktační povinnost stíhá pouze advokáta a ne žadatele, nemusí v případě, že žadatel nakonec smlouvu neuzavře nebo neudělí-li plnou moc, k poskytnutí právní služby vůbec dojít.** Smlouva a její obsah jsou však závazné toliko mezi jejími účastníky. Pro soud má význam pouze předložená plná moc, nikoli snad rozhodnutí o určení advokáta Komorou či smlouva mezi účastníkem řízení a jeho zástupcem. Tyto listiny se také soudu zpravidla nepředkládají a soudy nezkoumají (nevznikly-li pochybnosti), z čeho byla plná moc odvozena.

Z hlediska procesních předpisů je třeba hledět na zastupování účastníka advokátem určeným Komorou jako na zastupování na základě plné moci se všemi důsledky z toho plynoucími.

V občanském soudním řízení rozhoduje soud o nákladech řízení bez návrhu v rozhodnutí, kterým se řízení končí podle § 151 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu v platném znění (o. s. ř.). Podle § 137 odst. 1 o. s. ř. patří k nákladům řízení hotové výdaje zástupců účastníků, podle odst. 2 téhož ustanovení k nákladům řízení patří odměna za zastupování, je-li zástupcem advokát. **Podle § 151 odst. 2 o. s. ř. při rozhodování o náhradě nákladů řízení soud určí výši odměny za zastupování advokátem podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem.** Tímto předpisem je vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

Citované ustanovení ukládá soudu výši odměny určit. Naopak nezmocňuje soud k úvahám o tom, že tak učiní či nečiní v závislosti na skutečnosti, zda je advokát – zástupce k zastupování zmocněn účastníkem řízení na základě plné moci, nebo ustanoven v řízení soudem podle § 30 odst. 2 (případně jiného ustanovení) o. s. ř. Už vůbec není soud zmocněn zjišťovat, zda udělení plné moci předcházelo rozhodnutí Komory o určení advokáta a stanovení podmínek, za nichž advokát právní službu poskytuje.

Stejně tak soud nezkoumá podmínky, za nichž došlo k poskytování právních služeb advokátem na základě smlouvy s účastníkem bez předchozího určení advokáta Komorou, tj. zda advokát právní službu poskytuje za smluvní odměnu či odměnu mimosmluvní, zda dohodnutá smluvní odměna byla nižší či vyšší než odměna paušální vypočtená podle vyhlášky č. 484/2000 Sb., zda účastník již takovou odměnu advokátovi uhradil před rozhodnutím soudu, zda ji bude hradit později a zda vůbec. K ujednání o smluvní odměně patří nepochybně i ujednání o tom, že advokát poskytne právní službu bezplatně. Opačný výklad by totiž znamenal, že k ujednání o smluvní odměně nedošlo a pak by advokátovi náležela odměna mimosmluvní (§ 1 odst. 1 vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu).

Jestliže soud výši odměny výše uvedeným způsobem určí, stane se taková odměna podle § 137 odst. 2 o. s. ř. nákladem řízení a soud ji musí zohlednit v případě přiznání náhrady nákladů řízení účastníkovi řízení podle § 142 a násl. o. s. ř. Pokud by tak v případě určení advokáta Komorou podle § 18 odst. 2 ZA (za podmínky bezplatného poskytnutí právní služby) neučinil, založil by tím nerovnost účastníků řízení zastoupených advokátem na základě plné moci s předchozím určením advokáta Komorou a bez takového předchozího určení. Taková praxe by jistě byla nepřijatelná.

✿ Autor, pražský advokát, je tajemníkem ČAK.

Ještě k odročení úkonu z důvodu na straně obhájce a k právu na obhajobu

JUDr. TOMÁŠ SOKOL

Číslo 11/2009 Bulletinu advokacie přineslo krom jiného i informaci o dalším vývoji letitého problému advokátů, **kolizi termínů dvou soudních jednání**. Na str. 46

a dalších je publikováno rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 2008, **sp. zn. 8 Tdo 748/2008**, které se pro oblast trestního práva k věci postavilo velmi striktně. Věcné schéma problému je jednoduché. Advokátovi kolidoval termín dvou hlavních líčení, v nichž obhajoval. Požádal v jedné z těchto věcí o odročení. V zastoupení klienta sdělil soudu, který nařídil jednání později, že došlo ke zmíněné kolizi a jeho klient nesouhlasí s tím, aby se hlavní líčení konalo v nepřítomnosti obhájce a nesouhlasí ani se substitucí. Současně požádal o odročení, žádost doložil fotokopii protokolu o hlavním líčení v druhé věci, v níž bylo již dříve nařízeno hlavní líčení, s tím, že i v této věci se nepodařilo dosáhnout odročení a také zde trvá klient na jeho osobní účasti. Poté, co žádost o odročení byla odmítnuta, požádal znovu o odročení a upozornil, že k hlavnímu líčení se dostaví pouze obviněný, který ale nezměnil své stanovisko, pokud jde o požadavek na přítomnost obhájce.

Okresní soud přesto jednal a klienta uznal vinným trestným činem. Odvolání proti rozsudku bylo krajským soudem zamítnuto jako nedůvodné. Námitky týkající se zkrácení práva na obhajobu nebyly akceptovány. Spor se tedy přesunul do dovolacího řízení, v jehož rámci dovolatel podrobně rozebíral celou problematiku a uváděl důvody, svědčící tomu, že byl-li jeho klient souzen v nepřítomnosti obhájce, bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces.

Dovolací soud v již zmíněném řízení pod sp. zn. 8 Tdo 748/2008 probral veškerou judikaturu k této problematice a poté upozornil na, podle jeho názoru, nový aspekt, kterým je obsah plné moci udělené obviněným zvolenému obhájci. Ta mimo jiné obsahovala i projev vůle příkazce – obviněného, že zmocněný advokát je oprávněn ustanovit si za sebe zástupce. Dle soudu nebyla předložena žádná modifikace zmíněné plné moci, z čehož

podle NS ČR plyne souhlas klienta s tím, že zmocněný advokát je oprávněn si ustanovit za sebe zástupce. Obsah plné moci tedy NS považoval za součást či doplnění příkazní smlouvy. S poukazem na tuto skutečnost a relativní jednoduchost trestní věci pak dospěl NS ČR k závěru, že bylo na obviněném a jeho obhájci, aby při kategorickém požadavku soudkyně soudu I. stupně na konání hlavního líčení ve stanoveném termínu našli takové řešení, které by vedlo k respektování jak obhajovacích práv obviněného, tak obsahu udělené plné moci. Dovolání tedy bylo dle NS ČR zjevně neopodstatněné.

Tím ale celá věc neskončila. Dne 30. 4. 2009 ve stejné věci a na základě ústavní stížnosti původního dovolatele, nyní stěžovatele, **Ústavní soud svým náležením ve věci sp. zn. II. ÚS 2448/08 (BA je publikuje na str. 69 – 75) rozhodl zcela opačně**. Zrušil oba dva rozsudky, když předtím se ztotožnil se základní stěžovatelovou námitkou, totiž, že v důsledku výše popsaných soudních postupů došlo ke zkrácení jeho práva na spravedlivý proces. V úvodu svého rozhodnutí Ústavní soud setrval na interpretaci práva na obhajobu v kontextu s režimem řízení, tak jak byla vyjádřena v jeho nálezu sp. zn. III. ÚS 83/96: *Z odpovědnosti obhajovaného za volbu obhájce ovšem nelze bez dalšího dovozovat povinnost obecného soudu přizpůsobovat režim řízení a jeho průběh představám a požadavkům obhájce*. To však platí zejména v situaci, kdy jsou zřejmé snahy obžalovaného vyhnout se soudnímu jednání. Ústavní soud dále zmiňuje svá rozhodnutí, která považuje ve věci za relevantní¹ a formuluje konkrétní skutkový problém: *V nyní posuzovaném případě šlo o situaci, kdy obhájce požádal o odročení hlavního líčení pro kolizi s jiným hlavním líčením, kterou řádně doložil. Šlo o věc, která byla opakovaně projednávána soudem I. stupně a šlo o hlavní líčení, které bylo nařízeno poté, co soud doplnil dokazování nařízením vypracování znaleckého posudku*.

Dále zmiňuje shora reprodukováný názor NS ČR o důsledku udělení plné moci s výhradou substitute. K tomu dodává, že: *Ústavní soud nepovažuje právo podle článku 37 odst. 2 Listiny a čl. 40 odst. 3 Listiny na obhajobu za vyčerpané tím, že si obviněný zvolí obhájce. Orgány činné v trestním řízení totiž musí tuto skutečnost respektovat a umožnit reálný výkon tohoto ústavně garantovaného práva*.

A poté, v odst. 36 vyslovuje zřejmě klíčovou myšlenku svého rozhodnutí: *Právo na obhajobu v sobě zahrnuje i právo žádat o odročení úkonů trestního řízení včetně hlavního*

¹ Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 304/99 a I. ÚS 561/01.

líčení pro překážky na straně obhájce z toho důvodu, že obviněný žádá přítomnost zvoleného obhájce. Pokud tedy obviněný žádá o odročení hlavního líčení z toho důvodu, že se jeho obhájce z objektivních důvodů nemůže k hlavnímu líčení dostavit, aniž by se jednalo o zjevnou obstrukci, je zásadně na místě takové žádosti vyhovět. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny obhájci umožnit, aby svá zákonná práva a povinnosti plnil. Pouze v případě evidentních obstrukcí by tedy, v souladu s názorem obsaženým v nálezu sp. zn. III. ÚS 68/97 (N 74/8 Sb. NÚ 221) bylo možné akceptovat názor dovolacího soudu v posuzované věci. Ústavní soud poukázal na to, že v dané věci se obviněný i s obhájcem řádně dostavovali k předchozím hlavním líčením a nebylo možné vypozařovat žádné snahy o protahování řízení. Žádost o odrok byla řádně doložena, a proto požadavek obviněného na přítomnost zvoleného obhájce měl své opodstatnění.

Rozhodnutí ÚS znamená významný posun v trvalém sporu o způsob řešení těchto kolizních situací. Nadto jsem přesvědčen, že vysloveným právním názorem přesahuje pouhou problematiku trestního řízení. Je samozřejmě jinou věcí, že pro některé advokáty kolize jednání nepředstavuje problém, zatímco jiní se s ní setkávají poměrně často. Soudě podle zmiňované judikatury, rozhodnutí kárných senátů ČAK, ale i podle stanoviska ČAK v této věci, marginální problém to zjevně není. Je tedy na místě zabývat se i širšími souvislostmi problému, jakož i interpretací nálezu Ústavního soudu.

Především lze konstatovat, že **problém kolizí v obecné rovině, případně kolizí dvou trestních věcí, řeší na té či oné úrovni advokacie již dlouhá léta.** Skutkově se jedná o prakticky totožnou situaci, kdy advokát více či méně sofistikovaně žádá o odročení určitého úkonu, obvykle soudního jednání, s poukazem na svoji vázanost v jiné klientské věci ve stejnou dobu. Na adresu soudů a soudců budiž řečeno, že alespoň podle mých zkušeností se ve zdrcující většině případů podaří nalézt řešení, které nekonečí tak, jako v tomto případě. Obvykle dojde k odročení nebo k dohodě o jiném, oboustranně vyhovujícím postupu. Výjimečně není žádost obhájce akceptována a přicházejí v úvahu dva scénáře řešení. První, kdy obhájce znovu soudu zopakuje svoji argumentaci a soud, poté, kdy shledá při soudním jednání absenci právního zástupce či obhájce jednání odročí, a druhý, ten, který zavedl příčinu k výše zmíněným rozhodnutím.

Než přistoupím k právnímu rozboru celého problému tak, jak se jeví po vydání nálezu Ústavního soudu, považuji za potřebné předeslat, že po více než třiceti letech advokátní praxe se mi poslední zmíněná varianta, tedy do krajnosti dohnaný konflikt, jeví jako trochu nepochopitelná. Mním samozřejmě případy, kdy je žádost o odročení dostatečně odůvodněna a skutečně ji nelze považovat za pouhou snahu zmařit soudní jednání. Jestliže s naprostou většinou, lze-li tak říci z 99 % soudců se lze v zásadě bez problémů dohodnout, pak není jasné, proč s tím jedním procentem nikoliv a nutně se nabízí podezření, že spíš jde o osobní záležitost než skutečně o problém řádného chodu justice.

Ilustrační foto: Jakub Stadler

Případy odmítnutí odroku jsou identické, i pokud jde o argumentaci soudu. Obvykle je touto argumentací poukaz na větší počet advokátů, dilem v advokátní kanceláři, případně i v advokacii jako takové (jednou jsem již slyšel tvrzení, že vás v advokacii 8000, tak se nějak dohodnete) a tedy s tím, že nic obhájce nebrání v tom, aby si zajistil substituci. Poukaz na obsah plné moci v tomto směru představuje jisté novum, alespoň podle mých zkušeností. Také druhá strana kontruje standardními námitkami a stojí za to si je připomenout a možná i podrobněji rozebrat.

Především je namítáno, že fakt existence řady dalších advokátů, lhotejno, zda ve stejné advokátní kanceláři, v níž působí i žadatel o odrok, nebo obecně na území České republiky ještě neznamená ochotu těchto advokátů převzít substituci, případně jejich schopnost ji kvalitně zajistit. Existence těchto advokátů také neznamená, že budou technicky schopni v případě, že jde o složitější případ, se s ním do doby nařízeného soudního jednání seznámit tak, aby klient substitucí neutrpěl. Namítáno bylo i to, že prakticky není zákon, který by advokátovi ukládal povinnost zajišťovat substituci, a není-li tato povinnost zákonem uložena, pak jí ani nelze po advokátovi vyžadovat.

Konečně je poukazováno i na to, klient z řady důvodů nemusí se substitucí souhlasit, přičemž některé z těchto důvodů jsou takřikajíc nepřekonatelné. Především může klient namítat, že není ochoten nést vícenáklady spojené s tím, že jiný advokát se bude po dobu v rádech hodin seznamovat s jeho kauzou, aby mohl řádně zajistit substituci. To je jistě námitka, kterou lze řešit. Složitější je situace, pokud klient rezolutně odmítá substituci s pou-

kazem na ujednání, které s advokátem má a podle něhož bude obhajobu zajišťovat výhradně on sám. Tento problém se pokoušelo řešit rozhodnutí NS ČR poukazem na text plné moci. Podle mne to není příliš validní argument, což dále doložím. Lze ovšem připustit, že jde o mezní případ.

Mimo takovýto spor je jiný důsledek odmítavého postoje klienta. **Nesouhlasí-li totiž se substitucí, pak vcelku logicky nezbavuje ani advokáta povinné mlčenlivosti a za této situace advokát není ani oprávněn se obrátit na jiného kolegu a alespoň jej o substituci požádat.** Takto vyhracen jeví se spor jako neřešitelný, což se projevovalo zmařenými soudními jednáními a občas stížnostmi soudců na to, že tento zmar způsobil nepřítomný advokát. **Praxe kontrolní rady či obecně orgánů ČAK byla za léta ustálená a vycházela z toho, že pokud advokát skutečně důvodně požádal o odročení a pokud tak učinil způsobem, který soudci dával přesvědčivě informaci o existenci takového důvodu, tj. například, kde a pod jakou spisovou značkou má konkurenční jednání proběhnout, nejde o kárné provinení.** Tento názor byl vyjádřen i ve stanovisku sekce pro trestní právo ze dne 25. 9. 2006.

Judikatura NS ČR ovšem zůstala neústupná a v právní rovině tedy spor nebyl dostatečně přesvědčivě řešen, takže záleželo na vyjednávacích schopnostech obou stran, zda důsledky kolize dojdou až do krajnosti či nikoliv. Podle mého přesvědčení ale celý problém nemohl být v konečné fázi řešen jinak, než jak to naznačuje náleží Ústavního soudu. Na druhé straně je mimo veškerou pochybnost, že ani z pohledu advokátů a možných osobních zájmů jejich klientů nelze tolerovat pokusy o maření soudního jednání, např. bezdůvodnými žádostmi o jeho odročení. Přesto, dojde-li prokazatelně ke kolizi, je v mnoha případech situace advokáta neřešitelná jinak než odkladem jednoho z těchto úkonů. Zdůrazňuji a ještě se tím budu zabývat, že podle mne **nejde pouze o kolizi úkonů v trestním řízení.**

Primárně je samozřejmě na advokátovi, aby se pokusil o řešení problému cestou svého substituta, a lze to po něm požadovat s ohledem na zákonnou povinnost, plynoucí z § 16 odst. 2 zákona o advokacii, tedy povinnost jednat čestně a svědomitě. Není-li to možné, například proto, že to vylučuje povaha věci, nebo klient kategoricky nesouhlasí, případně nelze zajistit substituta, pak je bez odročení situace neřešitelná.

V této souvislosti je možno přičinit i **úvahu o právním významu plné moci**, v níž advokáti skutečně mívají doložku, která je opravňuje za sebe ustanovit substituta. Nejsem ale přesvědčen, že tuto deklaraci lze považovat za plnohodnotnou součást mandátní smlouvy a nadto, že má sám o sobě nějakou vypovídací schopnost pro třetí osoby, konkrétně soud. Je nesporné, že předložením klientem podepsaného formuláře plné moci advokát navenek osvědčuje, že je zmocněn za klienta jednat. Formulář plné moci, který je klientem podepisován, není nijak označen jako součást nebo dodatek mandátní smlouvy a bylo by možné vést diskusi o tom, zda klient tuto formalitu vůbec vnímá jako něco, co by jen teoreticky mohlo

měnit obsah jeho ujednání s advokátem. Zejména ale, jak již bylo naznačeno, **pro soud není obsah této plné moci, s výjimkou jasné formulace sdělení o právu jednat za klienta, v ničem dalším informativní.**

V tomto směru lze zásadně nesouhlasit se závěrem NS ČR, pokud zmiňuje, že v trestní věci nebyl předložen jiný formulář plné moci, míněno zřejmě s jiným obsahem, konkrétně bez doložky o možné substituci. I kdybychom vyšli z toho, že plná moc je součástí mandátní smlouvy, pak de iure není žádný důvod případnou změnu této mandátní smlouvy dávat na vědomí komukoliv jinému. Jak již bylo řečeno, pro všechny vnější subjekty je podepsaná plná moc dokladem oprávnění advokáta jednat za svého klienta či jménem svého klienta a pochoptitelně by bylo možné si představit, že interně, následně, dojde k dohodě, která původní ujednání, opravňující advokáta zajistit za sebe substituci, radikálně mění. Lze si dokonce představit, že se tak může stát přesně ve chvíli, kdy vyjde najevo problém kolize, a soud na tomto faktu také nemůže nic změnit.

Možná by bylo jednodušší inkriminované prohlášení klienta z plné moci vypustit, protože na podstatě jejich vztahu a substituovatelnosti činnosti advokáta by se tím vůbec nic nezměnilo. Pro jakoukoliv činnost substituta vyžadují orgány činné v trestním řízení, či jinak, soudy, vždy individuální substituční zmocnění, a to, zda v této substituci dochází na základě ujednání mezi advokátem a klientem, je interní záležitost těchto dvou stran mandátní smlouvy. Text zmocnění, pokud deklaruje možnost substituce, je tedy do jisté míry nadbytečný.

Vzhledem k povinné mlčenlivosti advokáta by pak samotným problémem byla situace, kdy klient sice dal v plné moci souhlas se zajištěním substituce, ale ve chvíli, kdyby k ní mělo dojít jednostranně, vezme svůj souhlas zpět, z čehož vyplývá, že také bere zpět svůj implicitně vydaný souhlas se zbavením advokáta povinné mlčenlivosti ve vztahu k substitutovi. Podle mého názoru jde o zcela identickou situaci, jako v kterémkoliv jiném případě, kdy pro jakýkoliv účel klient zbavil advokáta mlčenlivosti a následně, ještě předtím, než advokát na základě tohoto souhlasu koná a zveřejní chráněné informace, klient své stanovisko změni a souhlas odejme. V tom případě zcela jistě nemůže advokát trvat na existenci předchozího zproštění mlčenlivosti, ale musí respektovat aktuální stanovisko klienta.

Tím je základní problematika analyzována, když o tom, že advokát nemůže žádného kolegu nutit k převzetí substituce, zřejmě nemá smysl diskutovat.

Zbývá tedy hodnocení na závěr. **Soudy, ale i jiné orgány, prostě musí vzít na vědomí, že advokát svoji činnost nemůže realizovat takovým způsobem, aby se důsledně vyhnul substituci**, tj., jak jsem také slyšel, přebírat jen tolik věcí, aby ke kolizi prostě technicky nemohlo dojít. Navíc je to argumentace i velmi naivní, protože pokud by v takovém případě advokát nezemřel hlady a měl alespoň dvě kauzy, ještě pořád není zaručeno, že se v nějakém čase „nepotkají“. A je třeba také zmínit, že nemusí jít jen o kolize ve věcech trestních. Lze si představit i kolizi trestní věci s věcí civilní. Byť se to stalo jakýmsi nepsaným

pravidlem, nedomnívám se, že za všech okolností má přednost trestní řízení. Pravděpodobně to platí v případech, kdy jde o trestní řízení vazební, končí určitá lhůta apod. Ale jinak žádné „železné“ pravidlo zcela jistě existovat nemůže, jde o konkrétní posouzení situace a naléhavosti soudního řízení. Například o to, zda v jedné z věcí je obelán větší počet svědků apod.

Dovedu si ovšem představit i kolizi soudního jednání s jinou aktivitou advokáta, naplánovanou na určitý čas, kterou nelze odložit. Typicky může jít o pracovní cestu, zejména do zahraničí, ale například zastupování před arbitrem či arbitrážním soudem anebo zastupování klienta na valné hromadě, kde kupříkladu hodlá vykonávat práva nikoliv zanedbatelného akcionáře. Takovou valnou hromadu nepochybně kvůli jinému pracovnímu vytížení advokáta odložit nelze. Uzavřel-li advokát smlouvu o zastoupení a nejde-li jen o předem dohodnuté hlasování, pak jistě i zde lze uvažovat o potřebě řešit kolizi odročením soudního jednání. Tím spíše to platí, zavázal-li se advokát valnou hromadu řídit, což je v podstatě nesubstituovatelné.

Do budoucna tedy půjde především o rozum a dobrou vůli na obou stranách. Advokáti se primárně musí chovat

tak, aby se za všech okolností vyhnutí i jen podezření, že se chovají obstrukčně. Pokud se do takového podezření dostanou, pak je samozřejmě úplně jiná situace v případě, kdy náhle a možná i důvodně žádají o odročení nařízeného jednání. Je také nezbytné, aby co nejrychleji poté, kdy kolizi zjistí, ji přesvědčivě dokládali. Nedomnívám se, že je šťastný způsob, který byl zvolen v případě, projednáváním posléze Ústavním soudem ČR, totiž předložení kopie protokolu z jednání v jiné věci. I tady platí povinná mlčenlivost advokáta a pro doložení konkurenčního jednání plně postačuje sdělit soudu, případně jiné instituci, před níž má jednání proběhnout, spisovou značku nebo jiný takto identifikační údaj, který nevede ke sdělení jména klienta či jiného chráněného údaje. Samozřejmě by mělo být vysvětleno, proč nelze věc řešit substitucí.

Nález Ústavního soudu se nepochybně bude muset promítnout i do praxe soudů. Jak jsem ale uvedl, větší soudců se závěry ústavního nálezu nijak netknou, protože vždy postupují spíše konciliantně. To, co ale nález Ústavního soudu významně zmenšil, je prostor pro „silová“ řešení.

✿ Autor, advokát v Praze, je místopředsedou sekce pro právo trestní ČAK.

Bude již opravdu platit, že 3+0 = 3? Komentář k článku a ke Komentáři k článku „Ústavní limity správy daní“

Mgr. Ing. HANA SKALICKÁ, Ph.D., BA

Tímto příspěvkem bych chtěla reagovat na článek „Ústavní limity správy daní“, který vyšel Bulletinu advokacie č. 7-8/2009, jakož i na Komentář k tomuto článku, jenž

byl publikován v Bulletinu advokacie č. 11/2009.

Přestože autorům původního článku, Mgr. Janu Jiráskovi a Mgr. Tomáši Kocourkovi, i autorovi Komentáře, JUDr. Ing. Václavu Pátkovi, nelze upřít velmi detailní znalost problematiky a důkladný rozbor relevantních judikátů, dovoluji si některé jejich závěry doplnit. Vzhledem k podrobné rozpracovanosti tématu všemi výše uvedenými autory se však již vyjádřím pouze k tomu, s čím v článcích nesouhlasím, či k tomu, co v nich ještě uvedeno nebylo, a to zejména k části obou článků nazvané: „Když 3+1 jsou 3 (vlastně ještě méně)“.

Jak již bylo uvedeno, spornou otázkou je výklad ustanovení § 47 odst. 1 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků (dále jen „ZSDP“), neboli počátku běhu lhůty pro vyměření či doměření daně či přiznání nároku na daňový odpočet. Ústavní soud vydal dne 2. prosince 2008 nález sp. zn. I. ÚS 1611/07, dle něž se lhůta pro vyměření či doměření daně počítá dle tzv. teorie 3+0. Počátek lhůty se dle tohoto nálezu odvíjí již od konce roku, za něž se podává daňové přiznání. Na rozdíl od dříve konstantně judikované teorie 3+1 se tedy počátek běhu lhůty neodvíjí až od konce zdaňovacího období, v němž uplyne lhůta pro podání daňového přiznání.

Ústavní soud k tomuto uvádí: „*Již ke dni 31. 12. (neboli k poslednímu dni zdaňovacího období) je zřejmé, zda příjmy za kalendářní rok překročily zákonem určenou hranici, při jejímž překonání vzniká povinnost podat daňové přiznání. Měl-li by zákonodárce úmysl zákon aplikovat tak, jak to učinil Nejvyšší správní soud, obsahoval by zákon formulaci: „od konce lhůty pro podání daňového přiznání za zdaňovací období, v němž vznikla daňová povinnost“ a nikoli formulaci „od konce zdaňovacího období, v němž vznikla daňová povinnost“.*“⁴¹

Autoři původního článku se domnívají,² že hypotéza, kterou zde Ústavní soud vyslovil ohledně toho, že „*již ke dni 31. 12. je zřejmé, zda příjmy překročily zákonem určenou hranici, při jejímž překonání vzniká povinnost podat daňové příznání*“, je mylná. Jako příklad uvádějí zúčtování mzdy za měsíc prosinec, ke kterému zpravidla dochází až v lednu následujícího roku. Dle mého názoru však hypotéza Ústavního soudu mylná není. Proč? Protože **pro vznik povinnosti podat daňové příznání k dani z příjmů fyzických osob je podstatné pouze to, že příjmy zákonem stanovenou hranicí 15 000 Kč přesáhly, není tedy nutné znát celkovou výši roční daňové povinnosti.** Co se děje dále, je z hlediska vzniku povinnosti podat daňové příznání irelevantní, neboť zákonem požadovaná hranice dosažení příjmů je již překročena. Tedy, i když je zaměstnanci poslední mzda za zdaňovací období vyplacena až ve zdaňovacím období následujícím, nemá to na vznik povinnosti podat daňové příznání vliv,³ ovlivněn může být nanejvýš obsah daňového příznání. Nehledě na to, že pokud se jedná o zaměstnance, kteří mají příjem ze závislé činnosti pouze od jednoho zaměstnavatele či více zaměstnavatelů postupně, pak takovým fyzickým osobám povinnost podat daňové příznání vůbec nevznikne.⁴

Z pohledu zaměstnavatele, tedy poplatníka daně z příjmů právnických osob, je dosažení jakékoli hranice příjmů irelevantní, neboť daňový subjekt má povinnost podat daňové příznání vždy, tedy bez ohledu na výši příjmů či bez ohledu na to, zda bude generovat daňovou ztrátu, či jeho základ daně bude činit 0 Kč. Pokud jde o DPH, je dosažení jakékoli hranice příjmů rovněž ire-

levantní, neboť daňový subjekt je povinen podat daňové příznání i v případě, že mu nevznikla daňová povinnost. Lhůta stanovená v § 40 ZSDP je pouze maximální lhůtou pro splnění povinnosti podat daňové příznání a daňovému subjektu nic nebrání v tom, aby daňové příznání podal dříve.

Celá věc má i druhou stranu mince: v případě podání dodatečného daňového příznání po uplynutí prekluzivní lhůty podle teorie 3+0 jsou taková řízení zastavována. Václav Pátek v Komentáři k článku uvádí, že pro finanční úřady při vyměřování či doměřování daně platí 3+0 = 3, avšak pro daňové subjekty při podávání dodatečného daňového příznání platí 3+1 = 4. Tedy, že když daňový subjekt po uplynutí prekluzivní lhůty zjistí, že měl zaplatit menší daň, může ještě podat daňové příznání, ale když správce daně zjistí po uplynutí prekluzivní lhůty, že měl vyměřit vyšší daň, už má smůlu. ZSDP lhůtu pro podání dodatečného daňového příznání upravuje v § 41. Ať už jsou důvody pro podání daňového příznání jakékoli, měli bychom si uvědomit, že lhůta pro vyměření či doměření daně upravená v § 47 ZSDP je pouze jedna, zákon nerozlišuje mezi kratší či delší lhůtou dle toho, kdy je to pro daňové subjekty výhodné. **Subjektivní lhůta pro podání dodatečného daňového příznání dle § 41 ZSDP může běžet maximálně v rámci objektivní prekluzivní lhůty podle § 47 ZSDP, jinak by daň byla vyměřena či doměřena nezákonně.** Tak ostatně rozhodl rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení č. j. 1 Afs 20/2006-60 ze dne 2. 8. 2007, v němž je uvedeno, že dodatečné daňové příznání může daňový subjekt platně podat v týchž objektivních propadných lhůtách, jaké zákon stanoví správci daně pro vyměření daně, doměření daně či příznání nároku na daňový odpočet (§ 47 odst. 1, 2 ZSDP).

Argumentace zásadou in dubio pro reo se zdá být velice problematická. Je nutno si rovněž uvědomit podstatu pojmu prekluze,⁵ tedy že **uplynutím prekluzivní lhůty právo zaniká, a pokud by bylo plněno po uplynutí takové lhůty, jednalo by se o bezdůvodné obohacení.**⁶ Jak uvedl i Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 1169/07 ze dne 26. 2. 2009,⁷ **instituit prekluze proniká téměř všemi odvětvími práva, a proto je potřeba z něj vyvozovat totožné konsekvence.** Žádný právní předpis nestanoví rozdílnou prekluzivní dobu v závislosti na výhodnosti jejího uplynutí či neuplynutí pro účastníky právních vztahů. Nestanoví tak právo soukromé, ani právo veřejné. Jelikož právo daňové patří do odvětví práva veřejného, v daňovém řízení neexistuje procesní rovnost správce daně a daňového subjektu. Důsledky pochybení v oblasti veřejného práva mohou mít dalekosáhlejší dopady než pochybení v oblasti soukromého práva. Tím spíše by pojem prekluze měl mít v daňovém právu stejné konsekvence a být shodně definován jako v jiných právních odvětvích.

A jak se k nálezu Ústavního soudu ohledně teorie 3+0 postavil Nejvyšší správní soud? Ve svých rozsudcích uvedených níže nález plně akceptoval. Jednalo se o tyto rozsudky:

1 Považuji za nutné podotknout, že formulace, která je uvedena na konci této věty, jež je ocitována z nálezu ÚS („od konce zdaňovacího období, v němž vznikla daňová povinnost“) neodpovídá formulaci § 47 odst. 1 ZSDP. Nicméně ze strany stěžovatelky se nepochybně jednalo o velmi zásadní myšlenku, která pravděpodobně přispěla k jejímu vítězství ve sporu.

2 Bulletin advokacie č. 7-8/2009, str. 41.

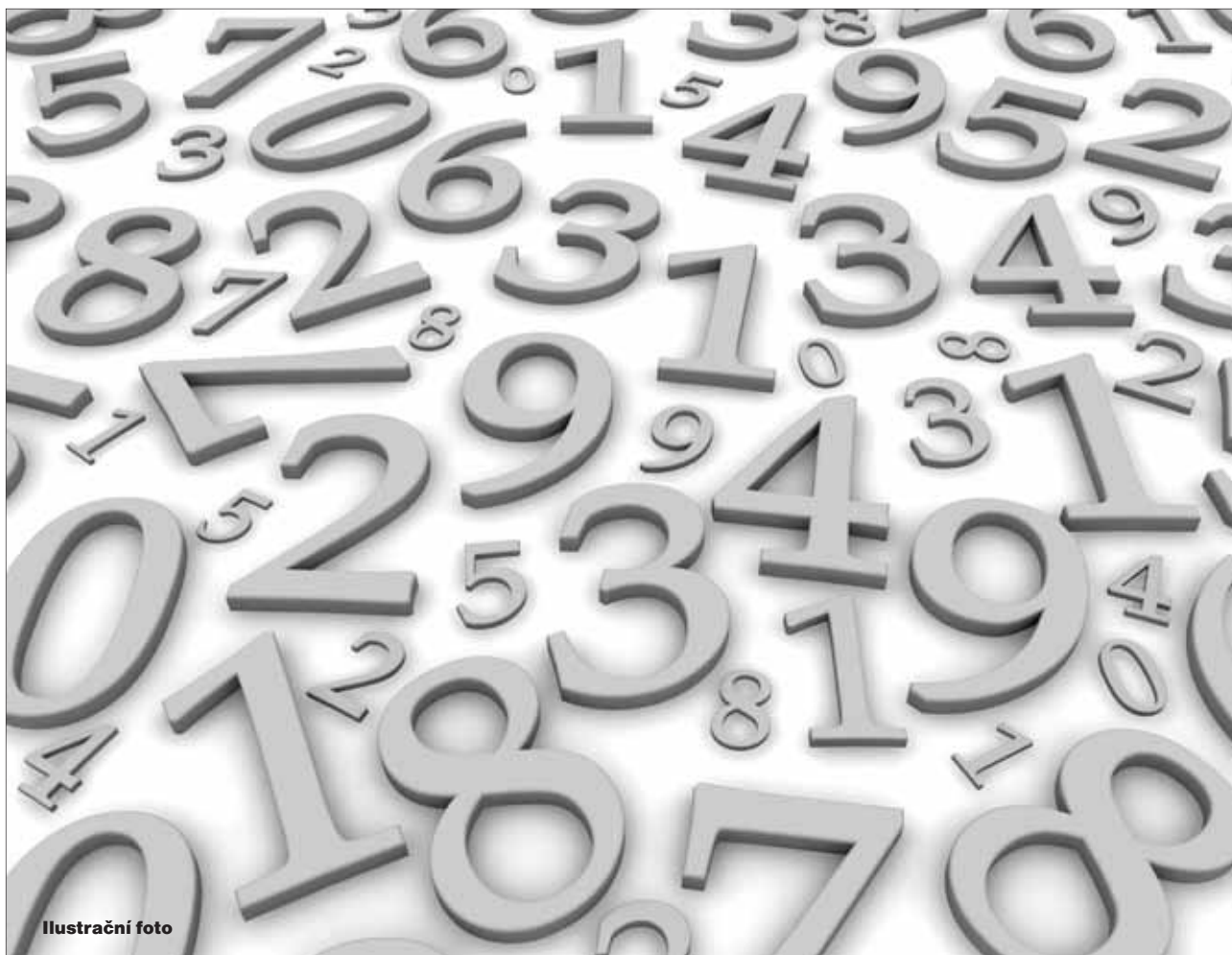
3 Ledaže by fyzická osoba po celý rok až do prosince neměla žádné příjmy, v prosinci by získala zaměstnání, z něhož by za tento měsíc získala příjmy vyšší než 15 000 Kč, které by jí byly vyplaceny až v lednu. K tomu lze však poznamenat, že jednak by částku, kterou obdrží, ve většině případů znala předem, a jednak to, že takové osobě by právě s poukazem na již zmíněný § 38g odst. 2 ZSDP povinnost podat daňové příznání vůbec nevznikla.

4 Přesné podmínky ohledně vzniku povinnosti podat daňové příznání poplatníkům, kteří pobírají příjmy ze závislé činnosti, stanoví § 38g odst. 2 ZSDP. Blíže ke vzniku povinnosti podat daňové příznání a ke vzniku daňové povinnosti in Skalická, H.: *Judikatura Ústavního soudu z oblastí správy daní a poplatků, která vyvrací dosavadní praxi, Účetnictví v praxi č. 4/2009.*

5 Pokud uděláme malý historický exkurs do starších daňových předpisů, ze znění jednotlivých úprav je zřejmé, že se vždy jednalo o lhůtu svým charakterem prekluzivní, neboť jejím uplynutím příslušné právo zanikalo, ačkoli zákonodárce někdy v nadpisu k příslušnému ustanovení a někde i v textu uváděl termín promlčení. V zákoně č. 31/1946 Sb., o dani z obratu, a rovněž v zákoně č. 268/1923 Sb., o dani z obratu a dani přepychové, zákonodárce výslovně uvedl: „promlčením zaniká“. Toto napohled přinejmenším divně sousloví (pokud bychom důsledně rozlišovali mezi znaky promlčení a prekluze, tak lze říci nesmyslné sousloví) je dokladem toho, že zákonodárce měl na mysli prekluzi i přesto, že k jejímu vyjádření použil termín promlčení. Toto je dokladem toho, že právní teorií vyslovený názor, že promlčení do veřejného práva nepatří a že promlčení ve veřejném právu znamená ve skutečnosti prekluzi, je pravdivý.

6 Např. nález IV. ÚS 816/07 ze dne 2. 3. 2009, v němž je uvedeno: „V případě prekluze nemá plnění dlužníka po uplynutí prekluzivní lhůty zákonnou oporu a pro věřitele znamená bezdůvodné obohacení. Pokud věřitel plnění přijme, může se dlužník domáhat jeho navrácení.“

7 Přestože Ústavní soud tuto argumentaci použil ohledně přihlížení k prekluzi ex offio, nevidím důvod, proč by tuto argumentaci nebylo možno použít i v tomto případě.

Ilustrační foto

- 1 Afs 139/2006–108 ze dne 4. 2. 2009, který se týkal daně z příjmů fyzických osob,
- 8 Afs 3/2009–101 ze dne 25. 2. 2009, který se týkal daně z příjmů právnických osob,
- 2 Afs 41/2009–99 ze dne 22. 5. 2009, který se týkal daně z příjmů právnických osob,
- 7 Afs 55/2009–93 ze dne 29. 5. 2009, který se týkal DPH,
- 1 Afs 8/2009–46 ze dne 11. 6. 2009, který se týkal daně z příjmů fyzických osob.

V rozsudku č. j. 9 Afs 42/2008-84 ze dne 22. 1. 2009 (tedy v rozsudku vydaném dříve než všechna výše vyjmenovaná rozhodnutí), který se týkal DPH, však **NSS nález nerespektoval**, přesto 9. senát nepostoupil věc rozšířenému senátu.

Věc rozšířenému senátu však postoupil 5. senát dne 16. 6. 2009, a to usnesením č. j. 5 Afs 15/2009-105 (případ se týkal daně z příjmů právnických osob). A to **i přesto, že z jiných rozhodnutí vyplývá, že nálezy Ústavního soudu víceméně nahrazují rozhodnutí rozšířeného senátu** – viz usnesení samotného rozšířeného senátu NSS č. j. 2 Afs 66/2004-53 ze dne 11. 1. 2006: „...věcná příslušnost rozšířeného senátu (§ 17 odst. 1 s. ř. s.) není dána, pokud se tříčlenný senát Nejvyššího správního soudu hodlá odchýlit od dřívější judikatury tohoto soudu nikoli pro svůj nesouhlas s právními názory vyjádřenými v dosavad-

ni judikatuře Nejvyššího správního soudu, nýbrž v důsledku vázanosti nálezy Ústavního soudu. Ohnisko odlišnosti právních názorů se totiž nenachází v interní sféře Nejvyššího správního soudu, což by vyvolalo nutnost sjednocení judikatury právě aktivací rozšířeného senátu, nýbrž je dáno judikaturou Ústavního soudu. Spočívá tedy ve vnějším a na vůli Nejvyššího správního soudu nezávislém faktoru, ve svých faktických důsledcích srovnatelném se změnou právní úpravy nebo s rozhodovací činností mezinárodních soudů.“

Nebo viz rozsudek č. j. 2 Afs 123/2008-75 ze dne 14. 5. 2009:

„... Lze tak konstatovat, že pokud jednotná judikatura Ústavního soudu obsahuje jednoznačný právní názor, nezbyvá zdejšímu soudu než tento názor ve své rozhodovací praxi plně respektovat. Na této skutečnosti nic nemění ani to, že protichůdný právní názor vyslovil rozšířený senát.“

Podle § 17 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“): „Dospěl-li senát Nejvyššího správního soudu při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, postoupí věc k rozhodnutí rozšířenému senátu. Při postoupení svůj odlišný právní názor zdůvodní.“ Kladu si tedy otázku: „Neměl tak tedy učinit již 9. senát v lednu 2009, když se v kauze č. j. 9 Afs 42/2008-84 ze dne 22. 1. 2009 odklonil od

nálezu 3+0“? Prý nikoli, neboť dle výkladu soudců příslušného senátu nález ÚS není aplikovatelný na oblast DPH. Lze souhlasit s tím, že zejména pro měsíční plátce DPH nález nemá takové důsledky, neboť lhůta pro vyměření či doměření daně se začne počítat „pouze“ o měsíc dříve, nikoli o rok, jak je tomu u daně z příjmů. Ale principy prekluze jsou stejné jak u daní z příjmů, tak u DPH (jak ostatně již bylo rozebráno výše v textu). Respektive zdá se, že soudci NSS mají problém vůbec se shodnout, zda-li se jedná o rozpornou judikaturu a zda tedy mají či nemají povinnost věc postoupit rozšířenému senátu NSS.

Přesto ještě týden poté, kdy byla otázka počátku běhu prekluzivní lhůty postoupena rozšířenému senátu, bylo vydáno několik rozhodnutí, v nichž byla akceptována teorie 3+0. Konkrétně se jedná o tato rozhodnutí:

- 8 Afs 62/2007–90 ze dne 18. 6. 2009 ohledně daně z příjmů právnických osob,
- 8 Afs 52/2007–62 ze dne 18. 6. 2009 ohledně daně z příjmů právnických osob,
- 1 Afs 16/2009–74 ze dne 18. 6. 2009 ohledně daně z příjmů fyzických osob,
- 1 Afs 55/2009–70 ze dne 24. 6. 2009 ohledně daně z příjmů fyzických osob.

Jak je to možné? Neměly by i ostatní senáty svá řízení přerušit a vyčkat rozhodnutí rozšířeného senátu? Nikoli, neboť s. ř. s. jim tuto povinnost neukládá. S. ř. s. ve svém § 48 odst. 2 písm. f) totiž stanoví: „*Předseda senátu řízení usnesením může přerušit, jestliže zjistí, že probíhá jiné řízení, jehož výsledek může mít vliv na rozhodování soudu o věci samé, nebo takové řízení sám vyvolá.*“

Tím, že i poté, co 5. senát postoupí problematiku prekluze rozšířenému senátu a všechna svá řízení, ve kterých je na pořadu tato otázka, přeruší, zatímco jiné senáty judikují 3+0, **dochází k roztržitému soudnímu Nejvyššího správního soudu**, tedy vrcholného soudního orgánu, který má zajišťovat jednotu a zákonnost rozhodování ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví. Ano, proti požadavku na přerušování řízení stojí např. zásada rychlosti řízení, nicméně domnívám se, že v porovnání s účelem Nejvyššího správního soudu, tedy sjednocování judikatury, tato zásada nemá zdaleka takový význam, jakým je zájem na jednotné judikatuře tohoto vrcholného soudního orgánu a požadavku předvídatelnosti soudní judikatury a správní praxe. Tedy není tomu spíše tak, že judikaturu roztržil Nejvyšší správní soud a nikoli Ústavní soud, který judikaturu roztržil dle autorů původního článku?⁸

Na výše uvedený zlomový nález Ústavního soudu zareagovala i **novela⁹ zákona o správě daní a poplatků**

a s účinností od 1. 1. 2010 zavedla prekluzi v délce 3+0 s tím, že počátek běhu lhůty je vázán na konec zdaňovacího období, v němž vznikla daňová povinnost. § 47 odst. 1 ZSDP tedy od 1. 1. 2010 zní: „... *nelze daň vyměřit ani doměřit, či přiznat nárok na daňový odpočet ... do tří let od konce zdaňovacího období, v němž vznikla daňová povinnost, ...*“ Po pozorném přečtení tohoto ustanovení si jistě povšimneme, že zákonodárce nebyl příliš pečlivý, neboť gramatickým výkladem lze dojít k závěru, že u daní, které nemají zdaňovací období, je daň možné vyměřit nejdříve počínaje čtvrtým rokem od vzniku daňové povinnosti, a nikoli dříve. Tento výklad by odporoval principu prekluzivní lhůty, tudíž daňová správa zaujala postoj, dle něhož výše podtržené sousloví „do tří let“ je nutno vykládat jako „po uplynutí tří let“. O nečinnosti zákonodárce svědčí i to, že spolu s § 47 odst. 1 ZSDP nebyl novelizován rovněž § 47 odst. 2 ZSDP, který upravuje mj. počátek běhu maximální desetileté prekluzivní lhůty, a kde zůstal původní text. Za pomoci teleologického výkladu by bylo lze dovodit, že úmyslem zákonodárce bylo stanovit běh prekluzivní lhůty dle pravidla 3+0 a 10+1, ačkoli text zákona tomu neodpovídá. Namísto doporučujícího výkladu předložený „do“ jako „po“ by však bylo vhodnější, kdyby zákonodárci provedli příslušné změny zákona.

Výše zmíněná novela ZSDP však nebude účinná dlouho, neboť dne **1. 1. 2011 by měl nabýt účinnosti nový daňový řád**,¹⁰ jehož znění týkající se prekluzivní lhůty je zatím ve smyslu „**3 + 0,5**“ či „**3 + 0,75**“ – tedy **lhůta se počítá od konce lhůty pro podání daňového tvrzení**.¹¹ Tato budoucí právní úprava, podle níž lhůta pro vyměření či doměření daně poběží až od konce lhůty pro podání daňového přiznání, umožní správci daně zahájení daňové kontroly skutečně během plnohodnotných (tedy nezkrácených) 3 let. Z tohoto pohledu se tato úprava jeví jako velmi vhodná a smysluplnější než současná právní úprava.

Ale to je již hudba budoucnosti, která se z hlediska počátku běhu prekluzivní lhůty zdá být vyřešená. Co však minulost? V současné době je nález sp. zn. I. ÚS 1611/07 ze dne 2. 12. 2008 respektován jak daňovou správou, tak i zákonodárci. **Jak bude tedy znít rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu?** Podpoří jistotu daňových subjektů i s ohledem na řízení, která byla během roku 2009 na základě teorie 3+0 zastavována a částky doměřené daně snižovány? **Budeme moci hovořit o jednotné judikatuře vrcholných soudních orgánů?**

✿ Autorka, advokátka v Praze, se specializuje na daňovou problematiku.

⁸ Bulletin advokacie č. 7-8/2009, str. 42.

⁹ Viz zákon č. 304/2009 Sb.

¹⁰ Zákon č. 280/2009 Sb. byl vyhlášen ve Sbírce zákonů dne 3. 9. 2009.

¹¹ Nový daňový řád zavádí mj. pojem „daňové tvrzení“ jako ekvivalent současného daňového přiznání, hlášení a vyúčtování (přesná definice viz § 1 odst. 3 daňového řádu).

Causa Curiana – i slavní právníci prohrávají spory

Mgr. PETR DOSTÁLÍK, Ph.D.

Roku 93 př. Kr. stanuli proti sobě na centumvirálním soudě při jednávání závěti po jistém Mariu Coponiově na straně jedné Quintus Mucius Scaevola, nejslavnější

z římských republikánských právníků (z těch, které autoři citovaní v Digestech nazývají „*veteres*“, tj. staří¹), a nejslavnější z římských řečníků L. Licinius Crassus.

Podrobnou zprávu o tomto sporu nám zanechala jedna z nejslavnějších osobností římského světa M. T. Cicero.² Cicero je důvěryhodný svědek, neboť se sám sporu účastnil v jinošském věku.³

Spor byl veden mezi intestátním dědicem, kterého zastupoval Scaevola, a mezi substitutem,⁴ dědickým náhradníkem M. Curionem, po kterém je celá tato *cause célèbre*⁵ pojmenována.

Skutkový základ sporu

Když zůstavitel, Marcus Coponius, umíral, byla jeho manželka těhotná. Doufal v narození syna – pohrobka, a učinil jej v závěti svým dědicem. Pro případ, že by dítě zemřelo dříve, než dosáhne plnoletosti, ustanovil zůstavitel jako náhradního dědice (tzv. pupilárního substituta) právě Curiona.

Stalo se však něco, s čím zůstavitel nepočítal, po smrti zůstavitele manželka o dítě přišla. Když po deseti měsících bylo jasné, že není žádný dědic, přihlásili se o dědictví jak zákonný dědic, tak substitut.

Zákonný dědic tvrdí, že „závěť je neplatná, protože se v závěti ustavený dědic nikdy nenarodil, a proto nemůže mít žádného substituta“.⁶

Curio naproti tomu tvrdí, že v pupilární substituci je obsažena substituce vulgární, a proto je dědicem on (viz níže).

Případ je zajímavý z několika úhlů pohledu. Nejprve musíme zkoumat, jaký je rozdíl mezi substitucí vulgární a pupilární, abychom dokázali porozumět Curiovu stanovisku. Zároveň se můžeme ptát, jaký je smysl a význam této instituce, která v současné době není součástí platného právního řádu, ale o jejíž reaktivaci či reinstalaci se uvažuje *de lege ferenda*.⁷ Dále pak tento případ ukazuje zajímavý problém při interpretaci právních úkonů, zde (snad poprvé) v evropské historii stojí otázka, zda při nejasnosti má přednost písemný projev (zde slova

závěti), nebo úmysl toho, kdo projev činil. Otázka nikoliv neaktuální.

Další zajímavou rovinou, zejména pro advokáta, je střet mezi obsahem a formou. Tato kauza je totiž soubojem erudovaného právníka na straně jedné (Q. M. Scaevola) a vynikajícího řečníka, vzdělaného v právu (L. L. Crassus) na straně druhé. A tedy odpověď na otázku, zda má výkon advokáta před soudem vliv na úspěch, případný neúspěch ve sporu. Otázka rozhodně aktuální.

A konečně tento spor demonstruje, jakým způsobem ovlivňovala řecká kultura (rétorika a filozofie) římskou právní vědu v období, které se v odborné literatuře oprávněně označuje jako helénistické.⁸

Právní základ sporu a argumenty stran

Právní základ sporu

Tedy nejprve, co vlastně měl Coponius na mysli, když uvedl Curia jako pupilárního substituta?

Substitucí, podle Heyrovského,⁹ rozumíme „zvláštní případ jmenování dědice“. Rozlišujeme substituci obecnou, *substitutio vulgaris* a dále pak dva zvláštní případy substituce – substituci pupilární a quasi – pupilární.

Pokud se osoba, která je závěti povolána k dědění (tzv. institut) nestane dědicem, nastupuje místo ní osoba druhá (tzv. substitut), po této osobě třetí apod.

Substitut se musí dožít nápadu dědictví a dědicem se stane pouze v případě, že se institut dědicem stát nemůže, např. proto, že předemřel nebo že dědictví nabýt nechce, např. jestliže odmítne dědictví pro předluženost. Pro substituci se používalo analogicky stejných pravidel jako pro podmínku odkládací.

Jednomu dědici může být ustaveno více substitutů,

1 O významu Q. M. Scaevoly viz F. Schultz: History of Roman Legal Science, Oxford 1932.

2 Zejména ve svých spisech De inventione, De oratore, Brutus.

3 Podle autorky mu bylo v době Curiova sporu 15-16 let, viz Elaine Fantham: Cicero's World De oratore, Oxford 2004, str. 120.

4 Pupilární substitucí se z českých romanistů zabýval např. J. Vážný: Pupilární substituce ve vývoji římského práva, Praha 1940 nebo TYŽ, K problému pupilární substituce (Nesoulad mezi právním pojmem a praktickou funkcí), Brno 1939.

5 Tak tento případ označují jak R. Zimmermann: Roman Law of Obligation. Historical Foundation of Modern Tradition, Oxford 2002, str. 628-630, tak E. Fanthamová. Nezbyvá než přisvědčit.

6 M. Bartošek: Encyklopedie římského práva, Praha 1991, str. 82.

7 Viz V. Bednář: Dědická substituce, in Naděje právní vědy, Býkov 2007 (ed. V. Knoll, M. Karhanová), Plzeň 2008, str. 221-226.

8 F. Schultz: History of Roman Legal Science, Oxford 1932, str. 38-99, P. Bělovský: Dějiny advokacie a jurisprudence, Praha 2005, str. 53.

9 L. Heyrovský: Dějiny a systém soukromého práva římského, Praha 1904, str. 1019-1024.

může být i jeden substitut pro více dědiců, může být ustanoven i substitut substituta. V římském právu dědickém byla substituce hojně užívána, bylo dokonce možné i ustanovit sobě jednotlivé spoludědice jako substituty.

Pupilární substituce je ustanovení, kterým *pater familias* ustanovuje nedospělému dědici substituta pro případ, že zemře dříve, než dosáhne plnoletosti (a získá možnost sepisovat závěť).¹⁰

Bylo tedy v římském právu možné zříditi pupilární substituci pro dítě, které se narodilo po smrti otce, pokud by takové dítě za života svého otce bylo podrobeno jeho otcovské moci. Pokud by dítě zemřelo před zůstavitelem nebo vystoupilo z jeho moci, potom by pozbyla pupilární substituce platnosti.¹¹

Argumenty stran

Jaké tedy byly právní argumenty stran? Q. M. Scaevola postavil vedení případu,¹² který vzbudil velkou pozornost, na tom, že závěť není platná, protože ji nenabyl žádný dědic.¹³ Scaevola tedy tvrdil, že dědit bude zákonný dědic:

Cic. De or. 1.180

„Ex scripto testamentorum iura defenderet, negaretque, nisi postumus et natus, et, antequam in suam tutelam venisset, mortuus esset, heredem eum esse posse, qui esset secundum postumum, et natum, et mortuum, heres institutus).“

10 Testamenti factio activa, viz M. Boháček: Nástin přednášek o soukromém právu římském. Část II. Právo obligační. Právo dědické, Praha 1946, str. 134-135.

11 Podle M. Boháčka je tomu tak proto, že obecná substituce je ustanovením dědice pod odkládací podmínkou, M. Boháček, tamtéž, str. 139, 140. I on uvádí, že dítě musí zemřít až po zůstaviteli.

12 Cic. De or. 244: „Ipse ille Mucius, paterni iuris defensor, et quasipatrimonii propugnator sui, quid in illa causa, cum contra te diceret, attulit, quod de iure civili depromptum videretur? quam legem recitavit? quid patefecit dicendo, quod fuisset imperitis occultius? Nempe eius omnis oratio versata est in eo, ut scriptum plurimum valere oportere defenderet. At in hoc genere pueri apud magistros exercentur omnes, cum in eiusmodi causis alias scriptum, alias aequitatem defendere docentur.“

„That very Mucius, upholder of his ancestral science, and champion, as it were, of his hereditary rights, - what argument did he introduce in that case wherein he was opposed to you, which sounded like a borrowing from common law? What statute did he read over? What did he reveal in his speech that would have been too obscure for the uninitiated? Surely his entire address was concerned with the one contention that the written word ought to prevail to the uttermost. Yet it is in this kind of thing that all students are trained in the schools, when in mock trials of this kind they are taught to uphold in turn the written word and true equity.“

Angl. překlad citován podle Cicero, De oratore. In Two Volumes, svazek 1, Cambridge 1967, str. 176-177.

13 Protože dítěti v děloze římský právníci pouze rezervovali určitá práva (např. právo dědické, právo postliminia), ovšem pod podmínkou, že se dítě narodí živé.

14 R. Zimmermann, Roman: Law of Obligation. Historical Foundation of Modern Tradition, Oxford 2002, str. 628-630.

15 Cic. Brutus 145: „Ita enim multa tum contra scriptum pro aequo et bono dixit, ut hominem acutissimum Q. Scaevolam et in iure, in quo illa causa vertebatur, paratissimum obrueret argumentorum explorumque copia; atque ita tum ab his patronis aequalibus et iam consularibus causa illa dicta est, cum uterque ex contraria parte ius civile defenderet, ut eloquentium iuris peritissimus Crassus, iuris peritorum eloquentissimus Scaevola putaretur. qui quidem cum peracutus esset ad excogitandum quid in iure aut in aequo verum aut esset aut non esset, tum verbis erat ad rem cum summa brevitate mirabiliter aptus.“

16 R. Zimmermann: Roman Law of Obligation. Historical Foundation of Modern Tradition, Oxford 2002, str. 628-630.

17 Cic. Brutus 144-146. Elaine Fantham: Cicero's World De oratore, Oxford 2004, str. 120.

„Bránil (*Mucius Scaevola*, pozn. P. D.) práva pocházející z psaného testamentu a popíral, že může být dědicem dítěte ten, kdo byl ustanven substitutem, pokud by syn nebyl narozen a zemřel, aniž by se stal osobou *sui iuris*.“

Podle R. Zimmermanna měl Scaevola pravdu, protože odmítl rozšiřující výklad a držel se přesně smyslu slov – pupilární substituci není možno chápat jako substituci vulgární. Z čistě dogmatického pohledu je Scaevolův názor správný, nebyla splněna podmínka, pod kterou byla substituce do závěti vložena, a dědictví připadne zákonnému dědici.¹⁴

Na druhé straně L. Licinius Crassus postavil svou obhajobu na volnějším výkladu závěti, na výkladu opřeném nikoli o slova, ale o skutečný záměr zůstavitele.

Cicero doslova říká:

Cic. Brutus 145:

„Ita enim multa tum contra scriptum pro aequo et bono dixit.“¹⁵

„Tehdy mluvil (*Crassus*, pozn. P. D.) mnoho proti napsanému a ve prospěch toho, co je dobré a spravedlivé.“

L. Licinius Crassus obhajoval tedy vůli zůstavitele. V díle *O řečníku* jej Cicero nechá promlouvat takto:

Cic. De or. 1.180

„Ego autem defenderem, hac eum tum mente fuisse, qui testamentura fecisset, ut, si filius non esset, qui in tutelam veniret, M. Curius esset heres.“

„Já jsem ovšem obhajoval názor, že ten, který činil závěť, měl ten úmysl, aby se stal dědicem M. Curius, pokud by neměl žádného syna, který by měl být pod opatrovnictvím.“

Z výše uvedeného vyplývají dvě skutečnosti – skutečně bylo vůli zůstavitele, aby se Curio stal dědicem, pokud se jeho syn nestane dědicem, zůstavitel však zvolil špatnou formu substituce. Namísto substituce obecné, která mířila na tyto případy, do závěti uvedl pouze substituci pupilární, která podle *ius civile* neměla místo tehdy, pokud by se dědic vůbec nenarodil.

Nejlépeším řešením by bylo uvést do závěti oba typy substitucí, vulgární by měla místo tehdy, pokud by se Coponiovo dítě nestalo dědicem, pupilární tehdy, pokud by Coponiův potomek zemřel před dosažením dospělosti.¹⁶

Licinius Crassus tvrdil, že výklad ustanovení testamentu pouze podle napsaných slov je příliš literární a v rozporu se skutečnou vůlí zůstavitele. Tím, že napsal pupilární substituci, chtěl zůstavitel, aby ustanovení mělo účinky i obecné substituce, a tak musí být také posuzováno. Úkolem každého z advokátů bylo přesvědčit 105členný soudní sbor o své pravdě.

Průběh kauzy před soudem

Jako první promluvil Q. M. Scaevola a podle Cicero očitého svědectví promluvil dobře.¹⁷ Mluvil o dědickém právu, o závětech a o tom, co má zůstavitel napsat do závěti, pokud nemá žádného dědice. Použil zastrašovací

taktiku, co by se stalo, pokud bychom nechali vůli zůstavitele vyniknout nad psaný text, mohly by být schopnosti právníků použity k tomu, aby byla pokřivena slova obyčejných lidí.

Scaevola mluvil jasně a elegantně o tom, že je třeba následovat autoritu otce a chránit právo, a když domluvil, každý z publika byl přesvědčen, že zvítězil ve své při.

Pak promluvil Crassus. Podle F. Wieackera¹⁸ byla jeho řeč vrcholem řečnického umění¹⁹ a stejně tak ji hodnotí samotný Cicero. Podle něj naplnil Crassus všechny funkce, které řečník může vykonávat. Nejprve se mu podařilo rozesmát své publikum, když žertoval na Scaevolův účet, jako by byl pouze on schopen napsat platnou závěť, a rozebíral absurdní příklady doslovného lpění na textu.²⁰

Dále se mu podařilo přesvědčit soudce, že zůstavitel skutečně chtěl, aby jeho dědicem byl Curio, pokud nebude mít žádného syna, a konečně se mu podařilo své posluchače pohnout (působit na city), když bránil *aequitu* a hrozil se toho, že nebude brán zřetel na vůli zůstavitele. Obával se také moci, kterou získá Scaevola, tím, že se nikdo neodvážá napsat poslední vůli, která by byla v rozporu s jeho názorem. Crassovu názoru byla dána přednost před názorem Scaevoly. Řečník zvítězil nad právníkem.

Význam Curiova případu

Tato skutečnost nedává spát několika generacím právních romanistů. Jak je možné, že byl poražen Q. Mucius, nejslavnější z republikánských právníků, autor bohužel nedochovaného díla, které systematicky uspořádává civilní právo? Významný právní znalec, jehož díla byla studována tři sta let po jeho smrti, a navíc poražen ve sporu, ve kterém měl z dogmatického hlediska pravdu?

Jedni právní romanisté²¹ dávají vinu centumvirálnímu soudu, jenž byl obsazen laickým prvkem, který nehleděl na právní podstatu sporu a nechal se zmást řečnickými triky obratného řečníka Crassa, který je převzal z řecké rétoriky.

Tito autoři ve větší či menší míře striktně oddělují funkci řečníka a právníka, kde ten posledně jmenovaný je pro ně ideálem nestranného řešení případů a druhý prototypem nízkosti, který překrucuje pravdu ve svůj prospěch a neváhá použít ani těch nejnečestnějších triků – jeho klienti chodí na soud zarostlí a otrhaní, advokát bije v pozůstalostním sporu sirotky, aby vystupovali před soudem uplakaní a působili tak na city soudce, podbízí se a vtípkuje, aby se zalíbil publiku.²² Právník používá právní argumenty a „odmítá se snížit k metodám sofistů, vedoucím k vítězství za každou cenu“²³, řečník se právnícké argumentaci vyhýbá a zlehčuje ji.

Jako doklad tohoto přesvědčení se uvádí názor Cicero, že responsa právních znalců nemají váhu pro vedení sporu, protože si často protirečí a hlavní důraz má být kladen na řečnickou techniku.²⁴

Jiní,²⁵ mezi něž patřím i já, se domnívají, že nelze zjednodušeně dělit práva znalé Římany na řečníky a právníky, přičemž právníci jsou hodní a řečníci zlí.

L. Licinius Crassus byl velký znalec římského práva, ne nadarmo jej Pomponius ve svém spise *Enchiridion* uvádí mezi významnými právníky.²⁶ Centumvirální soud byl sice obsazen římskými občany, ale byli to občané, kteří byli zapisováni v seznamu soudců, lidé zkušení a zběhlí v právu, kteří právo znali a používali ve svých politických funkcích – konzul, praetor, správce provincie. Navíc byli tito občané v pozdní republice vybíráni magistrátem²⁷ a nelze předpokládat, že by magistrát vybral nějaké prošťáčky.

Nelze také zapomínat, že Cicero v díle *O řečniku – De oratore* hájí nezbytnost znalosti práva pro řečníky a že naopak uvádí příklady, kdy neznalost práva způsobila ztrátu sporu a ostudu řečníkům, kteří špatně hájili své klienty.²⁸

Hlavní důvod, proč Scaevola prohrál, je podle mého soudu ten, že v tomto sporu naráží staré, archaické civilní právo na modernější právní myšlení, založené na řecké filozofii.

Scaevola hájí formalismus typický pro staré právo (proto jej Cicero nazývá strážcem otcovských práv – *paterni iuris defensor*²⁹). Podle legisakčních formulí a zákona XII desek nebylo možno řešit nové případy, které s sebou přinášela doba a na něž právníci nenacházeli shodné odpovědi. Proto se jejich responsa liší, a proto nemůže řečník spoléhat jenom na ně. Cicero uvádí několik takových „hard-cases“, které bylo třeba řešit interpretací stávajících právních norem s pomocí *aequity*.³⁰

Cic. De or. 1.175. Voják byl nesprávně prohlášen za mrtvého a po mnoha letech se vrátil zpět do Říma. Mezi tím jeho otec uvěřil příběhu a změnil závěť. Může závěť více platit, pokud nebyl syn určen dědicem ani vyděděn?

Cicero prohlašuje tento příklad za slavnou kauzu, byla tedy mezi právníky, a zřejmě i mezi řečníky, hojně diskutována.

Jiný případ – Cic. De or. 1.183. Římský občan nechal v Hispánii ženu, která byla těhotná, a založil domácnost

18 F. Wieacker, *Irish Jurist*, 1967, cit. podle R. Zimmermann, *Roman Law of Obligation. Historical Foundation of Modern Tradition*, Oxford 2002, str. 630, pozn. pod čarou č. 50.

19 Stejně tak i J. W. Tellegen: *Oratores, Jurisprudentes and Causa Curiana*, RIDA 30/1983, str. 297.

20 Cic. De or. 2.224. Nam si, inquam, Scaevola, num erit testamentum recte factum, nisi quod tu scripseris, omnes ad te cives cum tabulis veniemus, omnium testamenta tu scribes unus: quid igitur?

21 F. Schultz, op. cit., F. Wieacker, op. cit., P. Bělovský, op. cit.

22 P. Bělovský: *Dějiny advokacie a jurisprudence*, Praha 2005, str. 61: „Právníci se odmítali snížit k řeckým sofistickým metodám, kde bylo nutno zvítězit za každou cenu. Veškerá snaha řečníka vedla k vnější stránce sporu – pokoušeli se vzbudit lítost u soudce, bili děti, aby plakaly.“

23 Tamtéž.

24 P. Bělovský: *Dějiny advokacie a jurisprudence*, Praha 2005, str. 60.

25 J. Stroux: *Summa ius, summa iniuria*, Leipzig 1926, R. Zimmermann, op. cit., J. W. Tellegen, op. cit.

26 Úryvky z tohoto spisu jsou uvedeny v *Digestech*, slovenský překlad viz P. Blaho: *Corpus Iuris Civilis. Digesta. Tomus I.*, Bratislava 2008, str. 70.

27 L. Heyrovský: *Římský civilní proces*, Bratislava 1925, str. 65-67.

28 Cic. De or. 1.167 – obě strany navrhovaly takovou procesní formulí, která by znamenala ztrátu sporu.

29 Cic. De or. 244.

30 Upozorňuji, že samotný Crassus se ve své argumentaci odvolává na *aequitu*, Cicero říká „*pro aequo et bono dixit*“.

v Římě s jinou ženou a měl s ní děti. Zemřel, aniž zanechal závěť, a všechny děti, jak ty z Říma, tak ty z Hispánie, požadovaly dědictví. Právní otázkou bylo, zda potomek ženy v Hispánii je zrozen z řádného manželství, nebo zda tím, že manžel odešel do Říma, došlo ke konkludentnímu rozvodu manželství a potomek ženy v Hispánii je zrozen mimo manželství, a tedy „*vulgo conceptus*“, počat bez otce.

Na tyto otázky nedávaly prameny *ius civile* odpověď a ani ji nebylo možné nalézt pomocí interpretace.

Causa Curiana není podle mého názoru spor mezi právníkem a řečníkem, daleko spíše se jedná o takový „hard-case“, jehož hlavní otázkou je, zda má mít přednost projev právního úkonu nebo skutečná vůle jedajícího.

Jedná se o ryze právní problém, se kterým se muselo římské právo na určitém stupni vývoje vypořádat. V roce 93 př. n. l. dával Scaevola přednost slovům před vůlí, pod vlivem řecké filosofie došlo v principátu ke změně názoru právníků³¹ a prosadil se volnější výklad textu závěti:

Dig. 28.6.4pr.

Modestinus l.S. de heurmat.

„Iam hoc iure utimur ex divi marci et veri constitutione, ut, cum pater impuberi filio in alterum casum substituisset, in utrumque casum substituisse intellegatur, sive filius heres non exstiterit sive exstiterit et impubes decesserit.“

„Toto platí již podle konstitucí císařů Marca a Vera, jestliže otec nedospělému synu ustanovil buď pupilárního nebo vulgárního substituta, aby se mělo za to, že je ustanoven náhradník v obou případech, ať již se syn a dědic nenarodil, nebo se narodil a zemřel dříve, než by dosáhl dospělosti.“

Problém, nebo právní otázka, zda má přednost při výkladu nejasného právního úkonu vůle (*voluntas*) nebo slova (*verba*), rozpracovávalo římské právo dalších šest set let, a byla konečně vyřešena slavným Papiniánovým fragmentem:

Dig. 50.16.219

Papinianus 2 resp.

„In conventionibus contrahentium voluntatem potius quam verba spectari placuit. cum igitur ea lege fundum vectigalem municipes locaverint, ut ad heredem eius qui suscipit pertineret, ius heredum ad legatarium quoque transferri potuit.“

„Ve smlouvách se má za to, že se má spíše hledět na vůli jedajících než na slova. Tedy jestliže byl obecní pozemek dán obci jako vectigal takovým způsobem, aby náležel i dědici toho, kdo si jej pronajal, pak věru může být právo dědice (k obecnímu pozemku) převedeno i na odkazovníka.“

Odráz kauzy Curiany v současném českém právu

Tento problém se v českém právu odráží zejména v ustanovení § 35 odst. 2 obč. zákona a vyvolává i dnes

pozornost soudní praxe, což dokládá judikatura Ústavního soudu ČR:

I. ÚS 625/03 ze dne 14. 4. 2005

Právním základem sporu je v tomto rozhodnutí otázka, zda je možné vykládat v kupní smlouvě termín „jistina“ jako „kupní cena“, jestliže je možné z vystupování stran usuzovat, že byla míněna „kupní cena“.

A stanovisko Ústavního soudu:

„Směřuje-li vůle smluvních stran k jinému významu a podaří-li se vůli účastníků procesem hodnocení skutkových a právních otázek ozřejmit, má shodná vůle účastníků smlouvy přednost před doslovným významem textu jimi formulované smlouvy. Vůli nutno vyvozovat z vnějších okolností spojených s podpisem a realizací smluvního vztahu, ...“

IV. ÚS 182/01 ze dne 30. 11. 2001

Otázka, zda je možné posuzovat termín „možnost zrušení smlouvy“ v případě kupní smlouvy – ano, jedná se o hrnce Zepter – jako „odstoupení od smlouvy“:

„Ústavní soud tedy uzavírá, že mezi smluvními stranami byla sjednána možnost odstoupení od smlouvy, neboť použití pojmu „zrušení smlouvy“ (stejně jako např. storno smlouvy apod.) není podstatné, neboť jeho význam je srozumitelný a ztotožnitelný s pojmem, který občanský zákoník zná, tedy odstoupení od smlouvy.“

Proto, uváděla-li stěžovatelka, byť až v odvolacím řízení, a ne jako hlavní argument, že od smlouvy odstoupila, měl se soud touto námitkou zabývat, provést v tomto směru dokazování a vyvodit z něho odpovídající právní důsledky. Pokud tak neučinil, odepřel stěžovatelce právo na soudní ochranu ve smyslu čl. 90 Ústavy a čl. 36 a násl. Listiny práv a základních svobod.“

A překvapivě, oba výše zmiňované soudy, mají na uvedené problém stejný názor jako Papinián – *voluntatem potius quam verba spectari* („je třeba hledět více na vůli než na slova“), třebaže se na nejslavnějšího klasického právníka v odůvodnění rozhodnutí soudci nikde neodvolávají.

A naposled je nutno podotknout, že v druhém rozhodnutí použil Ústavní soud ČR podpůrně jinou zásadu římského práva zformulovanou rovněž v klasickém období – in *ambiguitatem contra stipulatorem* („v případě nejasnosti je třeba rozhodnout v neprospěch pisatele“).

A pak, že římské právo již nemá modernímu právníkovi co nabídnout.

Par contre.

✿ Autor je odborným asistentem na katedře teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a na katedře právních dějin Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Příspěvek byl přednesen na 6. konferenci o historii advokacie dne 6. 11. 2009 v Olomouci.

31 Max Kaser: Romische Rechtsgeschichte, Band 1, München 1972, str. 128.

Odročení úkonu v trestním řízení pro překážky na straně obhájce

K vytvoření podmínek pro řádný výkon obhajoby a podmínek spravedlivého procesu náleží i právo na odročení úkonu trestního řízení pro překážky na straně obhájce, pokud nejde o důvody obstrukční.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 2448/2008

I. Rekapitulace ústavní stížnosti

1. Ústavní stížností podanou k poštovní přepravě dne 29. září 2008 se stěžovatel domáhá zrušení shora uvedených rozhodnutí. Tvrdí, že byla porušena jeho základní práva podle čl. 36, čl. 39 a 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), zejména právo na spravedlivý proces a právo na obhajobu.

2. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítá konkrétně proti postupu soudu prvního stupně, že nechal proběhnout hlavní líčení, které se konalo dne 18. září 2007, přestože jeho obhájce žádal o odročení, neboť na stejný den měl nařizeno jiné hlavní líčení a on sám trval na osobní účasti zvoleného obhájce, a tuto skutečnost výslovně soudu sdělil. Soud následně oznámil, že návrhu na odročení hlavního líčení nevyhovuje. Na to obhájce stěžovatele reagoval oznámením soudu, že stejně jako stěžovatel, ani on nesouhlasí s tím, aby se hlavní líčení konalo v jeho nepřítomnosti. Přes tato sdělení se hlavní líčení konalo za účasti stěžovatele, avšak bez účasti jím zvoleného obhájce. Podle názoru stěžovatele mu tím soud prvního stupně znemožnil nechat se obhajovat zvoleným obhájcem.

3. Stěžovatel zásadně nesouhlasí s argumentací Nejvyššího soudu, podle které shora popsáním postupem soudu prvního stupně nedošlo k porušení práv stěžovatele, neboť zmocněný advokát se mohl nechat zastoupit substitutem. K tomu stěžovatel uvádí, že možnost substituce je právem advokáta, nikoliv jeho povinností a je tedy na jeho rozhodnutí, zda se pro substituční zastoupení rozhodne. Polemizuje s názorem Nejvyššího soudu, podle kterého je sice obhájce i v otázce substituce vázán vůlí svého klienta, avšak tato vázanost není bezbřehá, neboť limitem pro ni je vymezení, obsažené v udělené plné moci, a pokud obviněný vzal na vědomí, že zmocněný advokát je oprávněn si ustanovit za sebe zástupce, pak se nemůže domáhat odročení hlavního líčení z toho důvodu, že trvá na osobní účasti zvoleného obhájce. V této souvislosti poukazuje na to, že původní znění obsahu plné moci bylo modifikováno sděleními soudu, na jejichž základě bylo žádáno o odročení jednání. Dále zdůrazňuje, že z jeho strany, ani ze strany jeho obhájce v průběhu celého řízení nikdy nedošlo ke krokům, z nichž by bylo možno dovozovat snahu řízení účelově protahovat.

4. Dále stěžovatel poukazuje na to, že skutková věta

rozsudku neobsahuje znaky trestného činu, za který byl odsouzen, a to především proto, že v ní není vyjádřeno, zda se skutku, který mu byl kladen za vinu, dopustil úmyslně, ačkoliv se jedná o trestný čin úmyslný. Není z ní patrné jakým jednáním a jakým způsobem a koho měl uvést v omyl a v čem tento omyl spočíval. Na to pak rozvádí konkrétní skutkové okolnosti případu a poukazuje na, podle jeho názoru, extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními obecných soudů a jejich právními vývody, zejména ve vztahu k subjektivní stránce trestného činu, který byl předmětem řízení.

5. Stěžovatel konečně vyslovuje názor, že jeho jednání, které se stalo předmětem trestního řízení, ve skutečnosti je běžným občanskoprávním sporem. Poškozená se podle jeho názoru chtěla vyhnout komplikovanému dokazování, kterému by byla vystavena, kdyby svoji tvrzenou pohledávku uplatnila v civilním řízení, a proto podala trestní oznámení. Porušení ústavních principů ze strany obecných soudů spatřuje v nerespektování zásady subsidiarity trestního řízení ve vztahu k řízení občanskoprávnímu. Poukazuje na to, že ochrana závazkových vztahů má být v první řadě uplatňována prostředky soukromého práva a teprve tam, kde je tato ochrana neúčinná, a kde porušení soukromoprávního vztahu naplňuje znaky trestného činu a svou intenzitou dosahuje předpokládaného stupně společenské nebezpečnosti, je podle jeho názoru na místě uplatňovat trestněprávní odpovědnost.

II. Skutkový stav

6. Ústavní soud si vyžádal spis Okresního soudu v Š., sp. zn. 2 T 202/2006, z něž zjistil pro toto řízení dále uvedené skutečnosti.

7. Dne 6. října 2005 podala V. K., která posléze v řízení vystupovala jako poškozená, trestní oznámení na stěžovatele. V něm uvedla, že dne 10. září 2004 půjčila stěžovateli částku 50 000 Kč na koupi lešení, s tím, že tato půjčka bude splatná dne 17. září 2004 ve výši 60 000 Kč. O tom byla sepsána smlouva. Uvedla, že stěžovatele zná, protože pro ni do poloviny června 2005 prováděl hrubou stavbu domu v Šumperku. V dohodnutém termínu dluh nesplatil. Ještě též den ho proto telefonicky kontaktovala a on jí sdělil, že peníze nemá. Proto sepsala další dohodu, ve které je popsán způsob poskytnutí půjčky a je v ní dále uvedeno, že půjčka nebyla splacena ani přes upomínku dne 20. září 2004, a proto bylo dohodnuto, že stěžovatel zaplatí za každý den opoždění se splacením půjčky poškozené 1000 Kč. Dále uvedla, že stěžovatelem bylo sepsáno potvrzení, ve kterém se zavazoval, že na místo dluhu 60 000 Kč zaplatí 80 000 Kč do 20. března 2005, a částku 174 000 Kč do 31. března 2005. Na závěr trestního oznámení uvedla, že se jako poškozená bude domáhat náhrady škody ve výši 60 000 Kč a denního penále, na kterém se dohodli, ve výši 1000 Kč za každý den prodlení, a které počíná běžet od 18. září 2004.

8. Stěžovatel k trestnímu oznámení podal vysvětlení, ve kterém potvrdil, že od poškozené převzal částku 50 000 Kč. Tvrdil však, že šlo o částku, kterou převzal jako zálo-

hu na stavbu, kterou pro poškozenou v té době prováděl, že však potvrzení bylo nazváno jako půjčka. Dále uvedl, že není s to se s poškozenou domluvit na vyrovnání, protože dosud nebylo provedeno vyúčtování prací, které pro poškozenou na jejím domě provedl. Pokud jde o termín splacení půjčky, uvedl, že počítal s tím, že do tohoto termínu bude s to vystavit fakturu za práce provedené na stavbě domu poškozené, a proti fakturované částce započte pohledávku poškozené.

9. To byl zhruba výchozí stav stanovisek poškozené a stěžovatele, od kterého se odvíjelo opatřování dalších podkladů. Na základě nich bylo proti stěžovateli usnesením policejního orgánu ze dne 18. září 2006 zahájeno trestní řízení pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1 a 2 trestního zákona a posléze i podána obžaloba. Rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 9. února 2007 byl stěžovatel obžaloby zproštěn. Soud učinil závěr v tom smyslu, že nebyla vyvrácena obhajoba stěžovatele, že peníze z půjčky od stěžovatelky použil na stavbu jejího domu, a že se ve skutečnosti nejednalo o půjčku, ale o tzv. neformální zálohu, buď na materiál, nebo na práce na jejím domě. Uvěřil stěžovateli, že poté, co se ve zlém rozešel s poškozenou, tato mu přestala vyplácet další zálohy v situaci, kdy práce byly již konány či materiál nakoupen, a tyto práce a materiál hradil ve prospěch poškozené.

10. Proti rozsudku podal odvolání státní zástupce i poškozená. Státní zástupce především akcentoval skutečnost, že částka 50 000 Kč byla poskytnuta jako půjčka, zatímco ostatní platby od poškozené byly označeny jako záloha, a dále že poškozená vždy řádně a bez prodlení platila stěžovateli jím požadované zálohy a faktury. Z toho dovozuje, že šlo o půjčku a stěžovatel ji uzavíral v situaci, kdy si byl vědom, že v termínu splatnosti nebude mít peníze na její zaplacení. Poškozená podrobně rozvedla své stanovisko a zejména popsala průběh hrubé stavby svého domu za působení stěžovatele, a problémy s dodáváním jednotlivých prací a materiálu, a k tomu předložila řadu listinných důkazů, včetně záznamů ze stavebního deníku. Dále také přesně specifikovala požadovanou náhradu škody, kterou vyčíslila na částku 907 000 Kč, což podle ní obnášelo částky 50 000 Kč původní půjčka, 10 000 Kč, které měly být vráceny navíc, a 847 000 Kč dle dohody ze dne 20. září 2004, jako penále za prodlení od 18. září 2004.

11. Odvolací soud usnesením ze dne 30. dubna 2007 zprošťující rozsudek soudu prvního stupně k odvolání státního zástupce zrušil v celém rozsahu a věc vrátil soudu prvního stupně. Odvolání poškozené zamítl. Odvolací soud uložil soudu prvního stupně zopakovat rozhodné důkazy a dále dokazování doplnit jinými důkazy, a příkladmo označil některé svědky, jejichž výslech by považoval za vhodný, dále uložil soudu nechat provést znalecký posudek z oboru ekonomiky – odvětví účetnictví k posouzení vztahu mezi stěžovatelem a poškozenou, souvisejícím se stavbou domu poškozené, a listinných důkazů, a na základě toho posoudit i věrohodnost poškozené.

12. Soud prvního stupně nejprve provedl při hlavním líčení, které se konalo dne 27. června 2007, výslechy

stěžovatele, poškozené a svědků označených odvolacím soudem, a poté hlavní líčení odročil na neurčito za účelem provedení znaleckého posudku z oboru ekonomie – odvětví účetnictví, plánování a organizace ekonomiky znalkyní P. Po zpracování posudku nařídil soud prvního stupně hlavní líčení na den 18. září 2007 ve 13.00 hod. Obhájce stěžovatele převzal obsílku na toto hlavní líčení dne 3. září 2007 a stěžovatel dne 5. září 2007. Na č. l. 188 spisu je založena faxem zasláná žádost obhájce datovaná dnem 10. září 2007 a týž den faxem doručená, potvrzená dopisem doručeným dne 11. září 2007, o odročení hlavního líčení s ohledem na to, že obhájci bylo již dříve, a to dne 22. srpna 2007 ve 12.45 hod. nařizeno u Okresního soudu v O. jiné hlavní líčení, což obhájce doložil kopií protokolu z hlavního líčení. Na č. l. 193 je pak založeno další sdělení obhájce stěžovatele ze dne 14. září 2007, ve kterém se uvádí, že obhájce obdržel e-mailové sdělení, že se jeho žádosti o odročení hlavního líčení nevyhovuje. Je zde dále uvedeno, že obhájce není pro kolizi s dalším hlavním líčením u jiného soudu schopen se k předmětnému hlavnímu líčení dostavit, a proto se k tomuto jednání dostaví pouze stěžovatel, který však nesouhlasí, aby se hlavní líčení konalo v nepřítomnosti jím zvoleného obhájce a nesouhlasí ani se substitučním zastoupením.

13. Hlavní líčení dne 18. září 2007 se přes nepřítomnost obhájce stěžovatele a přes uvedené žádosti obhájce o odročení konalo. V protokole o hlavním líčení je uvedeno, že obhájce stěžovatele je omluven a stěžovatel sám se vyjádřil k poučení podle § 33, 92 a 95 odst. 1 trestního řádu, že poučení porozuměl a „s obhajobou přítomného obhájce souhlasí“, dále že trvá na své výpovědi z předchozího hlavního líčení a nechce ji nijak doplnit. Nato bylo přistoupeno k výslechu znalkyně, která stvrdila písemné vyhotovení posudku, a ke čtení listinných důkazů. Poté bylo přistoupeno k závěrečným návrhům a nato byl vynesena rozsudek, kterým byl stěžovatel uznán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1 a 2 trestního zákona, a byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody na 6 měsíců se zkušební dobou 18 měsíců, a dále mu byla uložena povinnost zaplatit poškozené na náhradě škody částku 50 000 Kč.

14. Proti tomuto rozsudku podal odvolání stěžovatel i poškozená. Stěžovatel vytýkal soudu prvního stupně především porušení práva na obhajobu tím, že nebylo vyhověno žádosti o odročení jednání pro omluvitelné překážky na straně obhájce stěžovatele a hlavní líčení, ve kterém byly provedeny klíčové důkazy, proběhlo v jeho nepřítomnosti. Dále napadl znalecký posudek, a to především v souvislosti s tím, že znalkyni byla zadána řada otázek, které jsou v rozporu s její odborností. Konkrétně se podle jeho názoru nemůže znalkyně z oboru účetnictví vyjadřovat k otázce, zda určitý právní vztah mezi dvěma účastníky je možné podřadit pod smlouvu o půjčce, anebo pod vztah související s prováděním díla. Dále jí nepřislušelo se vyjadřovat k otázce obsahu živnostenských oprávnění, dále k hodnocení výše úroků z prodlení. Znalkyni dále vytýká, že učinila na základě jeho účetnictví závěry o jeho předlužení, ačkoli podniká jako

fyzická osoba a tudíž jeho veškerý majetek se v účetnictví nenachází, a o předložení by mohlo jít až v případě, kdyby výše dluhu převýšila veškerý jeho majetek, a ten znalce neznala a ani ho nezjišťovala. Dále poukazoval na jednání poškozené, která po něm začala požadovat lichvářské úroky z půjčené částky. Dále opakoval svoji obhajobu, že i po zápočtu částky 50 000 Kč mu poškozená dluží za provedené práce a materiál dodaný na její dům. Sám v této souvislosti odhaduje hodnotu prací a materiálu na částku 1 000 000 Kč. Dále poukázal na to, že se jedná o čistě soukromoprávní spor, pro jehož věcné řešení neposkytuje trestní řízení dostatečný prostor.

15. O odvolání bylo rozhodnuto ústavní stížností napadeným usnesením odvolacího soudu tak, že odvolání stěžovatele i poškozené bylo zamítnuto. K námitce ohledně nepřítomnosti advokáta u hlavního líčení dne 18. září 2007 uvedl, že časová kolize advokáta mezi zastupováním u různých jednání zpravidla není dostatečně závažným důvodem pro to, aby kterékoli již nařízené jednání bylo odročováno, neboť je na samotném advokátovi, aby bez újmy na procesním postavení a zájmech zastupovaného klienta nastalou kolizi podle své vůle a výběru řešil substitucí. K námitkám stěžovatele ohledně závěrů znaleckého posudku uvedl, že i kdyby dílčí vyjádření znalce bylo možno posuzovat jako vyjádření, které není v souladu s její odborností, pak to neznámá, že takový znalecký posudek je vadný. Odvolací soud uvedl, že pro vlastní posouzení jednání stěžovatele je rozhodující, že bylo bez jakýchkoli pochybností prokázáno, že si vypůjčil od poškozené částku 50 000 Kč a že se zavázal tuto částku zaplatit do sedmi dnů, ačkoliv věděl, že nemá finanční prostředky na její splacení v dohodnutém termínu. Z toho odvolací soud dovodil, že stěžovatel uvedl poškozenou v omyl, neboť musel vědět, že svým jednáním může způsobit porušení zájmu chráněného trestním zákonem.

16. Proti rozsudku odvolacího soudu podal stěžovatel dovolání k Nejvyššímu soudu. V něm zopakoval své výhrady, které uplatnil již v odvolání, a které nebyly odvolacím soudem zohledněny. K otázce účasti obhájce u hlavního líčení dne 18. září 2007 doplnil, že se jednalo o věc složitou, která byla již v takovém stadiu dokazování, že nebylo možné věc dát do substituce jinému. Dále namítl, že skutková věta rozsudku neobsahuje znaky trestného činu, za který byl odsouzen, a to především proto, že v ní není vyjádřeno, zda se skutku, který mu byl kladen za vinu dopustil úmyslně, ačkoliv se jedná o trestný čin úmyslný. Není z ní patrné jakým jednáním a jakým způsobem a koho měl uvést v omyl, a v čem tento omyl spočíval. Poukazuje na to, že měl důvod očekávat příjem, a to navíc přímo od poškozené za práce na jejím domě.

17. K dovolání se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství. Nejprve se zabýval otázkou neúčasti obhájce u hlavního líčení konaného před soudem prvního stupně dne 18. září 2007. Tuto námitku stěžovatele podřadil pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) trestního řádu. Uvedl, že postup nalézacího soudu a k němu se vztahující stanovisko odvola-

ciho soudu nelze akceptovat. Odvolal se na argumenty vyjádřené v důvodech rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 11 Tdo 636/2002, kde se za naplnění tohoto dovolacího důvodu označují i případy, kdy obviněný sice obhájce má, ale orgány činnými v trestním řízení nejsou plněny zákonné povinnosti z této situace vyplývající, jež mají obhájci umožnit, aby svá zákonná oprávnění a povinnosti plnil. Pokud se tedy stěžovatel rozhodl nechat se obhajovat zvoleným obhájcem, avšak soud postupoval tak, jako by to nemělo z procesního hlediska žádný význam, lze z toho dovodit, že obhájce neměl, ač je ze zákona mít měl. Další námitku týkající se skutkové věty výroku rozsudku podřadil pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu. Uvedl, že skutková věta výroku o vině, jak je uvedena v rozsudku nalézacího soudu, je „z gramatického a stylistického hlediska žalostný paskvil“. Za hlavní vadu pak spatřuje okolnost, že skutečně, jak namítl stěžovatel v dovolání, neobsahuje žádná skutková zjištění, jež by mohla odůvodnit část právní věty „uvedl někoho v omyl“. Skutková a právní věta výroku je tak v nesouladu a rozhodnutí tak vykazuje vadu podřaditelnou pod výše uvedený dovolací důvod. Ve vyjádření dále uvedl, že stěžovateli lze přisvědčit i v řadě dalších námitek týkajících se výroku o vině, zejména, že soudy vůbec nebraly zřetel na zvláštní vztahy mezi poškozenou a stěžovatelem. Uzavřel, že konečné rozhodnutí je zatíženo extrémním nesouladem mezi obsahem provedených důkazů a právními vývody z nich učiněnými, zejména ohledně subjektivní stránky trestného činu.

18. Dovolání stěžovatele bylo ústavní stížností napadeným usnesením Nejvyššího soudu odmítnuto. Dovolání v té části, ve které stěžovatel napadal nepřítomnost svého obhájce u hlavního líčení posoudil jako dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) trestního řádu. Podle jeho závěru nedošlo k porušení práv stěžovatele, neboť zmocněný advokát se mohl nechat zastoupit substitutem. **Nejvyšší soud vyslovil názor, že obhájce je sice i v otázce substituce vázán vůlí svého klienta, avšak tato vázanost není bezbřehá, neboť limitem pro ni je vymezení obsažené v udělené plné moci, a pokud obviněný vzal na vědomí, že zmocněný advokát je oprávněn si ustanovit za sebe zástupce, pak se nemůže domáhat odročení hlavního líčení z toho důvodu, že trvá na osobní účasti zvoleného obhájce. Proto dospěl k závěru, že dovolání v této části je zjevně neopodstatněné.** Ohledně dalšího dovolacího důvodu po podrobném rozboru namítaných skutečností dospěl k závěru, že skutek stěžovatele byl důvodně posouzen jako trestný čin podvodu a i v této části odmítl dovolání jako zjevně neopodstatněné. V této souvislosti se mimo jiné odvolal i na judikaturu Ústavního soudu, konkrétně na nálezh sp. zn. I. ÚS 4/04 (N 42/32 SbNU 405).

III. Vyjádření účastníků řízení

19. Ústavní soud vyzval ostatní účastníky řízení, aby se vyjádřili k ústavní stížnosti.

20. Nejvyšší soud v obecné rovině poukázal na odůvodnění svého rozhodnutí, v němž byla rozebrána úpra-

va problematiky zastoupení. Stěžovatel tak při zmocnění obhájce vzal na vědomí, že advokát je oprávněn si ustanovit za sebe zástupce. Tento obsah plné moci stěžovatel i státní zástupce ve vyjádření k dovolání pominuli. Jakkoliv je tedy obhájce vázán vůlí svého klienta, je limitem této vázanosti omezení obsažené v plné moci. S ohledem na text plné moci se tedy stěžovatel nemohl domáhat odročení hlavního líčení s poukazem na vyhraněný aktuální požadavek. Bylo naopak na stěžovateli a jeho obhájci, aby při kategorickém požadavku samosoudkyně soudu prvního stupně na konání hlavního líčení ve stanoveném termínu našli takové řešení, které by vedlo jak k respektování obhajovacích práv, tak i obsahu udělené plné moci. Šlo přitom o skutkově i právně nepříliš složitou věc (jediný skutek majetkového charakteru), jejíž spisový materiál nebyl natolik obsáhlý, aby se s jeho obsahem případný substitut nemohl v relativně krátké době seznámit. Substitut by přitom nebyl „neplnohodnotným náhradníkem“, protože by jím mohl být zase jen advokát nebo advokátní koncipient. Relevanci by neměla ani případná námitka, že text plné moci je formulován natolik paušálně pro různé věci, že stěžovatel ani jeho obhájce nemohli domyslet, jaký důsledek má písemně vyjádřený souhlas obviněného se substitucí.

21. Ve vztahu k nedostatkům skutkové věty Nejvyšší soud shledal, že tato ve spojení s navazující právní větou základní zákonná kritéria splňuje, a proto může obstát. Soudy nižších stupňů správně uvedly okolnosti, ze kterých je zřejmé, že obviněný měl v úmyslu uvést poškozenou v omyl předstíráním okolností, které nebyly v souladu se skutečností. Konkrétně uváděl nepravdivý údaj o lhůtě splacení půjčky a zamlčel faktický stav vlastní insolventnosti, čímž poškozenou uvedl v omyl o reálné možnosti úhrady půjčky. Od samého počátku byl nejméně srozuměn s tím, že nebude schopen v dohodnutém termínu peníze vrátit.

22. Nejvyšší soud je tedy názoru, že nedošlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces, a proto navrhl zamítnutí ústavní stížnosti.

23. Krajský soud v O. – pobočka v O. odkázal na všechna rozhodnutí obecných soudů, které označil v jejich spojení za zcela dostatečná i ve vztahu k důvodům ústavní stížnosti stěžovatele, neboť se tato rozhodnutí podstatou namítané problematiky zabývají. Navrhl, aby byla ústavní stížnost jako nedůvodná zamítnuta.

24. Nejvyšší státní zastupitelství a Krajské státní zastupitelství v O. – pobočka v O. se postavení vedlejších účastníků řízení vzdala. Okresní soud v Š. se k ústavní stížnosti nevyjádřil, a Okresní státní zastupitelství v Š. na výzvu Ústavního soudu nijak nereagovalo.

IV. Formální náležitosti

25. Ještě před tím, než se Ústavní soud začne zabývat podstatou věci, je vždy povinen přezkoumat formální náležitosti návrhu. Ústavní stížnost je oprávněna podat fyzická nebo právnická osoba podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), jest-

liže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem. Ústavní stížnost lze podat ve lhůtě šedesáti dnů od doručení rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje; takovým prostředkem se rozumí řádný opravný prostředek, mimořádný opravný prostředek, vyjma návrhu na obnovu řízení, a jiný procesní prostředek k ochraně práva, s jehož uplatněním je spojeno zahájení soudního, správního nebo jiného právního řízení.

26. Stěžovatel jako posledního procesního prostředku k ochraně svých práv použil dovolání. Rozhodnutí dovolacího soudu mu bylo doručeno dne 8. září 2008. Ústavní stížnost byla předána k poštovní přepravě dne 29. září 2008. Ústavní stížnost byla podána řádně v zákonem stanovené lhůtě. Směřuje proti pravomocným rozhodnutím orgánu veřejné moci a po obsahové stránce splňuje náležitosti kladené na podání Ústavnímu soudu. Ústavní soud proto konstatuje, že ústavní stížnost byla podána řádně a včas.

V. Právní východiska a závěry ve vztahu k napadeným rozhodnutím

A. K otázce práva na právní pomoc garantovanou čl. 37 odst. 2 Listiny

27. Vedle presumpce nevinny (čl. 40 odst. 2 Listiny) je jedním z nejdůležitějších základních práv osob, proti nimž se trestní řízení vede, právo na obhajobu (čl. 37 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny). Jeho hlavním účelem je dosažení spravedlivého rozhodnutí. Jde o právo, které je nejen ve prospěch a v zájmu trestně stíhané osoby, ale nepochybně také v zájmu demokratického právního státu, založeného na úctě k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Stát, má-li zajistit uvedená ústavně garantovaná práva, musí proto v zákoně upravujícím trestní řízení vytvořit podmínky procesních záruk postavení obhájce i obviněného.

28. Ustanovení § 33 odst. 1 trestního řádu konkretizuje základní práva obviněného, který má mj. právo zvolit si obhájce a radit se s ním i během úkonů, prováděných orgánem činným v trestním řízení, a je-li ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, může s obhájcem mluvit bez přítomnosti třetí osoby. Práva vyplývající z tohoto ustanovení je nutno vykládat nikoli omezujícím způsobem, ale při použití ústavněprávní interpretace s ohledem na záruky spravedlivého procesu (viz sp. zn. I. ÚS 592/2000, N 15/25 SbNU 115).

29. Z práva svobodné volby obhájce a jisté autonomnosti jeho postavení v řízení před soudem současně vyplývá obhájcová povinnost podřídit výkon obhajoby podmínkám zákona (§ 41 trestního řádu, § 16 zákona o advokacii), a současně též jeho povinnost dbát při poskytování právní pomoci etických pravidel svého povolání. Za splnění povinností daných ustanoveními trestního řádu

obhájce odpovídá nikoli soudu (orgánu veřejné moci), ale obhajovanému, příp. orgánu, jemuž je kárně podroben (§ 32 zákona o advokacii). Pokud obhájce při výkonu obhajoby své povinnosti poruší nebo poskytuje-li právní pomoc v rozporu s platným právem, nebo s etickými pravidly a nejde-li přitom o trestný čin, nelze nápravu sjednat jinak než prostřednictvím České advokátní komory.

30. Z odpovědnosti obhajovaného za volbu obhájce ovšem nelze bez dalšího dovozovat povinnost obecného soudu přizpůsobovat režim řízení a jeho průběh představám a požadavkům obhájce. Součinnost obžalovaného (obviněného) na procesní aktivitě nelze zásahy státu nikterak vynucovat (§ 33 odst. 1 al. 1 trestního řádu), a to ani tehdy, jestliže účast obžalovaného (obviněného) u provádění důkazů je nepominutelnou procesní podmínkou (§ 202 odst. 3 al. 1 trestního řádu). V nálezu sp. zn. III. ÚS 83/96 (č. 293/1996 Sb., N 87/6 SbNU 123) Ústavní soud vyvodil, že se jeví „z ústavního hlediska – přiměřeně a spravedlivě (tj. všem zákonným a ústavním podmínkám odpovídající) – při zvýrazněném požadavku na všechny orgány činné v trestním řízení sledovat účel trestního řízení s vynaložením veškerého úsilí a prostředků, které jsou jim ze zákona k dispozici, aby řádný výkon spravedlnosti nebyl ohrožován takovými okolnostmi, na které, přes ono úsilí a prostředky, stát sám jako procesní strana nemá vliv; řečeno jinými slovy, jestliže překážky bránící státu, navzdory realizované snaze vazební trestní věc ve stanovené lhůtě pravomocně skončit, jsou v extrémním rozporu s účelem trestního řízení (§ 1 trestního řádu), svou podstatou a cílem porušují nejen zákon, ale současně též i podmínky spravedlivého procesu (stanoveného postupu), jak tyto vyplývají z ústavního pořádku (čl. 36 odst. 1 Listiny)“. Mezi takové situace v této konkrétní věci zahrnul v citovaném nálezu Ústavní soud „zřejmé snahy (záměry) obžalovaného (obviněného) vyhnout se obmyslným jednáním důsledkům spojeným s trestním stíháním (sebepoškození, simulace či agravace ve zdravotním stavu apod.), tedy jednání nesoucí zřetelné snahy procesní obstrukce, ale i takové, které – ačkoli takové znaky postrádají – sledují již mimoprocesní cíle; takovýmto jevům zřetelně vybočujícím na úkor státu jak z ústavně chráněných procesních zásad, tak dokonce i ze samotného rámce právnosti státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy), je však nutno čelit“.

31. K výše uvedeným závěrům Ústavního soudu nutno ještě přiřadit nález sp. zn. III. ÚS 304/99 (N 166/16 SbNU 221), ve kterém se Ústavní soud vyslovil k otázce výkladu čl. 37 odst. 2 Listiny takto: „Článkem 37 odst. 2 Listiny je každému v řízení před orgány veřejné (státní) moci ústavně zaručeno právo na právní pomoc, a to od počátku řízení; další ústavní garancí je zaručeno, že pro tuto právní pomoc v oblasti trestního řízení musí být vytvořeny takové (procesní) podmínky, aby mohla být poskytnuta účinně a včas (čl. 40 odst. 3 Listiny). Právo obhájce plynoucí z ustanovení § 41 odst. 3 tr. ř. váže obecné soudy v oblasti trestního soudnictví zcela bezvýjimečně“. V dalším nálezu sp. zn. IV. ÚS 561/01 (N 190/24 SbNU 411) vyjádřil názor, že právo na práv-

ní pomoc zaručované čl. 37 odst. 2 Listiny se vztahuje na všechny fáze řízení.

32. V nyní posuzovaném případě šlo o situaci, kdy obhájce požádal o odročení hlavního líčení pro kolizi s jiným hlavním líčením, kterou řádně doložil. Šlo o věc, která byla opakovaně projednávána soudem prvního stupně a šlo o hlavní líčení, které bylo nařízeno poté, co soud doplnil dokazování nařízením vypracování znaleckého posudku. Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozhodnutí, kterým v této věci odmítl dovolání stěžovatele jako neopodstatněné, vyslovil názor, že obhájce je sice i v otázce substituce vázán vůlí svého klienta, avšak tato vázanost není bezbřehá, neboť limitem pro ni je vymezení obsažené v udělené plné moci a pokud obviněný vzal na vědomí, že zmocněný advokát je oprávněn si ustanovit za sebe zástupce, pak se nemůže domáhat odročení hlavního líčení z toho důvodu, že trvá na osobní účasti zvoleného obhájce. Přiměřeně totéž pak Nejvyšší soud ještě jednou zdůraznil i ve vyjádření k ústavní stížnosti.

33. Ústavní soud nepovažuje právo podle čl. 37 odst. 2 Listiny a čl. 40 odst. 3 Listiny na obhajobu za vyčerpané tím, že si obviněný zvolil obhájce. Orgány činné v trestním řízení totiž musí tuto skutečnost respektovat a umožnit reálný výkon tohoto ústavně garantovaného práva.

34. Z hlediska porušení základních práv stěžovatele na právní pomoc, jako obviněného v trestním řízení, je rozhodující zjištění Ústavního soudu, že se hlavní líčení uskutečnilo přesto, že se k němu nedostavil zvolený obhájce stěžovatele, ale ani jeho substituent. Postupem soudu tak bylo stěžovateli upřeno právo na jakoukoliv právní pomoc v řízení, které bylo pro souzenou věc mimořádně důležité, neboť při něm byl proveden klíčový důkaz znaleckým posudkem a výslechem znalkyně, a byl vynesena rozsudek pro stěžovatele na rozdíl od předchozího rozsudku nepříznivý. **Pokud soud měl za to, že důvody pro odročení hlavního líčení dány nebyly, nemohl takto nastalý stav řešit tím, že jednal v nepřítomnosti obhájce, ale měl z toho vyvodit odpovídající důsledky ve vztahu k obhájci, např. stížností na postup advokáta České advokátní komory a vyvolat tak proti němu kárné řízení a jednání odročit.**

35. Na tomto závěru nic nemění skutečnost, že se nejednalo o nutnou obhajobu. Jakmile si totiž obviněný, u kterého nejsou splněny zákonné důvody nutné obhajoby, obhájce zvolí, má právo, aby se účastnil všech úkonů trestního řízení stejně jako obhájce v případě nutné obhajoby. Neúčast obhájce u hlavního líčení nelze chápat jako pouhé porušení smlouvy mezi advokátem a klientem o právní pomoci. Odpovědnost za výběr obhájce z hlediska jeho schopnosti účinně hájit obviněného dopadá v plné míře na toho, kdo si ho zvolil, avšak nelze ho činit odpovědným za to, že se obhájce k soudu vůbec nedostavil. Základní právo být obhajován není vyčerpano tím, že si obhájce zvolí, ale až tím, když je zvolený obhájce při konkrétním úkonu trestního řízení také přítomen, a to buď osobně nebo zastoupený substituentem.

36. Právo na obhajobu v sobě zahrnuje i právo žádat o odročení úkonu trestního řízení včetně hlavního líčení pro překážky na straně obhájce z toho důvodu, že obvi-

něný žádá přítomnost zvoleného obhájce. **Pokud tedy obviněný žádá o odročení hlavního líčení z toho důvodu, že se jeho obhájce z objektivních důvodů nemůže k hlavnímu líčení dostavit, aniž by se jednalo o zjevnou obstrukci, je zásadně na místě takové žádosti vyhovět.** Orgány činné v trestním řízení jsou totiž povinny obhájci umožnit, aby svá zákonná oprávnění a povinnosti plnil. Pouze v případě evidentních obstrukcí by tedy v souladu s názorem obsaženým v nálezu sp. zn. III. ÚS 68/97 (N 74/8 SbNU 221) bylo možné akceptovat názor dovolacího soudu v posuzované věci.

37. Ústavní soud respektuje obavu z případných obstrukcí v trestním řízení ze strany obhájců či obviněných. K této otázce se vyjádřil v nálezu sp. zn. III. ÚS 83/96, který je shora citován. K obecnému zájmu na řádném a ústavně souladném výkonu spravedlnosti patří i povinnost státu, aby spravedlnost (ve spravedlivém procesu) byla vykonána bez zbytečných průtahů (čl. 38 odst. 2 Listiny), a v přiměřené lhůtě (čl. 9 odst. 3 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech). Ze základního práva na účast při jednání, které je zakotveno v čl. 38 odst. 2 Listiny, a ze základního práva na právní pomoc, které je zakotveno v čl. 37 odst. 2 Listiny, nikterak nevyplývá povinnost obecného soudu přizpůsobovat režim řízení a jeho průběh představám a požadavkům účastníka řízení či jeho právního zástupce. Je na orgánech činných v trestním řízení důsledně sledovat účel trestního řízení a vynaložit veškeré úsilí a prostředky, které jsou jim ze zákona k dispozici, aby řádný výkon spravedlnosti nebyl ohrožován. Je v možnostech těchto orgánů, aby v konkrétním případě rozlišily situace, kdy je o odročení žádáno z obstrukčních důvodů, nebo kdy jsou zde jiné závažné důvody, které jsou svoji povahou natolik významné, že by odročení úkonu trestního řízení vedlo k porušení jiného základního práva, např. dalších obviněných v téže věci, případně poškozených, nebo k nenaplnění účelu trestního řízení. O takovou situaci v souzeném případě nešlo. Stěžovatel tedy správně poukázal na to, že se vždy řádně ke každému řízení dostavil a že na jeho straně, ale ani na straně jeho obhájce nebylo možno vypořádat žádné snahy o protahování řízení. Žádost o odročení jednání byla podána za okolností, kdy zvolený obhájce měl kolizi s jiným hlavním líčením, což řádně doložil, a ve věci se mělo konat hlavní líčení, které mělo pro souzenou věc klíčový význam. Proto důvod trvat na přítomnosti zvoleného obhájce měl své opodstatnění, když navíc šlo o opakované hlavní líčení po zrušení předchozího zprošťujícího rozhodnutí a zvolený obhájce se osobně zúčastnil všech předchozích jednání.

38. Ústavní soud proto v této části shledal ústavní stížnost důvodnou, neboť obecné soudy svým postupem porušily základní právo stěžovatele na právní pomoc, které je garantováno v čl. 37 odst. 2 Listiny, pro oblast trestního řízení ještě dále v čl. 40 odst. 3 Listiny.

B. K otázce hmotněprávního posouzení skutku

39. Ústavní soud již opakovaně judikoval, že rozhodnutí obecného soudu by bylo nutné považovat za vyda-

né v rozporu s ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces za situace, kdy by byly právní závěry obecného soudu v extrémním nesouladu s učiněnými skutkovými zjištěními (srov. sp. zn. III. ÚS 84/94, N 34/3 SbNU 257; sp. zn. III. ÚS 314/99, N 118/15 SbNU 143 aj.). Jinými slovy, Ústavní soud se cítí být oprávněn posuzovat výsledky důkazního řízení před obecným soudem za situace, kdy právní závěry, na nichž je rozhodnutí obecných soudů postaveno, výrazně nekorespondují se skutkovými zjištěními (včetně absence skutkových zjištění). V takovém případě obecný soud zasáhl do práva jednotlivce na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Pokud jde současně o rozhodnutí, jímž obecný soud vysloví právní závěry týkající se trestní odpovědnosti jednotlivce, je třeba takové rozhodnutí posuzovat jako vydané v rozporu s čl. 8 odst. 2 Listiny. Stejně tak se soud za takové situace dopustí zásahu do vlastnického práva garantovaného čl. 11 odst. 1 Listiny, vysloví-li v adhezním řízení současně též povinnost k úhradě finančních prostředků.

40. Trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání jako trestného činu, které má soukromoprávní základ, je třeba považovat za ultima ratio, tedy za krajní právní prostředek, který má význam především celospolečenský, tj. z hlediska ochrany základních společenských hodnot. V zásadě však nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, kde závisí především na individuální aktivitě jednotlivce, aby střežil svá práva, jimž má soudní moc poskytovat ochranu. Je však nepřijatelné, aby tuto ochranu aktivně přebíraly orgány činné v trestním řízení, jejichž úkolem je ochrana převážně celospolečenských hodnot, nikoliv přímo konkrétních subjektivních práv jednotlivce, jež svou povahou spočívají v soukromoprávní sféře. Ústavní soud k tomu dodává, že v právním státě je nepřijatelné, aby prostředky trestní represe sloužily k uspokojování subjektivních práv soukromoprávní povahy, nejsou-li vedle toho splněny všechny předpoklady vzniku trestněprávní odpovědnosti, resp. nejsou-li tyto předpoklady zcela nepochybnitelně zjištěny (viz sp. zn. I. ÚS 4/04, N 42/32 SbNU 405).

41. Podle skutkové věty ústavní stížností napadeného rozsudku Okresního soudu v Š. stěžovatel dne „10. září 2004 v Š. uzavřel s V. K. ... písemnou smlouvu o finanční půjčce, na základě které obdržel částku 50 000 Kč s tím, že se zavázal půjčku splatit dne 17. září 2004 přestože věděl, že nemá finanční prostředky v dohodnutém termínu půjčku splatit a současně neočekával žádný příjem, ze kterého byl mohl půjčku splatit, tímto jednáním způsobil poškození V. K. škodu ve výši 50 000 Kč“. V takto popsaném skutku je spatřováno naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu. Není úkolem Ústavního soudu posuzovat jazykovou stránku skutkové věty, která sama o sobě je po stránce stylistické i gramatické nevydařená.

42. Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozhodnutí interpretuje takto popsané skutkové zjištění tak, že soudy obou stupňů, jak vyplývá zejména z výroku o vině roz-

sudku soudu prvního stupně a z odůvodnění rozhodnutí obou soudů, správně zdůraznily zjištění, že obviněný již v době uzavření smlouvy jednal s vědomím, že nebude schopen vzhledem ke své finanční situaci v dohodnutém velmi krátkém termínu vypůjčené peníze vrátit. Takto je nepochybně skutkové zjištění míněno, nicméně stěžovatel má pravdu, že skutková věta výroku rozsudku neobsahuje žádná skutková zjištění, jež by mohla odůvodnit část právní věty „vedl někoho v omyl“. Podstatné pro posouzení oprávněnosti ústavní stížnosti je, že se obecné soudy v této souvislosti nevypořádaly se zjištěním, že mezi stěžovatelem a poškozenou byla uzavřena dne 19. června 2004 smlouva o dílo na výstavbu obytného domu v ceně díla 1 300 000 Kč se lhůtou dokončení díla 31. července 2005, a že v době poskytnutí půjčky ve výši 50 000 Kč byla tato smlouva stěžovatelem průběžně plněna, jak o tom svědčí ve spise založená potvrzení o zálohách na tuto stavbu převzatých stěžovatelem ještě před koncem první poloviny roku 2005 (např. na č. l. 25 převzetí zálohy dne 15. června 2005, na č. l. 26 převzetí zálohy 9. května 2005, na č. l. 28 převzetí zálohy 22. dubna 2005).

43. V odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Š. se sice konstatuje existence této smlouvy, která je založena na č. l. 11 – 15 s tím, že se jedná o běžnou smlouvu o dílo, která je ale podepsána pouze stěžovatelem, nikoli poškozenou, avšak je zcela přehlédnuto, že na č. l. 96 – 100 spisu se nachází originál této smlouvy, který je podepsán i stěžovatelkou. Tento celkem významný důkaz není nikde v rozhodnutí hodnocen, i když uvedená čísla listů předchází protokolu o hlavním líčení ze dne 12. ledna 2007. Není v této souvislosti hodnocena ani věrohodnost poškozené, která od počátku tvrdila, že smlouvu nepodepsala, ačkoliv právě na věrohodnosti její svědecké výpovědi je vystavěno odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ze kterého vycházely odvolací soud i soud dovolací. Její věrohodnost není konfrontována ani se zjištěním, že to byla ona, kdo připravil text dohody ze dne 20. září 2004. Na jejím základě uplatňovala jako poškozená v trestním řízení náhradu škody ve výši 847 000 Kč, tedy 1000 Kč za každý den prodlení od 18. září 2004. Přitom stěžovatel v rámci své obhajoby u hlavního líčení konaném 27. června 2007 poukazyval na to, že byl poškozenou neustále žádán o vrácení postupně navyšované částky, a že z této skutečnosti byl v depresivním stavu, což mu může potvrdit jeho manželka. Z tohoto důvodu také odešel ze stavby před jejím dokončením.

44. Zcela absentuje jakékoliv zjištění ohledně hodnoty díla, které stěžovatel pro poškozenou provedl, ačkoliv ten se od počátku hájil tím, že vypůjčenou částku hodlal splatit provedením díla, a že to není on, kdo dluží, ale poškozená, která mu celé dílo nezaplatila. Rovněž tak podaný znalecký posudek z oboru „ekonomika, odvětví účetní evidence-ekonomika, ekonomická odvětví různá-daně“ je nanejvýš problematický. Zadání pro znalkyni nesměruje k podstatě trestního řízení, totiž k prokázání úmyslu stěžovatele uvést poškozenou v omyl, tedy vytváření myl-

ného dojmu o podmínkách, za nichž bude probíhat vrácení vypůjčené částky.

45. Právní závěry obecných soudů proto Ústavní soud hodnotí jako extrémně nesouladné s učiněnými skutkovými zjištěními, resp. materiálně pomíjející výsledky provedených důkazů a zjištěných skutečností. Obecné soudy tím zasáhly do práva stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 8 odst. 2 Listiny. Současně obecné soudy zasáhly do jeho vlastnického práva garantovaného čl. 11 odst. 1 Listiny, neboť mu v takto provedeném řízení uložily povinnost nahradit škodu.

VI. Závěr

46. Ústavní soud proto ústavní stížnosti podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), vyhověl a napadená rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona zrušil.

47. Ústavní soud neshledal, že by u ústního jednání mohlo dojít k dalšímu objasnění věci. Obecné soudy výslovně souhlasily s upuštěním od ústního jednání. Stěžovatel a Okresní státní zastupitelství v Š. nijak nereagovali na výzvu soudu, zda souhlasí s upuštěním od ústního jednání, jež obsahovala poučení, že mlčení bude považováno za souhlas. Proto byly splněny podmínky § 44 odst. 2 zákona a od ústního jednání bylo upuštěno.

✿ Na rozhodnutí upozornil Mgr. STANISLAV SOCHOR, advokát v Olomouci.
✿ Právní věta redakce.

Poznámka redakce:

Nyní publikovaným rozhodnutím Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2448/08 bylo zrušeno rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 748/2008, které jsme publikovali v Bulletinu advokacie č. 11/2009. Ústavní soud zaujal v podstatě názor opačný.

V tomto čísle BA viz též článek Tomáše Sokola „Ještě k odročení úkonu z důvodu na straně obhájce a k právu na obhajobu“ na str. 58-61.

Právní služby v Německu

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Rechtsanwalt Christian Bibelriether

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

Politických vězňů 98
280 00 Kolín 3

tel.: 0049 851 33403
fax: 0049 851 9666990

tel.: 910 259 869
fax: 315 550 115

www.advokanc.de
advokat@advokanc.de

Promlčení, náhrada škody, běh subjektivní lhůty, řádné pokračování v řízení

Připojením se k trestnímu řízení s nárokem, o jehož promlčení jde, se staví běh promlčecí lhůty. Poškozený řádně pokračuje v řízení, pokud po skončení řízení trestního, ve lhůtě přiměřené složitosti věci, podá návrh na zahájení občanskoprávního řízení.

**Rozsudek Nejvyššího soudu ČR
ze dne 13. 11. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2958/2007**

Odůvodnění:

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaný zaplatil 146 400 Kč s 2,5% úrokem z prodlení od 1. 2. 2005 do zaplacení. Žalobu odůvodnil zejména tím, že žalovaný byl u něj zaměstnán na základě pracovní smlouvy ze dne 28. 6. 1995 jako „jednatel O. Č.“ a že s ním byla uzavřena dohoda o hmotné odpovědnosti. Trestním příkazem vydaným Okresním soudem v Chrudimi dne 16. 11. 2004, č. j. 11 T 93/2004-1154, byl odsouzen pro trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zákona, kterého se dopustil tím, že od členů okresního mysliveckého spolku převzal v hotovosti peněžní prostředky jako platby členských příspěvků a kurzovního adeptů, včetně zápisného, a použil je pro svoji potřebu. Žalobci tak způsobil škodu nejméně ve výši 146 400 Kč. Ačkoliv byl předsedou žalobce vyzván k zaplacení této částky do 31. 1. 2005, žalovanou částku nezaplatil.

Žalovaný navrhl, aby žaloba byla zamítnuta mimo jiné proto, že případný nárok žalobce je promlčen.

Okresní soud v H. B. rozsudkem ze dne 9. 5. 2006, č. j. 4 C 33/2005-113, doplněným rozsudkem ze dne 22. 6. 2006, č. j. 4 C 33/2005-119, žalovanému uložil, aby žalobci zaplatil 109 800 Kč s 2,5% úrokem z prodlení od 1. 2. 2005 do zaplacení, co do částky 36 600 Kč s 2,5% úrokem z prodlení od 1. 2. 2005 do zaplacení žalobu zamítl a rozhodl, že žalovaný je povinen nahradit na nákladech řízení žalobci 18 976 Kč k rukám advokáta a České republiky – Okresnímu soudu v H. B. 140 Kč, a že žalobce je povinen nahradit na nákladech řízení České republiky – Okresnímu soudu v H. B. 47 Kč. Po provedeném řízení měl za prokázáno, že žalovaný byl v době od 28. 6. 1995 do 23. 5. 2001 „zaměstnán u žalobce jako jednatel“ a současně byl „osobou hmotně odpovědnou ve smyslu § 176 a násl. zákoníku práce“, že žalobci vznikla na členských příspěvcích a kurzovním adeptů škoda v žalované výši, za kterou žalovaný, vzhledem k uzavřené dohodě o hmotné odpovědnosti, odpovídá. Vzhledem k tomu, že „vedoucí činitel“ žalobce nedostatečně práci žalovaného kontrolovali, shledal podíl žalobce na vzniklé škodě v rozsahu jedné čtvrtiny. Zabývá se dále žalovaným vznesenou námitkou promlčení dovodil, že žalobce se jako poškozený dozvěděl o vzniku škody a o tom, kdo za ni odpovídá dne 19. 12. 2001, kdy Ing. Š. seznámila „Radu O. Č.“ s částečnými výsledky kontroly ohled-

ně plateb členských příspěvků, ale zejména kurzovního adeptů. Jestliže se žalobce připojil s požadavkem na náhradu škody k trestnímu řízení dne 17. 12. 2003, učinil tak ještě před uplynutím subjektivní promlčecí lhůty a došlo k jejímu stavení. S ohledem na to, že „žalobce byl se svým nárokem na náhradu škody odkázán na řízení ve věcech civilních, vznikla možnost uplatnit svůj nárok soudní cestou, což také bezprostředně, poté, co žalovaného vyzval k dobrovolnému plnění, učinil“.

K odvolání obou účastníků Krajský soud v H. K. rozsudkem ze dne 19. 2. 2007, č. j. 17 Co 378/2006-165, rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku potvrdil, v přisudečném výroku jej změnil tak, že žalobu o zaplacení 109 800 Kč s 2,5% úrokem z prodlení od 1. 2. 2005 do zaplacení zamítl, a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit na nákladech řízení žalovanému za řízení před okresním soudem 31 934 Kč a za řízení před krajským soudem 37 827 Kč k rukám „jeho advokáta“ a České republiky – Okresnímu soudu v H. B. 187 Kč. Na rozdíl od soudu prvního stupně dovodil, že žalobcem uplatněný nárok je promlčen. Vyšel přitom stejně jako soud prvního stupně z toho, že žalobce se o tom, že škoda vznikla a kdo za ni odpovídá, dozvěděl dne 19. 12. 2001, kdy Ing. Š. seznámila „Radu O. Č.“ s částečnými výsledky kontroly ohledně plateb členských příspěvků a kurzovního adeptů. Poslední den dvouleté promlčecí lhůty (§ 263 odst. 3 zák. práce) by tak připadl na 19. 12. 2003. Lhůta však neběžela po dobu od uplatnění žalobcovy nároku v trestním řízení (ode dne 17. 12. 2003) do jeho skončení (do dne 15. 12. 2004), kdy nabyl právní moci trestní příkaz Okresního soudu v Chrudimi ze dne 16. 11. 2004, č. j. 11 T 93/2004-1154. Po skončení trestního řízení, v němž nedošlo k uložení povinnosti nahradit uplatněnou škodu, běh promlčecí doby pokračuje. Uvážil také možnost „širšího výkladu“ pojmu „řádné pokračování v zahájeném řízení“ obsaženého v ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce tak, že promlčecí doba neběží ani po skončení trestního řízení, jestliže poškozený „v přiměřené lhůtě“ pokračuje v občanském soudním řízení, přičemž „přiměřenost“ závisí na konkrétních okolnostech případu. Připomněl, že žalobce poté, co byl odkázán na civilní řízení, nemusel vyčkávat od právní moci trestního příkazu (ode dne 15. 12. 2004) téměř měsíc, než vyzval žalovaného dopisem ze dne 12. 1. 2005 k dobrovolnému plnění, pak na jeho odpověď, a poté teprve přikročil k vypracování a podání žaloby (dne 31. 3. 2005). Za podklad pro sepsání žaloby mohl využít výsledky trestního řízení, což také učinil. Kromě toho mu nic nebránilo v podání žaloby, která by neobsahovala perfektní skutková vyličení nebo v úplnosti označené důkazy. Stačilo, aby byla projednatelná, a další náležitosti mohl doplnit později; drtivou část dvouleté promlčecí doby nechal marně uplynout před uplatněním nároku v trestním řízení, ač mohl a měl žalobu podat dříve („Každý má pečovat o svá práva, právo svědčí bdělým.“). Žalobce svůj nárok v tomto řízení uplatnil teprve dne 31. 3. 2005, tedy po uplynutí promlčecí lhůty.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalobce nesouhlasí se závěrem o jeho spoluzavinění, neboť, i když měl vědomost o snižujících se financích, příčina

tohoto stavu mohla být v mnoha skutečnostech a soukromé osobní podezření předsedy mysliveckého spolku, nepodložené konkrétními důkazy proti žalovanému, spoluzavinění žalobce nemůže založit. Za naprosto zásadní pochybení odvolacího soudu však považuje vyslovení názoru o opožděném uplatnění nároku. Namítá, že žalovaný vznesl námitku promlčení až při prvním jednání soudu, aniž by specifikoval počátek běhu promlčecí lhůty. Promlčecí lhůta nemohla začít plynout dne 19. 12. 2001, neboť toho dne získal teprve dílčí informace o vzniklé škodě; k uvedenému datu neměl vědomost o tom, jaký je celý rozsah škody a kdo za ni odpovídá (že odpovědnost za škodu ponese pan V.). Přehlédnout nelze ani to, že žalovaný byl následně trestně stíhán, přičemž trestní řízení skončilo pravomocně odsuzujícím trestním příkazem. Z principu presumpce nevinny lze tedy dovodit, že vědomost o tom, kdo odpovídá za škodu na svěřených hodnotách, tak žalobce získal až okamžikem nabytí právní moci trestního příkazu (dne 15. 12. 2004); tento den „je pak nutné určit jako počátek subjektivní promlčecí lhůty“. Za řádné pokračování zahájeného řízení o uplatnění žalobcova nároku, po jehož dobu promlčecí lhůta neběží, je třeba brát podle dovolatele i případ, kdy po skončení trestního řízení v přiměřené lhůtě poškozený pokračuje v občanském soudním řízení. Vzhledem k tomu, že žalobce je občanským sdružením, kde o všech podstatných otázkách rozhoduje kolektivní orgán, byl jeho postup (poté, co obdržel rozhodnutí trestního soudu, na nejbližším jednání rozhodl nejprve vyzvat žalovaného k dobrovolné náhradě škody, poté, co neuspěl, obrátil se dne 9. 3. 2005 na advokáta, který připravil návrh žaloby, ta byla na nejbližším jednání kolektivního orgánu odsouhlasena a následně podána k soudu) „zcela přiměřený daným problémům“, v občanském soudním řízení bylo pokračováno v přiměřené lhůtě, nedošlo ke zbytečným průtahům a svůj nárok žalobce uplatnil u soudu včas. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k „novému projednání“.

Žalovaný navrhl, aby dovolání bylo jako zjevně bezdůvodné odmítnuto, případně zamítnuto, neboť rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b)

o. s. ř.], nebo jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.].

Žalobce napadá dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl rozsudek odvolacího soudu o věci samé zčásti změněn (ohledně částky 109 800 Kč s úroky z prodlení odvolací soud žalobu zamítl, zatímco soud prvního stupně v této části žalobě vyhověl) a zčásti (v zamítavém výroku co do částky 36 600 Kč s úroky z prodlení) potvrzen. Protože napadeným rozsudkem odvolacího soudu tak došlo k tzv. rozštěpení uplatněných nároků, je třeba přípustnost dovolání proti jednotlivým částem výroku rozsudku odvolacího soudu posuzovat samostatně.

Dovolání žalobce proti výroku rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Nejvyšší soud České republiky proto přezkoumal rozsudek odvolacího soudu v této části bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalobce proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu je opodstatněné.

Protože rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání a je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.), a protože vady uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., ani jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci nebyly zjištěny, mohl dovolací soud rozsudek odvolacího soudu přezkoumat pouze z hlediska námitek uplatněných v dovolání.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění v tomto směru dovolatel nenapadá), že žalovaný, který byl u žalobce zaměstnán jako „jednatel O. Č.“ a byla s ním uzavřena dohoda o hmotné odpovědnosti, byl trestním příkazem vydaným Okresním soudem v Chrudimi ze dne 16. 11. 2004, č. j. 11 T 93/2004-1154, odsouzen pro trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zákona, kterého se dopustil tím, že od členů okresního mysliveckého spolku převzal v hotovosti peněžní prostředky jako platby členských příspěvků a kurzovního adeptů, včetně zápisného, a použil je pro svoji potřebu, čímž žalobci způsobil škodu nejméně ve výši 146 400 Kč. Žalovaný v řízení vznesl námitku promlčení uplatněného nároku na náhradu takto vzniklé škody. Soudy tak řešily mimo jiné otázku počátku a běhu promlčecí lhůty u nároku na náhradu škody.

Projednávanou věc je třeba posuzovat i v současné době – vzhledem k tomu, že ke vzniku škody žalobci došlo v roce 2001 (srov. § 364 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce) – podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce,

ve znění do 31. 3. 2002, to je do dne, než nabyl účinnosti zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) – dále jen „zák. práce“.

Podle ustanovení § 261 odst. 1 zák. práce nárok se promlčí, jestliže nebyl uplatněn u soudu ve lhůtě v tomto zákoníku stanovené. K promlčení se přihlídně, jen jestliže se ten, vůči němuž se nárok uplatňuje, promlčení dovolá; v takovém případě nelze promlčený nárok účastníku, který jej uplatňuje, přiznat.

Podle ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce uplatní-li účastník u soudu svůj nárok a v zahájeném řízení řádně pokračuje, promlčecí lhůta po dobu řízení neběží. Totéž platí o nároku, který byl pravomocně přiznán a pro který byl u soudu navržen výkon rozhodnutí.

Podle ustanovení § 263 odst. 3 zák. práce lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody činí dva roky; počne běžet ode dne, kdy se poškozený dozví o tom, že škoda vznikla, a o tom, kdo za ni odpovídá. Nárok na náhradu škody se však promlčí, nebyl-li uplatněn ve lhůtě tří let, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, deseti let ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví.

Soudní praxe i právní teorie promlčením rozumí marné uplynutí doby stanovené v zákoně pro vykonání práva; znamená výrazné oslabení subjektivního práva oprávněného účastníka, neboť promlčením sice jeho nárok nezániká, nemůže však být soudem přiznán, jestliže povinný před soudem čelí uplatněnému právu námitkou promlčení. Nárok oprávněného účastníka trvá i nadále, stává se však prostřednictvím soudu nevyzpytatelným.

Počátek promlčecí lhůty v pracovněprávních vztazích je obecně (objektivně) určen ustanovením § 262 odst. 1 zák. práce, podle něhož lhůta počíná běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. Takto vymezený počátek je vymezen objektivně, nezávisle na poškozeném zaměstnanci (srov. slovo „mohlo“). Běh promlčecí lhůty tedy počne ode dne, kdy by obecně každý mohl právo uplatnit, jinak řečeno – kdy mohl podat žalobu (actio nata), přičemž není rozhodující, zda snad daný subjekt byl v situaci, která mu uplatnění práva znemožňovala (nevěděl o právu, výkon práva mu znemožňovala nemoc apod.). Jde tedy o objektivně určený počátek běhu promlčecí lhůty, který se odvíjí od právních skutečností, popř. událostí, jejichž vznik či existence jsou nezávislé na úrovni vědomí (znalosti) oprávněného účastníka odpovědnostního vztahu.

Vedle této tzv. objektivní lhůty zákon stanoví k uplatnění nároků z odpovědnostních práv také lhůtu subjektivní, u níž je směrodatný subjektivně určený počátek. Počátek běhu promlčecí doby se tu odvíjí ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o odpovědné osobě. Obě promlčecí lhůty (objektivní a subjektivní) počínají běžet a končí nezávisle na sobě. Obecně však platí, že nárok na náhradu škody je třeba uplatnit v době, kdy ještě běží obě lhůty, tj. lhůta objektivní a v jejím rámci lhůta subjektivní; marným uplynutím jedné z těchto lhůt se nárok promlčuje, i když poškozenému ještě běží i druhá promlčecí lhůta. Výjimku z tohoto pravidla představuje nárok na

náhradu škody na zdraví (zejména při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání), k jehož uplatnění je stanovena pouze subjektivní lhůta; subjektivní počátek promlčecí doby je tu dán především povahou práva na náhradu škody na zdraví, neboť následky vlastní škodní události se mohou projevit (a také se velmi často projevují) se značným časovým odstupem.

Vědomost poškozeného o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, jako předpoklady pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty, musí být splněny kumulativně. O tom, kdo za škodu odpovídá, se poškozený dozví tehdy, když zjistí skutkové okolnosti rozhodné pro vymezení odpovědného subjektu. O škodě se poškozený dozví tehdy, když zjistí skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit vznik škody a orientačně (přibližně) i její rozsah (tak, aby bylo možné případně též určit alespoň přibližně výši škody v penězích). Při zkoumání, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, je třeba vycházet z prokázané vědomosti poškozeného; nemusí však jít o zjištění (rozumí se jistota v běžném slova smyslu), nýbrž postačuje, aby skutkové okolnosti, kterými poškozený disponuje, byly způsobily takový závěr o možném vzniku škody a možné odpovědnosti škůdce učinit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2423/2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura ročník 2007, pod pořadovým číslem 159).

Z uvedených závěrů při posuzování, kdy počala žalobci běžet subjektivní promlčecí lhůta pro uplatnění žalovaného nároku, odvolací soud (i soud prvního stupně) vycházel. Dovodil, že žalobce se o tom, že škoda vznikla a kdo za ni odpovídá, dozvěděl dne 19. 12. 2001, kdy Ing. Š. seznámila „Radu O. Č.“ s částečnými výsledky kontroly ohledně plateb členských příspěvků a kurzovního adeptů. S tímto závěrem koresponduje i výpověď předsedy žalobce Ing. K. R., který do protokolu při jednání před soudem prvního stupně dne 9. 5. 2006 vypověděl, že připojením se k trestnímu stíhání, jak je zaznamenáno v zápise č. 10/2001 ze dne 19. prosince 2001, mínili, že „se budou moci připojit k předcházejícímu trestnímu stíhání, týkajícího se padělání vysvědčení i s nárokem náhrady škody ohledně chybějících peněz“. Je tedy zřejmé, že nejpozději uvedeného dne věděl žalobce nejen o škodě (k trestnímu stíhání se chtěl žalobce připojit „i s nárokem náhrady škody ohledně chybějících peněz“), ale i o tom, kdo za škodu odpovídá (chtěl se připojit k trestnímu stíhání žalovaného). Okolnost, že toho dne „získal teprve dílčí informace o vzniklé škodě“ – jak výše uvedeno – nemá na počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty vliv; stačí, že zjistil skutkové okolnosti, z nichž bylo možno dovodit vznik škody a orientačně i její rozsah.

Souhlasit nelze ani s tvrzením dovolatele, že s ohledem na princip presumpce nevinny vědomost o tom, kdo odpovídá za škodu na svěřených hodnotách, žalobce získal také až okamžikem nabytí právní moci trestního příkazu (dne 15. 12. 2004). Dovolatel totiž přehlíží, že princip presumpce nevinny je vlastní trestnímu právu, zatímco – jak výše uvedeno – při posuzování otázky, kdy se poškozený dozví o tom, kdo za vzniklou škodu odpo-

vidá, je rozhodující okamžik, kdy zjistí skutkové okolnosti rozhodné pro vymezení odpovědného subjektu. Nejde zde tedy vůbec o to, zda se škůdce dopustil jednání, jež naplňuje skutkovou podstatu některého z trestných činů, ale pouze o to, zda svým (zaviněným) jednáním způsobil majetkovou ztrátu poškozeného (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 871/2002, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, ročník 2004, pod pořadovým číslem 2). Námitka dovolatele, že subjektivní promlčecí lhůta začala běžet „až okamžikem nabytí právní moci trestního příkazu“ (dne 15. 12. 2004) proto není důvodná.

Dovolatel také nesprávně vykládá pojem „řádne pokračuje v zahájeném řízení“ představující v ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce podmínku pro stavení běhu promlčecí lhůty.

V právní teorii ani v soudní praxi není pochybnosti o tom, že ke stavení promlčecí doby podle ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce dochází v době od zahájení řízení (nebo připojení se k řízení) o nároku, o jehož promlčení jde, do jeho pravomocného skončení za podmínky, že v tomto řízení je řádně pokračováno (poškozený nebrání řádnému pokračování řízení). V projednávané věci však jde o posouzení situace, kdy žalobce (poškozený) sice po připojení se (se svým nárokem na náhradu škody) k trestnímu řízení v jeho řádném pokračování nebránil (řádne v něm pokračoval), avšak po jeho skončení (pravomocným) nepodal žalobu v občanském soudním řízení bezprostředně poté, co se tuto skutečnost dozvěděl.

Cílem úpravy obsažené v ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce (obdobně jako v ustanovení § 112 obč. zák.) je ochrana poškozeného žalobce v případě, že vlastnímu uplatnění nároku na náhradu škody předchází jiné (většinou trestní) řízení proti tomu, kdo škodu způsobil. Aby se předešlo zbytečnému duplicitnímu uplatňování stejného nároku v jiných řízeních, je zde zakotveno pravidlo, podle něhož, je-li nárok již uplatněn v soudním řízení, není poškozený nucen (z obavy před promlčením svého nároku) uplatňovat nárok na náhradu škody v dalším řízení. Není totiž vyloučeno (a často se tak děje), že nárok poškozeného je uspokojen již v rámci jiného (většinou trestního) řízení. Odpadá pak nutnost vůbec žalobu o náhradu škody podávat. Má-li však toto „dobrodiní“ pro poškozeného mít význam, je třeba mu též poskytnout jistotu v tom, že, bude-li podle tohoto ustanovení a informací soudních orgánů postupovat, nepovede tato právní úprava k jeho poškození. Lze totiž stěží předpokládat, že poškozený je osobou znalou všech přísných procesních i hmotněprávních postupů. Proto je třeba ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce, právě s ohledem na zajištění ochrany práv poškozeného, vykládat tak, že poškozený v zahájeném řízení řádně pokračuje také tehdy, jestliže po skončení jiného (trestního) řízení v přiměřené lhůtě pokračuje v řízení podáním návrhu (žaloby) na uspokojení stejného nároku v občanském soudním řízení. Posouzení, zda bylo takto pokračováno v přiměřené lhůtě, bude vždy odvislé – jak správně uvádí odvolací soud – od konkrétních okolností případu. Jestliže (podle okolností

případu) poškozený v řízení řádně pokračuje podáním návrhu o uspokojení stejného nároku v občanském soudním řízení, promlčecí doba nepočne znovu běžet dnem právní moci rozhodnutí v předcházejícím řízení, ale její běh bude nadále přerušen až do pravomocného skončení tohoto (navazujícího) řízení. Kdyby však soud dospěl k závěru, že poškozený řádně v řízení nepokračoval, neboť po skončení jiného (trestního) řízení v přiměřené lhůtě nepokračoval v řízení podáním návrhu (žaloby) na uspokojení stejného nároku v občanském soudním řízení, započne (do té doby přerušená) promlčecí doba znovu běžet právní moci rozhodnutí v předchozím řízení.

Z uvedených hledisek v projednávané věci sice vycházel i odvolací soud, avšak při posuzování konkrétních okolností případu dostatečně nevážil, že žalobce je (jak připomíná v dovolání) „dobrovolným sdružením“, kde o všech podstatných otázkách rozhoduje kolektivní orgán, že jako takový není sběhlý v právních otázkách a že jeho postup (jak jej popisuje odvolací soud) odpovídá právě této skutečnosti. Ve své úvaze měl také akcentovat, že se žalobce pokoušel věc řešit mimosoudně, a proto vyzval žalovaného k dobrovolnému plnění. I když tedy odvolací soud obecně správně uvažoval okolnosti důležité pro posouzení toho, zda poškozený pokračoval v občanském soudním řízení v přiměřené lhůtě, tím, že do svých úvah nezahrnul také okolnosti výše uvedené, dospěl k nesprávnému závěru, že poškozený (žalobce) v přiměřené lhůtě v občanském soudním řízení nepokračoval, a že tedy je žalobou uplatněný nárok žalobce promlčen.

Na nesprávném závěru o promlčení celého žalobou uplatněného nároku postavil odvolací soud také výrok, jímž potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o zamítnutí žaloby co do částky 36 600 Kč s úroky z prodlení. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je proto dovolání přípustné i proti uvedenému potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu (otázku běhu promlčecí doby vyřešil odvolací soud v rozporu s hmotným právem); zároveň je dovolání i v tomto rozsahu – z důvodů shora uvedených – důvodné. Zároveň to znamená, že se dovolací soud nemohl zabývat v dovolání namítaným nesprávným posouzením otázky spoluzavinění žalobce (o takový závěr odvolací soud svůj potvrzující výrok neopíral).

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud ČR jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o. s. ř. zrušil a věc podle ustanovení § 243b odst. 3 věty první o. s. ř. vrátil Krajskému soudu v H. K. k dalšímu řízení.

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci se odvolací soud neopomene vyjádřit též k otázce případného spoluzavinění žalobce (jejíž řešení soudem prvního stupně žalobce odvoláním napadl) a rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243d odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

✿ Právní věta redakce.

Z judikatury ESD

K otázce odepření přístupu k přípravě právní praxi pro regulovanou právní povolání žadatel, který získal diplom v oboru právo v jiném členském státě.

Rozsudek Soudního dvora ve věci C-345/08, jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Verwaltungsgericht Schwerin (Německo) v řízení **Krzysztof Peśla** proti **Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern**, ve kterém se jedná o odmítnutí posledně uvedeného subjektu povolit K. Peślovi, aby bez složení zkoušky způsobilosti z předmětů, které jsou povinné pro zkoušku „erstes juristisches Staatsexamen“ (první státní zkouška v oboru právo), nastoupil přípravou praxi pro právníka povolání jako právní čekatel („Rechtsreferendar“).

Spor v původním řízení a předběžné otázky

K. Peśla ukončil v prosinci 2003 své vysokoškolské studium na právnické fakultě univerzity v Poznani (Polsko) získáním titulu magistr. V lednu roku 2005 mu právnická fakulta univerzity ve Frankfurtu nad Odrou (Německo), na které od roku 1998 souběžně studoval, udělila po absolvování německo-polského právnického studijního programu akademický titul „Master of German and Polish Law“ a v únoru roku 2005 akademický titul „Bachelor of German and Polish Law“.

V listopadu 2005 podal K. Peśla žádost o přijetí k přípravě praxi pro právníka povolání ve spolkové zemi Meklenbursko-Přední Pomořansko a jako doklady předložil potvrzení o absolvování jednotlivých studijních předmětů, jakož i dokumenty potvrzující jeho odbornou praxi a potvrzení o absolvovaných kurzech a školeních – odkázal i na rozsudek Morgenbesser.

Dne 27. března 2007 zamítlo Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern jeho žádost o uznání rovnocennosti ve smyslu § 112a DRiG. Kritériem pro přezkum rovnocennosti je podle tohoto ministerstva získání znalostí nezbytných k úspěšnému složení první státní zkoušky z povinných předmětů ve smyslu § 5 odst. 1 DRiG. Znalosti zahraničního práva nemohou být z důvodu existujících rozdílů mezi tímto a německým právem uznány jako rovnocenné. Kromě toho znalosti německého práva požadované pro jednotlivé studijní předměty studijního programu Master of German and Polish Law, které K. Peśla získal, jsou nižší úrovně, než je úroveň písemných zkoušek první státní zkoušky z povinných předmětů.

V uvedeném zamítavém rozhodnutí je nicméně uvedeno, že K. Peśla může na základě žádosti složit zkoušku způsobilosti podle § 112a odst. 3 DRiG.

Dne 27. dubna 2007 podal K. Peśla žalobu proti rozhodnutí ze dne 27. března 2007 k předkládajícímu soudu, ve které tvrdí, že uvedené posuzování rovnocennosti

odporuje kritériím formulovaným v judikatuře Soudního dvora. Pokud se jako základní kritérium vezmou znalosti a dovednosti v německém právu v rozsahu požadovaném při první státní zkoušce, nemůže zahraniční diplom takové kritérium nikdy splnit, protože německé právo se v ostatních členských státech obvykle nevyučuje.

Verwaltungsgericht Schwerin měl za to, že za těchto podmínek závisí vyřešení sporu na požadavcích, kterým podřizuje článek 39 ES uznání rovnocennosti ve smyslu § 112a odst. 1, 2 a 6 DRiG. Proto přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1. Je slučitelné s článkem 39 ES, aby k uznání rovnocennosti ve smyslu § 112a odst. 1 a 2 [DRiG] došlo pouze tehdy, pokud z předložených podkladů vyplývá, že občan EU má znalosti a dovednosti, jaké jsou zkoušeny v rámci (německé) zkoušky (z oboru právo) z povinných předmětů ve smyslu § 5 odst. 1 [DRiG]?

2. V případě, že bude na první otázku odpovězeno záporně:

Stanoví článek 39 ES, že jediným kritériem pro posuzování rovnocennosti, které je v souladu s právem Společenství, je to, zda je vysokoškolský diplom občana EU získaný v Evropské unii spolu s dalšími doklady o získaném vzdělání a odborné praxi srovnatelný z hlediska (intelektuální) úrovně vzdělání a jeho náročnosti s [první státní zkouškou]?

3. V případě, že bude i na druhou otázku odpovězeno záporně:

Je slučitelné s článkem 39 ES, pokud uznání rovnocennosti ve smyslu § 112a odst. 1 a 2 [DRiG] sice vychází z hlediska obsahu z povinných předmětů první (německé) státní zkoušky z oboru právo, ale s ohledem na již úspěšně absolvované právnické vzdělání jinde na území Společenství stanoví jen mírně „snížené“ požadavky?“

Vnitrostátní německý právní rámec

Z rozhodnutí vyplývá, že výkon veškerých regulovaných právnických povolání v Německu v zásadě vyžaduje získání „Befähigung zum Richteramt“ (oprávnění vykonávat funkci soudce). Toto oprávnění získají osoby, které složily první státní zkoušku po ukončení studia práv na vysoké škole, jakož i druhou státní zkoušku z oboru právo po skončení přípravě praxe („Rechtsreferendariat“, dále jen „přípravná praxe“).

Podle § 5a odst. 2 DRiG první věty se vysokoškolské studium, které je třeba v Německu absolvovat po dobu nejméně dvou let, sestává z povinných předmětů a z předmětů specializovaných, u nichž existuje možnost volby. Povinné předměty se zabývají základními aspekty občanského, trestního, veřejného a procesního práva včetně látky, která pojednává o evropském právu, právní metodologii a základních aspektech filozofie, historie a sociologie. Specializované předměty mají doplňovat studium, prohlubovat znalosti získané v povinných předmětech, se kterými souvisí, jakož i seznamovat s mezioborovým a mezinárodněprávním přístupem.

Podle § 5d odst. 2 DRiG odpovídá úroveň předmětů, ze kterých sestává první státní zkouška, úrovní, jaké lze dosáhnout po absolvování studia práv v délce čtyř a půl roku. Podle § 5 odst. 1 téhož zákona sestává tato první zkouška z vysokoškolské zkoušky z různých specializovaných předmětů a ze státní zkoušky z povinných předmětů.

Studium a přípravná praxe na sebe obsahově navazují. Délka přípravné praxe je dva roky a probíhá tak, že jsou právním čekatelům přidělena různá místa výkonu povinné a volitelné praxe. Podle téhož paragrafu je místem výkonu této povinné praxe obecný občanský soud, státní zastupitelství nebo trestní soud, orgán státní správy a advokátní kancelář. Každá z těchto povinných praxí trvá tři měsíce s výjimkou praxe v advokátní kanceláři, která trvá devět měsíců.

Jednotlivým spolkovým zemím přísluší stanovit podrobnosti této právní úpravy.

Ustanovení § 6 odst. 1 DRiG stanoví, že **povolení nastoupit přípravnou praxi je podmíněno složením první státní zkoušky**. Podle § 112a téhož zákona může státní příslušník členského státu Evropské unie, který získal ve své zemi vysokoškolský diplom v oboru právo, který mu umožňuje v tomto členském státě přístup k postgraduální přípravě advokátů, požádat v Německu o uznání rovnocennosti tohoto vysokoškolského diplomu s první státní zkouškou. V případě získání tohoto uznání rovnocennosti je žadateli povoleno zahájit praxi.

Ustanovení § 112a DRiG, nazvané „**Posuzování rovnocennosti za účelem vydání povolení nastoupit přípravnou praxi pro právnická povolání**“, bylo přijato po vydání rozsudku Soudního dvora ze dne 13. listopadu 2003, *Morgenbesser* (C-313/01). Tento paragraf stanoví:

„(1) Státním příslušníkům členského státu Evropské unie, jiného smluvního státu dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarska, kteří mají vysokoškolský diplom v oboru právo získaný v některém z těchto států a který jim tam umožňuje přístup k postgraduální přípravě pro výkon povolání evropského advokáta podle § 1 zákona o působení evropských advokátů v Německu, bude povoleno na základě žádosti nastoupit přípravnou praxi, pokud jejich znalosti a dovednosti jsou rovnocenné znalostem a dovednostem, které jsou osvědčovány úspěšným složením státní zkoušky z povinných předmětů podle § 5 odst. 1.

(2) Přezkum potřebných znalostí a dovedností podle odst. 1 se vztahuje na vysokoškolský diplom a předložené doklady, především diplomy, vysvědčení a jiné doklady o dosažené kvalifikaci nebo o odpovídající odborné praxi. Pokud je výsledkem přezkumu závěr o absenci rovnocennosti nebo je zjištěna jen rovnocennost částečná, může být na žádost přikročeno ke zkoušce způsobilosti.

(3) Zkouškou způsobilosti se rozumí státní zkouška skládaná v německém jazyce, která se týká nutných znalostí německého práva a kterou má být posouzena způsobilost uchazeče úspěšně ukončit přípravnou právní praxi. Předmětem zkoušky je občanské právo, trestní právo a veřejné právo včetně vždy příslušného práva proces-

ního. Zkoušky z povinných předmětů musí být složeny v odvětvích práva uvedených ve větě druhé, jejichž dostatečná znalost nebyla dosud prokázána v rámci přezkumu podle odst. 2 první věty.

(4) Zkouška způsobilosti je složena tehdy, jestliže

1. byly úspěšně složeny zkoušky v potřebném počtu stanoveném pro úspěšné složení státní povinné odborné zkoušky podle práva spolkové země, ve které je zkouška skládaná, minimálně však polovina zkoušek, které jsou stanoveny pro tuto zkoušku, a

2. zkoušky jsou úspěšně složeny minimálně ve dvou právních odvětvích uvedených v odst. 3 druhé větě, přičemž minimálně jedna zkouška musí být z oblasti občanského práva.

Pokud byla prokázána dostatečná znalost jednoho z právních odvětví, která jsou uvedena v odst. 3 druhé větě, již v rámci přezkumu podle odst. 2 první věty, platí, že zkoušky byly v tomto odvětví úspěšně složeny.

(5) Neúspěšně složenou zkoušku způsobilosti je možno jednou opakovat.

(6) Uznání rovnocennosti podle odst. 1 má účinky úspěšně složené první státní zkoušky.

[...]“

Předběžné otázky

První dvě otázky zkoumají, z jakých znalostí je třeba vycházet při posuzování osoby, která se uchází o přijetí k přípravné praxi pro právnická povolání, aniž by složila zkoušky stanovené pro tento účel, a zda má úroveň znalostí rovnocennou s úrovní znalostí obvykle požadovanou pro nastoupení takové praxe v dotčeném členském státě. První otázka se tak týká toho, zda se uvedené znalosti musí týkat práva hostitelského členského státu, zatímco podstatou druhé otázky je, zda naopak znalosti práva jiného členského státu mohou být uznány jako rovnocenné – z hlediska jak úrovně vzdělání, tak i jeho náročnosti – se znalostmi požadovanými v hostitelském členském státě.

Třetí položenou otázkou se předkládající soud dotazuje, zda právo Společenství může vyžadovat, aby úroveň znalostí práva hostitelského členského státu požadovaných pro účely povolení nastoupit přípravnou právní praxi, která povinně předchází druhé státní zkoušce z oboru právo a zahájení výkonu právnických povolání, byla za určitých okolností snížena za účelem podpory volného pohybu osob, tj. s cílem přiznat članku 39 ES užitečný účinek.

K prvním dvěma otázkám

Úvodem je třeba připomenout, že osoba, která se nachází v situaci *K. Pešly*, se nemůže dovolávat ve sporu v původním řízení sekundárního práva Společenství pro účely uznání svého vysokoškolského vzdělání a odborné praxe a získat tak povolení nastoupit praktickou část vzdělávání nezbytného pro výkon právnických povolání v Německu.

Směrnice 98/5/ES o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace, se totiž týká pouze advokáta, který získal úplnou kvalifikaci pro výkon svého povolání v členském státě svého původu. Výkon činnosti právního čekatele nelze kvalifikovat jako „regulované povolání“ ve smyslu směrnice 89/48/EHS o obecném systému pro uznávání vysokoškolských diplomů vydaných po ukončení nejméně tříletého odborného vzdělávání a přípravy, které je oddělitelné od takových německých právnických povolání ve vlastním slova smyslu, jako je povolání advokáta. K. Pešla neměl v době rozhodné odbornou kvalifikaci požadovanou pro výkon povolání advokáta v Polsku.

Pokud nejsou harmonizovány podmínky přístupu k povolání, mohou členské státy vymezit znalosti a kvalifikaci nezbytné k výkonu tohoto povolání a požadovat předložení diplomu prokazujícího získání těchto znalostí a kvalifikace. Nicméně právo Společenství stanoví hranice pro výkon této pravomoci členskými státy tak, že vnitrostátní právní předpisy přijaté v tomto ohledu nemohou představovat neodůvodněnou překážku účinného výkonu základních svobod zaručených články 39 ES a 43 ES. Orgány členského státu jsou povinny, přezkoumávají-li žádost státního příslušníka jiného členského státu o přístup k praktické části vzdělávání s cílem později vykonávat regulované povolání, vzít v úvahu odbornou kvalifikaci dotyčné osoby tím, že provedou srovnání jednak mezi kvalifikací osvědčenou jejími diplomy, osvědčeními a jinými doklady, jakož i odbornou praxí, a jednak odbornou kvalifikací požadovanou vnitrostátními právními předpisy.

Srovnávací přezkumné řízení musí orgány hostitelského členského státu objektivně přesvědčit, že zahraniční diplom osvědčuje držitelovy znalosti a dovednosti, když ne totožné, tak alespoň rovnocenné se znalostmi a kvalifikací osvědčovanými vnitrostátním diplomem. Toto posouzení rovnocennosti zahraničního dokladu musí být provedeno výlučně tak, že se vezme v úvahu úroveň znalostí a kvalifikace, kterou lze u držitele tohoto dokladu předpokládat s ohledem na tento doklad, povahu a délku studia a praktického vzdělávání, které se k němu vztahuje.

Pokud je zřejmé, že rovnocennost mezi těmito znalostmi a kvalifikací a znalostmi a kvalifikací požadovanými vnitrostátními předpisy je pouze částečná, má hostitelský členský stát právo požadovat po dotyčné osobě, aby prokázala, že získala chybějící znalosti a kvalifikaci. Vnitrostátní orgány pak posuzují, zda znalosti získané v hostitelském členském státě, ať již v rámci studií nebo prostřednictvím praktických zkušeností, mohou být postačující jako důkaz získání chybějících znalostí.

K. Pešla má za to, že pokud by se jako základní kritérium pro účely prováděného srovnání braly znalosti a dovednosti týkající se německého práva, nemůže zahraniční diplom požadované podmínky nikdy splnit, protože německé právo se v ostatních členských státech obvykle nevyučuje. Volný pohyb je tak podle něho prak-

ticky vyloučen pro mladé právníky, kteří získali kvalifikaci v jiném členském státě než ve Spolkové republice Německo.

Tato argumentace se zakládá na nesprávném výkladu judikatury, které se dovolává.

Podle judikatury může totiž členský stát v rámci srovnávacího přezkumu vzít v úvahu objektivní rozdíly týkající se jak právního rámce dotčeného povolání v členském státu původu, tak i rozsahu činnosti tohoto povolání. V případě povolání advokáta může tedy členský stát provést srovnávací přezkum diplomů s přihlédnutím k rozdílům, které existují mezi dotýčenými vnitrostátními právními systémy (viz rozsudky Vlassopoulou, bod 18, a Morgenbesser, bod 69).

Pouhá skutečnost, že právnícká studia prvního členského státu mohou být vyhodnocena jako srovnatelná jak z hlediska úrovně získaného vzdělání, tak i délky a náročnosti tohoto vzdělání, se studii, jejichž cílem je poskytnout znalosti osvědčované kvalifikací požadovanou v jiném členském státě, nemůže sama o sobě vést v rámci srovnávacího přezkumu k povinnosti upřednostňovat nikoli znalosti požadované vnitrostátními předpisy členského státu, ve kterém žadatel žádá o to, aby se mohl zúčastnit odborného vzdělávání požadovaného pro přístup k právníckým povoláním, ale znalosti, které se v zásadě týkají práva prvního členského státu a které jsou osvědčeny kvalifikací získanou v tomto posledně uvedeném státu. Jak konstatoval předkládající soud, kdyby se takové argumenty, jaké byly K. Pešlou vzneseny jako hlavní, dovedly do důsledku, znamenalo by to totiž připustit, že žadatel může nastoupit přípravnou praxi, aniž by měl sebemenší znalosti jak německého práva, tak i německého jazyka.

V rozsahu, ve kterém K. Pešla podpůrně tvrdí, že Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern nedostatečně přihlédlo ke znalostem německého práva, které získal během svého vysokoškolského studijního programu v Německu, stačí připomenout, že Soudnímu dvoru v projednávané věci nepřísluší určit, zda německé orgány oprávněně posoudily jako nedostačující podklady, které jim K. Pešla předložil.

S ohledem na výše uvedené je třeba odpovědět na první dvě otázky tak, že článek 39 ES musí být vykládán v tom smyslu, že znalostmi, ze kterých je třeba vycházet při posuzování rovnocennosti vzdělání prováděném v návaznosti na žádost o přijetí k přípravné praxi pro právnícká povolání bez povinnosti složit zkoušku předepsanou pro tento účel, jsou znalosti osvědčované kvalifikací požadovanou v členském státě, ve kterém se žadatel uchází o přístup k takovéto praxi.

Ke třetí otázce

V tomto ohledu užitečný účinek článku 39 ES nevyžaduje, aby přístup k profesní činnosti v členském státě podléhal nižším požadavkům, než jsou ty, které jsou obvykle vyžadovány od státních příslušníků tohoto státu.

Skutečnost, že hostitelský členský stát musí zohledno-

vat znalosti, které odpovídají pouze částečně znalostem osvědčovaným odbornou kvalifikací vyžadovanou vnitrostátními právními předpisy tohoto členského státu, a to jiným způsobem než prostřednictvím zkoušek předcházejících udělení této kvalifikace, přispívá tak již nyní k usnadnění volného pohybu osob, jak je stanoven zejména v článku 39 ES. Kdyby taková povinnost neexistovala, neexistence diplomu obvykle vyžadovaného od státních příslušníků hostitelského členského státu by mohla jako taková představovat překážku přístupu k právnickým povoláním v tomto členském státě (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Morgensbesser, body 64 až 67).

Nelze tedy přijmout argumentaci K. Pešly, podle které by byl článek 39 ES zbaven svého smyslu, pokud by hostitelský členský stát mohl požadovat po žadateli stejnou úroveň znalostí svého vnitrostátního práva, jaká je osvědčována odbornou kvalifikací vyžadovanou v tomto členském státě pro přístup k uvedeným povoláním.

U právního čekatela se předpokládá, že bude od začátku přípravné praxe pomáhat svému školiteli a vykonávat praktické činnosti pod dohledem posledně uvedeného. Pro tyto účely by mohlo být považováno za nezbytné, aby tento čekatel získal před tím, než začne používat své právní dovednosti v praxi v rámci takových praktických činností, stejnou úroveň znalostí německého právního systému, jaká je osvědčována první státní zkouškou z povinných předmětů. V každém případě se zdá velmi obtížné, zejména s ohledem na progresivní charakter vzdělávacího procesu, získat ve stanoveném čase znalosti nezbytné pro účely složení, s reálnou šancí na úspěch, druhé státní zkoušky z oboru právo.

I když článek 39 ES neukládá jako takový snížení úrovně znalostí práva hostitelského členského státu požadované v takové situaci, o jakou se jedná ve věci v původním řízení, je třeba nicméně připomenout, že tento článek nelze vykládat tak, že připravuje členské státy o možnost přistoupit ke snížení požadované kvalifikace, tj. článek 39 ES jako takový neukládá, aby tyto orgány vyžadovaly od žadatele v rámci uznávací zkoušky požadované právem Společenství nižší úroveň právnických znalostí, než je úroveň znalostí osvědčovaných kvalifikací vyžadovanou v tomto členském státě pro přístup k takové části praktického vzdělávání.

Je nicméně třeba zkoumat, aby možnost takového částečného uznání nezůstávala v praxi pouze fiktivní.

Pokud je na základě srovnání kvalifikace dotyčných žadatelů s vyžadovanými znalostmi zřejmá pouze částečná rovnocennost, hostitelský členský stát nemá nezbytně právo vyžadovat ve všech těchto situacích, aby byla složena zkouška způsobilosti stejného rozsahu, bez ohledu na větší nebo menší rozsah zjištěných částečných znalostí.

Ve sporu ve věci v původním řízení přísluší předkládacímu soudu, aby ověřil, zda takový režim, jaký zavedl § 112a DRiG a jaký uplatňují příslušné vnitrostátní orgány, umožňuje osobám, které mají dostatečně rozsáhlé a hluboké znalosti významné části odvětví, aby byly osvobozeny od povinnosti složit všechny zkoušky stanovené v odstavci § 112a DRiG.

V odpovědi na otázku položenou Soudním dvorem na jednání německá vláda uvedla, že pokud žadatel získal například znalosti německého občanského práva odpovídající úrovni vyžadované srovnávacím přezkumem stanoveným v § 112 odst. 1 a 2 DRiG, aniž by však mohl prokázat znalosti stejné úrovně německého občanského soudního řádu, mohou se týkat zkoušky způsobilosti stanovené v odstavci 3 uvedeného paragrafu pouze německého občanského práva procesního. Mimoto zkouška znalostí a dovedností stanovená v § 112a odst. 1 DRiG se zdá ve skutečnosti v praktické rovině méně obtížná než první státní zkouška. Na rozdíl od absolventa právního studia v Německu nemusí žadatel pocházející z jiného členského státu skládat zkoušky ze specializovaných předmětů, ani ústní zkoušky. Za těchto podmínek je patrné, že v rámci režimu zavedeného § 112a DRiG není možnost takového částečného uznání získaných znalostí pouze fiktivní. **Ověření právě uvedeného je však na předkládacím soudu, jelikož mu jako jedinému přísluší vyjádřit se k výkladu vnitrostátního práva.**

Článek 39 ES musí být vykládán v tom smyslu, že pokud příslušné orgány členského státu přezkoumávají žádost státního příslušníka jiného členského státu, kterou se uchází o přístup k takové praktické části vzdělávání, jakou je přípravná praxe pro právníka povolání v Německu, s cílem později vykonávat regulované právní povolání, neukládá tento článek jako takový, aby tyto orgány vyžadovaly od žadatele v rámci uznávací zkoušky požadované právem Společenství pouze nižší úroveň právnických znalostí, než je úroveň znalostí osvědčovaných kvalifikací vyžadovanou v tomto členském státě pro přístup k takovéto části praktického vzdělávání. Je však třeba upřesnit, že uvedený článek snížení nároků na vyžadovanou kvalifikaci ani nebrání, a dále, že je významné, aby v praktické rovině nebyla možnost částečného uznání znalostí osvědčovaných kvalifikací, kterou dotyčná osoba doložila, pouze fiktivní, ověření čehož přísluší předkládacímu soudu.

✦ Upravila Mgr. LENKA VOJÍŘOVÁ,
odbor mezinárodních vztahů ČAK

PRESTIŽNÍ BRITSKÝ PRÁVNICKÝ PROGRAM LLM

Unikátně zaměřený na

České obchodní právo v kontextu práva EU.

Jen na **BIBS**, v češtině, britský titul.

Právě zahajuje v **Praze a Brně!**

Registrujte se na bezplatné prezentace

na **www.bibs.cz**

Karel Klíma a kol.:

Komentář k Ústavě a Listině

Aleš Čeněk, Plzeň 2009,
2., rozšířené vydání, 1441 stran,
1499 Kč.

Komentář k Ústavě a Listině vychází již ve druhém, upraveném a podstatně rozšířeném vydání. Původní autorský kolektiv zůstal s několika dílčími změnami zachován a tvoří jej nyní 30 členů pod vedením vysoce erudovaného vědeckého odborníka prof. Klímy coby autority mezinárodního formátu, který u nás představuje absolutní oborovou špičku a je sám o sobě garancí kvality výběru autorského kolektivu. Recenzované dílo je zároveň „vlajkovou lodí“ ucelené řady odborných prací tohoto týmu, který svoji činností formuje konstantní „plzeňskou doktrínu“. Ta se odráží v jeho jednotlivých publikacích počínaje základní monografií prof. Klímy (Ústavní právo), přes široce koncipovaná díla komentářová (recenzovaný Komentář), encyklopedická (Encyklopedie Ústavního práva) až po ryze prakticistní pomůcky (Praktikum českého ústavního práva).

Kolektiv autorů zahrnuje významné teoretiky i osobnosti z praxe. Jeho jádro tvoří členové katedry ústavního práva Právnické fakulty ZČU v Plzni, jejichž tým je obohacen o kolegy z dalších kateder, rovněž pak z Právnické fakulty UP v Olomouci a UK v Praze, jakož i o odborníky parlamentního práva, justice, ústředních orgánů státní správy i advokacie. Předností struktury autorského kolektivu je tak mj. využití vynikajících specializovaných odborníků, kteří se na „svoji“ tematiku dlouhodobě zaměřují (kupř. doc. Kysela parlamentní právo, dr. Horská a dr. Pezl politický systém a volební právo, dr. Odehnalová tematika fyzické integrity člověka, dr. Forejtová národnosti a etnické menšiny apod.). Autorský tým je tak koncipován jako personálně stabilní a funkčně dynamický kooperující celek, jenž díky konstruktivnímu spojení zkušeností a invence

má veškeré předpoklady vytvářet velmi kvalitní odborné výstupy ze své činnosti.

Oproti prvnímu vydání (2005) lze zaznamenat mnoho zřetelných inovací. Především došlo k rozšíření díla o více než 400 stran. I z těchto důvodů je nyní pojato jako dvoudílné, přičemž první díl komentuje Ústavu a ústavní zákon č. 111/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, druhý se pak zabývá Listinou. Podrobnější zpracování se pak v recenzovaném vydání odráží především v materii Ústavu.

Významně jsou rozšířeny komentáře k jejím stěžejním pasážím, zpracovány otázky parlamentního práva, postavení prezidenta republiky, vlády i celého systému ústředních orgánů státní správy. Podstatné rozpracování doznala i tematika vztahu Ústavu k nadstátním normativním systémům. Celý text Komentáře je rovněž aktualizován a dílčím způsobem doplněn i v ostatních pasážích, přičemž plošně došlo též ke značnému posílení rozsahu použité judikatury.

Již první vydání Komentáře (2005) se těšilo pozitivnímu přijetí odborné veřejnosti a získalo si statut uznávané autority. To je stvrzováno pravidelným používáním díla coby doktrinárního zdroje v aplikační praxi Ústavního soudu ČR, přičemž z řady judikátů lze zmínit kupř. novější nálezy II. ÚS 2672/07 či II. ÚS 2379/08, anebo usnesení I. ÚS 935/09. Druhé vydání zřetelně aspiruje na další posílení již dosažených pozic, neboť

nepředstavuje pouhou kosmetickou či aktualizací korekci, ale kvantitativně i kvalitativně zřetelně identifikovatelný posun, jenž významným způsobem zvyšuje hodnotu celého díla a jeho přínos pro uživatele.

Dílo je strukturováno v tradiční metodologii rozboru každého ustanovení analyzovaných ústavních předpisů. Ten je vždy uvozen reprodukcí komentovaného normativního textu, s následným výčtem souvisejících norem ústavního pořádku, mezinárodních smluv a právních předpisů. Následuje samotný komentář předmětného ustanovení, zpravidla formou komplexní a vyvážené teoreticko-praktické analýzy aprobující závěry z judikatury i hlubší teoretické úvahy, vnitřní i vnější kontextuality v podobě konkretizací, extenzí i restrikcí komentované úpravy a prezentující rovněž instruktivní klasifikační schémata a komparatistiku. Zpracování tak klade důraz na systematický výklad jednotlivých ustanovení, přičemž při interpretačních alternativách předkládá různá doktrinární stanoviska s formulací vlastního, argumentačně podloženého tvrzení autora příslušné pasáže. Zajímavé jsou pak tzv. dodatečné poznámky čítající rozšiřující informace kupř. v podobě historických, politologických či státovědních exkurzů, klasifikace jurisdikčních doktrín apod. Jsou fakultativně řazeny za základní komentářový text, přehlednosti svědčí i jejich diferenciací odlišnou velikostí písma.

Za komentářový text každého ustanovení je pak řazena související judikatura, které je věnován velký prostor a jejíž výběr je promyšlený, důsledně aktuální a tematicky ilustrativní. Ve vnitrostátní perspektivě je samozřejmě výrazně akcentován Ústavní soud ČR, ve vhodných případech jsou však zmiňovány i významné rozsudky soudů obecných. Široký prostor dostávají nadstátní judičiální zdroje, zejména pak judikatura Evropského soudu pro lidská práva a přiměřeně i Evropského soudního dvora. Finální partie každého komentovaného článku je pak tvořena vhodně formovanými seznamy související odborné literatury, čítající české i zahraniční tituly

knižní, časopisecké i ostatní, kde lze ocenit nejen adekvátní výběr, ale rovněž přehled o aktuální tvorbě.

Velkou přednost recenzovaného Komentáře představuje jeho důsledná koncentrace na skutečně tvůrčí analýzu příslušné úpravy, a nikoliv na pouhou reprodukci komentovaných zdrojů. Čtenář tak nedostává do ruky kompilát normativních ustanovení, doplněný o výšece z judikatury a pospojovaný několika bezduchými floskulami, ale skutečný doktrinální náhled platného práva ve smyslu jeho argumentačně podloženého rozboru, čímž produkuje onu přidanou hodnotu od vědeckého textu očekávanou. Recenzované dílo je tak opravdovou vědeckou prací s komentovanými zdroji, představující zároveň cenný inspirační zdroj pro oblast aplikační praxe, čímž zcela naplňuje poslání tohoto typu odborné literatury.

Po základním zhodnocení by pozornost recenzenta měla být dále koncentrována na potenciálně slabší místa hodnoceného díla. V tomto konkrétním případě je proto potřebné věnovat cílenou pozornost zejména rizikům vyplývajícím z početného autorského kolektivu.

Nejprve je nutno zkoumat vzájemnou kompatibilitu zpracování jednotlivých kapitol za účelem posouzení stupně celkové homogenity a koncepční jednoty díla. Nutno konstatovat, že vedoucímu autorského kolektivu se podařilo rizika disharmonie eliminovat, neboť Komentář má jasnou jednotící linii s vnitřně vyváženou strukturou a syntetizujícím algoritmem. I přes nutné rozdíly v pojetí konkrétních autorů je metodika a úroveň zpracování jednotlivých článků vzájemně korespondující a srovnatelná, když vždy poskytuje standardizovaný informační komplex, nad jehož rámec pak někteří autoři nabízejí různý rozsah dalšího rozpracování. Stupeň standardizace v komentářích jednotlivých článků je tak vhodně podřízen garanci naplnění základní strukturálně-materiální koncepce, zároveň však nepředstavuje kontraproduktivní svazování autorského stylu a umožňuje i patřičné extenzivní tendence. Příkladem může být zpracování článků 10 a 10a

Ústavy (dr. Tomoszek a dr. Zbiral s redakční úpravou prof. Klímy).

Pozornost je nutno věnovat i druhému potenciálnímu problému početného autorského kolektivu. Ten spočívá v riziku inherence prezentovaných výstupů v případě vzájemné inkonzistence tvrzení mezi jednotlivými autory ve vztahu k některému z témat. To je nutným důsledkem existence řady interpretačních alternativ, bez jehož zohlednění hrozí zmatení předkládaných výstupů. I zde nutno ocenit syntetizující úlohu vedoucího autorského kolektivu a konstatovat, že ani k tomuto negativnímu jevu v recenzovaném Komentáři v podstatě nedochází. To je zapříčiněno zpracováním homogenních či úzce souvisejících tematických celků jedním autorem či v autorské součinnosti (kupř. parlamentní právo v součinnosti doc. Kyselý, dr. Mlsný a prof. Klímy) a rovněž diskursivním pojetím, kdy se jednotliví autoři snaží prezentovat kromě svého stanoviska i ostatní interpretační varianty. Čtenář tím dostává komplexní informaci o náhledu jednotlivých problémů, v jejichž perspektivě pak může hodnotit i konkrétní argumentaci autora příslušné pasáže.

Za významné kritérium lze dále považovat posouzení specifických rysů recenzované publikace a tím i jejího výlučného přínosu, což mohou být indikátory pro výběr mezi tituly srovnatelné kvality rozhodující.

Prvním specifikem recenzovaného Komentáře je více než šedesátistránková pasáž analyzující úpravu ústavního zákona o bezpečnosti zpracovaná doc. Kyselou. Záměr komentovat tuto normativní úpravu je výjimečný a recenzované dílo díky němu získává významnou komparativní výhodu. Předmětný ústavní zákon je doposud nejširší úpravou v ústavním pořádku, založenou na bázi paralelního působení se základními pilíři v podobě Ústavy a Listiny, a nikoliv na jejich přímé novelizaci. Představuje určitou lex specialis fungování státu pro období mimořádných stavů a kromě vědeckého a pedagogického významu je orientace v jeho úpravě potřebná i pro reálné praktické použití (kupř. nouzový stav, Bezpečnostní

rada státu). Ač je tato pasáž pojata oproti partiím zabývajícím se Ústavou a Listinou jednodušeji (kupř. výčet souvisejících ustanovení, prováděcích předpisů či literatury nikoliv pro každý článek, ale pro ústavní zákon jako celek), což je dáno i objektivními okolnostmi (kupř. v podstatě neexistující výlučně vázaná judikatura), jeho řazení do Komentáře spolu s Ústavou a Listinou je velmi přínosným počinem a zároveň posílením logicko-systematického výkladu architektury ústavního pořádku.

Druhým specifikem je určitá forma „elektronické přílohy“ na Komentář navazující. Ta je tvořena dalšími normami ústavního pořádku, výběrem z prováděcích zákonů a nadstátní úpravy, přičemž přístup k ní je zprostředkovan internetovou sítí na stránkách vydavatelství posuzovaného Komentáře, a je vázán na uživatelské heslo, které je v jedinečné podobě součástí každého výtisku díla. Zakoupením Komentáře tak získává čtenář zdarma přístup rovněž k více než pěti set stranám související normativní úpravy, což ocení zejména uživatelé, kteří nedisponují přístupem do automatizovaných elektronických systémů právních informací. Tuto možnost lze označit za velice moderní a flexibilní řešení, kdy fyzické výtisky komentářové literatury lze odlehčit o několik stovek stran příloh „nekomentářové“ povahy a věnovat díky tomu širší prostor analytické části, aniž by tím byla dotčena komfortní dostupnost zdrojového základu související úpravy. Použité řešení umožňuje pro futuro rozsáhlý prostor zdokonalování předmětné služby v podobě automatických aktualizací, rozšíření o významné mezinárodní smlouvy, vybrané judikáty apod.

Za nejvýznamnější specifikum Komentáře je nutno označit jeho širokou použitelnost v aplikační praxi, což vyplývá z jeho zamýšlené orientace mj. i na praktické použití, projevující se širokým prostorem věnovaným vnitrostátní i nadstátní judikatuře v ústavněprávní tematice, jejím analýzám, klasifikacím a kritickým hodnocením. Čtenář získává ucelenou a podrobnou představu o aplikované podobě jednotlivých ustanovení komentova-

ných dokumentů, a to nikoliv pouze v dimenzi národní, ale i v evropských systémech, kde „štrasburský“ udává základní tón, paralelně se však rozvíjí i „lucemburský“ v podobě pokračující „eurokonformizace“ ústavního práva členských států EU, jejichž dopady se už Ústavní soud nejednou v aplikační praxi Listiny zabýval.

Recenzovaný Komentář tak předkládá především tzv. „živé ústavní právo“ a dynamicky reflektuje nejnovější recentní tendence vývoje českého ústavního práva soustředěnou pozorností, věnovanou rychle se rozvíjejícím jurisdikčním doktrínám, čímž reaguje nejen na jistý kontinentální posun náhledu na soudní judikaturu směrem k precedenčním prvkům, ale též na jeho pokračující „duální europeizaci“. Materie těchto jurisdikčních doktrín někdy významně přesahují formulační znění interpretovaných normativních ustanovení, a ač jejich podstata zůstává nadále zakořeněna v textu Listiny či Evropské úmluvy, představují jejich významnou extenzi, která vzhledem ke quasiprecedenčnímu postavení těchto judičiálních systémů, jejich procesní pozici i neformální autoritě umožňuje výrazný rozvoj normativních východisek. Znalost těchto doktrín a jejich konkrétních dopadů je tak pro současnou aplikační praxi naprostou nezbytností.

Příkladem v recenzovaném Komentáři podrobně zachycené jurisdikční doktríny vytvořené Ústavním soudem je kupř. trestněprocesní rozměr článku 8 Listiny, který je doplněn mnoha stěžejními judikáty, v nichž se Ústavní soud vymezuje především k podobě ústavně-konformních podmínek uvalení a prodlužování vazby. Procesní pochybení orgánů činných v trestním řízení bývají v praxi poměrně častá. Komentářový text předkládá určitý instruktivní návod jejich prevence a zároveň též jistým způsobem katalogizuje jednotlivé typové formy těchto procesních nedostatků, jež generují ústavněprávní dopady, pro které lze legitimitu příslušného řízení i jeho důsledků s úspěchem napadnout.

Ještě signifikantnějším příkladem je pak doktrína tzv. spravedlivého procesu, převážně koncentrovaná jako extenze článku 36 odst. 1 Listiny a fakticky syntetizující celý obsah hlavy páté Listiny. Ústavní soud inspirován Evropským soudem pro lidská práva formuloval již mnoho požadavků procesní čistoty pro veškerá řízení před orgány veřejné moci. Autoři Komentáře ústavněprocesním kautelám traktovaným Ústavním soudem a Evropským soudem pro lidská práva poskytují značný prostor, kdy kupř. jeho fundamentu v podobě zmíněného čl. 36 odst. 1 Listiny věnují 30 stran analýz, klasifikačních schémat a pozoruhodné plejády sentencí z judikatury. V tomto ohledu je tak dílo zároveň jakýmsi multikomplexním a vysoce efektivním „procesním průvodcem advokáta“ labyrintem ústavních jurisdikčních maxim pro různé procesní situace.

Lze uzavřít, že recenzovaná publikace představuje moderní, velmi kvalitní vědecké dílo s velkým teoretickým i praktickým potenciálem. Mapuje nejen aktuální podobu českého ústavního práva, ale nabízí na našem současném trhu zároveň v mnohém i bezkonkurenční zpracování zkoumané materie o vysokém stupni aplikační užitečnosti v praxi. Lze ji doporučit nejen pro vědeckou činnost a studenty právnických fakult, ale specificky též pro soudy, orgány veřejné správy a zejména pak advokáty, jejichž profesním potřebám je svým pojetím v mnoha ohledech téměř „šitá na míru“.

✿ JUDr. et Bc. RICHARD POKORNÝ

Petr Dostálík:

Antická státověda v díle M. T. Cicerona

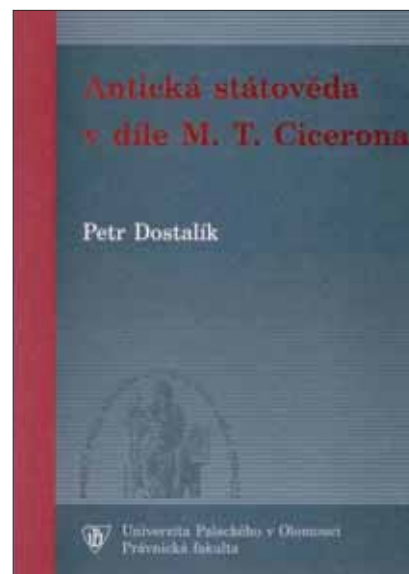
Univerzita Palackého v Olomouci,
Olomouc 2009, 164 stran, 159 Kč.

V srpnu tohoto roku vydala Univerzita Palackého v edici Mono-

grafie disertační práci mladého olomouckého romanisty Petra Dostalíka, kterou oponovali prof. Michal Skřejpek a doc. Michaela Židlická. Doporučení těchto hodnotitelů naznačují, že romanistická kvalita této práce je zaručena. Znamená to však, že čtenář, jenž není romanistou, není vhodným adresátem uvedeného díla?

Dovolím si zde na několika řádcích vysvětlit, proč doporučuji tuto knihu nejen obdivovatelům starověké kultury a římského práva, ale ve stejné míře i akademikům z ostatních sfér, a v neposlední řadě praktickým právníkům, zejména advokátům. Kdo se domnívá, že když čtel Cicerona (kteřý advokát by jej nečetl), stejně jako mnohé traktáty o jeho osobě a díle sepsané, nic nového se už v této věci dozvědět nemůže, bude příjemně překvapen.

Úvod stošedesátistránkového výkladu je věnován vymezení obsahu a účelu disciplíny státovědy a rozdílů mezi pojmáním této nauky

ve starověku a v dobách moderních. Autor dovedně vytvořil široký obraz s využitím informací jak z právních pramenů (např. Digesta, Instituce, Zákon dvanácti desek), tak pramenů neprávních (práce Platónovy, Ciceronovy, Tacitovy, Aristotelovy), zprostředkovává i názory moderní: Lockovy, Jellinekovy, Neubauerovy, Pavlíčkovy, Holländerovy. Nestaví se k nim nekritic-

ky a nepřejímá je otrocky a bez výhrad. Vytváří přehledný úvod.

V další části autor rozebírá filozofické základy, z nichž vycházel Ciceronovo dílo – helénistickou filozofii, stoicismus, skepticismus ad. Tato předehra k samotnému výkladu o ústavě římského státu a státních orgánech je důležitá, protože dává přesný obsah a smysl právním větám, které Cicero používal ve svých dílech, a které jsou předmětem zkoumání v další části recenzované knihy. Hledá odpovědi nikoli pouze na otázky jak vládnout, ale také proč vládnout právě takto. Obzvláště zajímavým shledávám zejména výklad v kapitolách Smíšená ústava a Přirozené právo.

Samotné jádro Dostalíkovy práce tvoří **výklad římského ústavního systému**, jak jej lze poznat z Ciceronových děl, zejména De legibus,

De republica a De officiis. Autor zde vyvozuje základní principy římské ústavy, zkoumá oprávnění římských magistrátů jako nositelů impéria a neopomíná ani složku římského státního náboženství, které žilo v úzkém sepjetí s politikou a státní kulturou a vzájemně se ovlivňovaly mnohem více, než je naše současná společnost schopna na první pohled vnímat. Do této souvislosti zasazuje pojednání o jednotlivých římských magistrátech, jak nižších, tak vyšších, a vzájemně je propojuje. Značnou pozornost věnuje zejména funkci tribunů lidu, senátu a fungování komicií.

Práce, ve které se čtenář čtivou formou seznámí s velkým množstvím zpracovaného pramenného textu (bez opominutí odkazů, poznámek, vysvětlivek a kritiky), je pro něj vždy obohacením. Vyžaduje od

autora důkladnou znalost problematiky a schopnost prezentovat to nejdůležitější ve vzájemných souvislostech. Domnívám se, že Petr Dostalík napsal knihu, která patří do knihovničky každého právníka, který rád rozšiřuje své vědomosti, a která bude dalším krokem k rozvinutí širokého základu všeobecné vzdělanosti, rozhledu a invence.

Máte z této recenze dojem, že přeháním, že jsem se nechala strhnout tématem, stylem autora i způsobem výkladu, při kterém mohu kriticky srovnávat latinský text s českým překladem, což je mi obzvláště milé, a že jsem si proto nemohla všimnout vad, kterými dílo snad oplývá? Přečtěte si tuto knihu. Nebudete-li pak se mnou souhlasit, ráda se zúčastním diskuse o ní.

✿ Mgr. KAMILA BUBELOVÁ, Ph.D.

Bulletin slovenskej advokácie prináša...

č. 11/2009

Anna Ondrejová: **Rozhodnutia súdneho dvora ES o predbežných otázkach v trestných veciach (k výkladu čl. 54 Schengenského dohovoru a rámcového rozhodnutia o európskom zatýkacom rozkaze)**

Príspevek seznamuje s komplexní judikaturou Soudního dvora ES o předběžných otázkách v trestních věcech, týkající se problematiky ne bis in idem ve smyslu čl. 54 Úmluvy, kterým se vykonává Schengenská dohoda a Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV z 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání osob mezi členskými státy. V úvodu upozorňuje na důležitost poznání judikatury vzhledem k požadavku eurokonformního výkladu vnitrostátních právních předpisů i v oblasti trestního práva. V závěru k oběma částem

upozorňuje, že výklad jednotlivých pojmů není možné automaticky přenášet na stejné pojmy, rozdílně definované jinými právními předpisy.

Miloš Deset: **Objekt skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu**

Objekt skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 222 trestního zákona je v odborné literatuře interpretován poměrně restriktivně, protože se jím sice myslí majetek, ze kterého se poskytuje úvěr nebo zabezpečení úvěru, ale úvěr se podle některých autorů může na účely úvěrového podvodu poskytnout jen na základě smlouvy o úvěru podle § 497 obchodního zákoníku. Kdyby se mělo v praxi postupovat podle takového výkladu, jako úvěrový podvod by se nedalo postihovat podvodné získání úvěru na jiném smluvním základe

dě, což přichází v úvahu například při forfaitingu, faktoringu nebo eskontu a následném prodeji směnek. Při výkladu úvěrového podvodu, resp. jeho objektu, by se proto nemělo vycházet ze smlouvy o úvěru, ale z pojmu „úvěr“, který – ač poměrně všeobecně – legálně definuje § 5 písm. b) zákona o bankách. Aby v praxi pro všeobecnost této definice nevznikaly problémy při posuzování, jaká operace se považuje za úvěr a jaká už ne, bylo by vhodné, aby se legální definice úvěru vložila i do trestního zákona; na jeho základě by se potom mohl bez větších problémů stanovit objekt skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu. Ten není příliš zřetelně definovaný ani při zabezpečení úvěru. Z odborné literatury vyplývá, že se jím myslí jen majetek ručitele, ze kterého má žadatelovi o úvěr poskytnout zabezpečení úvěru formou ručení. Není zcela zřejmé, proč někteří autoři redukuje zabezpečení úvěru pouze na ručení, když v praxi se vyskytují i jiné formy zabezpečení úvěru, např. zástavní právo, které rovněž přichází v úvahu – zejména při hypotečních a komunálních úvěrech –, protože osoba zastavitele může být rozdílná od osoby dlužníka. Vzhledem k tomu by se – z důvodu zvýšení ochrany poskytovatelů zabezpečení úvěrů – nemělo interpretovat zabezpečení úvěru restriktivně a nemělo by se za něj považovat jen ručení, ale i ostatní způsoby zabezpečení úvěrů, které přicházejí v úvahu a které v praxi banky nebo jiní poskytovatelé úvěrů akceptují (zejména zástavní právo).

Katarína Gešková:
**Odklad vykonateľnosti
 súdneho rozhodnutia
 a jeho vplyv na
 exekučné konanie**

Autorka se v článku zabývá institutem odkladu výkonu soudního rozhodnutí, analyzuje důvody jeho nařízení a jeho závaznost pro třetí osoby. Dále se věnuje jeho vlivu na

exekuční řízení a současným aplikačním problémům, které spočívají převážně v tom, že soudy často rozhodnou o odkladu výkonu pozdě, až po tom, když došlo ke zpeněžení majetku povinného. Povinný se po eventuálním úspěchu v řízení o mimořádném opravném prostředku dostává do situace, kdy sice uspěl, ale fakticky se mu nedostalo účinné a spravedlivé soudní ochrany. V příspěvku vyslovuje i vlastní stanovisko k některým nastoleným problémům.

č. 12/2009

Anna Ondrejová:
**Rozhodnutia
 súdneho dvora
 ES o predbežných
 otázkach v trestných
 veciach (k rámcovému
 rozhodnutiu o európskom
 zatýkacom
 rozkaze)**

Příspěvek seznamuje s komplexní judikaturou Soudního dvora ES o předběžných otázkách v trestných věcech, týkající se problematiky ne bis in idem ve smyslu čl. 54 Úmluvy, kterým se vykonává Schengenská dohoda a Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV z 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkaze a postupech předávání osob

mezi členskými státy. V úvodu upozorňuje na důležitost poznání judikatury vzhledem k požadavku eurokonformního výkladu vnitrostátních právních předpisů i v oblasti trestního práva. V závěrech k oběma částem upozorňuje, že výklad jednotlivých pojmů není možné automaticky přenášet na stejné pojmy rozdílně definované jinými právními předpisy.

Daniel Jakubovič:
**Kauzálna príslušnosť
 slovenských súdov
 v kazuistickej
 interakcii**

Předmětem tohoto článku je právní analýza procesně-právního institutu kauzální příslušnosti, která se vyskytuje v rámci jednotlivých právních systémů spíše výjimečně, a tak v teoretickoprávní i aplikační rovině ustálení skutečnosti, že kauzální příslušnost mění jen místní nebo i věcnou příslušnost justičních orgánů.

Michal Mrva:
**Procesné spoločenstvo
 v prípadoch delenej
 zodpovednosti
 za škodu**

V příspěvku autor rozebírá problematiku procesních společenství. V první části se věnuje teoretickému základu rozlišování jednotlivých druhů procesních společenství a její charakteristice. V druhé části soustřeďuje pozornost na specifika procesních společenství v případě žalob na náhradu škody z dohod o hmotné zodpovědnosti a na náhradu škody, kdy jde o dělenou zodpovědnost žalovaných podle ustanovení § 438 odst. 2. V takovém případě jde o tzv. samostatné procesní společenství s prvky společenství nerozlučného.

z advokacie

SLOUPEK KARLA ČERMÁKA 90

Z ČESKÉ ADVOKACIE

Z kárné praxe 91

Z jednání představenstva ČAK 92

Průběh a výsledky advokátních a uznávacích zkoušek
konaných ve II. pololetí 2009 94

Z EVROPY

Setkání manažerů advokátních komor v Dublinu 95

Pařížská komedie s vážným koncem 97

Frivolní příběh Ruppertův

(Silvestrovský úvod do teorie komunikace)

Když jsem byl v rané gymnaziální pubertě, rádi jsme své okolí provokovali popěvkem „... a pak přišel Ruprt a Ruprt a Ruprt, nic neřek, jen se u- a u- a uklonil“. Notoričtí recesisté za to byli trestáni „mravy uspokojivými“ na vysvědčení. Možná, že byl někdo v souvislosti s Ruprtem hodnocen i stupněm „mravy zákonné“, čímž propadl z mravů, ač se pořád ještě pohyboval v rámci zákona. Při dnešním pokroku školství a práva by udělení mravů zákonných bylo úplně nezákonné. Mám kliku.

Teprve teď, po studiu postmoderní sociologie, jsem pochopil, že Ruppert již v těch prehistorických dobách znal poučku „nekomunikovat nelze“ a v daných souvislostech se rozhodl, že nepoužije komunikace verbální mluvní (arg. nic neřek), nýbrž komunikace neverbální gesticko-ilustrační, případně neurovegetativní (arg. jen se uklonil, příp. jen se u- a u-). Tím Ruppert vyslal signál typu message, ev. sound bite (tzv. zvukový kousanec). Naším úkolem je zjistit, proč byl signál vyslán, jak jej interpretovat a jak na něj reagovat.

Signál vyslal Ruppert v úplném zoufalství, že musí komunikovat, neboť maximu „nekomunikovat nelze“ internalizoval již v časném období svého bakalářského studia. Za lepší způsob neverbální komunikace než mlčení považoval po svém workshopovém bakalářském výcviku asertivní čin, a tedy se uklonil.

Obtíže přináší interpretace Ruppertova sdělení (communicatio, ve starší češtině též obcování). Jisté je, že Ruppert nemusel vůbec chodit, a mohl učinit svůj neverbální vegetativní projev někde úplně jinde. I tím, že by s námi ani neverbálně nekomunikoval, by s námi Ruppert ovšem stejně komunikoval, ale obsah jeho sdělení by byl úplně jiný. Jak jiný, to zatím nevíme, když nevíme, co chtěl Ruppert říct tím, že přišel a uklonil se. Quod erat demonstrandum. „Je-li tomu tak, není tomu tak, avšak není-li tomu tak, jest tomu tak“, vyučoval nás lektor přezdívaný Tomutak při výkladu marxistické dialektiky. Vidíte, jak se člověku taková znalost i po půl století hodí.

Ale vážně. Ruppert nám možná dal najevo, že se nás bojí, možná, že se nás nebojí, že je mu mezi námi dobře, že na všechno kašle, že ho máme představit nebo že námi pohrdá. Bůhví, ale třeba nám chtěl jen neotřelým způsobem prezentovat svůj toolkit (bedýnka na nářadí) pro projekt konektování strategického lídršipu s efektivností mítinků v turbulentním environmentu, a tím si jako vůdce vybudovat svůj vlastní brand.

Nebo prostě chtěl prodat nerez nádobí. Můžeme si vybrat a vytvořit okolo vegetativního projevu Ruppertova hodnotnou konspirativní hypotézu nebo alespoň rozsáhlé pavlačové drby, což je vlastním účelem každé neverbální komunikace. Proto je tak oblíbená u dam. Řekněte to, madame, svým kloboukem! A pánové, více pozornosti květomluvě (nyní flowerspeech) a prostředníkům!

Teď máme nárok na oddychový exkurz ke sv. Antonínu poustevníkovi (251-356 po Kr.). Opravdu, dožil se 105 let a vynikal odporem k jakékoliv smyslové komunikaci. Uchýlil se do egyptské pouště, aby tam v samotě mimosmyslově komunikoval s Bohem a jeho anděly. Co čert nechtěl, vycházelo mu to až do devadesátky, ale pak se do komunikace svatého eremity vložil rarach a začal mu prezentovat svůdné topmodelky v erotických polohách, jak se lze dočíst v odborné hagiografické literatuře i v beletrii. Nebojte se si to přečíst, dopadlo to dobře. V teorii komunikace však stále postrádám partii o mimosmyslové komunikaci, ač jde o záležitost přibližně stejně racionální, jako celý zbytek teorie komunikace.

Ještě, než se vrátíme k příběhu Ruppertově, něco z mé vlastní zkušenosti. V nacpané tramvaji se na mne tuhle tlačila jedna slečna. Slušně jsem ji poučil o základních zásadách proxemiky i haptiky a závěrem jsem zvolal „heuréka, noli turbare circulos meos“ s patřičným odkazem na proxemické (sic!) kruhy Archimédovy (287-212 př. Kr.). Víte, co odvětila? Trhni si nohou, dědku! To definitivně otráslou mou důvěrou v teorii komunikace.

Rupperta jsme opustili v okamžiku, kdy se při interpretaci jeho neverbální komunikace nadělaly drby, takže zbývá už jen odpovědět na otázku, jak reagovat. Doporučuji principium talionis, přičemž naše neurovegetativní reakce nemusí být úplně identická s Ruppertovou. Místo úklony postačí, když se dámy začervenají a páni zblednou. Hlavně mi Rupperta nefackujte! Mohl by z toolkitu vytáhnout teorii refrénu a uklonit se ještě jednou. A co huř, mohl by využít svých znalostí posturiky a kinesiky, napnout hýždě, zploštit břicho, bradu postavit rovnoběžně s podlahou, a taky Vám jednu vrazit.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři! Dnešní sloupek je převážně tvořen citáty z literatury odborné, popularizační a marketingové. Jestliže jste něčemu neporozuměli, svědčí to o ubohé úrovni Vašeho vzdělání v komunikaci.

Do nového roku Vám přeji nápravu Vašich nedostatků, pevné tělesné i duševní zdraví při snaze o nápravu a selský rozum rychtáře Vaváka (1741-1816 po Kr.). A nezapomínejte: Ve stanici nelze!

Prosinec 2009

KAREL ČERMÁK

Z kárné praxe

Jde o závažné porušení povinností advokáta, jestliže podá opravný prostředek za klienta opožděně, a navíc tak učiní elektronickou poštou bez elektronického podpisu.

Kárný příkaz kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 7. 9. 2009, sp. zn. K 68/2009

Kárně obviněná JUDr. A. B. byla uznána kárně vinnou,

že poté, co jí jako obhájkyni odsouzeného T. T. v jeho trestní věci vedené u okresního soudu bylo při veřejném zasedání dne 17. 9. 2008 oznámeno usnesení tohoto soudu ze dne 17. 9. 2008, kterým bylo rozhodnuto o výkonu původně podmíněně uloženého trestu odnětí svobody v délce 8 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou, a T. T. jí dal pokyn podat proti tomuto usnesení stížnost, přičemž lhůta k podání stížnosti končila dne 22. 9. 2008, tuto stížnost podala elektronickou poštou až dne 14. 10. 2008, když toto podání nebylo elektronicky podepsáno, v důsledku čehož byla stížnost usnesením krajského soudu ze dne 22. 10. 2008 jako opožděná odmítnuta,

tedy

- nechránila a neprosazovala práva a oprávněné zájmy klienta a neřídila se jeho pokyny,

- při výkonu advokacie nejednala svědomitě a důsledně nevyužila všechny zákonné prostředky a v jejich rámci neuplatnila v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládala za prospěšné,

- při výkonu advokacie nepostupovala tak, aby nesnižovala důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržovala pravidla profesionální etiky ukládající jí povinnost všeobecně poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu,

čimž

porušila ust. § 16 odst. 1, 2 a § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Pravidel profesionální etiky.

Za to se jí podle § 32 odst. 3 písm. c) zák. č. 85/96 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, ukládá kárné opatření

pokuta 50 000 Kč.

Kárně obviněná je povinna zaplatit České advokátní komoře náhradu nákladů kárného řízení ve výši 3000 Kč.

Pokuta i náklady řízení jsou splatné do 15 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí na účet České advokátní komory.

✚ Připravil JUDr. JAN SYKA, vedoucí oddělení pro věci kárné ČAK.

Nová možnost prokázání obsahu doporučeného dopisu

Jednou z hlavních slabín zasílání dokumentů doporučeným dopisem bylo vždy obtížné prokazování obsahu zásilky, neboť jediným důkazem o odeslání dopisu byl podací lístek, který prokazoval pouze datum a čas odeslání zásilky určitému adresátovi. Adresát se však mohl bránit tím, že obálka byla naplněna např. prázdnými papíry.

Česká pošta nabízí od června loňského roku novou službu s názvem DopisOnline. Tato služba umožňuje zaslat dopis určenému adresátovi bez nákupu známky, obálky a bez nutnosti návštěvy pošty, prostřednictvím webové stránky www.postservis.cz v elektronické podobě s tím, že dopis sama vytiskne, zaobálkuje a odešle adresátovi. Elektronický dokument je možné podepsat zaručeným elektronickým podpisem, aby byl pro adresáta důvěryhodný a bylo zřejmé, kdo jej zasílá. Česká pošta také automaticky archivuje elektronickou podobu dopisu, a to po dobu jednoho roku. To znamená, že odesílatel v případě potřeby prokazování obsahu odeslaného dopisu požádá e-mailem Českou poštu o vyhledání archivovaného náhledu obsahu dopisu dle automaticky vygenerovaného čísla zásilky, které se mu zobrazí v elektronické podací knize. Elektronická podací kniha je obdoba běžného podacího lístku ve formátu pdf, který si odesílatel buď uloží na svém počítači nebo vytiskne.

Způsoby úhrady této služby vycházejí z její celkové koncepce – tedy poskytnutí služby bez návštěvy pošty. Odesílatel službu uhradí na základě faktury převodem z bankovního účtu nebo prostřednictvím svého SIPO.

Zřejmou výhodou služby je dostupnost tzv. „online“. Zákazník může poslat dopis odkudkoliv, stačí mu jen připojení na internet. Navíc i při odeslání ze zahraničí platí vždy sazby dle ceníku České pošty.

Služba DopisOnline nabízí jednostranný tisk v černobílém či barevném provedení se službami Obvyčejné psaní do 50 g, Doporučená zásilka do 50 g s možností doplňkových služeb „Do vlastních rukou“ nebo „Do vlastních rukou výhradně jen adresáta“. Maximální rozsah dokumentu je 8 stran A4 (50 g).

Česká pošta je držitelem certifikátu NBÚ stupně důvěrná a certifikátu systému jakosti ČSN EN ISO 9001:2000.

DopisOnline je možné zasílat do všech míst v České republice a do většiny evropských zemí. Bližší informace o službě (podrobný manuál, šablonu pro odeslání, obchodní podmínky a ceník) naleznete na www.postservis.cz.

Ing. Josef Kadlec
ředitel odboru hybridní pošta

Mgr. Ondřej Chmela
právník

 Česká pošta

Z jednání představenstva ČAK

Představenstvo ČAK se ve dnech 7. – 8. prosince 2009 sešlo na své 3. schůzi v tomto volebním období. Konala se v sídle ČAK – Kaňkově paláci v Praze. Jako pravidelně projednalo pozastavení výkonu advokacie některým kolegům – advokátům či vyškrtnutí ze seznamu advokátů.

Členové představenstva dospěli k názoru, že stávající **Kancelářský řád bude zapotřebí novelizovat a nový že má být vydán nejpozději do 30. 6. 2010.**

Představenstvo na žádost předsedy Nejvyššího správního soudu projednalo a schválilo kandidátku deseti advokátů do kárných senátů ve věcech exekutorů.

Odbor vnitřní a vnější legislativy ČAK byl představenstvem pověřen, aby projednal s příslušnými pracovníky ministerstva spravedlnosti obsahové **náležitosti návrhu vyhlášky, která bude stanovovat podrobnosti o identifikačních průkazech advokátů**, zejména s ohledem na možnosti kompatibility elektronické identifikační karty advokátů s elektronickým systémem ministerstva.

Členové představenstva vzali bez námitek na vědomí **finanční bilanci 5. sněmu ČAK**, podle níž celkové náklady činily 4 581 397 Kč. Tato částka odpovídá předpokládanému odhadu nákladů a rozpočtu sněmu.

Představenstvo se seznámilo s analýzou místopředsedy ČAK JUDr. Jana Brože a JUDr. Jana Suka, člena kontrolní rady, kteří byli pověřeni vést jednání o **stavebních opravách Kaňkova paláce a interiérových úpravách**. V nedávné minulosti byla posouzena energetická bilance budovy, při níž bylo zjištěno, že Kaňkův palác má velmi špatné tepelně izolační vlastnosti. Odstranění této vady bylo zahájeno opravou střešního pláště, do něhož zatékalo. Oprava střechy byla provedena během léta 2009. Náklady na opravu činily 2,8 mil. Kč. Ve druhé etapě bude zapotřebí odstranit značný tepelný únik

ze skleněné přístěny do nádvoří, je nutná výměna této skleněné stěny a její úprava, přičemž odhadované náklady představují cca 1,5 mil. Kč. Revizí bylo zjištěno, že do budovy nádvořního traktu ze skla, betonu a oceli střechou teče. Jediné správné řešení je budovu zastřešit novou pevnou střechou. Rovněž se jako nutná jeví výměna stávajícího prosklení kanceláří z důvodu nedostatečné tepelné izolace. Při této opravě by se mělo zvážit i efektivní dokončení úpravy zbývajících skleněného pláště budovy a s tím souvisejícího zateplení železobetonových konstrukcí, přičemž před zahájením těchto rekonstrukčních prací by se měla předběžně posoudit účelnost dispozičního řešení celé budovy s případnými navrhovanými změnami; stávající dispoziční řešení je dost nevyhovující.

Představenstvu ČAK byly též dány ke zvážení případné úpravy vestibulu Kaňkova paláce a s tím souvisejícího důstojného vchodu do budovy ČAK, který by měl být dispozičně vhodněji řešen, měl by odpovídat významu ČAK a plnit i určitou reprezentační funkci. Po rozsáhlé diskusi byl dohodnut následující postup: do konce února 2010 bude představenstvu předložen návrh studie využitelnosti, způsobu oprav a úprav obou budov a organizační řešení budoucích stavebních prací, úprav a vzhledu obou budov, s případným časovým a finančním harmonogramem. Bylo rozhodnuto připravit realizaci opravy skleněné přístěny Kaňkova paláce s odhadem plánovaných nákladů tak, aby bylo možno počítat s těmito náklady v návrhu rozpočtu na rok 2010.

Představenstvo ČAK rozhodlo, že mezi stávající regiony bude definitivně zahrnut **nový region s názvem Střední Morava**, který bude zahrnovat Olomoucký a Zlínský kraj. Představenstvo ČAK projednalo návrh na jmenování **regionálních přestavitelů ČAK a jejich zástupců** v následujícím složení:

Region	Regionální představitel	Zástupce
SEVEROČESKÝ	JUDr. Jiří Císař	JUDr. Zdena Juráková
PRAHA	JUDr. Jan Brož	JUDr. Petr Meduna JUDr. Prokop Beneš
STŘEDOČESKÝ	JUDr. Roman Premus	Mgr. Jaroslav Zeman Mgr. Ondřej Malovec
VÝCHODOČESKÝ	JUDr. Milan Jelínek	JUDr. Eva Krausová JUDr. Václav Náměstek
ZÁPADOČESKÝ	JUDr. Julie Šindelářová	JUDr. Jaroslav Liška JUDr. Ladislav Vávra
JIHOČESKÝ	JUDr. František Smejkal	JUDr. Vladimír Papež
SEVEROMORAVSKÝ	JUDr. Aleš Vídenský	Mgr. Pavel Otipka Mgr. Sylva Pahutová
STŘEDNÍ MORAVA	JUDr. Lenka Vidovičová	JUDr. Aloisie Jurkovičová
JIHOMORAVSKÝ	JUDr. Irena Schejbalová	JUDr. Pavel Čupr JUDr. Ladislav Focko

Představenstvo ČAK se ve dnech **11. – 12. ledna 2010** sešlo na své **4. schůzi** v tomto volebním období. Konala se v sídle ČAK – Kaňkově paláci v Praze. Jako pravidelně projednalo představenstvo ČAK pozastavení výkonu advokacie některým kolegům – advokátům či vyškrtnutí ze seznamu advokátů.

Místopředseda ČAK JUDr. Aleš Pejchal informoval kolegy o **schůzce k datovým schránkám advokátů, konkrétně k možnostem konverze dokumentů**. Zástupci ministerstva vnitra pod vedením náměstka Chýlka potvrdili, že advokáti nemohou konverzi provádět jiným způsobem než přes Czech Point, což vyžaduje pořízení příslušné licence u společnosti Novell. Tajemník ČAK JUDr. Ladislav Krym upozornil na současnou situaci, kdy se mezi advokáty objevují názory, že advokáti mohou provádět konverzi bez dalšího, tj. bez využití Czech Pointu – prý z toho důvodu, že jim toto oprávnění vyplývá přímo ze zákona o advokacii. Tajemník tento názor nesdílí a doporučuje vysokou míru opatrnosti při úvahách o takovém postupu, zejména proto, jak by odlišné způsoby konverze byly akceptovány ze strany soudů a jiných orgánů, a dále, aby různost konvertování listin advokáty nevyvolávala požadavky na další evidence listin a stavovské předpisy, což by mohlo vyvolat i náklady přesahující cenu konverzní licence. V diskusi se i další členové představenstva vyjádřili v tom smyslu, že je v zájmu advokacie, aby advokáti prováděli konverzi jednotným způsobem, aby v budoucnu nevznikly pochybnosti o jimi konvertovaných listinách. Představenstvo uložilo předsedovi ČAK projednat urychleně další postup v této věci s vedením Ministerstva vnitra ČR.

Na jednání představenstva byl na figurině **vystaven vzorek vzhledu advokátního stavovského oděvu – taláru** po-

ských konfekčních velikostech, ale i možnost výroby individuálně na zakázku, možnost volby materiálu, zkrácené a prodloužené velikosti a další.

Členové představenstva ČAK **odsouhlasili zredukovaný počet zahraničních cest pro letošní rok a dále nové obsazení výborů** – poradních orgánů představenstva. Kompletní seznam naleznete na [www.cak.cz/Orgány komory/Výbory a sekce](http://www.cak.cz/Orgány_komory/Výbory_a_sekce).

Představenstvo ČAK dále diskutovalo o **problematicke tzv. Rozhodčího soudu České a Slovenské republiky** a korespondence, kterou tato instituce rozesílá advokátům. V diskusi vyjádřila většina členů představenstva názor, že činnost tohoto rozhodčího soudu není zcela v souladu s právním řádem ČR. Např. JUDr. Všečeka poukázal na to, že instituce vytváří dojem „virtuální spravedlnosti“, neoprávněným způsobem používá označení „rozhodčí soud“ ve spojení s označením „Česká a Slovenská republika“ a činnost této instituce považuje za matoucí natolik, že by kontrolní rada měla prošetřit, zda advokáti, kteří u ní působí, neporušují své zákonné povinnosti. Bylo rozhodnuto, že se problémem bude zabývat sekce trestního práva, která přednese své odborné stanovisko, a na jeho základě bude představenstvo ČAK dále postupovat.

Představenstvo ČAK uložilo odboru vnitřní a vnější legislativy ČAK předložit na dubnové jednání představenstva návrh archivního a skartačního řádu ČAK.

Podrobný zápis z 3. i 4. schůze představenstva ČAK (stejně jako všech ostatních) jsou všem advokátům a advokátním koncipientům k dispozici na www.cak.cz/rubrika Orgány Komory/Představenstvo/Zápis z jednání.

 icha

Průběh a výsledky advokátních a uznávacích zkoušek konaných ve II. pololetí 2009

1. Advokátní zkoušky

Advokátní zkoušky se v II. pololetí 2009 uskutečnily ve dvou zkušebních termínech, a to v měsících září – říjen a listopad – prosinec.

Pro výkon advokátních zkoušek v termínu září – říjen 2009 ustanovil předseda zkušební komise 12 pětičlenných zkušebních senátů, z nichž devět zajišťovalo advokátní zkoušky v Praze a tři v Brně. Pro výkon advokátních zkoušek v termínu listopad – prosinec 2009 ustanovil předseda zkušební komise 11 pětičlenných zkušebních senátů. Písemná část proběhla u tří zkušebních senátů v Brně, u ostatních zkušebních senátů v Praze. Ústní část všech advokátních zkoušek se konala v Praze, neboť zde se konalo také plenární zasedání zkušební komise.

V obou zkušebních termínech se písemné části advokátní zkoušky podrobilo 365 uchazečů, ústní části zkoušky 372 uchazečů (rozdílný počet vyplývá z toho, že sedm uchazečů skládalo zkoušku opakovanou ze zkušebních oborů, u nichž není stanovena písemná část advokátní zkoušky).

V obou zkušebních termínech **uspělo u advokátních zkoušek 284 uchazečů, z toho 46 s prospěchem výtečným.**

Neuspělo 88 uchazečů, a to 35 uchazečů z jednoho zkušebního oboru, 37 uchazečů ze dvou zkušebních oborů, 7 uchazečů ze tří zkušebních oborů, 5 uchazečů ze čtyř zkušebních oborů a 4 uchazeči ze všech pěti zkušebních oborů.

Podle zkušebních oborů bylo neúspěšných 45 uchazečů z trestního práva, 37 uchazečů z občanského, rodinného a pracovního práva, 34 uchazečů z obchodního práva, 34 uchazečů z ústavního a správního práva a 24 uchazečů z předpisů o advokacii.

2. Uznávací zkoušky

Uznávací zkoušky se ve II. pololetí konaly dne 12. listopadu 2009.

K uznávací zkoušce podali přihlášku dva zahraniční advokáti, kteří se také k vykonání zkoušky dostavili. Zkoušku skládali v jazyce anglickém. Oba u zkoušky nedosáhli požadovaný počet bodů, takže u uznávací zkoušky neuspěli.

Ve zkušebním termínu září – říjen 2009 absolvovali advokátní zkoušky s výtečným prospěchem:

Mgr.	Jiří	BESSER
Mgr. Ing.	Lukáš	BLAHUŠ
Mgr.	František	ČERVENKA
JUDr.	Jiří	FÍLA
Mgr.	Romana	HAVLŮ
Mgr.	Ondřej	HOLUB
Mgr.	Petr	HONZÍK
Mgr.	Jiří	HUŠEK
Mgr.	Šarka	JANDOVÁ
Mgr. Ing.	Gabriela	JANDOVÁ
Mgr.	Milan	JAŠUREK
JUDr.	Tereza	JELÍNKOVÁ
Mgr.	Jana	JESENSKÁ
Mgr.	Tereza	JURÁKOVÁ
Mgr.	Zuzana	KALIVODOVÁ
Mgr.	Klára	KOČOVÁ
Mgr.	Ladislav	PETERKA
JUDr.	Tomáš	RADA
Mgr.	Veronika	SOJKOVÁ
Mgr.	Václav	STAŇKOVSKÝ
Mgr.	Jiří	ZAPLETAL

Ve zkušebním termínu listopad – prosinec 2009 absolvovali advokátní zkoušku s výtečným prospěchem:

Mgr.	Vít	BROŽEK
Mgr.	David	ČERNÝ
JUDr.	Renata	DIVÍNOVÁ
Mgr.	Martin	DOHNAL
Mgr.	Karolína	EKRTOVÁ
Mgr.	Dita	FRYČOVÁ
Mgr.	Soňa	HOUŠOVÁ
Mgr.	Jan	JUROŠKA
Mgr.	Tereza	KRÁKOROVÁ
Mgr.	Lenka	LENČÁKOVÁ
Mgr.	Iveta	MAGNUSKOVÁ
Mgr.	Veronika	MAZÁČOVÁ
Mgr.	Helena	MÜLLEROVÁ
Mgr.	Ludmila	PÁVKOVÁ
Mgr.	Ladislav	RYCHTÁŘ
JUDr.	Oldřich	ŘEHÁČEK, Ph.D.
JUDr.	Petr	SMOLÍK, Ph.D.
Mgr.	Martin	STRNAD
JUDr.	Eva	SVOBODOVÁ, Ph.D.
Mgr.	Pavel	ŠEDIVÝ
Mgr.	Hana	ŠEVČÍKOVÁ
JUDr. Ing.	Martina	ŠOURKOVÁ
Mgr.	Kateřina	ŠTĚPÁNOVÁ
Mgr.	Štěpán	TYL
Mgr.	Kateřina	VAŇOUSKOVÁ

Setkání manažerů advokátních komor v Dublinu

Výkonná ředitelka ČAK Michaela Strážová (vpravo) v rozhovoru s irskou prezidentkou Mary McAleese a tajemníkem irské Law Society Kenem Murphym.

Tajemníci a ředitelé advokátních komor z celého světa se sešli ve dnech 30. září až 3. října 2009 na půdě Law Society of Ireland v Dublinu na společné konferenci organizací CEEBA a IILACE.

Jednalo se o zatím největší mezinárodní konferenci a nejširší setkání manažerů advokátních komor z téměř padesáti zemí světa. Šlo o historicky první společnou konferenci dvou nezávislých organizací CEEBA (Chief Executives of European Bar Associations) a IILACE (International Institute of Law Association Chief Executives). Konference se konala v Irsku díky tomu, že tajemník irské advokátní komory Ken Murphy, předchozí prezident CEEBA, je v současnosti viceprezidentem IILACE. Advokátní komory, které se účastnily setkání v Dublinu, zastupují okolo jed-

noho milionu právníků. Představují různé typy organizací, které plní reprezentační, regulační, vzdělávací, disciplinární a další úkoly, některé na bázi dobrovolného, jiné na bázi povinného členství. Manažeri advokátních komor měli jedinečnou příležitost si vyměnit zkušenosti ohledně vedení a provozu jednotlivých komor.

Diskutovala se témata vztahující se ke každodenní práci manažera advokátní komory. Navíc vystoupila řada pozvaných řečníků včetně mezinárodně uznávaného Richarda Susskinda. Význam této konference spočíval v ochotě kolegů – tajemníků a ředitelů advokátních komor – předávat si navzájem vědomosti a zkušenosti v podobných, ne-li přímo identických organizacích.

Hlavním společným tématem konference byla **problematika recese a otázky vlivu současné globální ekonomické a finanční krize na právní profesi**, přičemž zazněly

Co je CEEBA?

CEEBA – Chief Executives of European Bar Associations, dříve ESSEBA, byla založena v roce 1960, její členové se schází jedenkrát ročně, aby diskutovali otázky týkající se chodu komor. Tato organizace spojuje manažery evropských advokátních komor (tajemníky, ředitele). Současnou prezidentkou CEEBA je tajemnice Švédské advokátní komory Anne Ramberg.

Co je IILACE?

IILACE – International Institute of Law Association Chief Executives měla svou první konferenci v Edinburghu v roce 1999. Jedná se o organizaci s podobným cílem jako CEEBA, působící celosvětově, a prezidentem je současný výkonný ředitel Kanadské advokátní komory John Hoyles.

různé názory na to, jak se s těmito problémy mají advokátní komory vypořádat, čemu musí čelit ti, co zastupují právnícké profese a jak nejlépe pomoci právníkům, kteří se snaží přežít ve své praxi. Analyzovány byly také hlavní problémy těch, kteří regulují právní profesi v době recese. Dalšími diskutovanými tématy byly **financování a hospodaření advokátních komor, nastavení kontrolních mechanismů řízení komor, využití informačních technologií k zajištění servisu pro advokáty, systém vzdělávání** a v neposlední řadě **přístup k profesi**. Pracovní konference byla zakončena přednáškou Richarda Susskinda, který přednesl hlavní body své nejnovější

Prezident ILLACE John Hoyle
a prezidentka CEEBA Anne Ramberg.

Tajemník Irské advokátní komory Ken
Murphy (vlevo) s autorem knihy „Konec
advokátů?“ Richardem Susskindem.

an Uachtarain. Irská prezidentka přednesla projev, ve kterém vyjádřila své uznání a podporu důležité práci manažerů advokátních komor po celém světě. Její projev udělal na přítomné ten nejlepší dojem. Já sama jsem měla příležitost s irskou prezidentkou paní Mary Mc Aleese, jež je původní profesí právník, v neformálním rozhovoru pohovořit o irském referendu k Lisabonské smlouvě a jejích dojmech z oficiální návštěvy prezidenta Václava Klause, která se konala týden předtím.

Česká advokátní komora byla pověřena v mém zastoupení uspořádáním konference CEEBA v Praze v září 2010 u příležitosti 50. výročí založení této organizace. Poprvé v historii organizace CEEBA se bude tato významná konference konat v zemi tzv. bývalého východního bloku. Jsem přesvědčena, že se Česká advokátní komora tohoto úkolu zhostí zodpovědně.

✿ JUDr. MICHAELA STRÍŽOVÁ,
výkonná ředitelka ČAK

✿ Foto Law Society of Ireland

knihy „Konec právníků?“ s podtitulem „nový pohled na podstatu právních služeb“.

Tato významná konference se konala pod záštitou ministra spravedlnosti Irské republiky Dermota Aherna, který se jí nemohl zúčastnit s ohledem na povinnosti související s probíhajícím druhým referendem o Lisabonské smlouvě, ale značnou měrou podpořil, aby se tato mezinárodní konference konala právě v Irsku.

Významnou poctou účastníkům konference byla audience u irské prezidentky Mary McAleese, která pro její účastníky uspořádala recepci v prezidentském paláci - Áras

Skupinové foto účastníků konference
na společné večeři ve Farmleigh House.

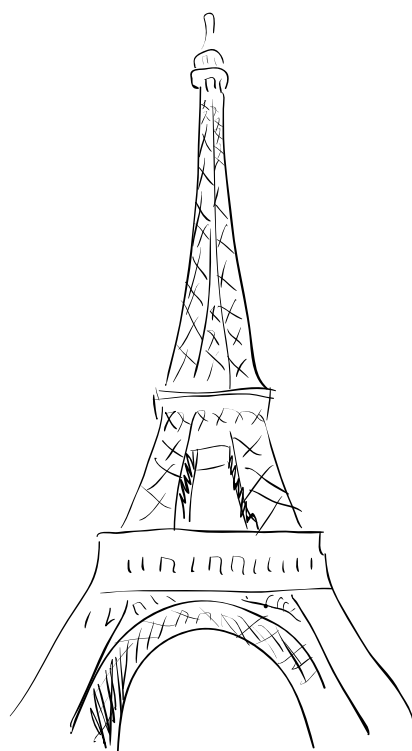
Pařížská komedie s vážným koncem

K rize zasáhla i do tak nadčasové události, jako je **tradiční každoroční otevření soudního roku v Paříži**. Šetřit se zkrátka musí a tak šli francouzští advokáti příkladem více než názorným. Třídenní dostaveníčko právnických celebrit bylo zahájeno představením Moliérova Lakomce v Comédie Française. Kdo nešetřil, byli však herci a za excelentní výkony se jim dostalo potlesku vestoje. Nemohu si odpustit, že byl prvním a také posledním v Paříži na počátku prosince roku 2009.

Budu-li pokračovat v ceremoniálních událostech, pak v odpoledních hodinách dne následujícího po exhibici Harpagona (v podání Denisa Podalydese) jsme směřovali opět do divadla. Stejně jako minule šlo o Théâtre du Châtelet, pěší vzdáleností (byť přes řeku) budova Justičnímu paláci sice blízká, leč atmosférou právu na hony vzdálená. Otevření soudního roku byla (bohužel) opět komedie a poněkud méně zdařilá než ona předchozí. Lesku jí sice dodala přítomnost ministryně spravedlnosti paní Michele Alliot-Marie, která vystřídala krásnou, ale francouzskými právníky neoblíbenou paní Rachidu Dati, jež nyní vartuje mezi Brusel a Štrasburkem jako europoslankyně. Účast paní ministryně však poznamenala průběh otevření spíše negativně. Její předřečníci, včetně pařížského batonnieru pana Christiana Charriere-Bournazela, se předháněli v krasoumu řečnickém, což ovlivnilo především délky jejich projevů. Paní ministryně reagovala mistrným projevem, mezi našimi politiky neznám nikoho, kdo by takového byl schopen. Ale... Teprve po dvou hodinách (a to jsem nikdy nezažil) přišli na řadu ti, o které jde, či by mělo jít. Tedy vítězové soutěže mladých advokátů. Svoji nevšední práci pateticky přednesl pan Cedric Labrousse a ke svému vystoupení se chystala

slečna Louise Tort. Ve stejný okamžik se zvedla paní ministryně...a odešla. Vzápětí ji následovala třetína právnických veličin sedících na jevišti. Hlediště reagovalo obdobně. Do toho chvějícím se hlasem slečna Louisa prezentovala svůj právní názor...neposlouchal prakticky nikdo.

Recepce přinesla opětovně protokolární představení hostů kon-

čícímu batonnierovi panu Christianu Charriere-Bournazel s chotí a jeho nástupci panu Jeanu Castelainovi. Zde se potvrdilo, že letošní mezinárodní účast, oproti minulému roku, byla, řekněme, skromná, zaměřená především na frankofonní země. Stávající batonnier pochválil mé manželce šaty a přidal, že přicházíme z krásného města, tedy Prahy. Nový batonnier ještě bonmoty nezvládal a omezil se na srdečné pozdravy.

Pracovní část. Ach jo. Konference nazvaná „*Vláda, ekonomie, etika a regulace*“ si jako hlavní otázku kladla, proč pořádat konferenci na

téma ekonomická krize a proč při příležitosti otevření soudního roku v Paříži. Jednotlivá témata programu však byla spíše všeobjímající než současná. „Vliv práva na suverenitu“, „Intervence státu v době finanční krize“ a „Vliv dogma (víry) v době krize hodnot“. Na rozdíl od roku 2008, kdy se zde dotvářela a podepisovala „Úmluva mezi advokáty světa“, tato konference s advokací mnoho společného neměla. Za všechny z řečníků jmenuji alespoň pana Thierry de Montbrial, ředitele Francouzského institutu mezinárodních vztahů, pana Françoise Zimeraye, francouzského velvyslance pro lidská práva při Radě Evropy či pana Alvára Gil-Robles, bývalého komisaře pro lidská práva při Radě Evropy.

Zcela nečekaně daleko zajímavější se jeví setkání zástupců frankofonních advokátních komor, kterého jsme se s manželkou zúčastnili, ačkoli jsme „nemuseli“. Kromě nás toliko (z „ne-frankofonnů“) pouze Poláci a Němci z Kolína nad Rýnem. Zde bylo obšírně diskutováno zoufalé postavení advokátů v některých afrických zemích, kdy východiskem aktivnějších právních zástupců, kteří se znelíbili místním vládám, bývá dočasná emigrace, ponejvíce právě ve Francii. V závěru rokování pan Patrick Henry, bývalý batonnier v Liège předložil návrh projektu „Advokáti světa pro (za) ochranu lidských práv“, blíže vše na webových stránkách www.linkedin.com, a zcela konkrétní dotazy je možné pokládat přímo panu Henrymu na e-mail: p.henry@elegis.be. No, a na závěr jsme všichni, včetně ne-frankofonnů, byli pozváni na konferenci do Toga, abychom na vlastní kůži poznali, zač je toho v Africe loket.

To je z Paříže všechno, nebo alespoň to podstatné.

✿ JUDr. ALEŠ PEJCHAL,
místopředseda ČAK

GIESE & PARTNER, v.o.s.

RECHTSANWÄLTE LAWYERS ADVOKÁTI

Renomovaná advokátní kancelář s mezinárodní klientelou se sídlem v centru Prahy přijme do svého týmu schopné

ADVOKÁTNÍ KONCIPIENTY / KONCIPIENTKY

Požadujeme:

- ❖ znalost AJ a/nebo NJ slovem i písmem
- ❖ vysoké pracovní nasazení
- ❖ flexibilitu, schopnost týmové práce
- ❖ přirozenou schopnost komunikovat
- ❖ aktivní přístup
- ❖ praxe v AK výhodou

Nabízíme:

- ❖ příjemné pracovní prostředí v mladém dynamickém kolektivu
- ❖ možnost růstu v závislosti na výkonu
- ❖ získání odborných zkušeností v zázemí mezinárodní společnosti
- ❖ nadstandardní finanční ohodnocení

Pokud Vás tato nabídka oslovila, zašlete nám Váš strukturovaný životopis v českém a cizím jazyce e-mailem na adresu: vrchovska@giese.cz.

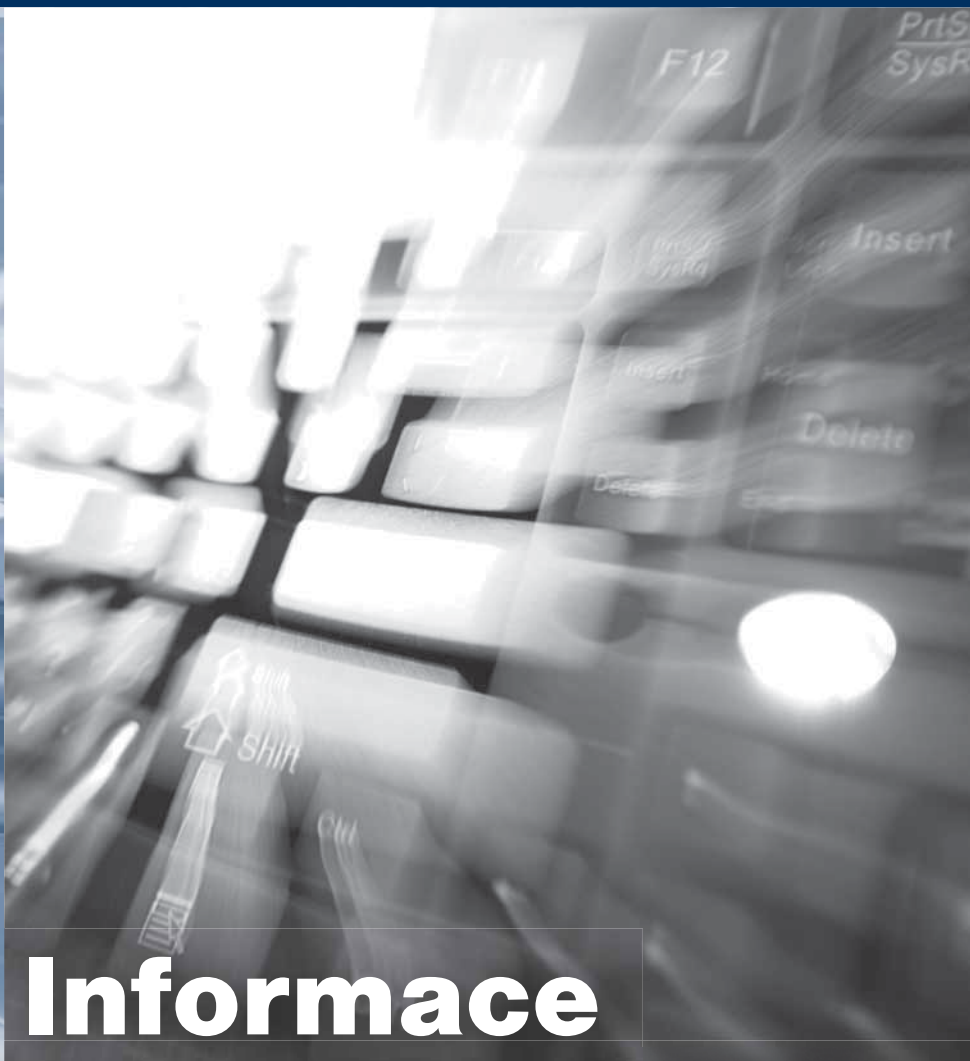
Giese & Partner, v.o.s.,

Palác Myslbek, Ovocný trh 8, 117 19 Praha 1

Telefon +420 221 411 511, Telefax +420 222 244 469

www.giese.cz

Informace a zajímavosti

MĚLI BYSTE VĚDĚT

- Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní
koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK.. 100
Pozvánka na 5. právní ples v Ostravě 102
Jak bylo na luhačovickém semináři o americkém právu ... 103
10. výroční mezinárodní konference práva spolupráce
v Minneapolis 104
Pozvánka na mezinárodní konferenci v Plzni
„Správa obchodních korporací v rekonstrukčních
a evropských konotacích“ 107

Z PRÁVNICKÉ SPOLEČNOSTI

- Jiří David vystavuje obrazy v advokátní kanceláři
Pierstone 108

- NAKONEC 110 - 115

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve Vzdělávacím a školicím středisku ČAK v Praze v Paláci Dunaj

• od 1. února 2010 – pololetí únor až červen 2010 **Semináře Obecné angličtiny a Konverzační a právnické angličtiny**

Pro velký zájem a spokojenost s výukou pokračují semináře Obecné angličtiny a Konverzační a právnické angličtiny v pondělí (běh A), ve středu (běh B) a v úterý (běh C), přičemž běh C má nejvyšší obtížnost. Semináře budou probíhat vždy v době od 13 do 14,30 hodin v budově České advokátní komory – Palác Dunaj, zpravidla v kinosále v přízemí, v Praze 1, Národní 10 (vchod z Voršilské ul. č. 14), stanice metra B – Národní třída.

Seminář je určen účastníkům, kteří lekce již navštěvovali, a dále novým zájemcům s tím, že lektorka přizpůsobuje obsah výuky pokračujícím i nově přihlášeným účastníkům. Počet registrovaných zájemců na seminářích je omezen na cca 20 osob v každém běhu.

Semináře jsou určeny pro zájemce se základní až střední znalostí anglického jazyka. Novým zájemcům doporučujeme ověřit si znalosti vyplněním krátkého testu, který naleznou u pozvánky a přihlášky včetně všech správných řešení na www.cak.cz, levé menu Vzdělávání advokátů, Vzdělávací akce ČAK.

Lektorka: Mgr. Vladimíra Kvasničková, právnička a učitelka

Číslo semináře: 41008 – běh A

Číslo semináře: 41009 – běh B

Číslo semináře: 41010 – běh C

Pro všechny běhy výuka v rozsahu 17 lekcí/pololetí – tj. 90 minut výuky týdně

Poplatek za pololetní běh (A, B, C): 3800 Kč Uzávěrka přihlášek: 27. ledna 2010

• ve středu a ve čtvrtek 24. a 25. února 2010

Novelizovaný insolvenční zákon v praxi

Lektorka: JUDr. Hana Hrstková, soudkyně Krajského soudu v Brně se specializací na úpadkové právo

Číslo semináře: 41005

Poplatek za seminář: 1600 Kč

Uzávěrka přihlášek: 19. února 2010

• ve čtvrtek 4. března 2010

Aktuální problémy stavebního práva

**Lektoři: JUDr. Jan Mareček, advokát, předseda České společnosti pro stavební právo, spoluautor stavebního zákona
JUDr. Ing. Josef Staša, PF UK, katedra správního práva a správní vědy, člen České společnosti pro stavební právo**

Číslo semináře: 41007

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 26. února 2010

• ve čtvrtek 11. března 2010

První poznatky z aplikace nového trestního zákoníku z pohledu obhajoby

**Lektoři: JUDr. Petr Hrachovec, předseda senátu Nejvyššího soudu ČR
JUDr. Jaroslav Bobek, advokát**

Číslo semináře: 41011

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 5. března 2010

• ve čtvrtek 18. března 2010

Nový daňový řád

Lektoři: JUDr. Alena Kohoutková, advokátka, emeritní legislativní pracovnice Ministerstva financí ČR se specializací na daňový proces
 JUDr. Jaroslav Kobík, daňový poradce, předseda sekce pro správu daní a poplatků Komory daňových poradců ČR

Číslo semináře: 41006

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 12. března 2010

• ve čtvrtek 25. března 2010

Aktuální praktické poznatky ze souhrnné novely OSŘ

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, místopředseda Městského soudu v Praze

Číslo semináře: 41012

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 19. března 2010

• ve čtvrtek 8. dubna 2010

Novelizovaný exekuční řád

Lektorka: JUDr. Martina Kasíková, předsedkyně Okresního soudu Praha-východ

Číslo semináře: 41013

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 2. dubna 2010

Semináře probíhají v Praze 1 v Paláci Dunaj, Národní 10 (vchod z Voršilské ul. č. 14), pokud není uvedeno jiné místo konání, obvykle od 9.00 do 16.00 hodin s polední pauzou od 12 do 13 hod. Zájemci o účast na těchto akcích vyplní přihlášku, kterou naleznou na internetových stránkách ČAK, www.cak.cz vlevo pod odkazem Vzdělávání advokátů, Vzdělávací akce ČAK, a zašlou ji e-mailem na adresu: seminare@cak.cz. Po potvrzení příjmu přihlášky odborem výchovy a vzdělávání ČAK uhradí přihlášení účastníci příslušný účastnický poplatek (včetně DPH v zákonné výši) na účet č. 6724361001/2700, konstantní symbol: 0308, variabilní symbol: desetimístné číslo složené z pětimístného čísla semináře (viz výše) a pětimístného evidenčního čísla advokáta u ČAK (objednatel) bez pomlčky či lomítka (např. 4100300333). Kopii dokladu o úhradě účastníci vezmou s sebou na seminář, daňový doklad obdrží při prezenci semináře, popřípadě poštou. Účastnické poplatky se bez vážné omluvy tři dny předem nevracejí. Sál je klimatizován. K dispozici je automat na kávu a minerální voda. Žádáme účastníky o včasný příchod, pozdní příchody ruší lektory i posluchače – 15 minut po začátku přednášky je již vstup do sálu omezen.

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném Vzdělávání advokátů, Vzdělávací akce ČAK. Telefonické informace na tel. č. 224 951 778 – pí Marie Knížová. Těšíme se na setkání s vámi.

✿ Ing. LENKA PONDĚLÍČKOVÁ, vedoucí odboru výchovy a vzdělávání ČAK

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sále Veřejného ochránce práv

• v úterý 16. února 2010

Nový trestní zákoník

Lektor: JUDr. Petr Hrachovec, soudce Nejvyššího soudu ČR

Číslo semináře: 68004

Poplatek za seminář: 700 Kč

Uzávěrka přihlášek: 8. února 2010

• v úterý 16. března 2010

Zákoník práce – aktuální a komplikované otázky z praxe a jejich řešení

Lektor: JUDr. Ladislav Jouza, externí pracovník Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, rozhodce pracovních sporů podle oprávnění MPSV

Číslo semináře: 68007

Poplatek za seminář: 700 Kč

Uzávěrka přihlášek: 9. března 2010

Semináře se konají v sále Veřejného ochránce práv, Údolní 39, Brno v době **od 9.00 do 16.00 hodin**.

Zájemci o účast na těchto akcích vyplní přihlášku, kterou naleznou na internetových stránkách ČAK, zašlou ji e-mailem na adresu: **sekr@cakbrno.cz**, **modlitbova@cakbrno.cz** a poukáží příslušný **účastnický poplatek** (tj. 700 Kč včetně DPH v zákonné výši) na účet **6724361001/2700**, konstantní symbol: 0308, variabilní symbol: číslo semináře a číslo osvědčení advokáta bez pomlčky či lomítka (např. 680010123). **Doklad o úhradě vezměte s sebou**. Účastnické poplatky se bez vážné omluvy tři dny předem nevracejí. Sál je klimatizován se stolovou úpravou, občerstvení zajištěno. Žádáme účastníky o včasný příchod.

Semináře pro advokáty pořádané v seminární místnosti pobočky ČAK Brno

• ve čtvrtek 4. března 2010

Úskalí občanského soudního řízení před soudy obou stupňů s přihlédnutím k řízení ve věcech s cizím prvkem

Lektor: JUDr. Jiří Zrůst, soudce Krajského soudu v Brně

Číslo semináře: 68006

Poplatek za seminář: 550 Kč

Uzávěrka přihlášek: **25. února 2010**

Semináře probíhají v seminární místnosti v Kleinově paláci, nám. Svobody 84/15, Brno v době od 9.00 do 13.00 hodin (**pokud není na pozvánce uvedeno jinak**).

Zájemci o účast na těchto akcích vyplní přihlášku, kterou naleznou na internetových stránkách ČAK, zašlou ji e-mailem na adresu: **sekr@cakbrno.cz**, **modlitbova@cakbrno.cz**. Vzhledem k omezené kapacitě seminární místnosti bude pro zařazení do semináře rozhodující pořadí doručení přihlášek. Příslušný **účastnický poplatek** (tj. 550 Kč včetně DPH v zákonné výši) poukáží účastníci – až po potvrzení přijetí přihlášky – na účet **6724361001/2700**, konstantní symbol: 0308, variabilní symbol: číslo semináře a číslo osvědčení advokáta bez pomlčky či lomítka (např. 680010123). **Doklad o úhradě vezměte s sebou**. Účastnické poplatky se bez vážné omluvy tři dny předem nevracejí. Žádáme účastníky o včasný příchod.

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Vzdělávací akce**. Telefonické informace: 542 514 401, pí Modlitbová.

Těšíme se na setkání s vámi.

✿ JUDr. IRENA SCHEJBALOVÁ, ředitelka pobočky ČAK v Brně

Česká advokátní komora

upřímně zve na

5. právnícký ples

20. 3. 2010 od 19. hodin

Clarion Congress Hotel v Ostravě

Cena od 790 Kč.

Vstupenky: Ostravský informační servis, s. r. o.,
od 10. 2. 2010, nebo na
info@europublic.cz

Program: Pavol Habera, Petra Janů a další

Moderuje: Mahulena Bočanová

Jak bylo na luhačovickém semináři o americkém právu

Pomalu končil rok 2009, byl přelom listopadu a prosince, kdy se tradičně v advokátních kancelářích hromadí nejvíc práce, nicméně někteří mladí koncipienti a advokáti se díky John Marshall Law School, České a Slovenské advokátní komoře (a také díky vstřícnosti svých zaměstnavatelů) mohli sejít v klidném prostředí lázeňského města Luhačovice v hotelu Zálesí na již devátém ročníku tradičního týdenního semináře o americkém právu.

Snad mohu mluvit za většinu z nás, když předestřu, že jsme před cestou moc nevěděli, do čeho jdeme. Kladli jsme si otázky, zda nebudou rozdíly mezi námi a americkými lektory příliš velké, či jak si „sedneme“ s koncipienty a advokáty z jiných kanceláří. Odpovědi na tyto otázky jsme ale později rozhodně našli...

Celá akce byla organizačně zaštitěna právě naší stavovskou organizací, přičemž o bezchybný průběh se starala vstřícná a usměvavá dvojice Lenky Vojířové a Martiny Kurzové, díky kterým celý týden proběhl bez jediného zaškolbrnutí, včas, přesně a bez problémů. Z organizačního hlediska tedy vše rozhodně v nejlepším pořádku.

Co se týče vztahů mezi koncipienty a mladými advokáty, mezi kterými nechyběli ani kolegové ze Slovenska, musím říct, že mně osobně bylo velkou ctí strávit týden v kolektivu, kde se neprojevovala jakákoli nevráživost mezi menšími a velkými advokátními kancelářemi, kde nebyl ani nejmenší náznak rivality Slovenské a České republiky a z mnohých z nás se po absolvování semináře stali nejen dobří kolegové, ale troufnu si říct, že i přátelé.

A co bylo vlastně obsahem této akce, na kterou se mladí právníci hlásili dlouho dopředu a její kapacita byla omezena? Vše lze shrnout slovy zkušenosti, dovednosti, znalosti, zážitky a vzpomínky. Michael P. Seng z John Marshall Law School nám prohloubil znalosti z amerického právního systému, prozradil, jak je to se soudní mocí ve Spojených státech a po celý týden nám byl dobrým průvodcem. Bývalá soudkyně a současná advokátka Sheila M. Murphy nám prozradila zvyklosti a pravidla řešení sporů, ať ve formě litigace či mediace, a vždy ochotně odpovídala na naše otázky. Susan M. Conner z John Marshall Law School všechny zasvětila do jednání s klientem a otázek konfliktu zájmů, které jsou i v naší právní praxi čím dál aktuálnější. Díky Michaelu Fiewegerovi, partnerovi Baker & McKenzie jsme mohli hlouběji proniknout do světa „amerického a mezinárodního korporátu“.

Taxativní výčet lektorů a jejich přednášek by ovšem nebyl rozhodně tou správnou cestou popisu celého týd-

ne, jelikož bych nemohl zmínit skvělé orátorské schopnosti a lidské vlastnosti Johna Smietanky, advokáta, který nám vysvětlil, jak je to v USA s porotou a „křížovým výsledkem“, přičemž kladl důraz na to, aby nás zavedl do světa praxe, nikoli pouze zopakoval věci z literatury, kterou si můžeme sami dohledat. Svět amerického lobbingu nám pro změnu osvětlil Patrick Racey, který se stejně jako ostatní zhostil role pozorovatele a hodnotitele našich praktických dovedností.

Celý „americký týden“ se totiž nesl v duchu zdokonalování našich praktických a jazykových dovedností, kdy se „dopoledne poslouchalo“ a „odpoledne mluvilo“. Mohli jsme si na vlastní kůži vyzkoušet simulované jednání s klientem, vyjednávání, řešení sporu a vše samozřejmě v angličtině a s lidmi, kteří opravdu vědí, o co jde.

V našich krajích není zvykem chválit a jistě by se to mělo změnit. Dovolím si tedy jménem svým a svých kolegů poděkovat výše uvedeným lektorům a naší advokátní komoře za možnost absolvovat tento seminář, který může být obdobným akcím příkladem. Přátelský přístup amerických lektorů k nám, začínajícím právníkům, zrcadlí jejich velké osobnosti a ochotné a mile chování Lenky Vojířové a Martiny Kurzové z České advokátní komory nám představilo stavovskou organizaci z lidské stránky.

Ještě jednou tedy díky za možnost zúčastnit se tohoto „eventu“ a všem kolegům, kteří se v budoucnu této, opravdu skvělé (opravdu se tohoto hodnocení, kolegové, nebojím) akce zúčastní, předem přeji nové zážitky, zkušenosti a vzpomínky.

✿ Mgr. JAKUB DOHNAL, advokátní koncipient

10. výroční mezinárodní konference práva spolupráce v Minneapolis

JUDr. MARIE BROŽOVÁ

Proč se 10. mezinárodní konference spolupracujících advokátů a jiných odborníků konala ve dnech **22. října až 25. 10. 2009 právě v Minneapolis**, v americkém státu Minnesota? Přeci kvůli zakladateli hnutí spolupracujících advokátů Stue Webbovi – rodákovi z Minneapolis, který v devadesátých letech za přispění svých kolegů advokátů jako byla Nancy Ross, Paulin Tessler, Peggy Thompson vytvořil model práva spolupráce a model praxe práva spolupráce.

Stát Minnesota, neboli v indiánském nářečí „země 10 000 jezer“, patří k americkým státům s vyšší životní úrovní, s nejmenší kriminalitou a s nejhorším, tj. drsným a deštivým počasím. Asi proto je možno městem procházet nejen po chodnicích, ale i v úrovni prvního patra prosklenými autobusy – rourami, které umožňují zejména za mrazivých a deštivých dní pohodlně bez kabátů a deštníků přejít do konferenčního či obchodního centra, restaurace, kavárny, hotelu či obchodního domu. Dokonce i stanice autobusu jsou vytápěny infrazářícími.

Pro krátké připomenutí této mimosoudní metody, **model práva spolupráce a praxe práva spolupráce představuje jednu z nejoblíbenějších alternativních metod řešení sporu v USA a Kanadě a má své nadšence i v evropských zemích.** Týmové řešení sporů na bázi práva spolupráce má své kořeny v rodinném právu, avšak v současné době se rozšířilo do všech oblastí práva a veřejného života. Právo spolupráce se uplatňuje rovněž v mezinárodních sporech. Jde o dobrovolnou mimosoudní metodu řešení sporu založenou na týmové spolupráci klientů, advoká-

tů, případně dalších odborníků, kteří na základě uzavřené smlouvy o spolupráci se podílí na řešení problémů. V centru zájmu jsou klienti a jejich zájmy a potřeby. **Klienti jsou přizváni ke spolupráci a učí se vést zdravý dialog, naslouchat svým pocitům a potřebám a naslouchat a vnímat pocity a zájmy druhé strany.**

Právo spolupráce tak představuje strukturovaný postup, dodržování předem vytyčených zásad, jiný způsob myšlení, vnímání. Znamená opuštění advokátských pozic a strategií, včetně některých negativních advokátních taktik (agresivní obhajoba, manipulace s důkazy a informacemi, akceptace chytračení a nepravdivých prohlášení klientů advokátem, obcházení zákona apod.). Řešit problém metodou práva spolupráce předpokládá řádné proškolení obou spolupracujících advokátů, v jiném případě jde o závažné porušení etických pravidel a advokáti tak vystavují klienty nebezpečí, že řešení konfliktu se nezdaří. Spolupracující advokát na rozdíl od advokáta-mediátora si ponechává svou klasickou roli ochránce klienta včetně povinností vysvětlení právních dopadů každé varianty řešení a vypracování komplexní, srozumitelné a proveditelné dohody. Má však též nové úkoly, protože je odpovědný rovněž za dodržení strukturovaného procesu práva spolupráce, shromažďuje informace nezbytné pro řešení problému, je garantem efektivní komunikace včetně monitorování úrovně stresu a emočního prožívání klienta, které by nemělo překročit únosnou mez a je využíváno v procesu spolupráce.

Klienti na druhé straně **mají celý proces pod kontrolou**, a to nejen z hlediska výběru kreativního řešení, za které nesou odpovědnost, ale rovněž z hlediska finanční stránky a časového rozložení schůzek. Vyřešení jejich problému stojí méně peněz a je mnohem rychlejší (trvá v prů-

měru dva měsíce). Klienti řeší svůj problém v **atmosféře bezpečí - vzájemné důvěry a respektu**. Při spolupráci se nehovoří o vině, maximálně o odpovědnosti. Strach jako negativní emoce a původce defenzivního chování a agreivity strany nemá v právu spolupráce co dělat. **Klienti jako členové týmu se aktivně zapojují do řešení problému**, nikdo je nekontroluje, otevřeně hovoří o svých pocitech, potřebách, touhách. Dostává se jim informací a poznatků o druhé straně, které umožňují vzájemné pochopení. Klienti navrhuji různá řešení problému a provádí též výběr optimální varianty naplňující jejich prioritní zájmy a potřeby. **Toto ztotožnění se klientů s celým procesem řešení problému, kdy strany jsou vtaženy do každého aspektu řešení konfliktu, není obvyklé u soudního řízení.** Soudní rozhodnutí je naopak „vynucený diktát“, který řeší problém pouze v zorném úhlu práva a bez otevřeného sdílení důležitých informací. **Úspěšnost metody práva spolupráce se pohybuje mezi 80 - 85 procenty.**

Srovnáme-li právo spolupráce s mediací, při mediaci nejsou obvykle klienti zastoupeni advokátem a rovněž není obvyklé zapojení dalších odborníků (dětských specialistů, finančních odborníků apod.) do procesu mediace. Stresovaný klient však často vyžaduje ochranu a podporu svého advokáta. Dalším problémem mediačního procesu řízeného neutrálním mediátorem je, že nezaručuje oboustranně vyhovující, vyvážené řešení v případě, že strany jsou co do intelektu, výřečnosti, autoritativnosti, temperamentu diametrálně odlišné. Rovnováhu nemůže v takových případech nastolit ani mediátor, protože musí zůstat za všech okolností neutrální.

Mezinárodní konference v Minneapolis se účastnilo 570 spolupracujících odborníků ze 14 zemí, především USA, Kanady, Austrálie, Velké Británie, Francie, Německo, Švýcarsko, Izraele, Keni, Indie. Z odborníků to byli z 90 % advokáti a právníci, ostatní odborníci byli zejména psychologové, psychiatři a finanční specialisté. **Za českou obec advokátů se konference účastnily advokátky JUDr. Marie Brožová, JUDr. Eva Vaňková a JUDr. Stanislava Bukáčková.**

Na konferenci bylo konstatováno, že v období posledních tří let bylo úspěšně vyřešeno metodou práva spolupráce 809 sporů, z tohoto počtu 83,9 % připadá na USA, 13,6 % na Kanadu a 2,5 % na ostatní země.

Konference měla dvě části: tzv. prefórum, zaměřené jen na vzdělávání, a dále hlavní konferenční část zahrnující podnětné přednášky, semináře i plenární zasedání všech členů mezinárodní Akademie spolupracujících odborníků - IACP (3700 členů). Nechyběly ani společenské akce, jako např. společné večere či taneční večer 24. října k poctění Stu Webba.

Ve vzdělávacím prefóru jsme se soustředili zejména na přednášky zaměřené na prohloubení dovedností v oblasti práva spolupráce, proškolení lektorů práva spolupráce a semináře zaměřené na efektivní práci pracovních skupin.

Pokud jde o českou pracovní skupinu, byla založena již v lednu 2008 a sedm jejích členů je od května 2009 registrováno rovněž v rámci IACP. Nové členy pracovní skupi-

ny vítáme a s dotazy se lze obrátit na e-mailovou adresu: **marie.brozova@volny.cz**. Tento rok funguje rovněž pracovní skupina v Brně, bližší informace na e-mailové adrese **eva.vankova@wo.cz**.

Přednášejícími na konferenci byli proslulí američtí odborníci, jako např. autor mnoha publikací a článků **Daniel Shapiro, PhDr.**, zaměřující se na zpracování využití emocí při jednání, kalifornský mediátor a oblíbený lektor **Gary Friedman, ID**, s mnoholetými zkušenostmi při řešení sporů mediací, a jedinečná **Dr. Jenniffer Lerner**, profesorka Harvardské Kennedyovy školy zabývající se neurovědou, teorií efektivního rozhodování, výzkumem emocí a pocitů v návaznosti na vnímání a rozhodování včetně efektivního čelení stresovým situacím.

Během konference bylo ustaveno nové předsednictvo IACP a nová prezidentka Diane Diel, která vystřídala Nancy Cameron. Do předsednictva se tentokrát dostali i neaktivnější zástupci evropské komunity advokátů: Patricie Mallon z Irsku a Catherine Karlin ze Skotska.

Na programu hlavního konferenčního programu bylo celkem 42 seminářů zaměřených na různé problematické okruhy spojené s právem spolupráce, dotýkající se i takových otázek jako je rovnováha mezi neutralitou a advokací v právu spolupráce, pravidla etiky, nezbytná pro dosažení „paradigma shift“ - změnu vnímání a myšlení, role finančního poradce v týmové spolupráci v návaznosti na princip transparentnosti procesu a sdílení informací, nově schválený vzorový zákon o právu spolupráce - Uniform Collaborative Law Act, shrnující zkušenosti s vypracováním obdobných zákonů v americkém prostředí, nástroje a techniky neurovědy v návaznosti na roli advokáta coby „léčitele vztahu“, který „monitoruje“ stresové situace, práce, zpracování a využívání emocí v procesu práva spolupráce, duchovní rozměr jako faktor zmírňující stres, pokročilé strategie jednání v procesu práva spolupráce, modelová řešení na základě práva spolupráce v obchodních sporech aj.

Během konference mne zaujaly zejména tyto přednášky a semináře:

Přednáška Stu Webba, Peggy Thompson a spol., a zejména úvahy k tématu využití plného potenciálu spolupracujících odborníků a otázky pocítování spokojenosti klientů v návaznosti na čestné jednání a čestný život.

Spolupracujícím klientům by měly být dávány k vyplnění dotazníky (Strengths questionnaire), které prozrazují jejich hierarchii hodnot, jimiž se řídí ve svém životě a zároveň prozrazují jejich silné charakterové stránky. Klienti se v procesu práva spolupráce neučí jen popsat své pocity a chápat pocity druhé strany, učí se zároveň oceňovat vzájemně své silné stránky. Nebýt sebestřední, naopak vnímat potřeby, pocity a pozitivní vlastnosti druhé strany. Díky tomu ustoupí do pozadí všudypřítomná snaha klientů se neustále osočovat, kritizovat a obviňovat zejména pod tlakem emočního stresu. Stu Webb klade důraz v procesu práva spolupráce na schopnost **soucítění a empatie** (pochopit např. v rodinných sporech utrpení, které prožívá druhá strana), které přispívají ke kvalitativnímu zlomu „paradigma shift“ - prolomení ledu.

Spolupracující strany díky „paradigma shift“ („prolomení ledu“) používají při řešení a vnímání druhé strany obě mozkové hemisféry. Na jedné straně je to racionální a intelektuální pochopení problému, vztahu (levá mozková hemisféra) a na druhé straně je to otevřenost, vnímavost a intuice (pravá mozková hemisféra). Toto propojení zvyšuje schopnost vzájemné empatie stran a zaměření na efektivní a kreativní řešení současného problému včetně budoucího horizontu.

Na toto téma navázala přednáška a workshop **Cat Zavis, zabývající se prohloubením komunikačních dovedností spolupracujících advokátů a dalších odborníků.** Poukazuje na to, že při jednáních je tendence často hodnotit, kritizovat, obviňovat ostatní nebo sebe sama. V komunikaci navozené procesem práva spolupráce je žádoucí nesoustředit se na to, co je „špatné“ – negativní, ale na to, co „chceme“ – na své cíle vnímané i do budoucna. Účinnými nástroji neagresivní komunikace je pak **empatické naslouchání** tomu, „*co chce a co cítí jedna strana*“ a rovněž tomu, „*co chce a cítí druhá strana*“. Dalším nástrojem je pak vstřícný, **soucitivý jazyk komunikace** ve spojení s tím, „*co klienti pocítují a potřebují navzájem*“. Například „útočný výrok“: „*Pokud neakceptujete tuto nabídku, podám na vás soudní žalobu.*“ Naproti tomu odlišně znějící výrok: „*Pokud odmítnete můj návrh, budu nucen vymáhat svůj nárok soudní cestou, abych měl záruku, že věc bude vyřešena, a každý z nás ponese svůj díl odpovědnosti za své rozhodnutí.*“ Tento výrok naopak svědčí o převzetí odpovědnosti za své činy a tak bude vnímán i druhou stranou.

PhDr. Daniel Shapiro ve své přednášce poskytl **návod pro spolupracující advokáty, jak se vypořádávat s negativními emocemi.** Doporučuje zaměřit se na **pět základních potřeb** klientů, které by měly být „ošetřeny“ v procesu práva spolupráce: *touha po ocenění, podporovat sounáležitost k týmu* (není protivníkem, ale partnerem), *svoboda rozhodování* (není brzděna ani manipulována), *rovnoprávné postavení klientů* (nikdo nebude zvýhodňován), *naplnění role klienta* (aktivního člena týmu – partnera).

Výše uvedené základní potřeby ve vzájemné komunikaci lze přiměřeným způsobem naplnit pouze férovým a čestným jednáním všech členů týmu. **Nikdo z partnerů spolupracujícího týmu nesmí být podváděn, být předmětem intrik, manipulací či pomluv některých členů týmu, případně spolupracujícího advokáta.** Výše zmíněné základní potřeby v komunikaci se tak stávají účinnými pákami ke stimulování pozitivních emocí a zároveň i vodítkem pro porozumění negativních emocí všech zúčastněných v procesu práva spolupráce.

Jak již upozornil předseda České advokátní komory JUDr. Martin Vychopen v deníku Mladá fronta Dnes 12. listopadu 2009, náš soudní systém je neefektivní. Soudci jsou přetížení a to vede k průtahům, k častému vydávání pouze procesuálních rozhodnutí, kvalita rozhodovací činnosti se snižuje. **Advokátům nezbývá, než situaci řešit svou vlastní iniciativou a zejména získáváním nových dovedností v mimosoudním řešení sporu.** Advoká-

ti by si měli osvojit dovednosti ve vyjednávání a v mediálních technikách při řešení problémů svých klientů bez soudu. **V USA je povinností každého advokáta nabídnout klientovi rovněž možnost řešení problému alternativními metodami mimosoudního řešení sporu,** a pokud tak neučiní, ponese případné důsledky tohoto opomenutí (náhrada škody).

Právo spolupráce se jeví jako jedna z nejvhodnějších forem mimosoudního řešení konfliktů pro advokáty, neboť spolupracující advokát si zachovává svou klasickou roli a nikoliv **neutrální roli mediátora/advokáta, který nesmí hodnotit, navrhopvat, ani řešit.** Současně by bylo ideální, pokud by advokát byl proškolen jak v právu spolupráce, tak i v mediaci v návaznosti na ustanovení § 110 odst. 2 o. s. ř., které umožňuje přerušit soudní řízení se souhlasem stran a pokusit se řešit problém např. mediací. Spolupracující advokát je garantem efektivní komunikace, a proto by měl být obeznámen s používáním mediálních technik.

Již vícekrát bylo připomínáno, že právo spolupráce a mediace si v žádném případě nekonkurují, naopak se vzájemně doplňují. V českých poměrech může být mediace metodou lacinější (pokud klienti nejsou zastoupeni advokáty), a u jednodušších sporů i rychlejší než metoda práva spolupráce. Osoba mediátora proškolená v právu spolupráce má své opodstatnění i v procesu práva spolupráce, pokud se dostane „do slepé uličky“. Právě osoba zkušeného mediátora může citlivě stanovit hranice obhajoby oběma advokáty a bezpečně vést strany k vyřešení jejich problému.

Školení koncipientů a advokátů v právu spolupráce a v mediaci probíhá na půdě advokátní komory již od roku 2008 a zájemci se mohou přihlásit u vedoucí oddělení vzdělání a výchovy Ing. Lenky Pondělíčkové. **Školení zajišťují advokátky JUDr. Marie Brožová a JUDr. Eva Vaňková.**

Blíže informace ke školení o metodě práva spolupráce lze získat rovněž na e-mailové adrese marie.brozova@volny.cz a v blízké budoucnosti na webových stránkách pracovní skupiny spolupracujících advokátů: www.pravospoluprace.cz.

Pokud jde o budoucí události na poli práva spolupráce, je třeba připomenout **evropskou konferenci spolupracujících odborníků, která se bude konat v Mnichově od 10. června do 12. června 2010** a bude spojena se vzděláváním v oblasti práva spolupráce. **Jedenáctá mezinárodní konference IACP (Mezinárodní akademie spolupracujících odborníků) se bude konat v hlavním městě USA Washingtonu ve dnech 25. října až 28. října 2010** – blíže webové stránky www.collaborativepractice.com.

Pracovní skupiny spolupracujících advokátů a dalších odborníků (v Praze i v Brně) uvítají vaše podněty a nápady, jak prosazovat metodu týmového řešení sporu v České republice – viz výše uvedené e-mailové adresy.

✿ Autorka článku, pražská advokátka a mediátorka, je členka IACP, vedoucí pracovní skupiny spolupracujících advokátů registrované v IACP.

Mezinárodní konferenci

SPRÁVA OBCHODNÍCH KORPORACÍ v rekodifikačních a evropských konotacích

Parkhotel Plzeň, 11. – 12. března 2010

Program

1. den - 11. 3. 2010

9:30 – 10:00

**ZAHÁJENÍ KONFERENCE DĚKANEM FPr ZČU
V PLZNI JUDr. JIŘÍM POSPÍŠILEM**

**ÚVODNÍ SLOVO JUDr. OTAKARA MOTEJLA,
ČESTNÉHO HOSTA KONFERENCE**

**PROBLÉMY SPRÁVY KORPORACÍ
VE SPOLEČNOSTECH ŘÍZENÝCH STÁTEM**

(ing. Miroslav Zámečník, ekonom, konzultant, bývalý
člen NERV)

10:00 – 12:30

moderátor: prof. J. Dědič

**PRÁVNICKÁ OSOBA A JEJÍ SPRÁVA Z POHLEDU
CIVILNÍHO PRÁVA** (prof. K. Eliáš, FPr ZČU v Plzni)

**OBCHODNÍ KORPORACE JAKO NEUZAVŘENÝ
AMALGÁM S VNITŘNÍMI TENZEMI**

(JUDr. B. Havel, Ph.D., FPr ZČU v Plzni)

**KOMPARATIVNÍ NÁHLED NA ÚČAST ZAMĚSTNANCŮ
PŘI SPRÁVĚ OBCHODNÍCH KORPORACÍ**

(JUDr. J. Hejda, Ph.D. a JUDr. K. Hajná-Steinerová,
LL.M, FPr ZČU v Plzni)

MÁ (MÍT) OBCHODNÍ KORPORACE MORÁLKU?

(prof. P. Hajn, DrSc., PF MU v Brně)

14:00 – 17:00

moderátor: prof. P. Hajn

**EUROPEAN MODEL COMPANY LAW ACT A JINÉ
KOMUNITÁRNÍ INSPIRACE**

(doc. M. Patakyová, Ph.D., PF UK v Bratislavě)

**EKONOMICKÁ REALITA OBCHODNÍCH
KORPORACÍ – TEORIE FIRMY**

(Mgr. P. Kuhn, MBA, FPr ZČU v Plzni)

**OBCHODNÍ KORPORACE – SMLOUVA NEBO VLAST-
NICTVÍ?** (JUDr. K. Csach, Ph.D., PF UPJŠ v Košicích)

**INSIDER TRADING PŘI SPRÁVĚ OBCHODNÍCH
KORPORACÍ** (doc. J. Kotásek, Ph.D., PF MU v Brně)

Formulář pro zájemce o účast na konferenci, jakož i bližší informace,
naleznete na www.konference.elsa.cz, případně kontaktujte pana
Jana Halámku, halamka@elsa.cz, tel. +420 728 605 411.
Přihlášky je možné zasílat až do 5. 3. 2010.

2. den - 12. 3. 2010

9:00 – 12:00

moderátor: doc. M. Patakyová

**ZAHRANIČNÍ ZKUŠENOSTI SE SPRÁVOU
OBCHODNÍ KORPORACÍ**

(prof. JUDr. S. Černá, CSc., PF UK v Praze)

**CORPORATE GOVERNANCE
– HARD NEBO SOFT LAW?**

(JUDr. P. Čech, Ph.D., PF UK v Praze)

**SPRÁVA KORPORACÍ VE SVĚTLE JUDIKATURY
NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR**

(doc. JUDr. I. Štenglová, Nejvyšší soud ČR – PF UK
v Praze)

**PRAKTICKÁ RIZIKA SPRÁVY OBCHODNÍCH
KORPORACÍ**

(prof. J. Dědič, CSc., VŠE v Praze, a JUDr. V. Pihera,
Ph.D., advokát)

13:30 – 17:00

moderátor: prof. K. Eliáš

**TRESTNĚPRÁVNÍ ASPEKTY SPRÁVY OBCHODNÍCH
KORPORACÍ**

(prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., D.Sc., PF UK
v Praze)

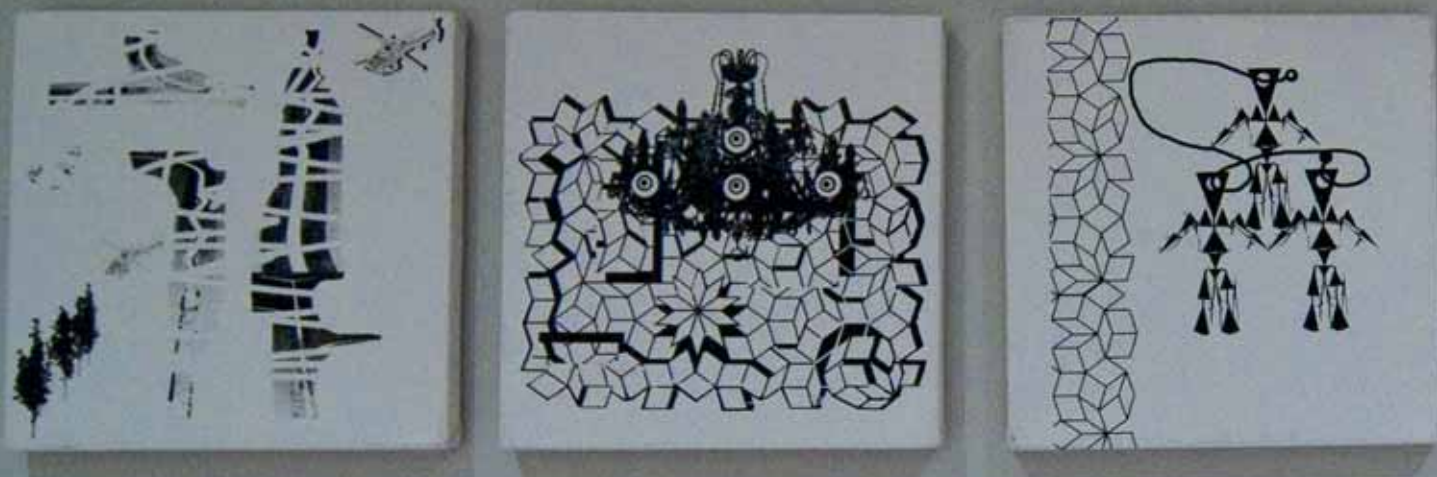
**POHLEDY TRESTNÍHO PRÁVA NA ODPOVĚDNOST
ČLENŮ ORGÁNŮ OBCHODNÍCH KORPORACÍ**

(JUDr. Tomáš Sokol, advokát)

**VYBRANÉ ASPEKTY SPRÁVY OBCHODNÍCH
KORPORACÍ VE SVĚTLE**

ZVLÁŠTNÍ ČÁSTI TRESTNÍHO ZÁKONÍKU
(Mgr. P. Škvain, FPr ZČU v Plzni)

**Odborným garantem konference je
prof. JUDr. Karel Eliáš.**

Jiří David vystavuje obrazy v advokátní kanceláři Pierstone

Výmluvné, senzitivní, duchaplné, mnohdy nezvyklé a záměrně provokativní – tak nějak by se asi dala popsat tvorba Jiřího Davida, jednoho z nejznámějších a nejvlivnějších českých umělců současnosti. Autor neonového srdce nad Pražským hradem, trnové koruny na pražském Rudolfinu a dalších nezvyklých výtvarných artefaktů byl členem legendární skupiny Tvrdohlaví.

Jeho zatím poslední výstava s nápaditým názvem *Jakoby vše chtělo být rájem* je k vidění na neobvyklém místě – v prostorách pražské advokátní kanceláře Pierstone, která umění a jednotlivé umělce již delší dobu podporuje.

Při vernisáži výstavy, jenž se konala 10. prosince 2009, se Jiří David nijak nebránil krátkému rozhovoru.

■ Prozradíte nám něco o této výstavě? Jaký je obsah těchto černobílých obrazů?

Obsah těch obrazů je více méně osobní, jsou to vlastně moje představy a vzpomínky z dětství. Jsou černobílé, nechťel jsem moc používat barvy, chtěl jsem vytvořit spíše kostru než tělo. Pracuji s ambivalentní formou, která se často mění a může mít různé výklady a významy.

Při vernisáži, Jiří David druhý zleva.

Jiří David v rozhovoru s autorkou textu.

■ **Vaše tvorba vzbuzuje obdiv a uznání, ale taky šok a kontroverzní reakce. Šokujete rád lidi?**

Já si nemyslím, že bych lidi záměrně šokoval. Myslim si, že když chcete vyjádřit něco soukromého, musíte se osobně otevřít a někdy to je strašně těžké. Tyhle věci lidi skrývají, nedávají to najevo a když se to najednou objeví, tak je to pro ně život, který není odhalovaný, a to se může někomu zdát nepatřičné či šokující. Rozhodně ale nepracuji s šokem jako s fenoménem.

■ **Kurátorem výstavy je JUDr. Magda Nováková z advokátní kanceláře Pierstone. Jak se Vám s právníky, tedy s lidmi z úplně odlišného prostředí, spolupracovalo?**

Pokud si vzpomínám, tak asi sedm lidí, kteří vlastní moje obrazy, jsou právníci. Jsou to sice lidé z jiného oboru, ale ta obecná citlivost může být dána jakoukoliv profesí. Já hledám lidi, kteří jsou citliví a umějí se identifikovat s uměleckým dílem, a může to být vědec, doktor... kdokoliv. Spolupráce s Pierstone byla bezproblémová, v prostorách této kanceláře proběhly již výstavy lidí, kterých si velmi vážím, a někteří z nich jsou i mí studenti, takže garance o dobré spolupráci tu už byla dána předem. Ten prostor tady je příznačný, myslím si, že každá věc, která pomůže dát umění do širšího kontextu než galerijního, je zajímavá, i když ne vždy tomu tak je.

■ **Pracujete momentálně na tvorbě obří klíčové sochy. Už víte, kde bude umístěna?**

Lidi jsou vyzváni k tomu, aby se rozhodli, kde tu sochu chtějí. Já osobně bych ji rád viděl u nové Technické knihovny v Praze, určitě bych to necpal nikam, kde se z toho stane pomník, aby se tam lidi scházeli a kladli tam věnce.

■ **Vystavoval jste i v zahraničí, můžete tedy porovnat český přístup k umění s tím venku? Co nám tu schází a v čem máme naopak navrhc?**

Schází nám tu jedna zásadní věc – peníze. Často to vypadá, že společnost je až příliš konzumní a využívá tyhle toky peněz, nicméně umění nějakou odezvu i tímhle způsobem potřebuje. Chybějí tu privátní galerie, které by české umění v zahraničí mohly prosadit. Pár jich tu sice je

a těch si vážím, ale je to zase o penězích. A v čem máme navrhc? Já bych řekl a doufám, že v schopnosti umění nejenom konzumovat, ale i s ním žít. To se děje ale i jinde, ta citlivost je podobná jako všude ve světě, takže to podle mého žádná zásadní přednost není.

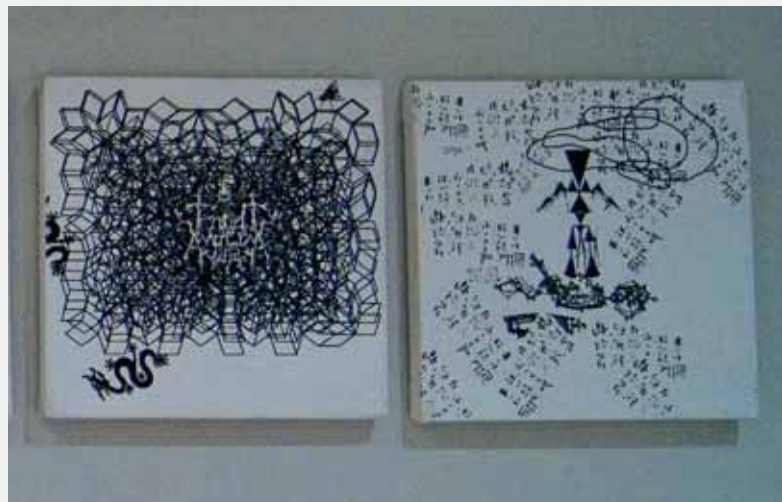
•

Vystavená díla Jiřího Davida v prostorách advokátní kanceláře Pierstone se sídlem Na Příkopě 9, Praha 1 můžete zhlédnout až do března 2010 po předchozí domluvě s Magdou Novákovou, tel. **775 745 855**, e-mail: **magda.novakova@pierstone.com**.

V advokátní kanceláři Pierstone, která se zaměřuje převážně na právní poradenství v oblasti technologií, médií a telekomunikací, již dříve proběhly výstavy dalších významných umělců, jako např. Petra Písaříka, Jiřího Straky, Jakuba Špaňhela nebo Jakuba Švédy.

✦ LY DANG LE

✦ Foto IVAN KAŠPÁREK

Test: Jste tolerantní?

(Určeno zvláště pro právníky)

JUDr. PhDr. ALENA NOVOTNÁ

Pokud by čtenář tohoto odborného periodika disponoval volným časem a usedl by v klidném podvečeru k článku s tímto názvem v nedělní novinové příloze, není vyloučeno, že by v sobě shledal přání vyjít z testu jako tolerantní. Žádnou pochybnost pak nemám o tom, že si všichni přejeme, aby ostatní byli tolerantní. Stejně je to s naší postmoderní pluralitní společností: rovněž směřuje k toleranci – jednak svou sounáležitostí s vyspělou západoevropskou právní kulturou, jednak implementací norem evropského práva (což není totéž), jednak v příčinné souvislosti s multikulturální skutečností, a její postoj k toleranci ostatních zemí a nadnárodních struktur je pln oprávněného očekávání na reciprocitu.

Proto si dovoluji požádat laskavého čtenáře o toleranci, se kterou bude ochoten se zdánlivě teoretickému tématu věnovat na úkor času, který by věnoval pozitivnímu právu.

Především se zamysleme nad tím, co je to tolerance? V běžném, obecném slova smyslu tolerujeme či netolerujeme kuřáky, vládu, zlovyky partnera. Tolerance se v odborných terminologiích různých oborů spojuje s příslušným vlastkem nulová, chladová, imunologická, fyziologická, tolerance hraničící s abstinencí s příznakem požívatele návykových látek, v psychologii se pracuje s tolerancí frustrační (ve smyslu odolnost), známe toleranci náboženskou, národnostní, ekologickou. V technických oborech se používá termín tolerance pro dovolenou úchylku. V tradiční čínské filozofii je jednou ze základních kategorií *žen* ve smyslu tolerance, snášenlivosti, vytrvalosti a odvahy, je součástí cvičení mysli a těla. V matematice označuje tolerance binární relaci, která je současně reflexivní a symetrická.

Pro účely tohoto článku si dovolím vybrat několik myšlenek, které přes svou letitost mohou přinést objevné paprsky poznání na vývoj širšího zázemí pojmu tolerance, tedy na mravnost, svobodu, rovnost, snášenlivost. S dnešním významem tolerance se setkáme u Johna Locka v 17. století.

Zákoník Chammurabiho, nalezený v roce 1901 v Su-

sách, napsaný akkádsky na dvoumetrové dioritové stéle, se datuje od roku 1728 do roku 1686 před naším letopočtem a je uchován v Louvru. Po slavnostní preambuli následuje 282 kasuisticky formulovaných článků. Např. článek 229 stanoví: „Jestliže stavitel postavil někomu dům a své dílo neudělal pevně a dům, který postavil, spadne a usmrtí majitele domu, bude tento stavitel usmrcen.“ Článek 230 doplňuje: „Jestliže bude usmrceno dítě majitele domu, bude usmrceno dítě stavitele.“¹ Uzakoňuje tedy zákon odvety. Zákon krutý, neznaný slitování.

Mojžíšův zákon se od tradice právních dějin Blízkého východu v podstatných rysech liší. Všechny ostatní zákoníky byly odvozovány od boha, obsahovaly však zmocnění, jmenování či předurčení k zákonodárství pozemskému panovníku, a tudíž to byly zákony, které panovník mohl rušit nebo měnit. Mojžíšův zákon se prohlašuje za dílo boží a žádnému z izraelských králů nepřisuzuje právo na formulování či dokonce změnu zákona. Mojžíš je v postavení proroka, prostředníka, nikoli panovnického zákonodárce. Proto v jeho zákoníku neexistuje rozdíl mezi náboženským a světským a tento princip má důležité praktické důsledky. Mojžíšův zákon přisuzuje posvátnou hodnotu lidskému životu bez ohledu na majetnost nebo postavení viníka. Neukládá nikdy trest smrti za majetkový zločin, omezuje na minimum krutost, která v té době byla u tělesných trestů obvyklá. Příznačné je, že většinou nepřipouští možnost vyplacení odškodnění, protože překročení zákona vykládá jako provinění proti bohu, které nemožno lidé vypořádat mezi sebou.

Vždy znovu stojí za to si připomínat starozákonní Dekalog: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh. Nebudeš mít jiného boha mimo mne. Nezobrazíš si Boha zpodoběním něčeho. Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Pamatuj na den odpočinku. Cti svého otce i matku. Nezbiješ. Nesesmilníš. Nepokradeš. Nevydáš proti bližnímu křivého svědectví. Nebudeš žádostivý.“ Důležitým principem Desatera je idea rovnosti, všichni věřící jsou si rovni před bohem a před jeho zákonem, jde tedy o spravedlnost pro všechny. Tyto ideje předznamenaly vládu zákona a rovnost před zákonem. A jeden méně známý příklad starozákonní etické normy: Tvrdý odsudek stíhal také nenávisť, neboť může vést k vraždě. Příkázání „Nebudeš ve svém srdci chovat nenávisť k svému bratru“ (Levitikus 19,17) bylo vyloženo následujícím způsobem: Je možné se domnívat, že stačí, aby jej neuhodil, neudeřil nebo neproklel, proto text dodává „ve svém srdci“, aby ukázal, že je míněna nenávisť v srdci (Arachin 16b).²

1 Cit. Kincí, Jaromír a kolektiv: Všeobecné dějiny státu a práva I., Panorama, Praha 1983, str. 17.

2 Cit. J. J. Stamm a M. E. Andrew: The Ten Commandments in Recent Research, New York 1967; in Johnson 1996, str. 46.

Antická filozofie a právo jsou nevyčerpatelným zdrojem moudrosti a inspirací pro všechny následující generace. Plutarchos v Životopisech slavných Řeků a Římanů vzpomíná **Solonovu** odpověď na otázku, v jaké obci se žije nejlépe: Řekl, že v té, kde ti, kdo trpí křivdu, právě tak jako ti, kdo ji netrpí, viníky žalují a trestají.³ Možná i na tuto myšlenku navázal římský institut *actio popularis* – žaloby ve veřejném zájmu, kterou v našem právním řádu postrádáme.

Platon (431-404 před naším letopočtem), vlastním jménem Aristokles, obdržel přezdívku Platon pro svou neohrabanost v tělocviku – pocházela z řeckého výrazu *platys* – široký, byl tedy intolerancí zasažen už ve svém školním věku. Pocházel ze vznešené rodiny, dostalo se mu znamenité výchovy a měl nadání pro mnoho oborů, když však ve věku dvaceti let poznal Sokrata, rozhodl se pro filozofii. Byl filozofem idealistickým, jeho praktický pokus vyzkoušet představy o rozumném uspořádání státu na dvoře syrakuského tyrana Dionýsa I. na Sicílii skončil nezdarem, Platon musel být vykoupěn z otroctví. V roce 389 před naším letopočtem založil vlastní filozofickou školu – vlastně první evropskou univerzitu – Akadémii, která trvala bez přerušení 900 let. Platonův žák a později největší kritik **Aristoteles** (384-322 před naším letopočtem), působil v Platonově Akademii od svých sedmnácti do sedmatřiceti let. V *Etice Nikomachově* (Nikomachos se jmenoval Aristotelův otec) napsal: „Amicus Plato, magis amica veritas“. (Přítelem je mi Platon, ale ještě větší přítelkyní pravda.)⁴ V roce 335 založil Aristoteles v Athénách vlastní filozofickou školu Lykeion, pojmenovanou podle Apollona Lykeia – božského ochránce stád proti vlkům, na jehož posvátném okrsku se nacházela. Byla nazývána školou peripatetickou – podle sloupořadí (*peripatos*) a proto, že Aristoteles vyučoval své žáky procházející se s nimi (řecky *peripatein* – procházet se). Aristoteles shledal, že člověk jedná tak, jak je to nejpříjemnější a nejpohodlnější jeho přirozenosti (řecky *physis*), nejvíce člověkem je však díky svému rozumu (řecky *fronésis*). Rozumnost jako etická ctnost je podle Aristotela zachováním středu mezi krajnostmi (řecky *mesotés*), zachováním míry – tento pojem můžeme srovnat se Sokratovou uměřeností.⁵ Důležitou etickou kategorií byla pro Aristotela velkomyslnost (řecky *megalopsychia*), obsahující převětivost, pokoru, povznesení se nad utrpené příkoří, úsilí o pravdu spíše než o slávu.

Řečtí plebejové si v polovině 5. století před naším letopočtem vymohli na svou ochranu před vládnoucí elitou psaný zákon – **Lex duodecim tabularum**. Římští historikové líčí, že roku 454 byla vyslána do řeckých obcí zvláštní komise, aby prozkoumala řecké zákonodárství. Po jejím návratu zvolilo centurijní shromáždění *desetičlenný sbor*, tzv. *decemvirů* (latinsky *X-viri legibus scribundis*), aby tento sbor sepsal *během jednoho roku* nejdůležitější ustanovení římského práva. Hotové dílo předložili decemvirové na deseti tabulích římskému lidu, který zákony přijal, ale žádal jejich doplnění. Nově zvolení decemvirové doplnili ještě další dvě desky, ty však nepředložili lidovému shromáždění a pokusili se o tyranii. Lidové vzbou-

ření je smetlo a nastolilo znovu republikánskou ústavu, dvě doplněné desky byly přijaty a Zákon dvanácti desek byl poté vystaven na Foru Romanu až do roku 387 před naším letopočtem, kdy do Říma vpadli Gallové. Zákon dvanácti desek byl přísný, jak odpovídalo době a poměrům, stanovil například přísné tresty vůči dlužníkům – odsouzený dlužník byl třikrát předveden na veřejnost při měsíčním trhu a pokud dluh nezapltil, mohli ho věřitelé zabít či prodat do otroctví (Deska III.4-10).⁶ Na druhou stranu zákon zakazoval jakékoli výsady pro soukromé osoby, přiznával všem rovná práva a přísně trestal úplatné soudce (Deska IX).

Konečně nelze v tomto výčtu neuvést byzantského císaře **Justiniána**, který vládl východní říši římské v letech 527-565 našeho letopočtu. Už jeho manželství poznamenal zákon, a to zákon neobvyklý. Jeho strýc a předchůdce Justin musel zrušit prastarý zákon, který zakazoval senátorům sňatky s ženami nízkého původu. Justinián se poté mohl v roce 525 oženit s cirkusovou tanečnicí, říkali mu potom legislator uxorius – zákonodárce oddaný manželce.⁷ Justinián se po celou dobu své vlády snažil vrátit Římu jeho bývalou slávu. Hned po nástupu na trůn jmenoval zvláštním dekretem *desetičlennou komisi* a uložil jí do jediné sbírky sestavit platné římské právo.⁸ Komisi bylo dovoleno v dosavadních zákonech provádět změny, vypouštět vše zastaralé a nepraktické, vyhnout se všem opakováním a rozporům. *Po roce*, dne 7. dubna roku 529, s účinností od 16. dubna téhož roku, mohl Justinián vyhlásit **Novus Iustinianus codex** s názvem *Summa rei publicae* (souhrn věcí veřejných). Komise pak pokračovala v kodi-

3 Plutarchos: Životopisy slavných Řeků a Římanů I, Praha 1967 in Schelle, Karel; Vlček, Eduard; Židlická, Michaela: Obecné dějiny státu a práva v dokumentech, díl I., Masarykova univerzita, Brno 1994, str. 37.

4 Cit. Tretera: Nástin dějin evropského myšlení. Paseka, Praha, Litomyšl 2000, str. 94.

5 Cit. Tretera, str. 104.

6 Zákon dvanácti desek, deska III.: 1. Těm, kdo se přiznali k dluhu a jejich záležitosti byly dle práva rozsoudeny, budiž dáno zákonných třicet dní. 2. Potom nechť se věřitel vložím ruky dlužníka zmocní. Ať jej zavede před soud. 3. Nesplní-li dlužník rozsudek anebo nezaručí-li se někdo za něho, ať jej věřitel odvede s sebou. Ať jej spoutá, buďto provazem anebo okovy o váze 15 liber, ne těžšími, chce-li však, ať jej spoutá lehčími. 4. Chce-li dlužník, ať žije ze svého. Nežije-li ze svého, ať ten, kdo jej bude držet v poutech, mu dává denně libru mouky, chce-li, ať dává více. 5. Takto byl dlužník držen v poutech 60 dní. Během této doby byl po tři po sobě jdoucí trhově dny přiváděn před přetora na shromáždění a bylo povoláváno, k jak vysoké peněžitě pokuté byl odsouzen. Při třetím trhově dnu byl pak trestán na hrdle, anebo prodáván do ciziny za Tiberu. 6. Při třetím trhově dnu ať dlužníka rozsekají na kusy, usekne-li si některý z věřitelů více nebo méně, nebudiž to na újmu. (Schelle, Karel; Vlček, Eduard; Židlická, Michaela: Obecné dějiny státu a práva v dokumentech, díl I., Masarykova univerzita, Brno 1994, str. 106.)

7 Kincl, Jaromír; Urfus, Valentin: Římské právo, Panorama, Praha 1990, str. 66.

8 „A tak jsme již dříve sepsali do kodexu, zářího naším jménem, císařské konstituce, shrnutí do dvanácti knih. Potom však k převelikému dílu přistupující, dali jsme témuž vznešenému muži – Triboniánovi svolení, aby jednak sebral, jednak určitým způsobem upravil ona velmi učená díla doby staré, jež byla již téměř nepřehledná a nepoužitelná. Když jsme však všechno propočítávali, bylo výše řečeným vznešeným mužem (Triboniánem) zjištěno, že bylo napsáno skoro dva tisíce knih a že staří právníci vychrlili třikrát deset tisíc řádků, jež všechny bylo třeba jak pročíst, tak prozkoumat a vybrat z nich to, co by bylo nejlepší. Což s nebeským zápallem a s přízní nejvyšší trojice bylo úspěšně dokončeno ve smyslu našich příkazů, jež jsme od počátku dávali vzpomenuťmu vznešenému muži: a všechno, co bylo nejužitečnější, bylo sebráno do padesáti knih, všechny pochybnosti (jednoznačně) rozhodnuty, všechno rozporné odstraněno. Dali jsme těm knihám název Digesta neboli Pandekty, protože obsahují všechna pojednání a rozhodnutí o právu a zákonech a protože pojaly do svého obsahu vše, co jen se kde dalo vybrat, shrnující celé dílo do skoro sto padesáti tisíc řádků.“ (Schelle, Karel; Vlček, Eduard; Židlická, Michaela: Obecné dějiny státu a práva v dokumentech, díl I., Masarykova univerzita, Brno 1994, str. 144, 145.)

fikační práci sbírkou „starého“ práva, měla vybrat z klasické jurisprudence všechno užitečné, provést jednotnou úpravu a zpřístupnit právo veřejnosti. Dne 16. prosince 533 vyústily tyto práce ve vydání rozsáhlého díla **Digesta seu pandectae** (volně přeloženo vše obsahující sbírka). Digesta obsahují 50 velkých kapitol. V první knize digest je kapitola I. nazvána O spravedlivosti a právu, v jejím článku II. O zákonech a usneseních senátu a o právu obyčejovém se můžeme dočíst tyto principy, uvedené vždy se jménem svého autora – Celseus tam praví: Neboť právo musí být spíše přizpůsobeno tomu, co se stává často a snadno, než tomu, co se stává jen docela zřídka. A dále: Zákony je třeba vykládat mírněji, aby se zachoval jejich smysl. Julianus uvádí: Ani zákony, ani usnesení senátu nemohou být sepsány tak, aby postihovaly všechny případy, které se kdy stanou, ale postačí, že zahrnou ty, ke kterým dochází nejčastěji. Paulus zde komentuje zákon: Proti zákonu jedná ten, kdo dělá, co zákon zakazuje. Zákon však obchází ten, kdo jedná proti jeho smyslu, aniž by jednal proti slovům zákona. A dále Paulus: Vznikne-li nejasnost o výkladu zákona, je především třeba nahlédnout, jakého práva obec již dříve v případech téhož druhu užila: obyčej je totiž nejlepší vykladač zákona. A konečně Ulpianova myšlenka: Dlouhotrvající obyčej je třeba považovat za právo a zákon v těch případech, kdy není žádný psaný předpis.⁹

Antické filozofické ideály a právní principy přežily v ústraní raný středověk a naplno se rozvinuly v evropském myšlení na prahu novověku. **Hugo Grotius** (1583-1645) bývá považován za prvního teoretika přirozeného práva. Svým dílem usiloval o harmonii, o humánní svět, o klidné spořádané lidské společenství, ve kterém může jedinec žít ve společnosti sobě rovných tak, jak to odpovídá jeho přirozenosti. Za základ společenského smíru považoval dobrovolné omezení původní svobody jednotlivce.¹⁰ Právo by pak mělo zaručovat a zajišťovat podmínky takového smíru. K tomu, aby Grotius zanechal poselství tolerance a humanity, byl východiskem i jeho životní příběh. Narodil se do doby, kdy španělský místodržitel Nizozemí vévoda z Alby brutálně potlačoval reformaci, aby upevnil autoritu katolické církve. V šedesátých letech šestnáctého století zřídil inkviziční úřady, které odsoudily k smrti tisíce lidí pro jejich vyznání. Grotius se později dostal do sporu s místodržícím Mořicem Oranžským, teologický spor přerostl v politický, byl odsouzen k doživotí, po dvou letech za pomoci manželky uprchl do Francie, do vlasti se pak už nikdy nemohl vrátit.

9 Digesta seu Pandectae, překlad Otmar Vaňorný, Praha 1926 in Schelle, Karel; Vlček, Eduard; Židlická, Michaela: Obecné dějiny státu a práva v dokumentech, díl I., Masarykova univerzita, Brno 1994, str. 147, 148.

10 Cit. Kuntz: Osobní svoboda a suverénní moc, Iuridica brunensia, Moravská obchodní společnost, s. r. o., Brno 1995, str. 18.

11 John Locke: Dopis o toleranci, Atlantis, Brno 2000, str. 43.

12 Tamtéž, str. 60.

13 Tamtéž, str. 81.

14 Tamtéž, str. 89.

John Locke (1632-1704) studoval přírodní vědy, např. medicínu, i vědy společenské. Lockův filozofický liberalismus je individualistický. Požaduje, aby přirozená práva jedince byla zachována v každé společenské smlouvě. Spis – **Dopis o toleranci** z roku 1667 (latinsky Epistola de Tolerantia, anglicky Letters for Tolleration) je náboženským pojednáním, které pojem tolerance hodnotí jako nejvyšší morální hodnotu, jako společenskou nezbytnost. Dílo má formu dopisu, kterým se Locke obrací na svého přítele profesora Limborcha, který původní latinskou verzi uveřejnil roku 1689 v Goudě. Za nejdůležitější argument pro toleranci považoval Locke přesvědčení, že každý člověk je sám schopen náležitě se starat o svou duši a je sám odpovědný za svoje spasení. „Má-li člověk všechno, ale postrádá-li milosrdenství, vlídnost a blahovůli obecně vůči všem lidem, dokonce i vůči těm, kteří nevyznávají křesťanskou víru, pak má jistě daleko k tomu, aby byl sám křesťanem.“¹¹ Locke požaduje, aby stát zajistil občanu život, svobodu, zdraví a majetek, souhrnně řečeno všechna jeho přirozená práva. Státní moc ale nesmí zasahovat do sféry svědomí jedince. Náboženskou toleranci a svobodu vyznání musí respektovat stát i jednotlivé církve. V Dopise dále John Locke rozebral, co povinnost snášenlivosti ukládá každému členu společnosti – církvím, soukromým osobám, církevním hodnostářům a státním úředníkům. Píše: „Nikdo nemůže být proti své vůli nucen, aby byl zdravý a bohatý.“¹² Úředník státu by však neměl tolerovat žádná učení neslučitelná s lidskou společností a odporující dobrým mravům, jež jsou pro zachování občanské společnosti nezbytné. Skrytější, pro stát mnohem nebezpečnější, je zlo, když lidé sobě a členům své sekty připisují nějakou zvláštní výsadu v rozporu s občanskými právy a nazývají to krásnými slovy, určenými k oklamání druhých.¹³ Locke se také zastává svobody shromažďovací a sdružovací a zásahy do těchto svobod považuje za oprávněné jen tehdy, když shromáždění nebo sdružení osob ohrožuje veřejný pořádek. „Nikoli různorodost názorů, již se nelze vystříhat, ale neochota snášet lidi jiného smýšlení způsobila většinu nesvářů a válek, které v křesťanském světě povstaly kvůli náboženství. Lidé, sužovaní zlem, nakonec přesvědčí sami sebe, že je zákonné čelit násilím násilím a zbraněmi, které mají k dispozici, bránit práva, která jim dal Bůh a příroda a jichž mohou být zbaveni jen kvůli svým zločinům, nikoli kvůli náboženství.“¹⁴

Pro účely objasnění termínu tolerance rozdělil Locke lidské myšlení a jednání do tří kategorií: Do *první kategorie* zařadil názory a jednání, které se nedotýkají politiky. Ty zahrnují spekulace, včetně spekulativních názorů o božské podstatě. Podle něho pouze činy a názory první kategorie mají „an absolute and universal right to toleratio“ (absolutní a univerzální právo na toleranci). Právo na toleranci je odvozeno ze skutečnosti, že tyto názory a činy neovlivňují společnost, ale mají pouze privátní charakter. Do *druhé kategorie* patří názory a akce, které samy o sobě nejsou špatné ani dobré (anglicky indiffe-

rent things, latinsky res adiaphoras), ale ovlivňují ostatní, a proto mají společenský dopad. Jako příklad uvádí názory na polygamiu, rozvod, svobodné vychovávání dětí nebo nakládání s majetkem. „These opinions and the actions following from them, have a title also to toleration, but only so far as they do not tend to the disturbance of the State or do not cause greater inconvenience than advantage to the community“ (tyto názory a akce mají také právo být tolerovány, ale pouze potud, pokud nezapříčiní společnosti větší nesnáze než výhody). V případě, že by tyto názory narušovaly obecné soužití a dobro, mohou magistráty zakázat jejich publikování. Žádný ale nesmí být nucen vzdát se svého mínění nebo zastávat opačné mínění. Takový postup by nezměnil jeho původní názory, ale udělal by z něho pouze pokrytce. Magistráty také nesmějí zakázat publikovat spisy. Zakaz publikování musí být vysloven jedině po vážné a nestranné debatě, ve které by bylo prokázáno, že zákaz byl nutný pro „the peace, safety or security of his people“ (mír, bezpečnost nebo ochranu lidí). *Třetí kategorie* obsahuje činy, které jsou samy o sobě buď dobré, nebo špatné. To jsou ctnosti a hříchy. Vlády nemají „nothing to do with the good of men's souls or their concerns in another life“ (vlády se nemají starat o blaho duší poddaných a jejich zájmy v dalším životě). Magistráty nesmí povolit praktikování hříchů. Nemají ale ani povinnost potrestat každý hřích. Bůh bude trestat hříchy a odměňovat ctnosti. Úlohou vlády je pouze udržet mír.

Stručný výčet vynikajících myšlenek uzavřu připomínkou díla **Jeanu Jacquese Rousseaua** (1712-1778). Podstatou jeho učení bylo, že lidé se rodí dobří a kazí se teprve vinou společnosti. Volal po návratu k přírodě a k lidské přirozenosti, kterou spatřoval v absenci novodobých dějin, jež člověka uvrhly do okovů

Jean Jacques Rousseau

konvencí a nesmyslných řádů. V roce 1749 se zúčastnil soutěže Dijonské akademie o nejlepší filozofické pojednání na téma „Přispěl pokrok věd a umění ke zkáze nebo k zušlechtění mravů?“ Se svou „Rozpravou o vědách a umění“, kde rozvedl myšlenku, že pokrok je synonymem zkaženosti, vyhrál první cenu a značně se proslavil. V roce 1752 do jiné soutěže Dijonské akademie zaslal „Rozpravu o původu nerovnosti mezi lidmi“, jež se setkala s nelibostí francouzské vlády. Napsal v ní: „Rozeznávám u lidstva dva druhy nerovnosti: jednu nazývám přirozenou nebo tělesnou, protože je vytvořena přírodou a spočívá v rozdílnosti věku, zdraví, tělesných sil a vlastností ducha i duše. Druhou můžeme nazvat nerovností mravní nebo politickou, protože závisí na jakési úmluvě a je podložena nebo alespoň schválena souhlasem lidí. Tato se skládá z různých výsad, z nichž těží na újmu druhých tím, že jsou bohatší, uctívanější, mocnější než oni, nebo je dokonce nutí k poslušnosti.“¹⁵

Věřím, že ctěný čtenář, jehož pozornost jsem si opovážila obrátit k textům z dávných dob, nebude muset čas strávený nad tímto článkem považovat za promarněný. Ačkoli byl vytržen z úvah nad ožehavými problémy naší doby – pokusy magistrátů omezit shromažďovací svobodu skupinám, zpochybňujících strašlivou zkušenost holocaustu, nad rozhodnutím správního soudu nezakázat politickou stranu, o jejímž (ne)demokratickém charakteru (ne)jsou pochybnosti, o zásadách veřejné moci do svobody slova, o šíří práva na svobodu projevu u autorit římskokatolické církve, nad rozhodováním o žalobách na ochranu osobnosti, kde se často ani s pomocí práva nedají nacházet rozumnou míru, třeba mu tento článek může být inspirací. Inspirací pro vládu, že desetičlenný sbor, sestavený z nejzdatnějších, ale zřejmě také velmi pracovitých, úředníků v dávných dobách bez pomoci computerů a fulltextových vyhledavačů za jeden rok dokázal sepsat kodifikaci veškerého práva. A pokud by akademické či jiné učené místo znovu po vzoru doby Rousseauovy vypsalo soutěž pro myslitele, snad by někteří odvážní znovu jako francouzští encyklopedisté riskovali nepřízeň vlády, aby své myšlenky o svobodě a toleranci vyjevili. Vyhnanství v našich schengenských časech nehrozí, pokud vynechám případy vynucených pobytů na vzdálených ostrovech, kam se lze uchýlit před nepřízní vlády stejně jako před jurisdikcí civilizovaného světa.

✿ Autorka, dlouholetá advokátka,
je soudkyní Obvodního soudu pro Prahu 1.

¹⁵ Cit. Rousseau, Jean, Jacques: Pojednání o původu a příčinách nerovnosti mezi lidmi, str. 55.

Když místo „PF“ posílám právnícký fejeton

Itentokrát, nehledě na příznaky hospodářské krize, ke mně dorazil běžný počet novoročenek. Také text v nich použitý byl docela obvyklý. Odesílatelé mi často přáli: Veselé Vánoce a šťastný příští rok. Standardní slova mne znovu potěšila, zvlášť když byla provázena povedeným obrázkem či fotografií. Tentokrát se však ve mně probudil právník (či snad skrytý jazykozpytec) a začal jsem zkoumat význam těch vinšovacích výrazů.

Vánoce, na něž rád vzpomínám, bývaly mnohdy radostné, nikoli však „veselé“, pokud tím rozumíme zvláštní zábavnost či dokonce něco na způsob estrádních legracek. Šlo o svátky poezie, pokoje, pohody. Takové vlastnosti sváteční doby, takové pozastavení v trysku týdnů jsem přál k loňským Vánocům a přeji i pro dny volna v tomto roce. Vede mne k tomu mimo jiné poznatek o výzkumu, v němž psychologové zjišťovali slova, která české děti nejčastěji slyší od svých rodičů. Mají mezi ně patřit především pokyny: „Pospíchej!“ a „Dělej!“ (i to zřejmě ve významu „Hod' sebou!“).

Přejdeme však ke gratulacím novoročním. Slovo „štěstí“ v nich pokládám – řečeno slovníkem právníků – za hodně neurčitý pojem. Pokud jím totiž myslíme stav trvalé blaženosti a ten někomu přejeme do příštího roku, pak je naše přání málo realistické. Tvrdím například: *Pracovní poměr nemůže být nástrojem všeobecného a neustálého obšťastňování, byť k spokojenému bytí člověk práci potřebuje.* Jsou dokonce skeptici, kteří míní: *Život je určen k tomu, abychom se jím protřápili.* Dobral jsem se i poznatku: *Abychom mohli mít radost z vnoučat, musíme přetřpět děti.*

Slovo „štěstí“ používáme také pro případy, v nichž nás potkala příznivá shoda okolností – náhoda, která nám byla ku prospěchu. Říkáme, že někdo „měl štěstí“, neboť vyhrál mnohamilionovou částku v loterii. (To ovšem nemusí vést k jeho trvale povznesené náladě, ale někdy i k duševnímu zhroucení.) Jiný mluví o štěstí, když stihl rychlík, protože ten měl zpoždění; třetí pokládá za štěstí, že včas zjistil, jak špatná obchodní pověst provází jeho vyhlédnutého smluvního partnera. Takové jednorázové „štěstí“ je protikladem „neštěstí“ (nevyhrál v loterii) i opravdových neštěstí. Ve vynikající francouzské knížce o soukromoprávní odpovědnosti (André Tunc: *La responsabilité civile*, Paris: Economica, 1981) jsem se dočetl, že v životě se každý z nás dosti často dopouští chybných výkonů; ostatně schopnost chybovat je tím, co člověka odlišuje od ostatní živočišné říše. Mají-li však taková nedopatření poškodit nás nebo jiné, musí se k nim většinou připojit ještě další náhodná událost. Například i zdatný řidič automobilu se (také podle výzkumných zjištění) každé čtyři minuty dopustí prohřešku proti zásadám bezpečné jízdy; k ničemu mimořádnému pak většinou nedojde jenom proto, že cesty toho chybujícího se

nezkřížily s jiným prohřeškem či náhodou v silničním provozu.

Do nového roku proto přeji druhým i sobě, aby nás míjely nepříznivé náhody, když už se nemůžeme zcela vyhnout vlastním chybám. Připomínám si v této souvislosti příběh pána, který si nedbale zavázal tkaničku od bot a přišlápl si ji právě v okamžiku, kdy v muzeu procházel kolem drahocenných váz z dob vzdálené čínské dynastie; sklouzl a vázy rukou smetl. Oni již starořímsí právníci tvrdili, že „stálým průvodcem nedbalosti je smůla“. Profesor Jaromír Kincl k tomu uvedl: „Ručení za nedbalost je svým způsobem ručením za výsledek, protože nedbale jedná mnoho lidí, mají však štěstí a nezpůsobí žádnou škodu.“ (Kincl, J.: *Dicta et regulae iuris, aneb Právnícké mudrosloví latinské*, Praha: Univerzita Karlova, 1990, s. 168.)

Přání, aby nás nepotkala smolná náhoda, se však může zdát hodně neobvyklé a jaksi přízemní. Od novoročenky se přece očekává povzbudivé poselství a povinný optimismus, jaký například má patřit k základním vlastnostem Američanů. Francouzská novinářka dokonce poukazuje na výzkumný poznatek, podle kterého Američané v míře optimismu a pozitivního myšlení výrazně převyšují trudnomyslnější Evropany a zejména Francouze (Cosine Lesness: *Du péril de la pensée positive – O nebezpečí pozitivního myšlení*. *Le Monde*, 3. 12. 2009). Právě tím si autorka vysvětluje, proč Američané občas nemyslí na záporné důsledky svých činů, proč málo spoří a neodpovědně utrácejí.

Opakem předstíraného optimismu, který se na nás hrne z běžných „péefek“, bývají paradoxní průpovídky typu: „Přeji Vám, aby příští rok byl lepší, než skutečně bude.“ Postoj „*Budme optimisty, i kdyby měl zhyznout svět*“ je také ironizován v novější definici z rodu těch murphologických: *Optimista je člověk, který se domnívá, že náš svět je nejlepší z možných světů. Pesimista se obává, že by tomu tak skutečně mohlo být.*

Pokud druhým přejeme, aby se jim splnila jejich vlastní přání a předsevzetí pro příští rok, mohli bychom být více inspirativní. Napadlo mne to, když jsem studentům uložil, aby zjistili nebo sami vytvořili veřejné poselství, jež používá reklamní prostředky, ale je prosté všech hospodářských zájmů. Jedna z posluchaček navrhla útěšný snímek či televizní scénku rodiny při stolování a k tomu slogan: *Hovořte více se svými dětmi.* Velice jsem ten návrh pochválil a poznamenal, jak je to příjemné i užitečné, když si nezávazně povídáme i mezi sebou dospělými, například při obědě ve fakultní menze. Dodávám, že nápad studentky je dobrým námětem na novoroční předsevzetí. Vždyť další slova, která – podle úvodem zmíněného psychologického výzkumu – děti nejčastěji slyší od rodičů, prý znějí: „Přestaň!“; „Mlč!“

✿ prof. PETR HAJN

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- u zásadní změny praxe při odhalení a souzení špiónů v době studené války stáli advokáti? Když byl v USA souzen sovětský špión Rudolf Ivanovič Abel, navrhl jeho obhájce James Britt Donovan, aby jeho klient nebyl odsouzen k trestu smrti, ale ponechán na živu k dispozici pro případnou výměnu. K té skutečně došlo, v r. 1962 byl uprostřed Glienickeho mostu přes Sprévu v Berlíně Abel vyměněn za amerického pilota Francise G. Powerse, sestřeleného při průzkumném letu u Sverdlovska. Donovanovým partnerem při výměně byl Powersův východoněmecký obhájce Wolfgang Vogel.

- pražský advokát Jan Petržilka byl v r. 1880 jmenován krajským prokurátorem ve Východní Rumelii? Informoval o tom mimo jiné i časopis Právník, který v r. 1879 uveřejnil výzvu českým právníkům, aby se podíleli na budování bulharské justice. Role českých právníků včetně spoluzakladatele Právnicka Rudolfa knížete Thurn-Taxisse na tomto poli byla dobově velmi ceněna. „Že počítáno na právníky jazyka českého znalé, jest vzhledem k potřebě

brzkého osvojení si jazyka bulharského zcela přirozené,“ píše se v časopise.

- podle advokátova příjmení je nazýván i typ kočáru? Je tomu tak proto, že takový kočár rád užíval skotský advokát, politik a spisovatel Henry Peter Brougham (1778-1868), mimo jiné též spoluzakladatel novin Edinburgh Review, stoupenec zákazu otroctví, lord kancléř v letech 1830-1834 a jeden z těch, kteří se zasloužili o založení univerzity v Londýně v r. 1828.

- advokátem byl krátce po II. světové válce i pozdější německý prezident Karl Carstens? Ten se v r. 1960 stal profesorem ústavního a mezinárodního práva na univerzitě v Kolíně nad Rýnem, od r. 1955 však již působil na ministerstvu zahraničí. Od r. 1972, kdy byl zvolen poslancem spolkového sněmu, prošel rychlou politickou kariérou. V letech 1976-1979 byl předsedou spolkového sněmu, spolkovým prezidentem byl v období let 1979-1984.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

Leitartikel

Aleš Pejchal: **Rechtsanwälte am Ende des ersten Jahrzehnts des dritten Jahrtausends** 3

Aktuelles

Galaabend im Rahmen des Wettbewerbs Jurist des Jahres bereits zum fünften Mal Ivana Cihlářová 5
 4. Symposium des Höchsten Gerichts der Tschechischen Republik: Handelsverträge in der Rechtsprechung
 des Höchsten Gerichts Ondřej Hruďa 16
 Vergünstigungen für ERA Veranstaltungen gelten auch im Jahr 2010 21
 Ein Aufruf für Rechtsanwälte Ladislav Krym 21

Aus Rechtstheorie und Praxis

Artikel

Zusammenfassung 24
 Zur strafrechtlichen Verantwortung der Rechtsanwälte in der aktuellen Rechtsprechung des Höchsten Gerichts
 der Tschechischen Republik František Půry 26
 Besonders erschwerende Umstände und die Strafminderung bei der Strafe des Freiheitsentzugs Jan Kocina 36
 Der Grundsatz „nemo tenetur“ und die Rechte des Angeschuldigten im Strafverfahren Jiří Herzog 38
 Entscheidende, in der Klage (über eine Entscheidung) aufgeführte Umstände Stanislav Křeček 47
 Eröffnen sich neue Möglichkeiten für eine Entschädigung bezüglich eines moralischen Nachteils bei staatlichen Eingriffen? Václav Vlk 49
 Insolvenzverwalter im Jahr eins Michal Žižlavský 53
 Die gesetzliche Vertretung einer Rechtsanwaltsgesellschaft mit beschränkter Haftung durch einen ihrer Gesellschafter
 Jarmila Hanzalová 55
 Kann die Bestellung eines Rechtsanwalts durch die Kammer die Entscheidung des Gerichts über Verfahrenskosten beeinflussen?
 Ladislav Krym 56
 Nochmals zur Vertagung einer Handlung aus, auf der Seite des Verteidigers liegenden Gründen und zum Recht auf Verteidigung
 Tomáš Sokol 58
 Wird nun wirklich gelten, dass 3+0=3? Ein Kommentar zum Artikel und zum Kommentar zu dem Artikel
 „Verfassungsbeschränkungen der Steuerverwaltung“ Hana Skalická 61
 Causa Curiana – auch berühmte Juristen verlieren Rechtsstreitigkeiten Petr Dostálík 65

Aus der Rechtsprechung

Vertagung einer Handlung im Strafverfahren aus, auf der Seite des Verteidiger liegenden Hindernissen 69
 Verjährung, Schadensersatz, Lauf einer subjektiven Frist, ordentliche Wiederaufnahme des Verfahrens 76
 Aus der Rechtsprechung des EuGH 80

Aus der Fachliteratur

Karel Klíma und Koll.: **Kommentar zur Verfassung und zur Liste der Grundrechte und Grundfreiheiten** (Richard Pokorný) 84
 Petr Dostálík: **Die antike Staatslehre im Werk von M.T. Cicero** (Kamila Bubelová) 86
 Aus dem Bulletin der slowakischen Rechtsanwaltschaft 87

Aus der Rechtsanwaltschaft

Kolumne von Karel Čermák

Die frivole Geschichte des Rupperts (Eine Silvestereinführung in die Theorie der Kommunikation) 90

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Aus der Disziplinarpraxis Jan Syka 91
 Aus der Sitzung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer 92
 Verlauf und Ergebnisse der Anwaltsprüfungen und der Anerkennungsprüfungen im II. Halbjahr 2009 94

Aus Europa

Treffen der Geschäftsführer der Rechtsanwaltskammern in Dublin Michaela Strážová 95
 Eine Pariser Komödie mit einem ernsten Ausgang Aleš Pejchal 97

Informationen und Wissenswertes

Was Sie wissen sollten

Vorlesungen und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltskandidaten in den Ausbildungs- und Schulungszentren
 der Tschechischen Rechtsanwaltskammer 100
 Einladung zum 5. Juristen Ball in Ostrava 102
 Zum Verlauf des Seminars zum amerikanischen Recht in Luhačovice Jakub Dohnal 103
 10. Jahrestag der internationalen Konferenz zum Recht der Zusammenarbeit in Minneapolis Marie Brožová 104
 Einladung zur internationalen Konferenz in Pilsen „Verwaltung von Handelskörperschaften in Rekodifizierungs- und europäischen
 Konnotationen“ 107

Aus der juristischen Gesellschaft

Ausstellung von Gemälden von Jiří David in der Rechtsanwaltskanzlei Pierstone Ly Dang Le 108

Zum Schluss

Test: Sind Sie tolerant? (speziell für Rechtsanwälte) Alena Novotná 110
 Ein juristischer Feuilleton statt einem „PF“ Petr Hajn 114
 Zeichnung von Lubomír Lichý 115
 Wussten Sie, dass.... Stanislav Balík 115

Inhaltsverzeichnis

Zusammenfassung 116
 Summary 118
 Table of Contents 119
 Inhalt des Jahrgangs 2009 120

František Půry: Zur strafrechtlichen Verantwortung der Rechtsanwälte in der aktuellen Rechtsprechung des Höchsten Gerichts der Tschechischen Republik

Der Autor informiert die Fachwelt auf Grundlage einiger interessanter Strafsachen, die im Revisionsverfahren beim Höchsten Gericht der Tschechischen Republik verhandelt wurden, darüber, welche strittigen Fragen aufgetaucht sind und mit welchem Ergebnis entschieden wurde, und zwar teilweise einschließlich gewisser verallgemeinernder Schlussfolgerungen. Er führt im Beitrag bestimmte Besonderheiten auf, und zwar sowohl bezüglich der materiell-rechtlichen Beurteilung strafrechtlicher Handlungen von Rechtsanwälten, als auch bezüglich gegen diese geführter Strafverfahren. Der Autor behandelt im einzelnen Fälle von Straftaten, die zum einen durch Rechtsanwälte bei der Gewährung von Rechtsdienstleistungen, und zum anderen von anderen Personen, an deren Strafhandlungen Rechtsanwälte auf gewisse Art und Weise beteiligt waren, begangen wurde. Im Zusammenhang mit der Lösung von materiellrechtlichen Fragen weist er im Artikel ebenfalls auf das neue Strafgesetzbuch (Gesetz Nr. 40/2009 Smlg., nun bereits in der Fassung des Gesetzes Nr. 306/2009 Smlg.) hin, das zum 1. 1. 2010 wirksam wurde. Schwerpunkt der prozessrechtlichen Problematik sind stets aktuelle Fragen der Schweigepflicht des Rechtsanwalts und der Durchbrechensmöglichkeiten dieser Pflicht.

Jan Kocina: Besonders erschwerende Umstände und die Strafminderung bei der Strafe des Freiheitsentzugs

Das neue Strafgesetzbuch beinhaltet keine Bestimmungen über das materiell-rechtliche Verständnis der Beurteilung von erschwerenden Umständen, da es grundsätzlich auf dem so genannten formellen Verständnis der Straftat gegründet ist. In diesem Strafgesetzbuch ist also keine, dem § 88 Abs. 1 des alten Strafgesetzbuch entsprechende Bestimmung enthalten. Bei einer geringeren Wichtigkeit der Erfüllung von besonders erschwerenden Umständen wird es möglich sein, im neuen Strafgesetzbuch die Bestimmung über die ausnahmsweise Minderung der Strafe des Freiheitsentzugs, gegebenenfalls einige Bestimmungen über die Ablassung von Strafe zu verwenden.

Jiří Herzog: Der Grundsatz „nemo tenetur“ und die Rechte des Angeschuldigten im Strafverfahren

Der Autor beschäftigt sich in dem Artikel mit der Frage des Verbots der Selbstbeschuldigung, d.h. der Vorlegung von selbstbelastenden Beweisen, die eine der grundlegenden Rechtsgrundsätze darstellt. Der Autor beschreibt die aktuelle Rechtsprechung des Verfassungsgerichts der Tschechischen Republik, als auch des Europäischen Gerichtshofes für Menschenrechte. Weiterhin beschäftigt er sich mit der Verwendbarkeit von Beweisen, die durch gesetzeswidrigen Zwang erlangt wurden. Er führt an, dass der Nachweis der Schuld des Angeklagten nur auf Grundlage von zweifellos festgestellten Tatsachen und unter der Anwendung von prozessrechtlichen Mitteln, die die Strafprozessordnung vorsieht, geführt werden kann. Falls es beim Verhör des Angeklagten oder eines Zeugen zu einem wesentlichen Mangel gekommen ist, dann kann einer solchen Aussage keine Bedeutung als Beweis zukommen. Das Gericht kann sie nicht berücksichtigen und muss so vorgehen, als ob eine solche Aussage nicht existieren würde. Der Autor beschäftigt sich weiterhin auch damit, ob weitere Beweise, die auf Grundlage eines erzwungenen Geständnisses erlangt wurden, prozessrechtlich verwendbar sind und ob der Angeklagte auf der Grundlage dieser Beweise verurteilt werden kann. Er kommt zu dem Schluss, dass es eine Verleumdung des Rechtsstaatsprinzip darstellen würde, falls es möglich wäre, Garantien der Verfassungsmäßigkeit des Strafverfahrens dadurch zu eliminieren (zu umgehen), dass es möglich wäre Informationen aus einem absolut nicht verwertbaren Beweis (z.B. aus einem erzwungenen Geständnis) als operative Informationen

zu verwenden und auf ihrer Grundlage prozessrechtlich verwendbare Beweise zu erlangen.

Stanislav Křeček: Entscheidende, in der Klage (über eine Entscheidung) aufgeführte Umstände

Eines der ersten Probleme von Klagen, durch welche der Kläger die Erfüllung von Pflichten verfolgt, ist es, den Klageantrag so zu formulieren, dass dieser vollstreckbar ist und das Gericht ihn unmittelbar in das Urteil übernehmen kann. In vielen Fällen ist der Kläger aber aus akzeptablen Gründen nicht in der Lage, ein solch genauen Klageantrag zu formulieren und das Gericht kann dies von ihm gerechterweise nicht verlangen. Diese Ansicht hat das Höchste Gericht der Tschechischen Republik in seiner Entscheidung vom 22. 10. 2009 in der Sache 26 Cdo 4940/2007 bestätigt.

Václav Vlk: Eröffnen sich neue Möglichkeiten für eine Entschädigung bezüglich eines moralischen Nachteils bei staatlichen Eingriffen?

Der Autor beschäftigt sich mit der Problematik der Entschädigung bezüglich eines moralischen Nachteils, der durch den Staat verursacht wurde, aus dem Blickwinkel der Entscheidungspraxis. Es geht insbesondere um den Beschluss des Verfassungsgerichts II. ÚS 1191/2008, gemäß dessen die Klagen von Geschädigten nicht gem. des Bürgerlichen Gesetzbuches zu beurteilen sind, sondern gem. des Gesetzes Nr. 82/1998 Smlg., insbesondere gem. seiner Novellierung, des Gesetzes Nr. 160/2000 Smlg. Der Autor beschäftigt sich mit problematischen als auch praktischen Aspekten der neuen gesetzlichen Regelung und der Rechtslage.

Michal Žitlavský: Insolvenzverwalter im Jahr eins

Am 1. 1. 2010 ist es zu einer bedeutsamen Änderung gekommen, die den Insolvenzprozess betrifft. Es geht um eine Änderung des Systems der Bestimmung der Insolvenzverwalter. Statt der bisherigen einiger tausend Verwalter können nunmehr weniger als zweihundert Verwalter tätig sein. Die Fachöffentlichkeit hat bereits zur Kenntnis genommen, dass ab dem Neuen Jahr lediglich solche Personen als Verwalter tätig sein können, die vom Justizministerium der Tschechischen Republik eine Genehmigung erlangt haben. Nicht mehr so bekannt ist die Tatsache, dass es zwei Kategorien von Verwaltern gibt – Verwalter mit einer besonderen Genehmigung für das Insolvenzverfahren von großen Schuldnern und Geldinstituten, und „grundlegende“ Verwalter für die übrigen Verfahren. Der Autor fasst zusammen, welche Voraussetzungen der Insolvenzverwalter erfüllen muss und unter welchen Bedingungen und auf welche Art er bestellt werden kann und wie eine mangelhafte Bestellung eines Verwalters zu bewerkstelligen ist.

Jarmila Hanzalová: Die gesetzliche Vertretung einer Rechtsanwalts-Gesellschaft mit beschränkter Haftung durch einen ihrer Gesellschafter

Der Artikel betrifft die Ausübung der Rechtsanwaltstätigkeit in einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung. Er erläutert den Unterschied zwischen Rechtshandlungen, die im Namen der Rechtsanwalts-Gesellschaft mit beschränkter Haftung durch die Geschäftsführer vorgenommen werden und dem Institut der gesetzlichen Vertretung der Gesellschafter – Rechtsanwälte, die (bis auf einige Ausnahmen) berechtigt sind, auf Grundlage des Gesetzes über die Rechtsanwaltschaft die Rechtsanwaltstätigkeit im Namen der Gesellschaft und auf derer Rechnung auszuüben.

Ladislav Krym: Kann die Bestellung eines Rechtsanwalts durch die Kammer die Entscheidung des Gerichts über Verfahrenskosten beeinflussen?

Der Autor widerspricht der Ansicht, dass der Verfahrensbeteiligte, dem durch Entscheidung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer gem. § 18 Abs. 2 des Gesetzes über die Rechtsanwaltschaft ein Rechtsanwalt zum Zwecke der Gewährung von Rechtsdienst-

leistungen unter der gleichzeitigen Bedingung bestellt wurde, dass ihm die Rechtsdienstleistungen unentgeltlich gewährt werden, kein Recht auf das Zusprechen von Ersatz von Aufwendungen für die Gebühr eines Rechtsanwalts zusteht, da ihm solche Aufwendungen nicht entstanden sind. Er argumentiert hierbei sowohl mit der Untersuchung des § 18 des Gesetzes über die Rechtsanwaltschaft, als auch der entsprechenden Bestimmungen der Zivilprozessordnung und gelangt zu dem Schluss, dass die Nichtzusprechung des Ersatzes dieser Auflagen zu einer Ungleichberechtigung einiger Verfahrensbeteiligter führen würde.

Tomáš Sokol: Nochmals zur Vertagung einer Handlung aus, auf der Seite des Verteidigers liegenden Gründen und zum Recht auf Verteidigung

Der Artikel reagiert auf die Entscheidung der Gerichte in der Sache der so genannten Kollision von Gerichtsverhandlungen. Der Artikel schließt an das Judikat des Höchsten Gerichts der Tschechischen Republik an, das sich mit diesem Problem beschäftigt hat, und das im BA Nr. 11/2009 veröffentlicht wurde. Im gegebenen Fall der Kollision hat das Kreisgericht eine Vertagung abgelehnt und hat den Mandanten unter Abwesenheit eines Rechtsanwalts verurteilt. Dieses Vorgehen wurde mit Berufung angegriffen, die das Berufungsgericht aber nicht akzeptiert hat. Anschließend wurde Revision eingereicht, aber auch das Höchste Gericht der Tschechischen Republik ist zu dem Schluss gelangt, dass die Kollision ausschließlich ein Problem des Rechtsanwalts und seines Mandanten war. Einer grundsätzlich anderen Ansicht war das Verfassungsgericht der Tschechischen Republik, das entschieden hat, dass, falls es nicht um den Versuch geht, die Verhandlung zu vereiteln, das Gericht ein solches Problem auf der Seite eines Verfahrensbeteiligten berücksichtigen sollte. Der Autor untersucht hierauf die Folgen dieser Entscheidung des Verfassungsgerichts, die in ihrer Ganzheit ebenfalls in dieser Ausgabe des BA veröffentlicht ist.

Hana Skalická: Wird nun wirklich gelten, dass 3+0=3? Ein Kommentar zum Artikel und zum Kommentar zu dem Artikel „Verfassungsbeschränkungen der Steuerverwaltung“

Dieser Beitrag reagiert auf den Artikel Verfassungsbeschränkungen der Steuerverwaltung, der im Bulletin der Rechtsanwaltschaft Nr. 7-8/2008 veröffentlicht wurde, als auch auf den Kommentar zu diesem Artikel, der im Bulletin der Rechtsanwaltschaft Nr. 11/2009 veröffentlicht wurde. Die Autorin widmet sich insbesondere der Problematik des Laufs der Präklusionsfristen für die Steuerveranlagung. Sie polemisiert mit einigen Schlussfolgerungen, die in den vorangegangenen Artikeln aufgeführt wurden. Sie ergänzt die Problematik ebenfalls mit der neuesten Rechtsprechung und der legislativen Entwicklung in diesem Bereich.

Petr Dostalík: Causa Curiana – auch berühmte Juristen verlieren Rechtsstreitigkeiten

Der Artikel beschäftigt sich mit dem berühmten Rechtsstreit über die Gültigkeit des Testaments aus dem ersten Jahrhundert vor Christus, in welchem sich der namhafte Jurist seiner Zeit Q. Mucius Scaevola und der nicht weniger berühmte Redner L. Licinius Crassus gegenüberstanden. Im Artikel wird der Sachverhalt des Rechtsstreits als auch die rechtliche Argumentation der Parteien beschrieben. Der Rechtsstreit ist insbesondere deshalb interessant, da in ihm die traditionelle römische Rechtsauffassung mit der griechischen Philosophie und Rhetorik aufeinander getroffen sind, aber auch deshalb, da die Rechtsfrage, die die Grundlage des Rechtsstreits darstellte, nämlich die Frage, ob bei der Interpretation einer Rechtshandlung das Erklärte Vorrang hat, oder aber das, was der Handelnde tatsächlich zu tun beabsichtigte, eine aktuelle Frage auch im heutigen Recht ist, was in der Zusammenfassung des Artikels an Beispielen der derzeitigen Rechtsprechung des Verfassungsgerichts der Tschechischen Republik demonstriert wird.

František Půry: Criminal liability of lawyers in the current case-law of the Supreme Court of the Czech Republic

Based on some interesting criminal matters dealt with in recourse proceedings at the Supreme Court of the Czech Republic the author informs the professional public of the sort of disputed issues appearing at the court and the result of the decision reached or, as the case may be, certain generalised conclusions made. The article presents certain peculiarities in the material assessment of the criminal activities of lawyers as well as in the criminal proceedings held against them. The author provides a detailed analysis of selected cases of crimes committed by lawyers themselves when providing legal services, and by other persons in whose criminal activities lawyers had contributed in a certain way. When dealing with the material issues, the article also refers to the new Criminal Code (Act No. 40/2009 Coll., now as amended by Code No. 306/2009 Coll.), which came into effect on 1. 1. 2010. The focus of the procedural problems continues to rest in the current issues regarding the lawyer's professional secrecy and its possible breach.

Jan Kocina: Especially aggravating circumstances and reducing the term of imprisonment

The new Criminal Code does not contain a provision on the material concept of assessing particularly aggravating circumstances when it is fundamentally based on the so-called formal concept of the criminal act. This Code therefore does not contain a provision similar to that of § 88 (1) of the old Criminal Code. During less serious fulfilment of especially aggravating circumstances, it will be possible to apply the provision in the new Criminal Code on the extraordinary reduction in the term of imprisonment, or some provisions on the waiver of punishment.

Jiří Herczeg: The principle of "nemo tenetur" and the right of the accused during criminal proceedings

In the article the author deals with the issue of the ban on self-condemnation, i.e. presentation of evidence against oneself, which is one of the fundamental legal principles. The author describes the current case-law of the Constitutional Court of the Czech Republic as well as the European Court of Human Rights. It also examines the applicability of evidence gained by illegal coercion. It states that it is only possible to establish the guilt of the accused on the basis of clear unquestionable facts and with the use of procedural means which the Criminal Procedure Code allows. If a significant flaw arises during the examination of the accused or a witness, such testimony cannot be accepted as evidence. The court cannot refer to it and must proceed as though such testimony had never existed. There is no doubt that a forced confession cannot be used as evidence. The author also deals with the fact whether further evidence gained on the basis of a forced confession is already being used during criminal proceedings and whether the accused may be condemned based on such evidence. The conclusion reached is that it would be a denial of the principles of a constitutional state if it were possible to eliminate (evade) possible guarantees of the constitutionality of criminal proceedings by making it possible to use information obtained from totally ineffective evidence (e.g. from forced confession) as operative information and secure procedurally applicable evidence based on this.

Stanislav Křeček: Crucial facts stated in a lawsuit (concerning a single decision)

One of the serious problems of lawsuits by which the plaintiff demands fulfilment of obligations is the wording of a statement of claim so the statement of claim is enforceable and the court may directly incorporate it into the verdict. However, in many cases the plaintiff for honourable reasons is unable to word such an accurate statement of claim and

the court cannot justly demand this from him. The Supreme Court of the Czech Republic confirmed this opinion by its decision dated 22. 10. 2009 in case 26 Cdo 4940/2007.

Václav Vlk: Is there new room opening up for moral injury compensation during state intervention?

The author examines the problems of compensation for moral injury caused by the state with regard to the development of decision-making practice. This particularly concerns the award of the Constitutional Court II. ÚS 1191/2008, under which the lawsuits of injured parties must be judged by Act No. 82/1998 Coll. and not according to the Civil Code, especially according to its amendment, Act No. 160/2000 Coll. The author deals with the problematical and practical aspects of the new legislation and the legal state.

Michal Žižlavský: Insolvency administrator in year one

On 1. 1. 2010 a significant change arose concerning insolvency proceedings. This concerns a change to the system of the appointment of insolvency administrators. Just under two hundred administrators can now perform this work instead of the original several thousand administrators. The professional public has already registered the fact that as of the New Year only persons can work as administrators who obtain the licence (permission) of the Ministry of Justice of the Czech Republic. A lesser known fact is that two categories of administrators exist – administrators with a special licence for the insolvency proceedings of large debtors and financial institutions, and "basic" administrators for other proceedings. The author also sums up the sort of preconditions that an insolvency administrator needs to meet, under what conditions and in what way he may be appointed to office and how to deal with the bad appointment of an administrator.

Jarmila Hanzalová: Legal representation of a legal limited liability company by its partner

The article concerns the practise of the legal profession in a limited liability company. It clarifies the difference between acts which its executives perform on behalf of the legal limited liability company and the institute of legal representation of partners – lawyers who are (with some exceptions) authorised, under the Legal Profession Act, to practise the legal profession on behalf of the company and on its account.

Ladislav Krym: Can a lawyer appointed by the Bar affect the decision of the court concerning costs of legal proceedings?

The author of the article opposes the opinion that a party of legal proceedings to whom a lawyer was appointed by a decision of the Czech Bar Association, under § 18 (2) of the Legal Profession Act, to provide legal services while simultaneously having conditions determined that he will receive free a legal service, is not entitled to being awarded reimbursement of costs involving the lawyer's fee, because he did not incur such costs. He presents the argument by analysing the provision of § 18 of the Legal Profession Act and the relevant provisions of the Civil Procedure Code, and concludes that not awarding reimbursement of these costs would establish the inequality of some parties of legal proceedings.

Tomáš Sokol: More on the postponement of an act for a reason on the part of the defence counsel and the right to defence

The article responds to decisions of courts in the matter of the clash of judicial hearings. The article continues on from the case decided by the Supreme Court of the Czech Republic, engaged in this problem, which was published in Bulletin No. 11/2009. In this case the district court rejected a clash by postponement and sentenced the client in the absence of the lawyer. This procedure was contested by an appeal which was not accepted by the court of appeal. A re-

course was subsequently lodged, but the Supreme Court of the Czech Republic concluded that the clash was solely the problem of the lawyer and his client. The Constitutional Court of the Czech Republic was basically of a different opinion which judged that unless this is an attempt to thwart a hearing, the court should consider this problem on the part of the party of the proceedings. The author subsequently examines the consequences of this decision of the Constitutional Court which is fully published in this issue of the Bulletin.

Hana Skalická: Will 3+0 = 3 really apply now? Commentary to the Article and to the Commentary to the article "Constitutional Limits of Tax Administration"

This article responds to the article on the "Constitutional Limits of Tax Administration" which was published in the Legal Bulletin No. 7-8/2009, as well as the commentary to this article published in the Legal Bulletin No. 11/2009. The author examines the problems of the course of foreclosure period for tax assessment. It polemizes over some conclusions presented in previous articles. In these problems it includes the latest case-law and legislative developments in this area.

Petr Dostálík: Case of the Causa Curiana – even famous lawyers lose cases

The article looks at the famous case concerning the validity of a will from the first century B.C. when a famous lawyer of this time, Q. Mucius Scaevola and the no less famous orator L. Licinius Crassus faced each other. The article describes the facts of the case and the legal arguments of the parties. The case is interesting particularly because traditional Roman legal thinking came face to face with Greek philosophy and rhetoric, as well as because the legal issue which formed the foundation for this case, i.e. whether preference should be given, when interpreting a legal act, to what was displayed or to what the acting party intended to do, is a current issue even in contemporary law which is, in conclusion, demonstrated in the form of examples taken from the present case-law of the Constitutional Court of the Czech Republic.

Leading Article	
Aleš Pejchal: Lawyer at the end of the first decade of the third millennium	3
News	
Fifth annual gala night of the Lawyer of the Year Ivana Cihlářová	5
Fourth symposium of the Supreme Court of the Czech Republic: Commercial contracts in the case law of the Supreme Court Ondřej Hruďa.....	16
Discount for the Academy of European Law (ERA) events in 2010	21
Appeal to lawyers Ladislav Krym.....	21
Legal Theory and Practice	
Articles	
Summary.....	24
Criminal liability of lawyers in the current case-law of the Supreme Court of the Czech Republic František Půry	26
Especially aggravating circumstances and reducing the term of imprisonment Jan Kocina	36
The principle of “nemo tenetur” and the right of the accused during criminal proceedings Jiří Herczeg	38
Crucial facts stated in a lawsuit (concerning a single decision) Stanislav Křeček	47
Is there new room opening up for compensation for moral injury during state intervention? Václav Vlk	49
Insolvency administrator in year one Michal Žižlavský	53
Legal representation of a legal limited liability company is its partner Jarmila Hanzalová	55
Can a lawyer appointed by the Bar affect the decision of the court concerning costs of legal proceedings? Ladislav Krym.....	56
More on the postponement of an act for a reason on the part of the defence counsel and the right to defence Tomáš Sokol.....	58
Will 3+0 = 0 really apply now? Commentary to the article and commentary to the article “Constitutional Limits of Tax Administration” Hana Skalická.....	61
Case of the Causa Curiana – even famous lawyer lose cases Petr Dostálík	65
Case-law	
Postponement of an act during criminal proceedings as an obstacle on the part of the defence counsel	69
Limitation, indemnity, course of the subjective limitation period, proper continuation of proceedings	76
ECJ case-law	80
Professional Literature	
Karel Klíma et al.: Commentary to the Constitution and Charter (Richard Pokorný)	84
Petr Dostálík: Ancient state theory in the works of M. T. Cicero (Kamila Bubelová)	86
Bulletin of the Slovak legal profession brings	87
Legal Profession	
Karel Čermák’s Column	
Frivolous story of Ruppert (New Year’s introduction to the theory of communication)	90
Czech Legal Profession	
Disciplinary Practice Jan Syka.....	91
Meeting of the CBA Board of Directors icha	92
Course and results of the Bar and equivalency examinations in the second half of 2009	94
Europe	
Meeting of managers of Bars in Dublin Michaela Strážová.....	95
Paris comedy with a serious end Aleš Pejchal	97
Information and Points of Interest	
You should know	
Lectures and seminars for lawyers and legal trainees at the CBA educational and training centres	100
Invitation to the 5th Lawyers’ Ball in Ostrava	102
News of the Luhacovice seminar on American law Jakub Dohnal	103
Tenth anniversary of the international cooperation law conference in Minneapolis Marie Brožová.....	104
Initiation to an international conference in Plzeň “Administration of business corporations in re-codifying and Europe an connotations” ...	107
Legal community	
Jiří David exhibits picture at the law firm of Pierstone Ly Dang Le	108
Finally	
Test: Are you tolerant? (Designed particularly for lawyers) Alena Novotná.....	110
When sending a law feuilleton instead of a “New Year’s Greeting” Petr Hajn.....	114
Drawing by Lubomír Lichý	115
Do you know that... Stanislav Balík	115
Inhaltsverzeichnis	116
Zusammenfassung	117
Summary	118
Table of Contents	119
Contents of the Year 2009	120

Obsah ročníku 2009

název č./str. BA

Úvodník

Vladimír Jirousek: Otázka zní: „Koho pozvat?“	1-2/3
Alexander J. Bělohávek: O nespokojenosti	3/3
Pavel Pěnkava: O nezávislosti	4/3
Aleš Pejchal: Úkoly české advokacie	5/3
Lenka Vidovičová: Chvála pravé chvilé	6/3
Martin Vychopeň: Zdravý rozum a víření volebních bubnů	7-8/3
Ladislav Krym: Slovo ke sněmu	9/3
Jiří Císař: Nový trestní zákoník	10/3
Vladimír Jirousek: Odchodník	11/3
Martin Vychopeň: Po sněmu	12/5

5. sněm ČAK

Dopravní instrukce k účasti na sněmu.....	9/18
Pořad jednání 5. sněmu ČAK.....	9/20
Návrh na obsazení orgánů sněmu.....	9/21
Zpráva předsedy ČAK o činnosti představenstva České advokátní komory Vladimír Jirousek.....	9/22
Zpráva o hospodaření České advokátní komory Michaela Strížová.....	9/28
Zpráva o hospodaření s fondem ČAK pro vzdělávání advokátních koncipientů Michaela Strížová.....	9/29
Zpráva o hospodaření se sociálním fondem České advokátní komory Lygie Snášelová.....	9/30
Zpráva předsedy kontrolní rady ČAK Jan Mikš.....	9/31
Zpráva předsedy kárné komise ČAK Bohuslav Sedlatý.....	9/35
Zpráva předsedy zkušební komise ČAK Milan Skalník.....	9/37
Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii (vyňatá ustanovení týkající se sněmu a dalších orgánů ČAK).....	9/38
Jednací řád sněmu České advokátní komory.....	9/41
Prozatímní volební řád sněmu České advokátní komory.....	9/44
Změna prozatímního volebního řádu sněmu České advokátní komory.....	9/47
Prozatímní volební řád České advokátní komory ve znění změn navrhaných pro 5. sněm ČAK.....	9/48
Návrh nového, stálého volebního řádu sněmu ČAK.....	9/50
Návrh změn organizačního řádu ČAK.....	9/53
Platné znění organizačního řádu ČAK s vyznačením navrhaných změn.....	9/55
Návrh změn v usnesení o sociálním fondu ČAK.....	9/68
Platné znění usnesení sněmu o sociálním fondu ČAK s vyznačením navrhaných změn.....	9/70
Návrh změn usnesení o výši náhrad za ztrátu času stráveného výkonem funkcí v orgánech ČAK.....	9/74
Platné znění usnesení sněmu, kterým se schvaluje výše náhrad za ztrátu času stráveného výkonem funkcí v orgánech ČAK a upravuje poskytování náhrady hotových výdajů.....	9/75
Kandidátní listina pro volbu členů a náhradníků představenstva ČAK.....	9/78
Kandidátní listina pro volbu členů a náhradníků kontrolní rady ČAK.....	9/78
Kandidátní listina pro volbu členů kárné komise ČAK.....	9/79
Kandidátní listina pro volbu členů odvolací kárné komise ČAK.....	9/79
Společné programové prohlášení JUDr. Martina Vychopně, JUDr. Jana Brože, JUDr. Antonína Mokrého, JUDr. Aleše Pejchala, JUDr. Petra Poledníka, JUDr. Vladimíry Glatzové, JUDr. Violety Jiráčkové, JUDr. Lenky Vidovičové, prof. Dr. et Mgr. Ing. Alexandra Bělohávkou, Dr. h. c., doc. JUDr. Milana Kindla, CSc., JUDr. Milana Kyjovského, JUDr. Radima Mikety, JUDr. Petra Mrázka, JUDr. Vladimíra Papeže, Mgr. Pavla Pěnkavy, JUDr. Františka Smejkalu, JUDr. Mikuláše Toušky, JUDr. Davida Uhlíře, JUDr. Jiřího Všetěcky a JUDr. Michala Žižlavského „Společně i s rozdíly“.....	9/80
Životopisy jednotlivých kandidátů.....	9/82
Společné programové prohlášení JUDr. Anny Márové, LL.M., a JUDr. Nataši Randlové a jejich životopisy.....	9/100
Společné programové prohlášení JUDr. Jiřího Matznera, Ph.D., a Mgr. Daniela Tetzeliho a jejich životopisy.....	9/102
Programové prohlášení JUDr. Karla Fialy a jeho životopis.....	9/103
Programové prohlášení JUDr. Romana Jelínka a jeho životopis.....	9/104
Programové prohlášení JUDr. Radomila Macka a jeho životopis.....	9/106
Programové prohlášení JUDr. Michala Račoka a jeho životopis.....	9/108
Programové prohlášení JUDr. Kláry A. Veselé Samkové, Ph.D., a její životopis.....	9/110

Aktuality

Galavečer soutěže Právník roku 2008 ivac.....	1-2/5
Rozhovor s novým prezidentem Soudcovské unie JUDr. Tomášem Lichovníkem Ivana Cihlářová.....	1-2/14
2. odborné sympozium NS ČR: Komerční nemovitosti v judikatuře Nejvyššího soudu Helena Bončková.....	1-2/18
„Transparentnost a důvěryhodnost výkonu spravedlnosti“ – zpráva z konference Ivana Cihlářová.....	1-2/22
Sleva pro advokáty i advokátní koncipienty na akce ERA v roce 2009.....	1-2/25
Beck-online – komentáře, časopisy a vzory v elektronické podobě Red.....	1-2/26
Setkání prezidentů středoevropských advokátních komor v Brně Iva Chaloupková, Markéta Tošnerová.....	3/4
15. březen 1939 Stanislav Balík, Petr Poledník.....	3/6
O Jednotě českých právníků s nositelem ceny sv. Vya a zlaté medaile rytíře Randy. Rozhovor s JUDr. Antonínem Mokřým Pavel Blaničský.....	3/8
Pozvánka na XVII. Karlovarské právnícké dny.....	3/10, 4/12
Advokátní stáž v Paříži 2009.....	3/13
Nabídka studijní cesty do Štrasburku.....	3/13
Informace pro advokáty spolupracující s německým právním prostředím.....	3/14
Výzva advokátům k navrhování kandidátů do orgánů ČAK.....	4/4
Konference AIJA o farmaceutickém právu na půdě ČAK Štěpán Holub.....	4/6
Delegace České advokátní komory v Hongkongu Stanislav Balík, Karel Klíma, Petr Poledník.....	4/8

Pozvánka na 3. sympozium Nejvyššího soudu	4/11
Informace k 5. sněmu ČAK	5/4, 6/4, 7-8/4
C. H. Beck v elektronické podobě – výhodná nabídka pro advokáty prodloužena Red.	5/6
Revoluce v doručování již od 1. 7. 2009 – datové schránky a elektronická komunikace!	5/9
Vyhlášen 5. ročník soutěže Právník roku 2009	5/10, 6/8, 7-8/12, 9/14, 10/8
Informace k Adresáři advokátů	5/12, 6/18, 7-8/5, 9/13
Datové schránky: základní informace a rady Martin Vychopen	6/9
Rozhovor s „letní“ ministryní spravedlnosti JUDr. Danielou Kovářovou Ivana Cihlářová	6/12
Nový on-line katalog zlepšil služby knihoven ČAK Alena Karlová	6/15
Informace k 2. ročníku soutěže Právníká firma roku	6/16, 9/10
XVII. Karlovarské právní dny – zpráva z konference Ivana Cihlářová	7-8/6
Katastr nemovitostí a datové schránky	7-8/10
Pozvánka na aktuální seminář o insolvenční	7-8/13
Aktuální novelizace - pozvánka na školení v Benešově	7-8/14
Pozvánka na Česko-německé advokátní fórum	7-8/14
Stanovisko legislativního odboru ČAK k problematice datových schránek advokátů, vykonávajících advokacii jako společnici společnosti nebo zaměstnaní advokáti	9/4
Zpráva z 3. odborného sympozia organizovaného NS ČR: Náhrada škody a s ní související otázky v judikatuře Nejvyššího soudu Helena Bončková	9/6
Informace k Dějinám advokacie	9/16, 10/18
Informace o galavečeru Právníka roku 2009	10/4, 11/16
Anketa k novému trestnímu zákoníku Red.	10/10
Informace o povinných platbách advokátů pro rok 2010	10/12, 11/24, 12/22
Výzva Nadace Hugo Grotius k podání návrhů projektů v právní a justiční oblasti	10/15
Pozvánka na 4. sympozium NS: „Obchodní smlouvy v judikatuře Nejvyššího soudu“	10/17
Zpráva o 5. sněmu ČAK Ivana Cihlářová	11/4
Usnesení 5. sněmu ČAK	11/9
Nové zvolení členové orgánů ČAK	11/10
Nové zvolení funkcionáři ČAK	11/12
Rozhovor s novým předsedou ČAK JUDr. Martinem Vychopněm Ivana Cihlářová	11/14
Jak se křtily Dějiny advokacie Ivana Cihlářová	11/21
Exekutorská komora ČR upozorňuje na novinky v exekčním řízení	11/22
Pět tisíc hesel. Rozhovor s profesorem Dušanem Hendrychem, vedoucím autorského kolektivu třetího vydání Beckova právního slovníku Red.	11/28
Femina iuris – zpráva z konference Ivana Cihlářová, Nataša Randlová	12/7
Nejlepší právnícké firmy roku 2009 převzaly ceny Ivana Cihlářová	12/15
Galavečer Právníka roku 2009: vstupenky rozebrány icha	12/19
Nový systém přihlašování na semináře a vstupní školení pro koncipienty	12/20

Články

Shrnutí	1-2/30, 3/16, 4/18, 5/14, 6/20, 7-8/16, 10/20, 11/32, 12/26
Jaroslav Adam: Nad některými aspekty závaznosti předběžné otázky	4/23
Radek Adánek: Rizika při nabytí nemovitosti od povinného	6/36
Alexander J. Bělohávek, Tomáš Rezníček: Regulace finančních trhů a předcházení legalizaci výnosů z trestné činnosti	1-2/31
Karel Beran: Zpětná působnost nového trestního zákoníku na trestné činy spáchané před 1. 1. 2010	10/42
Jaroslav Bureš: Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009	12/27
Bronislava Coufalová: Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku	10/82
Jiří Gregůrek: Zjednodušení pravidel stanovení a úhrady nákladů na právní zastoupení při mimosoudním vyřízení nároků poškozeného	11/44
Tomáš Grřvna: Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku	10/67
Kateřina Hajná: Co s uvolněným obchodním podílem jednočlenné společnosti s ručením omezeným (k diskusi)	5/19
Jiří Herczeg: Zavinění a omyl v novém trestním kodexu	10/47
Jaromír Hořák: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku	10/53
Milana Hrušáková: Vybrané majetkové trestné činy v novém trestním zákoníku ve srovnání s aktuální úpravou, se zaměřením na nedbalostní trestné činy	10/73
Marek Ivčič: Ještě jednou k akcesoritě zástavního práva	5/15
Zdeněk Jankovský: Jak naložit s nepřiměřenou délkou trestního řízení?	12/35
Jiří Jelínek: Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů	10/36
Jan Jirásek, Tomáš Kocourek: Ústavní limity správy daní	7-8/37
Jaromír Jirsa: Proč bychom se souhrnné novely báli? (aneb – existuje řada dobrých důvodů, abychom se na ni těšili)	6/21
Radka Jonášová: Řízení ve věcech dětí mladších patnácti let	1-2/52
Ladislav Jouza: Ochrana zaměstnanců před hromadným propouštěním	1-2/50
Ladislav Jouza: Kdo hradí škodu na vnesených a odložených věcech podle zákoníku práce?	3/27
Ladislav Jouza: Nový zákon o nemocenském pojištění	4/30
Ladislav Jouza: Otazníky kolem mezd a příplatků	5/29
Ladislav Jouza: Skončení pracovního poměru – náležitosti projevu vůle zaměstnavatele	6/42
Ladislav Jouza: Nový antidiskriminační zákon	11/33
Lukáš Klega: Práva, která v případě smrti přecházejí jinak než děděním	5/16
Lukáš Klega: Výše bezdůvodného obohacení při investicích do cizí nemovitosti	6/35
Jan Kocina: Záznamy telefonických hovorů pořízené třetími osobami jako důkaz	3/24
Ladislav Kolačkovský: Několik poznámek ke kontrolám zaměstnanců po dobu dočasné pracovní neschopnosti	4/34
Zdeněk Koschin: Úschova peněžních prostředků a úrok z nich	4/35
Jan Krampera: Neplatnost nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách	1-2/44
Ladislav Krym: Několik poznámek k ustanovování advokátů soudem jako „opatrovníků pro doručování“ v civilním řízení	7-8/25
Stanislav Křeček: Kvadratura kruhu Ústavního soudu	7-8/28
Lukáš Křístek: Oceňování metodou srovnávací	3/29
Ondřej Kuchař, Jana Horská: Bezdůvodné obohacení v některých případech odstoupení od obchodní smlouvy o dílo	1-2/42
Martin Machač: Listinná či elektronická podoba listin dokládáných k návrhu ve světle rejstříkové praxe	7-8/33
Maroš Matiaško: Ochranné léčení v novém trestním zákoníku: ke třem vybraným otázkám	10/90
Jana Navrátilová: Trest domácího vězení	10/94
Alexander Nett: Ke změnám trestního práva na úseku hospodářské trestné činnosti a k zásadě ultima ratio	10/77
Dana Ondřejová: Vydržení vs. odevzdání dědictví: lze tzv. odevzdací listinou odevzdat majetek, jenž byl vydržen?	7-8/30
Václav Pátek: Komentář k článku „Ústavní limity správy daní“	11/35
Jiří Patera, Johan Justoň: K přijaté novele zákona o advokacii	7-8/18

Daniel Patěk: Převod jmění na společníka	1-2/46
Tomáš Pelikán: Jednostranná změna smluvních podmínek ve světle návrhu nové evropské směrnice o právech spotřebitelů	7-8/49
Jan Pichrt: Zanikají smrti zaměstnance pohledávky na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění?	7-8/56
Hana Plátěnková: K některým otázkám souvisejícím s rozvodem manželství a opatrovníckým řízením ve světle návrhu nového civilního kodexu	4/27
Petr Pospíšil: Existuje povinnost informovat spotřebitele o vyřízení reklamace?	4/24
Jiří Prošek, Pavla Bělohávková, Vladimíra Medková: Metodika k střednědobé novele exekučního řádu	12/41
Ondřej Přidal: Postup soudu před nařízením jednání	5/25
Ondřej Přidal: Postup soudu po nařízení jednání	6/39
Oldřich Řeháček: Ke střetu zájmu zaměstnance na dalším zaměstnávání po neplatném rozvázání pracovního poměru a nového pracovního vztahu v soudní judikatuře	7-8/58
David Slováček: Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky	7-8/46
Vladimír Smejkal: Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů	6/28
Vladimír Smejkal: Další informace k datovým schránkám a konverzi dokumentů	7-8/22
Michaela Strnadová: Sjednávat či nesjednávat rozhodčí doložky?	7-8/53
Karel Svoboda: Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže	3/22
Karel Svoboda: Pár poznámek k novému režimu koncentrace civilního sporu	11/38
Pavel Šámal: Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného	10/22
Filip Ščerba: Právní úprava nových alternativních trestů	10/86
Jaromír Štůsek: K některým podmínkám ukládání trestu zákazu pobytu	7-8/55
Pavel Vantuch: Odůvodnění obžaloby bez argumentů obhajoby a rovnost stran	4/19
Václav Vlk: O nedostatku (nad novým občanským zákoníkem)	3/17
Václav Vlk: Ještě (jednou) k odposlechu advokáta	5/23
Václav Vlk: Třicet korun, skutečný obsah slova bezplatně, aneb požívá advokát úřední důvěry?	6/46
Václav Vlk: Několik poznámek a jedna úvaha nad 109. pokusem o opravu o. s. ř.	11/39
Karel Vodička: Limitace náhrady škody v obchodních vztazích de lege ferenda	3/19
Michal Žila: Doručování rozhodčích nálezů po novele OSŘ, náhradní doručení a posouzení neúčinnosti doručení rozhodčího nálezu	12/32

Z judikatury

Kdy nelze přiznat státu v občanskoprávním soudním sporu náhradu nákladů řízení spočívajících v odměně advokáta.....	1-2/55
Předkupní právo náleží spoluvlastníkovi jen v případě prodeje podílu, nikoliv též při darování.....	1-2/56
Právo a povinnost obhájce podat dovolání.....	1-2/59
K možnosti konat veřejné zasedání o odvolání uprchlého obviněného, který vypověděl plnou moc obhájci.....	1-2/62
Odměna obhájce.....	1-2/64
Odměna obhájce v řízení o propuštění z ochranného léčení.....	1-2/65
Trestný čin nadřování spáchaný advokátem.....	3/34
Zásah do práva na ochranu osobnosti provozem dopravního prostředku.....	3/42
Z judikatury ESD.....	3/44, 7-8/65, 11/51
Koncentrace řízení, obecně známé skutečnosti.....	4/37
Náhrada škody proti státu – vyčerpání opravných prostředků.....	4/43
Z německé judikatury.....	4/47
I. K otázce formální závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu pro projednání ústavní stížnosti. II. K zásadě veřejnosti soudního řízení z hlediska možnosti účastníka pořídit si zvukový záznam z ústního jednání.....	5/32
I. K počátku objektivní promlčecí doby nároku na náhradu škody způsobené advokátem klientovi v souvislosti s výkonem advokacie. II. K povaze této odpovědnosti advokáta (objektivní odpovědnost).....	5/35
Rovnost postavení konkurzních věřitelů, zápočty daní v konkurzu.....	5/37
Zhodnocení věci nájemcem.....	5/40
Odstoupení od smlouvy, dobrá víra.....	6/48
Důkaz veřejnou listinou a soukromou listinou – hodnocení důkazu soukromou listinou.....	6/51
K podmínkám vydání rozsudku pro uznání.....	6/52
Vydání k trestnímu stíhání do Ruské federace.....	6/53
Ad „Ke zhodnocení věci nájemcem“.....	6/55
K aktuálním otázkám a judikatuře NS ČR k insolvenční Zdeněk Krčmář.....	7-8/60
Náhrada nákladů řízení – důvody hodné zvláštního zřetele.....	7-8/63
Odměna ustanoveného obhájce, počátek běhu prekluzivní lhůty.....	11/45
Právo na obhajobu.....	11/46
Konkurz na majetek advokáta.....	12/44
Výpověď pro soustavné méně závažné porušení pracovní kázně.....	12/46

Z odborné literatury

Marek Antoš: Principy voleb v České republice (doplňeno o srovnání se státy Evropské unie) (Marek Ivičič).....	1-2/67
Přemysl Raban a kol.: DFCR první výstup na cestě k Evropskému zákoníku soukromého práva (Karel Marek).....	1-2/67
P. Húrka, Z. Schmied, Z. Šubertová, L. Trylč, P. Bezouška: Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku s podrobným komentářem (Martin Mikyska).....	1-2/70
Helena Kučerová: Zákon o silničním provozu s komentářem a judikaturou a předpisy souvisejícími na CD (Jiří Říha).....	1-2/70
Vilém Knoll (ed.): Pocta Stanislavu Balíkovi k 80. narozeninám (Vojtěch Lažanský).....	3/47
Jiří Straus a kol.: Kriminalistická metodika (Red.).....	3/48
Michal Bernard, Pavel Doucha: Právní ochrana před hlukem (Vítězslav Dohnal).....	3/49
Zdeněk Vaníček: Zákon o elektronických komunikacích – komentář (Bohumír Štědron).....	3/50
Časopis Právní zpravodaj přestal vycházet (Red.).....	3/50
Přečetli jsme za vás (Václav Mandák).....	3/50, 5/45, 6/57, 7-8/69
Vladislav David, Pavel Sladký, František Zbořil: Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou (Jan Ondřej).....	4/48
Katarína Chovancová: International commercial arbitration, Mezinárodní obchodní arbitráž (Karel Marek).....	4/49
Alexander J. Bělohávek: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo – komentář (Jaroslav Fenyk).....	5/43
Karel Svoboda: Dokazování (Miloslav Ungr).....	5/44
Vladimír Sládeček: Obecné správní právo (Vladimír Mikule).....	5/44
Hervé Leuwers: L'invention du barreau français 1660 – 1830. La construction nationale d'un groupe professionnel (Stanislav Balík).....	6/56
Svetlana Ficová a kol.: Ochrana práv maloletých v civilním procesu (Martin Korneš).....	7-8/68
Andrea Pokludová: Formování inteligence na Moravě a ve Slezsku 1857-1910 (Stanislav Balík).....	7-8/68
Bulletin slovenskej advokacie prináša	7-8/71, 12/54
Marian Kokeš, Ivo Pospíšil (ed.): In dubio pro libertate – de libertate non dubitare. Pocta Eliše Wagnerové (Vojtěch Lažanský).....	11/55

Radovan Suchánek, Věra Jirásková a kol.: Ústava České republiky v praxi. 15 let platnosti základního zákona (Marek Ivičič).....	11/56
Pavel Šturma, Michal Tomášek et al.: Nové jevy v právu na počátku 21. století, III. svazek: Proměny veřejného práva (Jan Sváček).....	11/57
Miroslav Bázlik, Patrik Ambrus: Legal English and its Grammatical Structure (Stanislav J. Kavka).....	11/58
Prof. Dr. Antonín Randa, zakladatelská osobnost pražské civilistiky. Sborník prací k 175. výročí narození a 95. výročí úmrtí (Vendulka Valentová).....	12/50
Přemysl Raban a kol.: Obchodní zákoník (Karel Marek).....	12/51
Karel Marek, Petr Průcha: České stavební právo v evropském kontextu (Přemysl Raban).....	12/53

Sloupek Karla Čermáka

Všeho je moc.....	1-2/74
Nenaříkej, hůře bylo.....	3/54
Užít si.....	4/52
V pytli.....	5/48
Na dně.....	6/60
Kleptokracie neboli co v učebnicích nebylo.....	7-8/76
Jhering, Shakespeare, Shylock, Melčák.....	10/100
Komunismus a konzumismus.....	11/62
Upgrade degradace.....	12/58

Z české advokacie

Z kárné praxe Jan Syka.....	1-2/75, 3/55, 4/53, 5/49, 6/61, 7-8/77, 11/64, 12/59
Úschova peněz klienta advokátem a pojištění.....	1-2/76
Z jednání představenstva ČAK icha.....	1-2/78, 3/57, 4/55, 6/62, 10/101, 11/66, 12/61
Průběh a výsledky advokátních zkoušek ve II. pololetí 2008.....	1-2/79
II. ročník turnaje „O šachového krále ČAK“ 2008.....	1-2/80
Oprava.....	3/56
Ohlédnutí za sportovními hrami v Nymburce Bohuslav Sedlatý.....	3/58
Ze společného jednání představenstva, kontrolní rady a kárné komise ČAK icha.....	5/52
ČAK zahájila setkávání právnické veřejnosti s novináři ivac.....	5/53
4. ročník Prezidentského poháru v tenise Radim Miketa.....	5/54
Nabídka pojištění při přerušení provozu z důvodu pracovní neschopnosti a požáru.....	6/63
Ze společného jednání představenstev ČAK a SAK icha.....	7-8/78
Průběh a výsledky advokátních a uznávacích zkoušek v I. pololetí 2009.....	7-8/80
Termíny advokátních a uznávacích zkoušek a zkoušek způsobilosti v roce 2010.....	7-8/81
4. společensko-pracovní setkání v Hradci Králové – „zárodek Stálé konference českého práva“ Milan Jelínek.....	7-8/82
Listopadové zamyšlení Stanislav Balík.....	11/63
Fotbalový turnaj v Březolupech o putovní pohár ČAK se stává tradicí Aloisie Jurkovičová.....	11/67
XVIII. ročník Celostátního tenisového turnaje České advokátní komory Ladislav Jirásek.....	12/62

Z Evropy

90 let polské advokacie Petr Poledník, Radim Miketa.....	1-2/81
140. výročí slovinšské advokacie Petr Poledník.....	1-2/82
Německo: K nároku klienta na náhradu škody proti advokátovi Václav Mandák.....	1-2/82
O evropském důkazním příkazu Lenka Eisenbruková.....	3/59
Slavnostní zahájení soudního roku v Bruselu Vladimír Jablonský.....	3/60
Římská deklarace o školení advokátů v Evropě Markéta Tošnerová.....	4/56
Nová směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/122/ES o ochraně spotřebitele Martina Doležalová.....	5/56
Dobré mravy a právní úkony Miroslav Protivinský, Tomáš Louda.....	5/57
Bělehrad 2009 Petr Poledník.....	5/60
XXVII. chorvatské právnické dny Antonín Mokry.....	5/61
Konference spřátelených a sousedících advokátních komor v Bambergu Petr Mrázek.....	6/64
Aktuální vývoj evropského trestního práva a postoj evropské trestní advokacie Miroslav Krutina.....	7-8/83
Praktické otázky přeshraniční mediace Martina Doležalová.....	7-8/85
Konference IBA prezidentů advokátních komor Aleš Pejchal.....	7-8/87
Mezinárodní konference právníků o justičních reformách Aleš Pejchal.....	7-8/88
K vývoji v mezinárodním soukromém právu (Řím I – právo rozhodné pro smluvní závazkové vztahy, Řím II – právo rozhodné pro mimosmluvní závazkové vztahy) Martin Gebauer.....	11/68
Světové fórum mediálních center ve Florencii Martina Doležalová.....	11/72
Letošní Česko-německé advokátní fórum Markéta Tošnerová.....	12/63
50. výročí založení Spolkové advokátní komory Stanislav Balík, Petr Poledník.....	12/64

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK.....	1-2/84, 3/68, 4/67, 5/68, 6/68, 7-8/90, 9/116, 10/104, 11/74, 12/66
Advokátní stáž v Německu.....	1-2/86
Pozvánka na 4. ročník právnického plesu v Ostravě.....	1-2/86
Předpony s- a z- Věra Hartmannová.....	1-2/87
Američané v Luhačovicích již poosmé Tomáš Radkovský, Jan Štandera.....	1-2/88
5. celosvětové shromáždění křesťanských právníků ve Washingtonu Jan Luhan.....	1-2/89
Konference o historii advokacie již popáté Jan Syka.....	1-2/91
Jak se vám líbí... aneb otevření soudního roku v Paříži Aleš Pejchal.....	1-2/92
Úmluva mezi advokáty světa.....	1-2/93
Vítězná práce kategorie „Talent roku“ soutěže Právník roku 2008 Vít Veselý.....	3/62
Pozvánka na semináře Jednoty českých právníků.....	3/70
Předložky s a z, zdroje jazykových informací Věra Hartmannová.....	3/71
Pozvánka na 3. ročník turnaje dvojic v odbíjení.....	3/72
Pozvánka na II. ročník mezinárodního šachového turnaje v Bratislavě.....	3/75

Na půdě ČAK proběhl seminář „Jak evropské právo působí na české pracovní právo“ Nataša Randlová	3/76
Dvojnásobné jubileum Krakonošova poháru Jindřich Skácel	3/77
2. ročník Zimních justičních her Radim Miketa	3/80
2. oceněná práce kategorie „Talent roku“ soutěže Právník roku 2008 Lucie Hladká	4/58
Nabídka studijní cesty do Lucemburku	4/69
Pozvánka na česko-rakouský seminář v Českých Budějovicích	4/70
Pozvánka na 1. ročník turnaje ČAK v beach volejbalu BUDWEISER CUP	4/71
„Evropa na dotek“ – pozvánka na seminář v Lucemburku a Drážďanech	4/72
Pozvánka na konopištskou akci „O parohy arcivévodý Ferdinanda“	4/73
Rusalka na Konopišti	4/74
Pozvánka na 3. ročník golfového turnaje advokátů ADVO-CUP	4/74
3. oceněná práce kategorie „Talent roku“ soutěže Právník roku 2008 Radka Jonášová	5/64
Pozvánka na semináře Jednoty českých právníků	5/67
Co je a co dělá Český helsinský výbor Libuše Šilhánová	5/70
Zpráva o 36. mezinárodním kongresu lyžařského práva SKILEX INTERNATIONAL Petra Kudláčková	5/71
DOKSYMAN 2009 – pozvánka na mistrovství právníků, advokátů a koncipientů v silničním triatlonu	5/72
Pozvánka na Česko-německé advokátní fórum	6/69
Nejlepší evropské právnícké firmy roku 2009 Red.	6/70
Ceny pro evropské vynálezce uděleny v Praze Milan Kyjovský	6/70
Setkání novinářů na půdě ČAK podruhé: na téma podjatost Marie Haklová	7-8/93
Pro bono centrum oslavilo první rok Kateřina Kloubová	7-8/94
Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot 2009 z pohledu studenta Tereza Skarková	7-8/96
Pozvánka na golfový turnaj	7-8/97
Mistrovství Evropy advokátů ve fotbale Rovinj 2009 Radim Miketa	7-8/98
3. ročník turnaje ve volejbalu dvojic – Náchod 2009 Milan Jelinek	7-8/99
Pozvánka na hry české advokacie	7-8/100
Pozvánka na celostátní turnaj advokacie v tenise	7-8/101
Pozvánka na konferenci o mezinárodní obchodní arbitráži	9/119
III. ročník turnaje ČAK v šachu, dámě a mariáši „O šachového krále České advokátní komory 2009“	9/120
Pozvánka na ples Justiční akademie	9/121
„O parohy arcivévodý Ferdinanda“ již podvacáté Roman Premus	9/122
Pozvánka na podzimní semináře Jednoty českých právníků	10/106
Zpráva z konference Olomoucké právnícké dny 2009 – trestněprávní sekce Bronislava Coufalová	10/107
Pozvánka na tradiční seminář o americkém právu v Luhačovicích	10/109
Mezinárodní právo veřejné očima studentů: 50. ročník soutěže Jessup Moot Court Competition	10/110
3. ročník golfového turnaje advokátů ADVO-CUP	10/111
12. ročník golfového turnaje české advokacie Jan Myška	11/75
Pozvánka na seminář „První zkušenosti se souhrnnou novelou o. s. ř.“ v Hradci Králové	11/76
Mezinárodní konference „Mimosoudní řešení sporů“ v Brně Zbyšek Kordač	11/77
Diskuse s novináři potřeť: tentokrát o alimentech a tzv. mezinárodních únosech dětí Ivana Cihlářová	11/79
CODEXIS GOLF CUP 2009	11/80
Pozvánka na XIV. turnaj ve squashi a VIII. turnaj v bowlingu	11/81
Pozvánka na 26. ročník Krakonošova poháru	11/82
Jak ochránit datové schránky Roman Pavlík	12/69
Konference „Politické procesy v Československu v letech 1948-1989“ Petr Poledník	12/71
Šestá konference o historii advokacie Jan Syka	12/72
Pozvánka na 3. ročník Zimních justičních her	12/73

Z právnické společnosti

Vzpomínka na profesora Otta Weinbergera Alena Novotná	5/73
In memoriam Eduarda hraběte von Westphalen zu Fürstenberg Jindřiška Munková	5/74
K nedožitým osmdesátinám JUDr. Pavla Kšády Ctirad Löffelmann	6/71
Za JUDr. Václavem Mandákem Vladimír Jirousek	7-8/102
Kontinuita slušnosti Karel Čermák	7-8/102
K 75. narozeninám JUDr. Karla Čermáka Vladimír Jirousek	10/112
Gratulace k 80. narozeninám JUDr. Dagmar Burešové Václav Král, Martin Vychopen	11/83
Předšestnáctiletí setkání členů volených orgánů ČAK Ivana Cihlářová	11/84
Slavnostní předávání medailí Antonína Randy za rok 2009 Drahomíra Pálenská	12/74
Ministryně spravedlnosti pokřtila svoji druhou knihu Ivana Cihlářová	12/75
Zemřel profesor Vojtěch Cepl Eliška Wagnerová	12/76
Vzpomínka na Jiřího Klouzu Karel Čermák	12/77

Nakonec

Soudcové jmenují se od císaře nebo jeho jménem definitivně a na čas života Aleš Pejchal	1-2/94
Jak převzít cenu Petr Hajn	1-2/96
Kresba Lubomíra Lichého	1-2/97, 3/82, 4/80, 5/76, 6/73, 7-8/105, 9/77, 10/114, 11/87, 12/79
Víte, že... Stanislav Balík	1-2/97, 3/82, 4/80, 5/76, 6/73, 7-8/105, 10/114, 11/87, 12/79
Překlepy, neklepy a příklepy Petr Hajn	3/81
Jak vyzrát na finanční krizi Josef Vejmelka	4/75
Úvaha téměř ústavněprávní Petr Hajn	4/79
Bujný oř je mluva naše Petr Hajn	5/75
Právníkovy poznámky k přečtenému Petr Hajn	6/72
O umění zdůvodňovat Petr Hajn	7-8/104
Z právnickova zápisníku Petr Hajn	10/113, 11/86
Rozjímání o reklamě Petr Hajn	12/78
Inhaltsverzeichnis	1-2/98, 3/83, 4/81, 5/77, 6/74, 7-8/106, 9/123, 10/115, 11/88, 12/80
Zusammenfassung	1-2/99, 3/84, 4/82, 5/78, 6/75, 7-8/107, 10/115, 11/89, 12/81
Summary	1-2/99, 3/84, 4/82, 5/78, 6/76, 7-8/109, 10/116, 11/89, 12/81
Table of Contents	1-2/101, 3/85, 4/83, 5/79, 6/77, 7-8/108, 9/124, 10/117, 11/90, 12/82

Jsme advokátní kancelář se sídlem v centru Prahy.

Naší, z velké části mezinárodní, klientele poskytujeme právní služby jak v oblasti českého tak mezinárodního práva v úzké spolupráci se zahraničními advokátními kancelářemi.

K posílení našeho týmu, skládajícího se v současné době ze 17 právníků, hledáme:

ADVOKÁTY / ADVOKÁTKY ADVOKÁTNÍ KONCIPIENTY / KONCIPIENTKY

Od našich budoucích spolupracovníků očekáváme:

- zodpovědnost a vysokou profesionalitu
- velmi dobré znalosti platného práva
- výborné znalosti anglického a/nebo německého jazyka
- schopnost týmové práce

Od advokátů / advokátek dále očekáváme:

- ochotu k akviziční činnosti stejně jako ochotu podílet se na rozvíjení dalších oborů činnosti naší kanceláře

Nabízíme:

- spolupráci v dynamicky se rozvíjejícím, mladém a mezinárodním týmu
- trvalou spolupráci
- možnost dalšího sebevzdělávání, profesního růstu a zahraničních pobytů
- odpovídající finanční ohodnocení

V případě Vašeho zájmu zašlete Váš životopis v českém, příp. německém nebo anglickém jazyce paní Věře Převrátilové e-mailem na adresu: vera.prevratilova@ueba.cz, nebo poštou na adresu: Ueltzhöffer Balada advokátní kancelář, Klimentská 10, 110 00 Praha 1

Advokátní kancelář **Becker & Poliakoff s.r.o.**
hledá pro svůj team

ADVOKÁTNÍHO KONCIPIENTA / KONCIPIENTKU

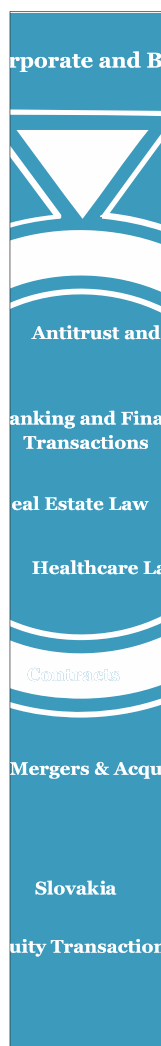
Požadujeme:

- výbornou znalost angličtiny • schopnost týmové práce
- vysoké pracovní nasazení a flexibilitu • profesionální vystupování
- dlouhodobý zájem o práci v advokacii

Nabízíme:

- zázemí úspěšné mezinárodní kanceláře • zajímavou práci v mladém kolektivu v centru Prahy • odpovídající platové ohodnocení • možnost dalšího vzdělávání a profesního růstu

V případě Vašeho zájmu zasílejte strukturovaný životopis na e-mail: mikulenkova@becker-poliakoff.cz případně poštou na adresu **Becker & Poliakoff s.r.o.**, U Prašné brány 1078/1, 110 00 Praha 1.

advokátska kancelária s medzinárodnou praxou

hľadá kandidátov na obsadenie pozícií

v jej sídle v Bratislave:

advokát a senior advokátsky koncepient

požiadavky:

- ukončené VŠ vzdelanie 2. stupňa v odbore „právo“
- vysokú úroveň odborných vedomostí
- prax v obchodnom práve a v medzinárodnom prostredí
- výbornú znalosť anglického jazyka

ponúkame:

- zaujímavú a odborne náročnú prácu
- sociálne výhody a podporu pri zvyšovaní profesijného rastu
- prax v kancelárii s medzinárodnou klientelou
- nadštandardné ohodnotenie

Životopis a motivačný list v anglickom jazyku posielajte na adresu: stanislava.ondruskova@cechova.sk

Havel & Holásek

advokátní kancelář

Advokátní kancelář HAVEL & HOLÁSEK s.r.o. hledá do svého rychle se rozšiřujícího týmu (více než 80 právníků, 60 studentů právnických fakult a celkem více než 200 spolupracovníků) nové kolegy.

Podle výsledků oficiálních českých právních soutěží *Právník roku* a *Právníká firma roku* za poslední dva roky patří kancelář mezi tři nejúspěšnější české právnícké firmy.

Mezinárodní rankingové agentury *Thomson Reuters*, *Practical Law Company* či *European Legal 500* a další řadí kancelář mezi vedoucí na českém právním trhu.

Kancelář je jediným českým členem prestižní mezinárodní sítě *State Capital Group*, která sdružuje 140 advokátních kanceláří s více než 10 000 právníky po celém světě.

PRAHA

Advokáty/Advokátky

- Bankovnictví, finance a kapitálové trhy
- Farmacie a zdravotnictví
- Veřejné zakázky, hospodářská soutěž, právo EU
- Řešení sporů a vymáhání pohledávek
- Telekomunikace, IT, IP a mediální právo
- Právo v oblasti sportu
- Italská právní deska

Koncipty/Konciptky

- Bankovnictví, finance a kapitálové trhy
- Fúze, akvizice a prodeje podniků
- Farmacie a zdravotnictví
- Nemovitosti a výstavba
- Řešení sporů a vymáhání pohledávek
- Pracovní právo

Právník/Právníčka

- Professional support lawyer

BRNO

Advokáty/Advokátky

- Veřejné zakázky, hospodářská soutěž, právo EU
- Fúze, akvizice a prodeje podniků
- Nemovitosti a výstavba
- Právo obchodních společností
- Řešení sporů a vymáhání pohledávek

OSTRAVA

Koncipty/Konciptky

- Fúze, akvizice a prodeje podniků
- Nemovitosti a výstavba
- Řešení sporů a vymáhání pohledávek

BRATISLAVA

Advokáty/Advokátky/ Koncipty/Konciptky/ I celé právní týmy

- Všechny oblasti právních služeb

Nabízíme:

- možnost profesního růstu
- vynikající finanční ohodnocení
- mladý kolektiv rychle se rozvíjející advokátní kanceláře
- spolupráce s odborníky z partnerských poradenských společností či prestižních zahraničních právních firem
- studijní a pracovní pobyty v zahraničí

Očekáváme:

- výbornou znalost platného práva
- zkušenosti v mezinárodní nebo přední české právní firmě
- výbornou znalost anglického, případně dalšího světového jazyka
- flexibilitu a vysoké pracovní nasazení
- schopnost týmové práce v mezinárodním kolektivu
- loajalitu a zájem o trvalý profesní růst v rámci kanceláře

Profesní životopis v anglickém či českém jazyce prosím zašlete na adresu:

HAVEL & HOLÁSEK s.r.o.,
advokátní kancelář
Týn 1049/3, 110 00 Praha 1
kariera@havelholasek.cz
Více informací o nabízených pozicích: www.havelholasek.cz

ŠACHTA &
PARTNERS

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

přijme do svého týmu advokáty a advokátní koncipty s praxí

Nabízíme

Zajímavou práci pro významnou mezinárodní i českou klientelu, spolupráci se zahraničními partnery, dynamický pracovní kolektiv, možnost profesního růstu a finanční ohodnocení odpovídající pracovním výsledkům.

Požadujeme

Vysoké pracovní nasazení, schopnost týmové práce, aktivní přístup, vysokou úroveň odborných znalostí, výbornou znalost AJ, flexibilitu a dlouhodobý zájem o práci v advokacii.

V případě zájmu zašlete svůj životopis v českém a anglickém jazyce k rukám slečny Šárky Babákové, hr@jurista.cz.

ŠACHTA & PARTNERS, v.o.s., advokátní kancelář
Radlická 28/663, 150 00 Praha 5, tel.: +420 251 566 005, fax: +420 251 566 006

bpv | BRAUN HAŠKOVCOVÁ

bpv BRAUN HAŠKOVCOVÁ je jednou z vedoucích pražských advokátních kanceláří s dlouholetými zkušenostmi z mezinárodního prostředí, která se specializuje zejména na transakce v rámci korporátního práva a práva nemovitostí, restrukturalizace, soutěžní právo i daňové poradenství. V našem týmu působí vedle českých advokátů také advokáti a právníci s kvalifikací z Německa a Velké Británie. K našim klientům patří přední mezinárodní společnosti působící v klíčových ekonomických odvětvích.

Jsme členem bpv LEGAL, aliance advokátních kanceláří s pobočkami v Bratislavě, Bruselu, Budapešti, Bukurešti, Praze a Vídni, nabízející svým klientům i spolupracovníkům širší spektrum služeb a další mezinárodní perspektivy.

Pro posílení našeho pražského týmu hledáme

ADVOKÁTA/ADVOKÁTKU KONCIPIENTA/KONCIPIENTKU

Nabízíme:

- zajímavou práci s mezinárodní klientelou
- podporu při dalším vzdělávání a profesním růstu
- příjemné pracovní prostředí v centru Prahy
- mezinárodní tým a zkušenosti
- velmi dobré finanční ohodnocení

Požadujeme:

- minimálně dva roky praxe v oboru práva nemovitostí a/nebo korporátního práva
- vysokou úroveň odborných znalostí a orientaci v ekonomických souvislostech
- výbornou znalost anglického a/nebo německého jazyka
- schopnost samostatné práce a ochotu cestovat
- vysoké pracovní nasazení a smysl pro týmovou práci

Pokud vás naše nabídka zaujala a chcete se stát členem týmu bpv BRAUN HAŠKOVCOVÁ, zašlete svůj strukturovaný životopis k rukám A. Hradcové na:

bpv Braun Haškovicová s. r. o.
 Ovocný trh 8
 110 00 Praha 1
 E-mail: hr@bpv-bh.com

Tel.: +420 224 490 000
 Fax: +420 224 490 033
 www.bpv-bh.com

bpv | LEGAL
 Bratislava - Brussels - Bucharest - Budapest - Prague - Vienna
 www.bpvlegal.com

Mezinárodní advokátní kancelář se sídlem v centru Prahy rozšiřuje svůj tým a proto přijme:

ADVOKÁTNÍHO KONCIPIENTA/ KONCIPIENTKU

Požadujeme:

- výbornou znalost angličtiny (znalost dalšího cizího jazyka výhodou)
- schopnost týmové práce a komunikace v mezinárodním kolektivu
- vysoké pracovní nasazení a flexibilitu
- profesionální vystupování
- dlouhodobý zájem o práci v advokacii

Nabízíme:

- zajímavou práci v mezinárodní právní firmě s kancelářemi v Evropě, Asii a Severní Americe
- odpovídající platové ohodnocení
- práci v mladém kolektivu pražské kanceláře
- možnost dalšího vzdělávání a profesního růstu

www.lovells.com

Nabídky se stručným životopisem v českém a anglickém jazyce zašlejte, prosím, faxem na číslo 224 210 004 nebo prostřednictvím e-mailu k rukám Michaely Kádnerové (michaela.kadnerova@lovells.com), případně poštou na adresu Lovells, Na Příkopě 22, 110 Praha 1.

nejúspěšnější mezinárodní advokátní kancelář působící v České republice
(Chambers Europe 2008)

nejlepší advokátní kancelář v České republice dle výběru klientů
(International Law Office 2008)

nejúspěšnější advokátní kancelář střední a východní Evropy v oblasti M&A
(Financial Times/Mergermarket 2007)

nejúspěšnější advokátní kancelář v České republice
(International Financial Law Review/Euromoney 2006)

nejúspěšnější advokátní kancelář v České republice
(International Financial Law Review/Euromoney 2004)

WEIL GOTSHAL

WEIL, GOTSHAL & MANGES

nabízí pracovní příležitosti pro

ADVOKÁTY a ADVOKÁTNÍ KONCIPIENTY

Kandidát by měl splňovat následující požadavky:

- velmi dobrá znalost platného práva
- motivace k vysokému pracovnímu nasazení
- výborná znalost anglického jazyka
- předchozí praxe a studijní zkušenosti získané v zahraničí výhodou

Chcete-li získat praktické zkušenosti v oboru, stát se členem týmu renomované mezinárodní advokátní kanceláře a získat nadstandardní finanční ohodnocení, zašlete nám, prosím:

průvodní dopis a Curriculum Vitae v českém a anglickém jazyce

Písemné nabídky s uvedením Vaší kontaktní adresy a telefonního čísla zašlete na adresu:

WEIL, GOTSHAL & MANGES s.r.o. advokátní kancelář

k rukám Kláry Koppové a Marty Krížkové

Křížovnické nám. 195/2, 110 00 Praha 1, tel.: 221 407 300, fax: 221 407 310

e-mail: klara.koppova@weil.com, martina.krizkova@weil.com

